The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

CCI	2014PL06RDNP001
Rodzaj programu	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Kraj	Polska
Region	PL - National
Okres programowania	2014 - 2020
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

1. TYTUŁ PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 11
2. PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE LUB REGION ADMINISTRACYJNY 11
2.1. Obszar geograficzny objęty programem 11
2.2. Klasyfikacja regionu 12
3. EWALUACJA EX-ANTE 14
3.1. Opis procesu, ze wskazaniem harmonogramu głównych wydarzeń i sprawozdań śródokresowych dotyczących kluczowych etapów rozwijania programu rozwoju obszarów wiejskich 14
3.2. Tabela o ustalonej strukturze, zawierająca zalecenia wynikające z ewaluacji ex ante oraz wskazanie, jak zostały one zrealizowane. 16
3.2.1. Alokacja finansowa 16
3.2.2. Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb 17
3.2.3. Ocena potrzeb 17
3.2.4. Opis ogólny 18
3.2.5. Plan ewaluacji 18
3.2.6. Rola jednostek naukowych w transferze wiedzy 19
3.2.7. Specyficzne wskaźniki monitorowania 19
3.2.8. Ukierunkowanie wsparcia 20
3.2.9. Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa 20
3.2.10. Wskaźniki monitorowania 21
3.2.11. Wybór priorytetów 21
3.2.12. Włączenie do PS niektórych instrumentów 22
3.3. Sprawozdanie z ewaluacji ex-ante 22
4. SWOT I IDENTYFIKACJA POTRZEB 23
4.1. SWOT 23
4.1.1. Obszerny ogólny opis obecnej sytuacji w obszarze objętym programem na podstawie wskaźników kontekstowych - wspólnych oraz dotyczących poszczególnych programów - a także informacji jakościowych 23
4.1.2. Mocne strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem 45
4.1.3. Słabe strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem 46
4.1.4. Szanse zidentyfikowane w obszarze objętym programem 49
4.1.5. Zagrożenia zidentyfikowane w obszarze objętym programem 51
4.1.6. Wspólne wskaźniki kontekstowe 54
4.1.7. Programme-Specific Context Indicators 61
4.2. Ocena potrzeb 62
4.2.1. 01. Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych 64
4.2.2. 02. Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym 64

4.2.3. 03. Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych 65
4.2.4. 04. Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym 66
4.2.5. 05. Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych....67
4.2.6. 06. Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych....68
4.2.7. 07. Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne....69
4.2.8. 08. Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich....70
4.2.9. 09. Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania 70
4.2.10. 10. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich....71
4.2.11. 11. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego 71
4.2.12. 12. Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych....72
5. OPIS STRATEGII 74
5.1. Uzasadnienie wybranych potrzeb, które zostaną uwzględnione w programie rozwoju obszarów wiejskich, oraz wyboru celów, priorytetów, celów szczegółowych i ustalenia celów końcowych w oparciu o dowody pochodzące z analizy SWOT oraz oceny potrzeb. W stosownych przypadkach uzasadnienie dla podprogramów tematycznych ujętych w programie. W uzasadnieniu należy w szczególności wykazać wymagania, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (i) i (iv) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013....74
5.2. Połączenie i uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich dla każdego celu szczegółowego, w tym uzasadnienie alokacji finansowych na działania i adekwatności zasobów finansowych do ustalonych celów, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii). Połączenie działań zawartych w logice interwencji powinno opierać się na dowodach pochodzących z analizy SWOT oraz uzasadnieniu i hierarchii ważności potrzeb w pkt 5.1 79
5.2.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich 79
5.2.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami 81
5.2.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie 83
5.2.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem....85
5.2.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu 88
5.2.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich 90
5.3. Opis sposobu uwzględnienia celów przekrojowych, w tym szczegółowych wymagań w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (v)....93
5.4. Tabela podsumowująca logikę interwencji wskazująca priorytety oraz cele szczegółowe wybrane na potrzeby programu rozwoju obszarów wiejskich, cele ujęte ilościowo oraz

połączenia działań, które zostaną wykorzystane do ich osiągnięcia. Z informacji zawartych w pkt 5 lit. b) ppkt 11 niniejszego załącznika zostanie automatycznie wygenerowana tabela podsumowująca [, z uwzględnieniem właściwości SFC2014, o których mowa w art. 4 lit. a) i b) rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr [RWP SFC] 95
5.5. Opis charakteru doradczego w celu zapewnienia odpowiedniego doradztwa i wsparcia w zakresie wymogów prawnych i działań związanych z innowacjami, aby wykazać działania podjęte zgodnie z wymogami art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (vi) 97
6. OCENA WARUNKÓW WSTĘPNYCH....101
6.1. Informacje dodatkowe 101
6.2. Warunki wstępne 102
6.2.1. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia ogólnych warunków wstępnych....128
6.2.2. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia warunków wstępnych związanych z priorytetami....129
7. OPIS RAM WYKONANIA 130
7.1. Wskaźniki 130
7.1.1. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami 134
7.1.2. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie ...134
7.1.3. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem ..135
7.1.4. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu 136
7.1.5. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich 137
7.2. Alternative indicators....139
7.2.1. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie ...140
7.2.2. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem ..141
7.3. Rezerwa....142
8. OPIS KAŻDEGO Z WYBRANYCH DZIAŁAŃ....144
8.1. Opis warunków ogólnych mających zastosowanie do więcej niż jednego działania, obejmujący, w stosownych przypadkach, definicję obszarów wiejskich, poziomy bazowe, wzajemną zgodność, planowane zastosowanie instrumentów finansowych, planowane zastosowanie zaliczek, wspólne przepisy dotyczące inwestycji itp. 144
8.2. Opis poszczególnych działań....146
8.2.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14) 146
8.2.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15) 156
8.2.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)....170
8.2.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)....178

8.2.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18) 209
8.2.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19) 218
8.2.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20) 244
8.2.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26) 264
8.2.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27) 277
8.2.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) 283
8.2.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29) 560
8.2.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31) 575
8.2.13. M16 - Współpraca (art. 35) 585
8.2.14. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) 591
9. PLAN EWALUACJI 618
9.1. Cele i założenia 618
9.2. Zarządzanie i koordynacja 618
9.3. Tematy i działania w ramach ewaluacji 620
9.4. Dane i informacje 622
9.5. Ramy czasowe 623
9.6. Komunikacja 625
9.7. Zasoby 626
10. PLAN FINANSOWY 627
10.1. Roczne wkłady EFRROW (w EUR) 627
10.2. Jednolita wielkość wkładu EFRROW dla wszystkich działań w podziale wg rodzaju regionu, o której mowa w art. 59 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 628
10.3. Podział według działań i typu operacji z różnymi wielkościami wkładu EFRROW (w € na cały okres 2014-2020) 629
10.3.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14) 629
10.3.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15) 630
10.3.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16) 631
10.3.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17) 632
10.3.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18) 633
10.3.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19) 634
10.3.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20) 635
10.3.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26) 636
10.3.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27) 637
10.3.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) 638
10.3.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29) 639
10.3.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31) 640

10.3.13. M16 - Współpraca (art. 35) 641
10.3.14. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) 642
10.3.15. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54) 643
10.3.16. M113 – Wcześniejsza emerytura 644
10.3.17. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym 645
10.3.18. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie 646
10.4. Indicative breakdown by measure for each sub-programme 647
11. PLAN WSKAŹNIKÓW 648
11.1. Plan wskaźników 648
11.1.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich 648
11.1.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami 651
11.1.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie 653
11.1.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem 655
11.1.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu 657
11.1.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich 662
11.2. Przegląd planowanych produktów i planowanych wydatków wg działania i celu szczegółowego (generowany automatycznie) 667
11.3. Secondary effects: identification of potential contributions of Rural Development measures/sub-measures programmed under a given focus area to other focus areas / targets 670
11.4. Support table to show how environmental measure/schemes are programmed to achieve one (or more) environment/climate targets 672
11.4.1. Agricultural Land 672
11.4.2. Forest areas 675
11.5. Programme-Specific Target and Output 676
12. DODATKOWE FINANSOWANIE KRAJOWE 677
12.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14) 677
12.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15) 678
12.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16) 678
12.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17) 678
12.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18) 678
12.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19) 678
12.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20) 679

12.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26) 679
12.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27).....679
12.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) 679
12.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29).....679
12.12. M113 – Wcześniejsza emerytura.....679
12.13. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31) 680
12.14. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym 680
12.15. M16 - Współpraca (art. 35).....680
12.16. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013).....680
12.17. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54) 680
12.18. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie 680
13. ELEMENTY NIEZBĘDNE DLA OCENY POMOCY PAŃSTWA 682
13.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14) 683
13.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15) 683
13.3. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19).....683
13.4. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26) 684
13.5. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013).....684
14. INFORMACJE DOTYCZĄCE KOMPLEMENTARNOŚCI.....686
14.1. Ocena i sposób osiągnięcia komplementarności/spójności z: 686
14.1.1. Innymi instrumentami Unii, w szczególności EFSI, instrumentami w ramach pierwszego filaru oraz innymi instrumentami wspólnej polityki rolnej 686
14.1.2. Jeżeli państwo członkowskie zdecydowało się przedłożyć krajowy program oraz zbiór programów regionalnych, o których mowa w art. 6 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, informacje dotyczące komplementarności między nimi 691
14.2. Informacje dotyczące komplementarności z innymi instrumentami finansowymi Unii, w stosownych przypadkach 691
15. WARUNKI DOTYCZĄCE WDRAŻANIA PROGRAMU.....694
15.1. Wyznaczenie przez państwo członkowskie wszystkich instytucji, o których mowa w art. 65 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz krótki opis struktury zarządzania i kontroli wymaganej na podstawie art. 55 ust. 3 ppkt (i) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 oraz rozwiązań, o których mowa w art. 74 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.....694
15.1.1. Instytucje.....694
15.1.2. Skrócony opis struktury zarządzania i kontroli w ramach programu oraz ustaleń w zakresie niezależnego badania skarg.....694
15.2. Przewidywany skład komitetu monitorującego 696
15.3. Przepisy zapewniające rozpowszechnienie informacji na temat programu, w tym poprzez krajową sieć obszarów wiejskich, odnoszące się do strategii informacyjnej i komunikacyjnej, w której opisuje się uzgodnienia informacyjne i komunikacyjne dotyczące programu w sposób bardziej szczegółowy, o czym mowa w art. 13 tego rozporządzenia 697

15.4. Opis mechanizmów zapewniających spójność w odniesieniu do strategii rozwoju lokalnego wdrażanych w ramach inicjatywy LEADER, działań przewidzianych w ramach działania „Współpraca", o którym mowa w art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich", o którym mowa w art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, i innych europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych 699
15.5. Opis działań mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów zgodnie z art. 27 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 699
15.6. Opis wykorzystania pomocy technicznej, w tym przedsięwzięć w zakresie przygotowania, zarządzania, monitorowania, ewaluacji, informacji i kontroli w odniesieniu do programu i jego realizacji, jak również przedsięwzięć z poprzednich lub kolejnych okresów programowania, o których mowa w art. 59 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 701
16. WYKAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ, KTÓRE NALEŻY PODJĄĆ W CELU ZAANGAŻOWANIA PARTNERÓW 705
16.1. I etap konsultacji publicznych 705
16.1.1. Temat odpowiednich konsultacji 705
16.1.2. Podsumowanie wyników 705
16.2. II etap konsultacji publicznych 705
16.2.1. Temat odpowiednich konsultacji 705
16.2.2. Podsumowanie wyników 705
16.3. III etap konsultacji publicznych 706
16.3.1. Temat odpowiednich konsultacji 706
16.3.2. Podsumowanie wyników 706
16.4. (Opcjonalne) wyjaśnienia lub dodatkowe informacje uzupełniające wykaz przedsięwzięć 706
17. KRAJOWA SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH (KSOW) 710
17.1. Procedura i harmonogram utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (zwanej dalej KSOW) 710
17.2. Planowana struktura organizacyjna sieci, tj. sposób zaangażowania organizacji i administracji uczestniczących w rozwoju obszarów wiejskich, w tym partnerów, o których mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz sposób ułatwiania tworzenia sieci kontaktów 710
17.3. Krótki opis głównych kategorii działań, które mają być podjęte przez KSOW zgodnie z celami programu 713
17.4. Dostępne środki na utworzenie i funkcjonowanie KSOW 714
18. OCENA EX-ANTE MOŻLIWOŚCI WERYFIKACJI I KONTROLI DZIAŁAŃ ORAZ RYZYKA WYSTĄPIENIA BŁĘDU 715
18.1. Oświadczenie instytucji zarządzającej oraz agencji płatniczej w sprawie możliwości weryfikacji i kontroli środków otrzymujących wsparcie w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich 715
18.2. Oświadczenie podmiotu funkcjonalnie niezależnego, o którym mowa w art. 62 ust. 2 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń kosztów standardowych, kosztów dodatkowych i utraconych dochodów 715
19. UZGODNIENIA PRZEJŚCIOWE 720
19.1. Opis warunków przejściowych dot. poszczególnych działań 720

19.2. Orientacyjna tabela przeniesień 721
20. INDICATIVE BREAKDOWN BY MEASURE FOR EACH SUB-PROGRAMME 723
21. DOKUMENTY 724

1. TYTUŁ PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

2. PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE LUB REGION ADMINISTRACYJNY

2.1. Obszar geograficzny objęty programem

Obszar geograficzny

PL - National

Opis:

Polska zajmuje 312,7 tys. km2, co stanowi ok. 7,1% ogólnej powierzchni krajów Unii Europejskiej (UE). Podzielona jest na 16 województw, 314 powiatów, 66 miast na prawach powiatów oraz 2 479 gmin. Jednostkami pomocniczymi w gminach są m.in. sołectwa, których jest ponad 40 tysięcy. Liczba ludności w Polsce wynosi 38,5 mln osób, w tym w miastach 23,4 mln, a na obszarach wiejskich 15,1 mln osób. Obszary wiejskie w Polsce stanowią 93,1%, które zamieszkuje 39,2% ludności ogółem.

Średnia gęstość zaludnienia wynosi 123,2 osoby/km2, przy czym w miastach wskaźnik ten wynosi 1 084,7 osoby/km2, a na obszarach wiejskich – 51,9 osoby/km2. Polska wieś charakteryzuje się rozproszoną siecią osadniczą, która liczy ok. 52,5 tys. miejscowości wiejskich, w tym 43 tys. wsi.

Obszary wiejskie w Polsce

2.2. Klasyfikacja regionu

Opis:

W Polsce od 2014 r. występują dwie kategorie regionów (poziom NUTS 2):

- woj. mazowieckie jako region, który po raz pierwszy przekroczył poziom 75% poziomu PKB na mieszkańca w relacji do średniej unijnej (art. 59 ust. 3 lit. b.r rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, zwanym dalej rozporządzeniem 1305/2013 lub rozporządzeniem EFRROW); ww. status województwa mazowieckiego wynika z Decyzji Komisji z dnia 4 sierpnia 2006 r. (2006/595/WE) oraz z Decyzji Wykonawczej Komisji z dnia 18 lutego 2014 r. (2014/99/EU).

- oraz pozostałych 15 województw jako regiony słabiej rozwinięte (poniżej 75% poziomu PKB na mieszkańca w relacji do średniej unijnej - art. 59 ust. 3 lit. a.rozporządzenia 1305/2013).

3. EWALUACJA EX-ANTE

3.1. Opis procesu, ze wskazaniem harmonogramu głównych wydarzeń i sprawozdań śródokresowych dotyczących kluczowych etapów rozwijania programu rozwoju obszarów wiejskich

Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zwanego dalej Programem lub PROW 2014-2020, poddany został ewaluacji ex-ante zgodnie z zakresem wskazanym w art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006, zwanego dalej rozporządzeniem ramowym lub rozporządzeniem 1303/2013.

Umowa na realizację oceny ex-ante została podpisana 27 marca 2013 r. Ewaluator został zaangażowany w proces oceny od wczesnej fazy programowania PROW 2014-2020, co w praktyce oznacza, że przygotowanie Programu oraz realizacja oceny ex-ante przebiegały równolegle. Proces ewaluacji ex-ante miał charakter partycypacyjny. Ewaluator dokonywał analizy i oceny kolejnych wersji Programu. Propozycje ewaluatora, dotyczące modyfikacji projektowanych rozwiązań, rozważane były przez instytucję zarządzającą (zwaną dalej IZ) i w miarę możliwości uwzględniane w toku bieżącej pracy nad Programem.

W całym okresie realizacji oceny ewaluator:

1. Pozostawał w stałym, bieżącym kontakcie z IZ. Organizowane były spotkania robocze w celu dwustronnej wymiany informacji, wypracowania wspólnych rozwiązań lub wyjaśnienia kwestii niezrozumiałych. Odbyły się m.in. dwa spotkania, podczas których wypracowano podejście do analizy SWOT, w tym m.in.: relacje między silnymi i słabymi stronami, szansami i zagrożeniami; ułożenie elementów tabeli SWOT według ich ważności. Przedyskutowano spójność między działaniami i potrzebami programu a celami strategicznymi, celami przekrojowymi, priorytetami i celami szczegółowymi. Odbyło się również spotkanie dotyczące systemu wskaźników do Programu;

2. Dokonywał bieżącej oceny poszczególnych elementów przygotowywanego projektu programu oraz formułował opinie, zalecenia i rekomendacje. Ewaluator w trakcie całego okresu projektowania Programu przekazał pięć opinii do kolejnych wersji projektu Programu. Opinie te obejmowały przede wszystkim zalecenia w zakresie uzupełnienia lub modyfikacji przygotowywanego dokumentu;

3. Uczestniczył w organizowanych dyskusjach i spotkaniach dotyczących opracowania PROW 2014-2020. Ewaluatorzy aktywnie uczestniczyli m.in. we wszystkich spotkaniach, powołanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Zespołu - Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz funkcjonujących w ramach zespołu podgrup tematycznych;

4. Dwukrotnie prezentował wnioski i rekomendacje z przeprowadzonej oceny na posiedzeniach Zespołu - Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluator współpracował z wykonawcą Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko PROW 2014-2020. Celem współpracy było uspójnienie wniosków i rekomendacji oraz uwzględnienie wyników SOOŚ w

raporcie końcowym z ewaluacji ex-ante.

3.2. Tabela o ustalonej strukturze, zawierająca zalecenia wynikające z ewaluacji ex ante oraz wskazanie, jak zostały one zrealizowane.

Tytuł (lub numer referencyjny) zalecenia	Kategoria zalecenia	Data
Alokacja finansowa	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	14/08/2013
Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb	Analiza SWOT, ocena potrzeb	05/02/2014
Ocena potrzeb	Analiza SWOT, ocena potrzeb	05/02/2014
Opis ogólny	Analiza SWOT, ocena potrzeb	05/02/2014
Plan ewaluacji	Warunki dotyczące wdrażania programu	05/02/2014
Rola jednostek naukowych w transferze wiedzy	Warunki dotyczące wdrażania programu	05/02/2014
Specyficzne wskaźniki monitorowania	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	05/02/2014
Ukierunkowanie wsparcia	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	14/08/2013
Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	05/02/2014
Wskaźniki monitorowania	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	26/04/2013
Wybór priorytetów	Konstrukcja logiki interwencji	26/04/2013
Włączenie do PS niektórych instrumentów	Konstrukcja logiki interwencji	26/04/2013

3.2.1. Alokacja finansowa

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 14/08/2013

Temat:

Opis zalecenia

Program należy uzupełnić o kwestie budżetowe.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Brak budżetu w pierwszych wersjach programu wynikał z braku rozstrzygnięć budżetowych na poziomie UE. Ostateczny projekt Programu zawiera tabelę finansową oraz plan wskaźników.

3.2.2. Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb

Kategoria zalecenia: Analiza SWOT, ocena potrzeb

Data: 05/02/2014

Temat: Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb

Opis zalecenia

Analiza SWOT nie wskazuje jednoznacznie najważniejszych mocnych i słabych stron oraz zagrożeń i szans, w tym w szczególności dotyczących rolnictwa i pozarolniczego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Jest to raczej analiza SWOT dotycząca aspektów środowiskowych i klimatycznych, z fragmentarycznym, zmarginalizowanym ujęciem: kwestii dochodowych, struktur agrarnych, konkurencyjności, koncentracji agrarnej i produkcyjnej, handlu, a przede wszystkim dotychczasowych przemian i rodzących się kolejnych wyzwań. Zalecamy wprowadzić zasadnicze zmiany mając na uwadze wiodącą rolę funkcji gospodarczych rolnictwa, agrobiznesu i obszarów wiejskich, a nie funkcji środowiskowych i klimatycznych. Ponadto w analizie SWOT wprawdzie zachowano podział na silne, słabe strony, szanse i zagrożenia, ale pominięto relacje między nimi i niejednokrotnie błędnie zaklasyfikowano poszczególne elementy. Z obecnego opisu nie wynika, że na podstawie analizy SWOT zostały zidentyfikowane potrzeby.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Zorganizowano dwa panele dyskusyjne z ewaluatorem na temat analizy SWOT, podczas których wspólnie wypracowano podejście do prezentacji wyników SWOT w dokumencie. Przedyskutowano podejście metodologiczne do analizy SWOT w tym m.in.: relacje między silnymi, słabymi stronami, szansami i zagrożeniami. Analiza SWOT została poprawiona, zgodnie z zaleceniami ewaluatora, pod kątem jej spójności, przejrzystości i adekwatności zidentyfikowanych na podstawie diagnozy charakterystyk. Uwzględniono również zalecenie odpowiedniego przedstawienia wyników analizy SWOT w obszarze rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich.

3.2.3. Ocena potrzeb

Kategoria zalecenia: Analiza SWOT, ocena potrzeb

Data: 05/02/2014

Temat: Ocena potrzeb

Opis zalecenia

Zidentyfikowane potrzeby wydają się logiczne i dobrze uzasadnione. Jednakże ich kształt merytoryczny nie we wszystkich elementach jest wynikiem przeprowadzonej analizy SWOT.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwaga została przedyskutowana i wypracowano wspólne stanowisko na spotkaniu roboczym ewaluatora z IZ. Poprawiono zapisy w taki sposób, aby potrzeby jasno wynikały z analizy SWOT.

3.2.4. Opis ogólny

Kategoria zalecenia: Analiza SWOT, ocena potrzeb

Data: 05/02/2014

Temat: Opis ogólny

Opis zalecenia

Opis ogólny wymaga poprawy w celu zwiększenia przejrzystości.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwagi zostały uwzględnione. Usunięto zbędne fragmenty, uaktualniono tam, gdzie to było możliwe, dane statystyczne, uzupełniono brakujące informacje, poprawiono przejrzystość tekstu.

3.2.5. Plan ewaluacji

Kategoria zalecenia: Warunki dotyczące wdrażania programu

Data: 05/02/2014

Temat: Plan ewaluacji

Opis zalecenia

Uzupełnienie Planu ewaluacji o harmonogram, opis systemu zbierania danych na potrzeby monitorowania i oceny.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Plan ewaluacji został uzupełniony o elementy wymienione przez ewaluatora.

3.2.6. Rola jednostek naukowych w transferze wiedzy

Kategoria zalecenia: Warunki dotyczące wdrażania programu

Data: 05/02/2014

Temat: Rola jednostek naukowo-badawczych i uczelni wyższych w transferze wiedzy

Opis zalecenia

W całym dokumencie PROW w kontekście transferu wiedzy koniecznym jest przypisanie odpowiedniej roli państwowym wyższym uczelniom. Z dokumentu wynika nieraz zbyt jednostronny nacisk na Ośrodki Doradztwa Rolniczego w transferze wiedzy, szczególne w zakresie badań i rozwoju oraz innowacji. Ich ważna rola w procesie transferu innowacji winna być wsparta przez publiczne uniwersytety i instytuty naukowe.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwaga uwzględniona. W Programie uwzględnione zostały, w wybranych działaniach, uczelnie wyższe.

3.2.7. Specyficzne wskaźniki monitorowania

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 05/02/2014

Temat: Specyficzne wskaźniki monitorowania

Opis zalecenia

Poza wskaźnikami wynikającymi z dokumentów KE należy uzupełnić PROW własnymi, krajowymi miernikami.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwagę uwzględniono. IZ wypracowała listę wskaźników produktu i rezultatu, specyficznych dla Programu, która została omówiona na spotkaniu z ewaluatorem oraz przekazana ewaluatorom do oceny pod względem poprawności metodologicznej i kompletności.

3.2.8. Ukierunkowanie wsparcia

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 14/08/2013

Temat: Ukierunkowanie wsparcia

Opis zalecenia

Precyzując ukierunkowanie PROW stwierdzono, że będzie on zorientowany głównie na rolnictwo. Zgadzając się ze zdefiniowanymi potrzebami rozwojowymi rolnictwa nie można zaakceptować sformułowania, że rolnictwo jest szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich. Świadczą o tym wskaźniki makroekonomiczne, jak np. blisko 4% udział w PKB, czy około 13,0% odsetek zatrudnionych w rolnictwie, jak i wyniki badań IRWiR PAN z ostatnich lat wskazujące, że na polskiej wsi już ponad 60% mieszkańców deklaruje brak jakichkolwiek związków z produkcja rolniczą, a co za tym idzie nie uzyskuje dochodów z prowadzenia produkcji rolniczej. Jednocześnie tylko około 15% rolników deklaruje, że rolnictwo jest ich głównym źródłem dochodów". W tym świetle dla rozwoju obszarów wiejskich nie mniej istotne są kwestie związane z poza rolniczym rozwojem wsi.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Ze względu na ograniczony budżet konieczne jest ukierunkowanie programu na najważniejsze cele. Zgodnie z analizą SWOT i przyjętymi celami, program jest ukierunkowany głównie na poprawę konkurencyjności rolnictwa. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości realizowane będzie w ramach działania Leader. Ponadto środki finansowe na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zostały zapewnione, zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa, w odpowiednich programach finansowanych w ramach Funduszu Spójności.

3.2.9. Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 05/02/2014

Temat: Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa

Opis zalecenia

Marginalizacja w projekcie PROW instrumentarium związanego ze wspieraniem pozarolniczego rozwoju wsi i tworzeniem nowych miejsc pracy. W tym kontekście zarekomendowano wyłączenie z finansowania PROW płatności ONW na terenach nizinnych i przeznaczenie zaoszczędzonych kwot na tworzenie nowych, pozarolniczych miejsc pracy.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Analiza SWOT identyfikuje problem zatrudnienia pozarolniczego. Ze względu na ograniczony budżet konieczne jest ukierunkowanie programu na najważniejsze cele. Program jest ukierunkowany głównie na poprawę konkurencyjności rolnictwa. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości realizowane będzie w ramach Leader. Środki na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zostały zapewnione w odpowiednich programach PS. Płatności ONW rekompensują utrudnienia, na jakie narażona jest produkcja rolnicza ze względu na występowanie ograniczeń. Rekompensata ta pozwala rolnikom kontynuować użytkowanie ziemi rolnej i utrzymaniezrównoważonych systemów działalności rolniczej, co ma na celu zapobieżenie zaprzestawaniu działalności rolniczej i utracie różnorodności biologicznej. ONW typu nizinnego są jednym z typów obszarów, wyszczególnionych w rozporządzeniach UE. W celu zagwarantowania równego traktowania nie jest uzasadnione wykluczenie jednego z poddziałań (płatności dla obszarów nizinnych).

3.2.10. Wskaźniki monitorowania

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 26/04/2013

Temat: Wskaźniki monitorowania

Opis zalecenia

W rozdziale VII PROW przedstawiono propozycje wskaźników monitorowania celów szczegółowych Programu. Rozdział zawiera wyłącznie propozycje mierników, ale bez opisu systemu monitorowania i ewaluacji. Na obecnym etapie prac nad Programem jest to zrozumiałe. Sugerujemy, aby w kolejnych wersjach Programu opis tegoż systemu zawierał m.in. odniesienie do wytycznych Komisji Europejskiej w sprawie monitorowania działań na rzecz rozwoju.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwaga została uwzględniona. Opis systemu monitorowania i oceny został zawarty, zgodnie z wytycznymi KE, w Planie Ewaluacji. Określono również wartości docelowe wskaźników monitorowania.

3.2.11. Wybór priorytetów

Kategoria zalecenia: Konstrukcja logiki interwencji

Data: 26/04/2013

Temat: Wybór priorytetów

Opis zalecenia

O ile założenie, iż PROW 2014-2020 przyczyni się do realizacji wszystkich sześciu priorytetów z Rozporządzenia nie budzi zastrzeżeń, o tyle przyjęcie tych sześciu priorytetów, jako własne jest niezrozumiałe. Postuluje się zmianę priorytetów, których realizacji ma służyć PROW 2014-2020. Priorytety powinny odpowiadać przede wszystkim celom przyjętym w strategicznych dokumentach krajowych.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwagi nie uwzględniono. Zgodnie z art. 5 rozporządzenia EFRROW, każdy program musi być ukierunkowany na priorytety unijne, wymienione w tym rozporządzeniu.

3.2.12. Włączenie do PS niektórych instrumentów

Kategoria zalecenia: Konstrukcja logiki interwencji

Data: 26/04/2013

Temat:

Opis zalecenia

Katalog propozycji włączenia do polityki spójności instrumentów wsparcia obszarów wiejskich jest właściwy. Należy jednak pamiętać, że część propozycji wymienionych w dokumencie, nie będzie mogło być realizowane w ramach nowej polityki spójności w porównywalnym wymiarze jak w obecnym okresie programowania.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

W ramach ścisłej współpracy międzyresortowej zapewniono odpowiednie środki na finansowanie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Polityki Spójności. Zadania realizowane na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach PROW i PS ma charakter komplementarny.

3.3. Sprawozdanie z ewaluacji ex-ante

Zob. załączone dokumenty

4. SWOT I IDENTYFIKACJA POTRZEB

4.1. SWOT

4.1.1. Obszerny ogólny opis obecnej sytuacji w obszarze objętym programem na podstawie wskaźników kontekstowych - wspólnych oraz dotyczących poszczególnych programów - a także informacji jakościowych

Społeczno-ekonomiczna charakterystyka obszarów wiejskich

Na obszarach wiejskich w 2011 r. znajdowało się 4,4 mln spośród 13,6 mln ogółu gospodarstw domowych. Większość gospodarstw domowych związanych było
z gospodarstwem rolnym. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym na wsi wyniosła 3,40 (wobec 2,82 ogółem w kraju).[1] Struktura wiekowa ludności wiejskiej jest korzystniejsza niż w miastach. Dodatnie saldo migracji występuje głównie na obszarach sąsiadujących z miastami, podczas gdy obszary peryferyjne wyludniają się. Jako czynnik zmniejszający liczbę ludności wiejskiej w dużej mierze działały migracje zagraniczne.

Ocena kapitału ludzkiego w 2011 r. wskazuje na prawie o połowę większy odsetek ludności z wykształceniem wyższym, średnim zawodowym i ogólnokształcącym oraz policealnym w mieście niż na wsi. Pracujący i bezrobotni na wsi posiadali głównie wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz policealne i średnie zawodowe. Na niskim poziomie, choć lepiej niż przeciętnie w UE, kształtuje się wykształcenie kierujących gospodarstwami rolnymi.[2]

Mieszkańcy wsi wyróżniali się wysokim poziomem kapitału społecznego, który przejawiał się m.in. aktywnym udziałem we wspólnotowej inicjatywie Leader, która objęła swoim zasięgiem 90% kraju, a liczba działających LGD w czerwcu 2012 r. wyniosła 336.

Wskaźnik aktywności zawodowej na wsi w latach 2006-2011 uległ znaczącemu zachwianiu i dopiero w 2012 roku osiągnął poziom 56,1%, tj. wyższy niż w latach 2003-2005.
W miastach już w 2009 roku wskaźnik ten wyniósł 54,8%, tj. więcej niż tuż przed akcesją. Wskaźnik zatrudnienia na wsi i w miastach rósł do 2008 roku i w kolejnych latach kształtował się na zbliżonym poziomie. Jednak wśród osób użytkujących gospodarstwo rolne wskaźnik zatrudnienia zmniejszył się w znacznej mierze. Wśród ludności bezrolnej przeważał wzrost zatrudnienia, istotny spadek odnotowano w grupie młodzieży[3]. Od kilku lat obserwowane są korzystniejsze tendencje zmian wskaźników zatrudnienia ludności bezrolnej niż związanej z gospodarstwem rolnym. Na taki kształt statystyki obszarów wiejskich wpływa ukryte bezrobocie oraz wyższe zagrożenie ubóstwem. Osoby z niższym wykształceniem cechuje mniejsza mobilność i gorsze dopasowanie do zmian rynku przy równoczesnej gotowości do podjęcia wszelkiej nadarzającej się pracy, nierzadko na gorszych warunkach. Dlatego uwzględniając poszczególne poziomy wykształcenia, wskaźniki aktywności zawodowej
i zatrudnienia były korzystniejsze wśród osób na wsi niż w miastach.

Aktywność zawodowa ludności w wieku 20-64 lat i wskaźnik zatrudnienia w Polsce kształtują się na jednym z niższych poziomów w UE.[4]

Stopę bezrobocia ogółem w Polsce w latach 2003-2012 charakteryzował trend spadkowy, niemniej od rozpoczęcia kryzysu gospodarczego w 2008 r. notuje się jej wzrost. Na wysokim poziomie kształtowało się bezrobocie wśród osób w wieku do 25 lat. W 2012 r. stopa bezrobocia młodzieży na wsi wyniosła 25% a w

miastach 25,4%, podczas gdy stopa bezrobocia ogółem wyniosła analogicznie po ok. 10% Wśród bezrobotnych 40% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich, przy czym od 2003 roku obserwuje się trend wzrostowy tego zjawiska, od poziomu 35%. Tempo wzrostu liczby bezrobotnych na wsi było większe wśród ludności użytkującej gospodarstwa rolne niż wśród ludności bezrolnej. Większość bezrobotnych na wsi to osoby w bezrolnych gospodarstwach domowych – chociaż ich odsetek zmniejszył się.

Na obszarach przeważająco wiejskich[5] w latach 2003-2011 wypracowano ok. 28% PKB Polski. PKB per capita na tych obszarach w 2011 r. stanowił niespełna połowę PKB per capita dla obszarów przeważająco miejskich. Wartość dodana brutto na pracującego na wsi wyniosła 65% wartości w miastach. Na obszarach wiejskich rośnie liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, niemniej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest ona niemal dwukrotnie mniejsza niż w miastach.[6]

Na obszarach wiejskich notuje się dochody niższe niż w miastach. W latach 2002-2012 średni miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych na wsi, z niewielkimi zmianami, kształtował się na poziomie 70% uzyskiwanych w miastach. Podobnie dochody uzyskiwane przez rolników stanowiły przeciętnie ok. 2/3 dochodów generowanych przez pracujących na własny rachunek. W efekcie, mieszkańcy wsi, w tym rolnicy, obok rencistów i osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (np. w ramach opieki społecznej), są w największym stopniu dotknięci ubóstwem. W latach 2006-2012 odsetek osób zagrożonych ubóstwem skrajnym i mieszkających na wsi kształtował się na poziomie 2-3 krotnie wyższym niż w miastach, a odsetek wśród rolników był 3-5 krotnie wyższy niż wśród pracujących na własny rachunek.[7] W ujęciu regionalnym największy odsetek ludności zagrożonej ubóstwem był w województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim i świętokrzyskim.

Jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich stanowi słabo rozwinięta infrastruktura techniczna. Wysoce niezadawalający stan lokalnej infrastruktury transportowej oraz komunikacji publicznej na tych terenach w istotny sposób ogranicza ich rozwój. Blisko 50% powierzchni dróg na wsi stanowią drogi nieutwardzone, a pozostałe wymagają modernizacji lub kapitalnych remontów[8]. Znaczna liczba gmin położona jest poza siecią kolejową lub obsługiwana jest przez szlaki o bardzo niskich parametrach technicznych przy równoczesnym braku dostatecznej integracji poszczególnych rodzajów transportu zbiorowego. Dostępność i jakość infrastruktury transportowej warunkuje możliwość dojazdu do pracy poza miejscem zamieszkania oraz rozwój przedsiębiorczości.

Poważnym problemem pozostaje niewydolność systemu energetycznego. Przestarzałe linie przesyłowe nie gwarantują stałych dostaw odbiorcom indywidualnym oraz utrudniają rozwój małych elektrowni (również OZE). Na wsi występuje też niski poziom upowszechnienia i dostępności cenowej innowacyjnych rozwiązań w zakresie energetyki, w tym w szczególności OZE[9]. Zgodnie z pakietem klimatyczno-energetycznym, w 2020 r. udział energii ze źródeł odnawialnych z finalnym zużyciu energii brutto powinien osiągnąć 15%, a udział paliw z OZE w krajowym rynku paliw transportowych 10%. W 2010 r. udział energii ze źródeł odnawialnych wynosił 10,8%. W 2011 r. energia ze źródeł odnawialnych pochodziła z biomasy stałej (85,5%), biopaliw (5,5%), energii wiatru (3,5%), energii wody (2,6%), biogazu (1,8%). Dywersyfikacja źródeł energii, poprzez wykorzystanie rozwiązań w zakresie jej wytwarzania z surowców produkowanych lub przetwarzanych w gospodarstwach (np. do produkcji biogazu), jest istotna dla zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego na poziomie lokalnym w szczególności ze względu na możliwość wykorzystania istniejącego substratu.

Także infrastruktura sanitarna nie zapewnia odpowiedniej jakości życia mieszkańcom tych terenów. Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2012 r. wynosił 68,6% (w tym w miastach 91,7%, a na wsi 33,1%). W ramach PROW 2007 – 2013 wsparcie uzyskało ponad 3,5 tys. operacji dotyczących gospodarki wodno-ściekowej na wsi. Wybudowano m.in. ponad 9,5 tys. km sieci kanalizacyjnych, ponad 513

oczyszczalni ścieków i 35,5 tys. oczyszczalni przydomowych.

Pomimo postępu w zakresie budowy infrastruktury komunalnej i w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków, nadal niezbędne jest finansowanie rozbudowy infrastruktury komunalnej, w szczególności ze względu na istotne dysproporcje pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

Infrastruktura społeczna mająca na celu zaspokajanie potrzeb socjalnych, oświatowych, bezpieczeństwa oraz kulturowych na obszarach wiejskich wykazuje cechy niedoinwestowania i niedostosowania do istniejących potrzeb. Niedostateczny rozwój dotyczy szczególnie placówek służby zdrowia, placówek kulturalnych, turystycznych, jak również szkół.

Pomimo znacznego wzrostu pokrycia obszarów wiejskich siecią szerokopasmowego Internetu w latach 2008-2010 (wzrost o prawie 16 p.p.), dostęp do Internetu na wsi należy uznać za niewystarczający.

Bezpośrednie sąsiedztwo miast wpływa na ekspansję terenów zabudowanych na obszar użytków rolnych. Pomiędzy obszarami wiejskimi i lokalnymi ośrodkami miejskimi istnieją silne powiązania przestrzenne, które w istotnym stopniu oddziałują na kierunki rozwoju lokalnego. Duża aktywność gospodarcza obszarów sąsiadujących z miastami oraz dynamiczny rozwój budownictwa na tych terenach przekłada się na relatywnie wyższe dochody własne gmin, w porównaniu z gminami położonymi peryferyjnie. Na obszarach wiejskich peryferyjnych można zaobserwować wysoki udział gruntów rolnych, na których zaprzestano prowadzenia działalności rolniczej, a także słabszy rozwój przedsiębiorczości.

Potencjał i wyniki w sektorze rolnym

W latach 2003-2012 użytki rolne stanowiły ok. 60%, zaś grunty leśne około 30% całkowitej powierzchni Polski. Grunty klas najlepszych I-III zajmowały około 25% użytków rolnych. Na zbliżonym poziomie kształtował się areał łąk i pastwisk, stanowiąc łącznie około 21% użytków rolnych.[10] Areał użytków rolnych w dobrej kulturze w latach 2007-2012[11] zmniejszył się o 6,1% do 14,5 mln ha i stanowił 96,5% użytków rolnych ogółem. W 2010 r. powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej posiadało 98,9% gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą.

W latach 2003-2012 liczbę osób pracujących w Polsce charakteryzował trend wzrostowy, pomimo zmniejszenia w roku 2009 (wobec roku poprzedniego). W 2012 r. spośród 15,6 mln ogółu pracujących, 38,9% pracowało na wsi, a w sektorze rolniczym 12,6%[12] (tj. prawie 2 mln osób).[13]

W 2010 roku wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym pracowało ponad 1,9 mln osób, tj. 84% spośród 2,3 mln ogółu pracujących w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą. Prawie 4% stanowili stali pracownicy najemni (łącznie
w gospodarstwach indywidualnych i osób prawnych), stosunkowo licznie występujący w grupie gospodarstw 50 ha i więcej.[14] Pracujący w polskim rolnictwie stanowili ok. 20% ogółu pracujących w unijnym rolnictwie. W 14% gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą kierujący byli w wieku do 35 lat. Zarządzali oni 16% areału użytków rolnych generując 17% produkcji rolnej (łącznie z produkcją z gospodarstw bez UR). Rolnicy w kraju w tej grupie wiekowej uzyskiwali lepsze wyniki produkcyjne niż w pozostałych, zwłaszcza osób powyżej 65 r. życia.[15]

W latach 2002-2011 liczba gospodarstw rolnych ogółem[16] w Polsce zmniejszyła się o 23,2% do 2,25 mln.

W 2002 r. działalność rolniczą prowadziło 2,2 mln, tj. 74% ogółu gospodarstw rolnych, w 2010 r. liczebność tej grupy zmniejszyła się do 1,9 mln, tj. do 83%.

Zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest rozdrobnienie gospodarstw oraz niekorzystny rozłóg użytkowanych gruntów ograniczający efektywność ponoszonych kosztów produkcji i pozycję konkurencyjną. W strukturze około 1,5 mln gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą w 2010 r. dominowały gospodarstwa o powierzchni do 5 ha (55%) i o standardowej produkcji do 4 tys. euro (51%).[17] Niski wkład małych gospodarstw rolnych w produkcję rolniczą nie wykluczał jednak pełnienia przez nie istotnych funkcji w wymiarze społecznym, ekonomicznym czy środowiskowym. Małe gospodarstwa o areale do 5 ha wyraźnie dominowały w województwach: małopolskim, podkarpackim, śląskim oraz świętokrzyskim, zaś największy odsetek gospodarstw o powierzchni powyżej 100 ha notowano w województwach: zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i lubuskim. Zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie i opolskie również koncentrowało gospodarstwa o dużym potencjale użytków rolnych (50-100 ha).[18]

W ujęciu regionalnym w 2010 r. największy udział w produkcji towarowej ogółem, roślinnej i zwierzęcej miały województwa wielkopolskie i mazowieckie. W produkcji towarowej roślinnej znaczący udział posiadało również województwo lubelskie (11,2%). W większości województw, za wyjątkiem dolnośląskiego, lubelskiego i zachodniopomorskiego, w strukturze towarowej produkcji rolniczej przeważała produkcja zwierzęca. We wszystkich województwach w porównaniu z rokiem 2002 zanotowano wzrost wartości towarowej produkcji rolniczej na 1 ha użytków rolnych, najwyższy w województwie wielkopolskim.

Zmiany relacji cen produktów rolnych do środków do produkcji wyznaczających jej opłacalność, wobec dużej konkurencji na rynku, przyczyniły się m.in. do specjalizacji gospodarstw rolnych w kierunku produkcji o mniejszych nakładach pracy i kapitału. W 2010 r. 754 tys. gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą[19] specjalizowało się w uprawach polowych (zboża, okopowe, strączkowe, przemysłowe). Było to o prawie 9% więcej niż pięć lat wcześniej.

Wartość aktywów ogółem oraz kapitału własnego w gospodarstwach rolnych w Polsce, pomimo tendencji wzrostowej, osiągnęła jeden z najniższych poziomów w porównaniu do pozostałych krajów Unii Europejskiej. Na niskim poziomie kształtowały się inwestycje, a także przepływy pieniężne, obrazujące zdolność gospodarstwa rolnego do samofinansowania i tworzenia oszczędności w ramach działalności operacyjnej. O dużych potrzebach inwestycyjnych związanych z odnową środków technicznych wykorzystywanych w procesach produkcyjnych świadczy natomiast zużycie przeciętnie w rolnictwie na poziomie 76,7%.[20] Zużycie środków trwałych określone wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych jest jeszcze wyższe i wynosi 77,5%. Słabsze niż w wielu krajach Unii Europejskiej jakościowe wyposażenie techniczne rekompensowane było wyższymi nakładami pracy, co przekładało się na niższe dochody i ograniczone możliwości ekspansji lub wręcz redukcję dużej części polskich gospodarstw rolnych.

Z uwagi na wskazane powyżej potrzeby, w Polsce już w okresie przedakcesyjnym dla sektora rolno-spożywczego udzielana była pomocy ze środków krajowych w formie dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych. Kredyty z dopłatami do oprocentowania udzielane były w ramach tzw. pomocy istniejącej, która na niezmienionych warunkach mogła być oferowana w ciągu trzech lat od akcesji do Unii Europejskiej. Nowe umowy kredytowe (od 1 maja 2007 r.) zawierane są na zmienionych warunkach, wynikających z dostosowania do przepisów UE.

W latach 2007-2013 udzielono kredytów z dopłatami do oprocentowania ze środków budżetu państwa na łączną kwotę ok. 19 mld zł, a w 2013 r. na kwotę ok. 3 mld zł, w tym m.in. na: i) zakup gruntów oraz zakup, budowę, modernizację, adaptację i remont budynków gospodarczych, ii) zakup maszyn, urządzeń,

ciągnikowi kombajnów, iii) zakup kompletnych linii technologicznych, iv) szklarnie i tunele foliowe, v) zakup innych maszyn lub urządzeń.

W latach 2002-2012[21] wartość globalnej produkcji roślinnej w Polsce wzrosła o 89% do 55,7 mld zł, a wartość produkcji zwierzęcej wzrosła o 80% do 47,4 mld zł. Co istotne, wzrost wartości produkcji odnotowano również w ujęciu realnym. Udział towarowej produkcji rolniczej w produkcji globalnej zwiększył się z 62% do 73%. W strukturze wartości produkcji towarowej dominowała produkcja zwierzęca, choć jej udział w analizowanym okresie zmniejszył się o 6 p.p. do 55%. W produkcji zwierzęcej dominującym kierunkiem była produkcja żywca wieprzowego oraz mleka. Jednak łączne ich znaczenie uległo osłabieniu (o 12 p.p. do 56%), głównie z uwagi na zmniejszenie udziału produkcji żywca wieprzowego (o 13 p.p.), na rzecz wzrostu udziału produkcji żywca drobiowego (o 7 p.p. do 22%).

Produkcję sektora rolnego w Polsce cechował trend wzrostowy, ale jej udział w PKB ulegał zmniejszeniu. Pomimo wzrostu wartości dodanej brutto polskiego sektora rolnego (obejmującego rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo), jej wkład w krajową gospodarkę w 2012 r. ukształtował się na poziomie 3,5% wobec 4% dziesięć lat wcześniej.[22]

Zarówno produkcja roślinna, jak i zwierzęca pozostaje w Polsce silnie rozproszona - gospodarstwa o powierzchni 100 ha i więcej stanowią zaledwie 1% gospodarstw i wytwarzają 17% całkowitej produkcji rolnej.[23] W ostatnich latach obserwujemy jednak pogłębienie zróżnicowania regionalnego rolnictwa na skutek zachodzących procesów koncentracji i polaryzacji produkcji. Najbardziej intensywna produkcja roślinna prowadzona jest w województwach: kujawsko-pomorskim, opolskim, dolnośląskim, wielkopolskim, lubuskim i łódzkim. W produkcji trzody chlewnej przodują województwa wielkopolskie i kujawsko-pomorskie. Największą koncentrację trzody na 100 ha UR odnotowano w województwie wielkopolskim 225,3 szt. oraz w województwie kujawsko pomorskim 114,2 szt., przy średniej krajowej 75,3 szt./100 ha UR. Natomiast największe pogłowie bydła występuje w województwach mazowieckim i podlaskim. Największą koncentrację bydła na 100 ha UR odnotowano w typowo rolniczym województwie podlaskim 86,7 szt. oraz województwie mazowieckim 53,8 szt., przy średniej krajowej 38,3 szt/100 ha UR.[24]

Trzeba tu jednak zaznaczyć, że skala produkcji w polskich gospodarstwach z pogłowiem jest znacznie niższa niż średnio w UE oraz w krajach przodujących w produkcji zwierzęcej.
W przypadku gospodarstw trzodowych statystyczne gospodarstwo w Polsce w 2010 r. posiadało 39 szt., podczas gdy gospodarstwo unijne 53 szt., holenderskie 1743 szt., a niemieckie 459 szt. W przypadku gospodarstw z pogłowiem bydła w Polsce, średnia wynosiła 11 szt. w porównaniu z unijną 34 szt., średnią dla Niemiec 87 szt. i 121 szt. na gospodarstwo w Holandii.

Wartość produkcji wytworzonej w przeciętnym gospodarstwie rolnym w Polsce, znajdującym się w polu obserwacji FADN w latach 2004-2011 utrzymywała się prawie w całym okresie na dość zbliżonym poziomie, natomiast koszty produkcji systematycznie rosły. Wyższe koszty wynikały przede wszystkim z drożejących czynników produkcji. W wyniku tego, dochód z gospodarstwa rolnego liczony bez dopłat systematycznie obniżał się. Gospodarstwa rolne w ramach FADN w Polsce były silnie zróżnicowane, a statystyczne gospodarstwo w Polsce należało do najmniejszych. Jego średnia wielkość ekonomiczna w latach 2005-2009 wyniosła 10 ESU (ok. 12 tys. euro) i była trzykrotnie mniejsza niż przeciętnie w UE. Areał użytków rolnych oraz liczba utrzymywanych zwierząt w gospodarstwie kształtowała się na dwukrotnie niższym poziomie. Pod względem wartości produkcji na 1 ha użytków rolnych statystyczne towarowe gospodarstwo rolne w Polsce plasowało się w połowie klasyfikacji gospodarstw. Podczas gdy np. w Austrii, czy na Słowacji duży odsetek stanowiły dochody uzyskiwane poza produkcją roślinną i zwierzęcą (np. w ramach usług świadczonych dla rolnictwa, czy agroturystyki) – odpowiednio 21% i 16%,

w Polsce było to jedynie 1%.

Ze względu na dużą liczbę gospodarstw rolnych, statystyczne gospodarstwo rolne w Polsce prowadzące działalność rolniczą w 2010 r. wygenerowało produkcję na poziomie 12,6 tys. euro, tj. 50% średniej dla Unii Europejskiej.[25] W przeliczeniu na 1 ha wyniosła ona 1,3 tys. euro, tj. 74%, a na 1 pracującego (AWU[26]) 10 tys. euro, tj. 32% przeciętnej wartości. Produkcja rolna jedynie w gospodarstwach o areale powyżej 100 ha kształtowała się na poziomie wyższym aniżeli przeciętnie w UE, była zbliżona do wartości średniej w przeliczeniu na 1 ha UAA, ale znacznie niższa niż przeciętnie w UE, w odniesieniu do 1 AWU.

Pomimo notowanego wzrostu efektywności pracującego w rolnictwie (wskaźnik realnych dochodów czynników produkcji w przeliczeniu na pracującego w rolnictwie w 2011 r. dwukrotnie wyższy niż w 2005 r.), była ona 2-3-krotnie mniejsza niż ogółem w Unii Europejskiej.

Rozdrobnieniu struktury agrarnej towarzyszył niski poziom integracji poziomej rolników, jak i integracji pionowej producentów rolnych z odbiorcami. Do takiego stanu rzeczy przyczyniła się likwidacja struktur spółdzielczych, która nastąpiła w okresie transformacji gospodarczej Polski. W 2012 r. funkcjonowało 1000 grup producentów rolnych, z czego ok. 80% powstało w latach 2007-2012. Ponadto w sektorze owocowo-warzywnym funkcjonowało 236 wstępnie uznanych grup producenckich oraz 58 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. Jednakże biorąc pod uwagę liczbę członków grup, jedynie ok. 2% polskich rolników było zrzeszonych, a wartość produktów sprzedanych w ramach GPR w 2011 r. stanowiła ok. 5% wartości towarowej produkcji rolniczej z 2010 r.

O podnoszeniu produktywności w rolnictwie w warunkach ograniczonych zasobów decydować będzie innowacyjność gospodarstw rolnych. Krajowe zaplecze naukowo-badawcze w dziedzinie nauk rolniczych dysponuje znaczącym potencjałem, ale nie jest on w pełni wykorzystywany. Mimo wzrostu nakładów na badania i rozwój w ostatnich latach, ich udział w PKB jest poniżej 1%, co plasuje Polskę wśród krajów o najniższych nakładach na działalność badawczo-rozwojową. Niewystarczające są powiązania między sektorem nauki a rolnictwem, w szczególności niski jest udział finansowania badań ze środków prywatnych. Krajową sieć ośrodków doradztwa rolniczego, z dużym kapitałem ludzkim, cechują niewystarczające więzi z jednostkami naukowymi.

Sektor spożywczy, handel i konsumpcja żywności

Pod względem liczby podmiotów produkujących artykuły spożywcze Polska w 2010 r. plasowała się na 5. miejscu w UE. Udział wartości produkcji artykułów spożywczych
w produkcji przemysłu przetwórczego wyniósł w Polsce 16%. Jednak efektywność produkcji, mierzona np. wartością dodaną brutto na jednego zatrudnionego, była relatywnie niska i plasowała polski przemysł spożywczy dopiero na 17. miejscu.[27]

W 2012 r. zarejestrowanych było 34,3 tys. podmiotów przetwórstwa spożywczego i napojów, o 1,7% więcej niż siedem lat wcześniej.[28] Następuje proces koncentracji tej produkcji. Działalność gospodarczą w tym zakresie prowadziło 6 tys. podmiotów z liczbą pracujących powyżej 9 osób (38% ogółu). Prawie 78% całkowitej wartości sprzedaży żywności i napojów pochodziło od 5% podmiotów o rocznej sprzedaży powyżej 40 mln zł, zatrudniających 55% ogółu zatrudnionych w tej gałęzi[29].

Na uwagę zasługuje szybko powiększający się sektor rolnictwa ekologicznego, który obejmuje ok. 30 tysięcy gospodarstw i ponad 650 tys. hektarów. Średnia wielkość gospodarstwa to ok. 25 ha. Pomimo wzrostu, nadal niska jest liczba ekologicznych przetwórni – niecałe 350 zakładów. Rynek żywności

ekologicznej jest niewielki, - zbyt mała ilość produktów ekologicznych trafia na rynek - wykazuje jednak silne tendencje rozwojowe, nawet o 30% rocznie, ze względu na rosnący popyt na produkty ekologiczne[30]. W 2014 r. MRiRW opublikowało Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020, w którym zaproponowano rozwiązania upowszechniające produkcję ekologiczną w Polsce.

Sytuacja w sektorze spożywczym w latach 2005-2011 była ściśle powiązana z wynikami handlu oraz poziomem krajowej konsumpcji. Na tle handlu ogółem[31] w Polsce, import i eksport żywności charakteryzował się większą dynamiką wzrostu oraz dodatnim saldem.
W analizowanym okresie eksport żywności podwoił się do 52 mld zł. Jednocześnie import wzrósł o 14 mld, do 41 mld zł. Dodatnie saldo zwiększyło się o 44%. W polskim imporcie dominowały produkty innych stref klimatycznych, niemniej w przypadku niektórych produktów z naszej strefy klimatycznej obserwowano wzmożony import. Dotyczyło to w szczególności rosnącego importu żywca wieprzowego, który obecnie w dużym stopniu ogranicza skalę krajowego chowu świń.

W Polsce w latach 2005-2012 realny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w statystycznym gospodarstwie domowym wzrósł o 35,5%, do 1 032 zł. Przełożyło się to na wzrost wielkości realnego, indywidualnego spożycia żywności i napojów bezalkoholowych o prawie 5%, ale udział asortymentu tych produktów w spożyciu indywidualnym w sektorze gospodarstw domowych ogółem zmniejszył się o 4 p.p. do 17%.[32] Zwiększa się zainteresowanie konsumentów produktami wysokojakościowymi, jednak poziom rozpoznawalności produktów uczestniczących we wspieranych systemach jakości żywności pozostaje niski, co ogranicza możliwość uzyskania wyższych dochodów przez producentów tych produktów[33] i wpływa na utrzymanie ich niskiego popytu i niskiej podaży. W systemach wspólnotowych (Rejestr Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych lub Rejestr Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności) zarejestrowano dotychczas 36 polskich produktów (zaledwie 3,2% liczby zarejestrowanych).

Innowacyjność polskiego przemysłu spożywczego jest dość niska, o czym świadczy m.in. niewielki udział nakładów na działalność innowacyjną w wartości dodanej sprzedaży przemysłu spożywczego (ok. 2%), dominacja wydatków na zakup środków trwałych w strukturze nakładów na działalność innowacyjną (ok. 65%), małe zainteresowanie generowaniem lub nabywaniem nowej wiedzy (udział wydatków na badanie i rozwój wynosi ok. 2-3%) oraz wprowadzanie nowych i zmodernizowanych wyrobów w produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego na poziomie ok. 8%.

Środowisko naturalne i klimat

Ze względu na położenie geograficzne i brak barier dzielących kraj od reszty kontynentu, przyroda Polski łączy w sobie cechy przyrody całej Europy, a równoleżnikowy wzrost wysokości nad poziomem morza wpływa na zmianę kształtu krajobrazu i szaty roślinnej w linii północ-południe. Nachylenie w kierunku północnozachodnim kształtuje kierunek spływu wód oraz możliwość ewentualnego transportu ich zanieczyszczeń.

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze i historyczne, sektor rolny w Polsce wykazuje silne zróżnicowanie terytorialne. Dotyczy to m. in struktury obszarowej gospodarstw, poziomu intensywności produkcji, lokalnej specjalizacji i koncentracji niektórych kierunków produkcji na wybranych obszarach. Sytuacja ta ma przełożenie na zróżnicowanie dwukierunkowych relacji pomiędzy rolnictwem a środowiskiem i klimatem w poszczególnych częściach Polski.

Różnorodność biologiczna

Polska charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem siedlisk i naturalnego krajobrazu, także kształtowanych przez działalność rolniczą. Szacuje się, iż w Polsce występuje ok. 70 tys. gatunków organizmow żywych, w tym ok. 3 tys. gatunków roślin naczyniowych oraz 33-47 tys. gatunków zwierząt. Decyduje o tym: tradycyjna gospodarka rolna, szczególnie w regionach o mozaikowatej strukturze rolnictwa, wysoki udział trwałych użytków zielonych, występowanie obszarów półnaturalnych w tym mokradłowych, których duża część położona jest na obszarach Natura 2000.

Zachowaniu bogactwa przyrodniczego Polski służy sieć Natura 2000, która została wyznaczona dla:

- 81 siedlisk przyrodniczych, w tym 18 siedlisk o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty,
- 40 gatunków roślin, w tym 10 gatunków roślin o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty,
- 80 gatunków zwierząt, w tym 12 gatunków zwierząt o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty,
- 74 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy ptasiej i 83 gatunków ptaków wędrownych.

Obszary sieci Natura 2000 to 845 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty i 145 obszarów specjalnej ochrony (obszarów ptasich), obejmują one ponad 6 mln ha, czyli ok. 20 % powierzchni kraju. Połowę powierzchni obszarów Natura 2000 stanowią lasy, a ok. 30 % - użytki rolne.

Prace nad ustanawianiem planów zadań ochronnych (PZO) dla obszarów Natura 2000 realizowane są przez Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska. Docelowo PZO będą sporządzone dla wszystkich obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty i obszarów specjalnej ochrony ptaków z wyjątkiem obszarów morskich, dla których sporządza się plany ochrony - w liczbie 970. Do dnia 1 września 2014 ustanowiono 305 PZO.

Zgodnie z oceną ogólną stanu ochrony siedlisk przyrodniczych w skali kraju [34], stan ochrony 21% siedlisk przyrodniczych jest właściwy (FV), 55% siedlisk przyrodniczych jest niewłaściwy (U1), 20% siedlisk przyrodniczych jest zły (U2), 2% siedlisk przyrodniczych jest nieznany (XX), a dla 2% siedlisk przyrodniczych nie jest określony ze względu na brak danych.
W odniesieniu do gatunków roślin i zwierząt (poza ptakami) stan ochrony dla 13% określono jako FV, dla 46% określono jako U1, dla 21% określono jako U2, dla 20% określono jako XX. Podstawą oceny stanu ochrony populacji ptaków są dane o trendach liczebności populacji (lęgowych). Zgodnie z nimi należy przyjąć, iż spośród 134 gatunków ptaków lęgowych stanowiących przedmioty ochrony w obszarach Natura 2000, ujemny trend stwierdzono u 12% (16 gatunków), stabilny — u 4%, zaś wzrostowy — u 19%. W przypadku 23% (31 gatunków) istniejące dane nie dają podstaw do wskazania jednoznacznego trendu, natomiast dla 42% gatunków (56) obecnie brak jest jakichkolwiek danych.

Zmiany liczebności wskaźnikowych gatunków krajobrazu rolniczego podsumowane we wskaźniku Farmland Bird Index (FBI) wykazywały spadek o około 15% w latach 2000-2003, po którym nastąpił powolny powrót do poziomu wyjściowego (rok 2000, FBI = 1,00) w 2008 r. W trakcie ostatnich pięciu lat notuje się ponowny spadek wskaźnika, który w 2013 r. osiągnął poziom 0,82 wartości w roku bazowym (2000).

Poza dbałością o zachowanie różnorodności biologicznej przyrody dzikiej, ważne są działaniach na rzecz zachowania rodzimych ras zwierząt gospodarskich i odmian roślin uprawnych. W Polsce, ochroną zasobów genetycznych, objętych jest ok. 70 ras zwierząt gospodarskich i ryb oraz ok. 30 dawnych odmian drzew owocowych. Rozdrobnienie struktury agrarnej polskiego rolnictwa przyczyniło się również do zachowania wielu tradycyjnych odmian roślin uprawnych.

W Polsce obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione zajmowały w 2012 roku 32,5% powierzchni kraju, obejmując: 23 parki narodowe, 122 parki krajobrazowe, 1 395 rezerwatów przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne i zespoły przyrodniczo krajobrazowe i pomniki przyrody. Na podstawie danych z CORINE land cover 2000, obecności obszarów Natura 2000, ważnych obszarów występowania ptaków (IBA) i podstawowych obszarów występowania motyli (PBA) oraz narodowych danych o różnorodności biologicznej określono prawdopodobieństwo występowania gruntów rolnych o wysokiej wartości przyrodniczej, dla obszaru Polski oszacowano je na poziomie – 23,8%. Najwyższą wartość oszacowano dla województwa podlaskiego – 35,8%, najniższą dla warmińsko–mazurskiego – 18,2%, dla mazowieckiego – 26,9%. W latach 2015-2020 planuje się dalsze prace nad doprecyzowaniem HNV (High Nature Value Farmland) w Polsce.

W Polsce występuje silna pozytywna korelacja przestrzenna między obszarami zaklasyfikowanymi jako ONW i obszarami o szczególnych walorach środowiskowych - ok. 80% obszarów Natura 2000, 72% trwałych użytków zielonych oraz 67% użytków rolnych zgłoszonych do Programu rolnośrodowiskowego znajduje się w granicach ONW.

O różnorodności biologicznej kraju decydują też lasy. Są one silnie zróżnicowane pod względem przyrodniczym. Lasy zajmują powierzchnię ok. 9,16 mln ha, czyli ponad 29 % powierzchni kraju. Od roku 1995 nastąpił wzrost powierzchni lasów o ponad 400 tys. ha. Prowadzone projekty zalesiania gleb najsłabszych pod względem przydatności rolniczej przyczyniają się do wzrostu powierzchni lasów, powstawania korytarzy ekologicznych, sprzyjają naturalnej sukcesji dzikiej roślinności i zwierząt oraz wpływają na regulację stosunków wilgotnościowych. Pod względem struktury własności dominują lasy publiczne stanowiące ok. 81% łącznej powierzchni; wzrasta udział lasów prywatnych, które w niektórych województwach stanowią ponad 40%.

Szczególną rolę w ochronie przyrody na terenach leśnych odgrywają Lasy Państwowe (LP).
Na zarządzanym przez nie obszarze zlokalizowana jest większość wartościowych i bardzo atrakcyjnych krajobrazowo form i obiektów ochrony rodzimej przyrody. Lasy Państwowe podejmują również własne inicjatywy służące zachowaniu różnorodności biologicznej i odtwarzaniu zagrożonych gatunków flory i fauny i realizują projekty, korzystając m.in. z dofinansowań z funduszy unijnych.

Zagrożenie pożarowe lasów w Polsce jest zróżnicowane terytorialnie. Do I kategorii zagrożenia pożarowego lasu (zagrożenie duże) oraz II (zagrożenie średnie) w Polsce zakwalifikowanych jest odpowiednio 37% powierzchni leśnej kraju (lasy wszystkich form własności o powierzchni ok. 3,4 mln ha) oraz 52 % (ok. 4,8 mln ha lasów).W Polsce istnieje system obserwacyjno-alarmowy oraz infrastruktura pożarowa chroniąca lasy; nakłady finansowe na ochronę przeciwpożarową lasów wynoszą ponad 80 mln zł rocznie.

Gleba

Jakość gleb w Polsce należy do jednej z najniższych w Europie, co wynika przede wszystkim z uziarnienia, niskiej zawartości próchnicy oraz zakwaszenia. Zawartość materii organicznej w glebach użytków rolnych Polski zawiera się przedziale od 0,5 do 10%, a średnia jej zawartość wynosi 2,2%. W skali kraju, 34 gminy

wiejskie zakwalifikowano do obszarów problemowych rolnictwa (OPR), ze względu na bardzo niską zawartość materii organicznej. Udział gleb o zawartości materii organicznej poniżej 1,3% w tych gminach przekracza 50% użytków rolnych. W kolejnych 61 gminach nie włączonych do obszarów OPR bardzo niska zawartość próchnicy występuje na 30-50% powierzchni użytków rolnych. Użytki rolne położone na obszarze wspomnianych gmin stanowią około 3,6 całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce.

Pod względem stanu zakwaszenia gleb, Polska wyróżnia się bardzo niekorzystnie na tle innych krajów europejskich - średnia wartość pH wynosi 5,48 przy medianie równej 5,38. Łącznie ok. 50% gleb charakteryzuje się bardzo dużym lub dużym zakwaszeniem, a gleby obojętne i zasadowe stanowią ok. 20%. Zdecydowana większość gleb o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym występuje w północno-wschodniej i środkowej Polsce.

Erozja jest naturalną przyczyną degradacji gleb powszechną w całej Europie. W Polsce, z racji silnego urzeźbienia lub pokrywy glebowej podatnej na wymywanie, około 33% obszaru kraju, jest zagrożone erozją wodną w stopniu słabym, średnim i silnym, w tym 16,7% w stopniu średnim i silnym. W skali kraju 8,2% całkowitej powierzchni użytków rolnych położonych jest na obszarach (w obrębach geodezyjnych), na których udział erozji wodnej powierzchniowej na gruntach ornych w stopniu umiarkowanym, średnim, silnym i b. silnym przekracza 30%.

Erozja wietrzna występująca w Polsce, przy obecnym zróżnicowaniu krajobrazu obszarów wiejskich, nie stwarza dużego zagrożenia dla degradacji gleby. Wynika to między innymi z dużego udziału powierzchni lasów, zadrzewień śródpolnych i trwałych użytków zielonych w strukturze użytkowania, a także z małej powierzchni gospodarstw i rozdrobnionej szachownicy gruntów na znacznym obszarze Polski.

Wyniki badań wskazują, że stan czystości gleb użytków rolnych w Polsce jest bardzo dobry pod względem zawartości w nich zanieczyszczeń istotnych dla zdrowia człowieka i środowiska, do których zaliczamy metale ciężkie, niektóre związki organiczne. Podwyższoną zawartość ołowiu (kwalifikującą do II stopnia zanieczyszczenia) wykazuje 3 % gleb, cynku - 1,5%. Ponadto stwierdza się małe zanieczyszczenie gleb (I stopień zanieczyszczenia) kadmem - dla ok. 10% gleb i niklem - 3%.

Niska jakość gleb w powiązaniu z częstymi okresami niedoborów opadów, wpływa negatywnie na produktywność rolnictwa. W Polsce jakość gleb jest decydującym czynnikiem wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, dlatego aż 56% UR jest zaklasyfikowana do Obszarów o Niekorzystnych Warunkach (ONW).

Woda

Całkowite zasoby wód płynących w Polsce wynoszą średnio 61,9 mld m3/rok, co odpowiada odpływowi jednostkowemu 5,0 l/s/km2, a więc są mniejsze niż średnio w krajach Europy, gdzie wartość ta wynosi 9,5 l/s/km2. Suma opadów w roku średnim wynosi nieco powyżej 600 mm i waha się od 500 mm w pasie nizin do około 1100 mm w rejonach górskich i podgórskich. Objętość zmagazynowanych słodkich wód podziemnych w obszarze Polski szacuje się na około 6000 mld m3. Niemal połowa (49,4%) średniego odpływu rzecznego pochodzi z drenażu wód podziemnych. Druga połowa to szybki spływ powierzchniowy powodujący zagrożenia powodziowe. Wielkość zasobów wodnych w Polsce charakteryzuje się także dużą zmiennością przestrzenną (najmniejsze zasoby wodne w pasie środkowej Polski) i czasową (w okresach mokrych występują powodzie i lokalne podtopienia, a w suchych występują niedobory wody).

O możliwości wykorzystania zasobów wodnych, oprócz ich czasowej i przestrzennej zmienności, decyduje ich jakość. W Polsce obserwuje się systematyczne zmniejszanie ilości nieoczyszczonych ścieków

komunalnych i przemysłowych odprowadzanych do wód. Podejmowane działania ochronne skutkują poprawą jakości wód i zmniejszaniem się wielkości ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych rzekami do Morza Bałtyckiego, tym samym przyczyniając się do zapobiegania eutrofizacji wód. Analizując wyniki Państwowego Monitoringu Wód z lat 1988-2013 obserwuje się statystycznie istotny spadek stężeń związków azotu i fosforu, oraz spadek ładunków N i P odprowadzanych Wisłą i Odrą do Bałtyku. Średnie stężenia azotu całkowitego w wodach Wisły wykazały tendencję spadkową od roku 2000, osiągając najniższą średnią wartość w roku 2013 na poziomie ok. 2 mg N dm3; stężenia fosforu całkowitego wykazały spadek w wodach Wisły począwszy od roku 2000, osiągając najniższą wartość tj. 0.15 mg P dm-3 w roku 2013. Średnie stężenia azotu całkowitego w wodach Odry wykazały najwyższe wartości w latach 1980. ok. 4.7 mg N dm-3 i spadały do wartości ok. 3.0 mg N dm-3 w ostatnich latach badań, natomiast średnie stężenia fosforu całkowitego w Odrze wynosiły ok. 0.55 mg P dm-3 w latach 1990, po czym spadały do wartości 0.2 mg P dm-3 w roku 2013.

Ocena stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód (jcw) powierzchniowych w latach 2010-2012 wskazuje, że w obszarze dorzecza Wisły wśród naturalnych jcw 22,7 % osiągnęła stan dobry lub bardzo dobry, natomiast wśród sztucznych i silnie zmienionych jcw stan co najmniej dobry osiągnęło 32,5 %. Odpowiednio w dorzeczu Odry wśród naturalnych jcw 37,7 % osiągnęło stan dobry lub bardzo dobry, natomiast wśród sztucznych i silnie zmienionych jcw stan co najmniej dobry osiągnęło 23,9 %. Z badań jakości wód podziemnych wynika, że ok. 80 % badanych punktów pomiarowych charakteryzuje dobry stan chemiczny wód podziemnych (klasa I, II, III), natomiast w ok. 20% punktów stwierdzono słaby stan chemicznym (klasa IV, V). Analiza jakości wód podziemnych pod kątem występowania azotanów wykazała, że w 81,8% stanowisk występują niskie wartości stężeń, 11,1 % stanowisk zanotowano średnie wartości stężeń, a 7,1 % stanowisk wysokie stężenia. Źródłem przekroczeń poziomu substancji biogennych mogą być zarówno zanieczyszczenia bytowe, jak i działalność rolnicza. Stąd też w Polsce w latach 2012-2016 ustanowiono 48 obszarów szczególnie zagrożonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (tzw. OSN). Zajmują one 4,46% powierzchni kraju, co stanowi ok. 7,36% użytków rolnych. Obszary OSN wyznaczane są tam, gdzie wyraźnie stwierdza się zagrożenie dla jakości wód ze strony gospodarki rolnej i gdzie niezbędne jest podjęcie specjalnych działań, wykraczających poza przepisy prawa powszechnie obowiązującego, które dla mają na celu ograniczenie dopływu azotanów ze źródeł rolniczych. Do tych działań należy zaliczyć między innymi wyposażanie gospodarstw w urządzenia do gromadzenia nawozów naturalnych – na obszarach OSN wymagane jest zapewnienie możliwości przechowywania nawozów przez okres 6 miesięcy (poza OSN – 4 miesiące). Polskie gospodarstwa rolne w roku 2010[35] dysponowały urządzeniami do składowania płynnych nawozów naturalnych o pojemności ok. 152 mln m3 i płytami obornikowymi o powierzchni ponad 18,5 mln m2 – znaczna część inwestycji w tym zakresie (w prawie 70 tys. gospodarstw) realizowana była w ramach dotychczas wdrażanych programów rozwoju obszarów wiejskich. Ponadto w Polsce podejmowane są działania na rzecz poprawy gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń bytowych do wód.

W celu ochrony zasobów wodnych i ekosystemów od nich zależnych, zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną w Polsce w 2011 r. przyjęte zostały plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. W 2012 r. Komisja Europejska przedstawiła zalecenia odnośnie uszczegółowienia ww. planów, w efekcie czego opracowane zostały Masterplany dla obszarów dorzeczy Wisły i Odry, będące do czasu sporządzenia aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (2015 rok), dokumentami weryfikującymi przez projekty inwestycyjne w gospodarce wodnej spełnianie wymogów prawa europejskiego. Obecnie w Polsce dokonywana jest aktualizacja: programu wodno-środowiskowego kraju oraz planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Prace realizowane będą w latach 2014-2015. W ramach aktualizacji dokumentów planistycznych, na podstawie przeglądu analizy presji i jej oddziaływań na stan jednolitych części wód (w tym analizy presji rolniczej) oraz ryzyka niespełnienia celów środowiskowych, zidentyfikowane zostaną działania służące osiąganiu ustalonych celów środowiskowych,

w tym działania niezbędne do realizacji przez sektor rolniczy.

Powietrze

Na przestrzeni ostatnich 20 lat poziom emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa (zarówno metanu jak i podtlenku azotu) znacznie zmalał, na skutek przemian strukturalnych w tym sektorze. Zmiany w produkcji rolnej i związanej z tym emisji od połowy lat 1990 uzależnione były przede wszystkim od spadku pogłowia zwierząt gospodarskich, zapotrzebowania rynku krajowego na produkty rolne oraz sytuacji w handlu międzynarodowym, cen rolniczych środków produkcji (nawozów mineralnych, czy ciągników), jak również od cen produktów rolnych. Całkowita emisja metanu i podtlenku azotu w rolnictwie w 2011 r. była aż o 31,2% mniejsza niż w 1988 r.

Emisja gazów cieplarnianych (liczone w ekwiwalencie CO2) z rolnictwa w całkowitej emisji w 2011 wyniosła 34 929, 80 Gg[36] CO2 co stanowi około 9% emisji w Polsce. W okresie od 2004 do 2011 roku wielkości emisji z rolnictwa liczone w ekwiwalencie CO2 wahały się od 33 275 Gg do 36 169 Gg, natomiast od 2006 roku obserwuje sie trend spadkowy.

Głównymi źródłami emisji z rolnictwa w Polsce są: fermentacja jelitowa zwierząt gospodarskich (CH4), odchody zwierzęce (CH4 i N2O) oraz gleby rolne (N2O). Największy udział w całkowitej emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa w 2011 r. miała emisja N2O z gleb rolnych. Emisje metanu z fermentacji jelitowej kształtują się na poziomie 26,6 %, podczas gdy średnia UE 28 wynosi około 31,4,% (EEA GHG data viewer, 2014).

Od 2004 r., czyli od czasu wstąpienia przez Polskę do Unii Europejskiej, kluczowe znaczenie w rozwoju polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich ma Wspólna Polityka Rolna, przyczyniająca się do podnoszenia produktywności rolnictwa poprzez wprowadzanie postępu technicznego i stabilizację rynku rolnego oraz wprowadzanie uregulowań środowiskowych. Także od tego roku obserwuje się stabilizację poziomów emisji w sektorze rolnym.

W perspektywie do 2020 roku, przewiduje się kontynuację podnoszenia produktywności i konkurencyjności polskiego sektora rolnego, jak również niewielki wzrost pogłowia bydła związany z procesami restrukturyzacji i efektem zniesienia kwot mlecznych. Może to spowodować nieznaczny wzrost emisji gazów cieplarniach z rolnictwa.

Warto zaznaczyć, iż w odniesieniu do realizacji pakietu energetyczno-klimatycznego 2020, w ramach grupy sektorów non ETS, Polska ma możliwość zwiększenia emisji w sektorze non-ETS o 14% do roku 2020. Według oszacowań KOBIZE (dane za rok 2011) udział sektora rolnego w emisjachsektora non ETS w Polsce stanowi **17,8 %.**

Produkcja rolna przyczynia się także do emisji amoniaku, w Polsce aż w ponad 90 %, przy czym za 2/3 tej emisji odpowiadają odchody zwierząt gospodarskich, a ok za 1/3 emisji − zużycie nawozów azotowych. W 2012 roku odnotowano spadek wielkości krajowej emisji amoniaku o ok. 3 % w porównaniu z rokiem poprzednim. W ramach programów realizowanych w ubiegłych latach wdrażane były działania ukierunkowane na poprawę gospodarowania odchodami zwierząt gospodarskich, które przyczyniają się do ograniczania tych emisji. Zakłada się, iż wdrażanie działań PROW 2014-2020 będzie przeciwdziałać wzrostom emisji z rolnictwa.

W zakresie pozostałych zanieczyszczeń powietrza, Polska należy do grupy państw UE, które spełniają krajowe pułapy emisji. W Polsce, wielkości emisji, jak wynika z raportowanych danych w odniesieniu do SO2, NOx , NH3 oraz NMLZO, w latach 2010-2012, były niższe od limitu dla Polski wynikającego z

Traktatu o Przystąpieniu RP do UE w zakresie dyrektywy 2001/81/WE *w sprawie krajowych pułapów emisji dla niektórych zanieczyszczeń powietrza*.

Klimat

Panujący w Polsce klimat umiarkowany charakteryzuje się m.in. dużą zmiennością charakterystyk meteorologicznych w cyklu rocznym i wieloletnim. Zmiany klimatu Ziemi obserwowane są również w Polsce. Rośnie średnia roczna temperatura powietrza. Przewiduje się, że do roku 2050 okres wegetacyjny roślin wydłuży się o 16 dni. Nastąpi przyśpieszenie rozwoju roślin, np. dojrzałość pszenicy ozimej będzie wcześniejsza o 7 dni. Jednocześnie nastąpi pogorszenie bilansu wody. Wymaga to z jednej strony dostosowań w terminach i technologii upraw, z drugiej zaś prowadzi do zmiany struktury upraw. W dłuższej perspektywie czasu zmiany klimatu mogą powodować zmiany równowagi ekologicznej tj. przekształcenia niektórych siedlisk i zanik związanych z nimi gatunków roślin i zwierząt oraz napływ gatunków inwazyjnych.

Zachodzące zmiany klimatu potęgują zmienność warunków pogodowych, w efekcie od lat 70 XX wieku w Polsce obserwowane są duże wahania plonowania roślin. Nasilają się zjawiska o charakterze ekstremalnym, takie jak gwałtowne opady i powodzie, gradobicia, długotrwałe okresy upałów i susze, silne wiatry, przymrozki. Stwarza to zagrożenia dla produkcji rolniczej i nasila potrzebę upowszechnienia ubezpieczeń (obecnie ubezpieczonych jest ok. 30 % upraw). Zjawiskami powodującymi największe straty są powodzie, a następnie - wichury i trąby powietrzne.

Podatność rolnictwa na ekstremalne warunki pogodowe, w szczególności niedobory wody i zjawisko suszy glebowej, jest największa na obszarach ONW, gdzie dominują gleby piaszczyste o niskiej zawartości próchnicy i pojemności wodnej.

Odporność, a zarazem przeciwdziałaniu zmianom klimatu służy różnorodność przyrodnicza i krajobrazowa Polski. Obszary leśne pełnią ważne funkcje glebochronne i wodochronne – wpływają na ograniczenie erozji oraz korzystnie wpływają na bilans wodny. Podkreślenia wymaga rola lasów w sekwestracji węgla, a tym samym ograniczania zmian klimatu.

Na zdolności adaptacyjne duży wpływ ma pojemność wodna gleb uzależniona od jej struktury i zawartości substancji organicznej (próchnicy) Z tego względu na znaczeniu zyskuje promowanie zrównoważonej gospodarki rolnej opartej na praktykach agrotechnicznych, sprzyjających zwiększaniu (lub przynajmniej utrzymaniu) zawartości próchnicy, takich jak poprawne zmianowanie, przyorywanie obornika, słomy i międzyplonów.

Podobna rolę odgrywają trwałe użytki zielone, zajmujące w Polsce obszar ok. 3,9 mln ha. Tereny te odgrywają dużą rolę dla kształtowania bilansu wodnego, zapobiegają erozji, sprzyjają jakości gleby i retencjonowaniu w niej węgla, co przekłada się na udział tych obszarów w przeciwdziałaniu i ograniczaniu zmian klimatu.

Rozdrobnienie i tradycyjny charakter znacznej części polskiego rolnictwa, stanowią jego atut z punktu widzenia celów klimatycznych. Mozaikowaty krajobraz z miedzami, szpalerami drzew oraz kępami zadrzewień i śródpolnymi oczkami wodnymi sprzyja nie tylko bioróżnorodności, ale i przeciwdziałaniu i ograniczaniu skutków zmian klimatu.

Aspekty proklimatyczne polskiego sektora rolnego wzmocnione są poprzez: wprowadzenie obowiązkowych

i dobrowolnych zobowiązań w zakresie sposobów prowadznia produkcji rolnej oraz postęp techniczny, technologiczny i kompetecyjny w sektorze.

Podczas przygotowywania PROW 2014-2020 uwzględniono wnioski z dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu II filara WPR, które opisano w załączniku 3 do Programu.

[1] Gospodarstwa domowe w 2011 r. – wyniki spisu ludności i mieszkań 2011, GUS.

[2] Pracujący w gospodarstwach rolnych. PSR 2010, GUS.

[3] Aktywność ekonomiczna ludności Polski w latach 2010-2012, GUS 2014 i wydania z lat wcześniejszych.

[4] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/

[5] Obszary przeważająco wiejskie zdefiniowane na poziomie NUTS-3. Nie są to więc wszystkie obszary wiejskie.

[6] Gospodarstwo rolne prowadzące działalność rolniczą nie jest w Polsce prawnie ujmowane jako przedsiębiorstwo, pomimo iż spełnia warunki określone w kodeksie cywilnym.

[7] Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, Sytuacja gospodarstw domowych w 2012 roku w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, Budżety gospodarstw domowych w 2012 roku, GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych.

[8] Sytuacja ekonomiczna polskiego rolnictwa po akcesji do Unii Europejskiej (praca zespołowa pod kier. J.S. Zegara), IERiGŻ 2009.

[9] Odnawialne źródła energii.

[10] Stan geodezyjny i kierunki wykorzystania powierzchni kraju. Rocznik statystyczny rolnictwa 2012. GUS.

[11] Użytkowanie gruntów (NTS-2, 2004-2012). Bank Danych Lokalnych GUS, stan z dnia 21.02.2014 r.

[12] Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo.

[13] Przeciętnie w roku. Aktywność ekonomiczna ludności Polski w latach 2010-2012. GUS 2014 i wydania z lat wcześniejszych. W 2003 r. liczba pracujących ogółem wyniosła 13,6 mln, w tym 38,7% pracowało na wsi, w sektorze rolniczym pracowało ogółem prawie 2,5 mln osób, tj. 18,3%, ogółu pracujących, 92% pracujących
w sektorze rolniczym pracowało na wsi.

[14] W połowie roku. Raport z wyników. Powszechny Spis Rolny 2010 GUS, str. 55-56.

[15] Key farm variables: Area, livestock (LSU), labour force and standard output (SO) by agricultural size of farm (UAA) and age of manager [ef_kvage]. W 2010 r. Eurostat:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/
agriculture/introduction last update 07.12.12, extracted on: 17.12.12.

[16] GUS. Łącznie gospodarstwa rolne posiadające i nie posiadające użytki rolne.

[17] Struktura podobna jak w latach poprzednich. Eurostat.

[18] Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych. Bank Danych Lokalnych GUS. Stan z dnia 21.02.2014 r.

[19] Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/introduction

[20] Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011, s. 122

[21] Rocznik statystyczny 2013. GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych.

[22] Udział WDB w PKB. Rocznik statystyczny 2013. GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych.

[23] Wg Eurostat

[24] GUS

[25] Eurostat. Dane odnoszą się do 1,5 mln gospodarstw prowadzących działalność rolniczą (łącznie o areale powyżej 1 ha oraz bez użytków rolnych) – obok Rumunii i Włoszech było to najwięcej w Unii Europejskiej.
W 2005 r. było to odpowiednio 6,5 tys. euro, tj. 33% średniej UE.

[26] uwzględniono siłę roboczą zatrudnioną bezpośrednio przez gospodarstwo – w 2010 r. w Polsce wyniosła ona prawie 1,9 mln AWU.

[27] Eurostat. Bez Grecji i Luksemburga.

[28] REGON, GUS.

[29] Rocznik statystyczny przemysłu 2013. GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych. W 2005 r. 64% wartości produkcji sprzedanej art. spożywczych i napojów pochodziło od 3% podmiotów o rocznej sprzedaży powyżej
40 mln zł, przy 46% ogółu liczby zatrudnionych przy produkcji art. spożywczych i napojów.

[30] W Polsce szacowany na poniżej 100 mln euro wartości rocznej sprzedaży, w porównaniu do np. Austrii z 986 mln euro. *Plan działania dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2014-2020.*

[31] Wg nomenklatury SITC.

[32] Sytuacja gospodarstw domowych w 2012 roku w świetle badania budżetów gospodarstw domowych GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych oraz Rocznik statystyczny Rzeczpospolitej Polskiej 2013. GUS 2014
i wydania z lat wcześniejszych.

[33] Wyniki badań w Ocena Średniookresowa PROW 2007-2013

[34] Źródło: PAF.

[35] Powszechny spis rolny 2010

[36] Gg - gigagram

Rysunek 1. Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia rolniczego osoby kierującej w roku 2002 i 2010.

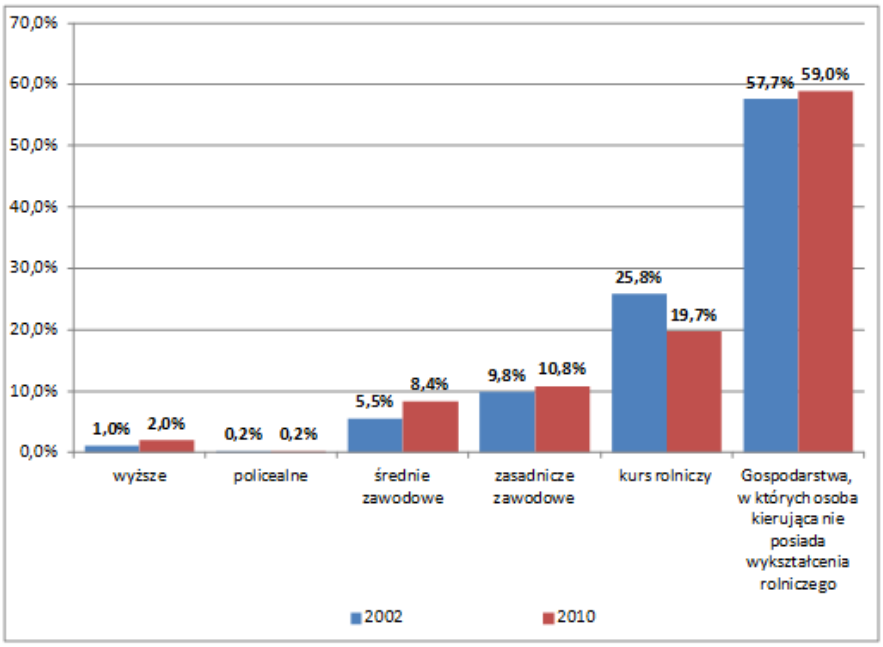

Źródło: GUS

Rysunek 1. Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia rolniczego osoby kierującej w roku 2002 i 2010.

Rysunek 2. Stopa bezrobocia* w miastach oraz na wsi w latach 2000-2012.

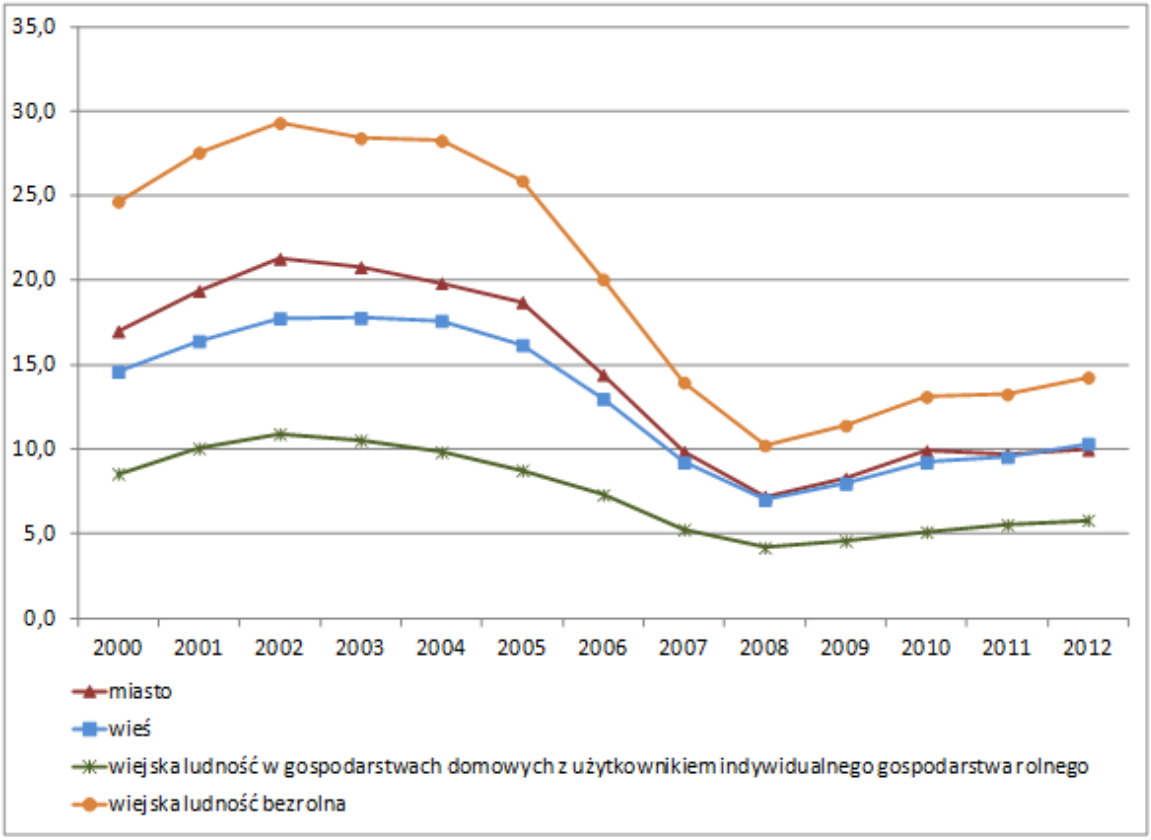

* jako średnia w roku.
Źródło: „Kwartalna informacja o rynku pracy" GUS. Wydania z lat 2003-2012.

Rysunek 2. Stopa bezrobocia w miastach oraz na wsi w latach 2000-2012.

Rysunek 3. Struktura pracujących w Polsce wg stanu z 31 grudnia w latach 2005 i 2011 według miejsca pracy*.

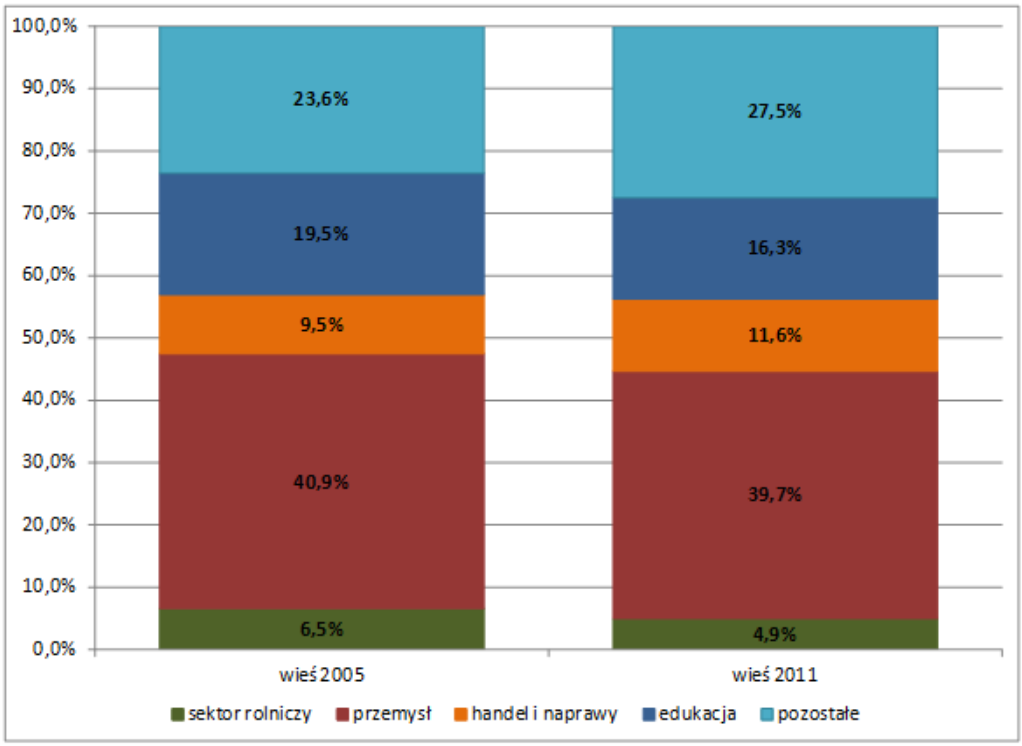

* bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
Źródło: GUS.

Rysunek 3. Struktura pracujących w Polsce wg stanu z 31 grudnia w latach 2005 i 2011 według miejsca pracy.

Rysunek 4. Liczba gospodarstw rolnych ogółem w Polsce w latach 2002-2011, w mln.

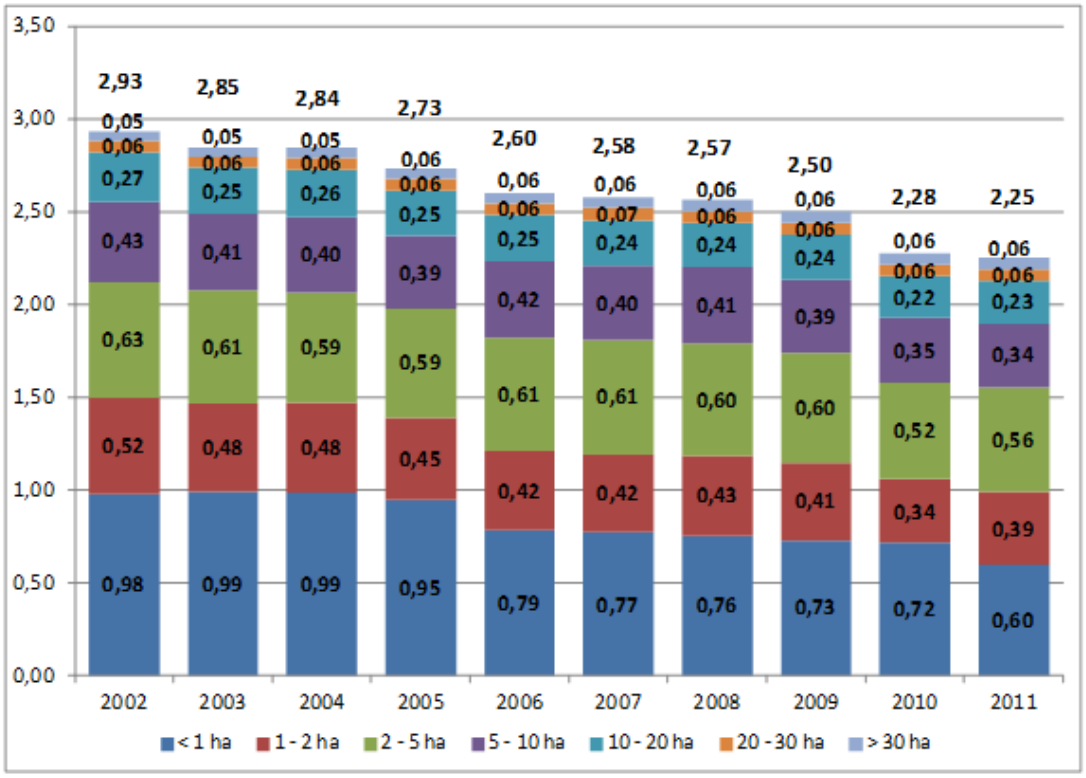

Źródło: GUS.

Rysunek 4. Liczba gospodarstw rolnych ogółem w Polsce w latach 2002-2011, w mln.

Rysunek 5. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą na obszarach wiejskich według podregionów w 2010 r.

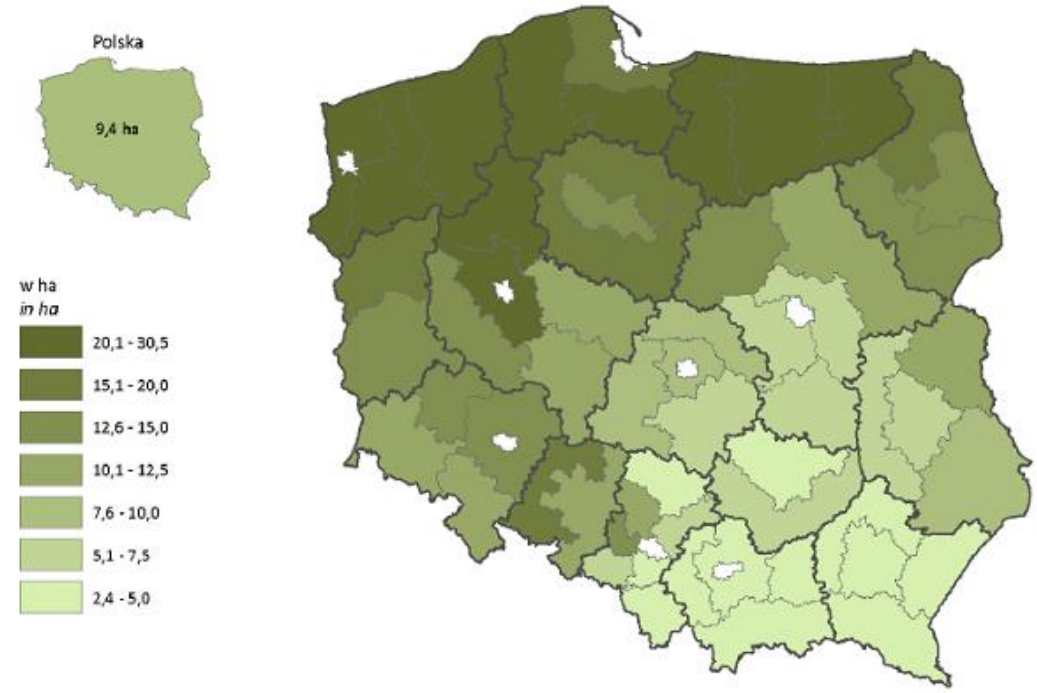

Źródło: Obszary wiejskie. Powszechny Spis Rolny 2010. GUS 2013.

Rysunek 5. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą na obszarach wiejskich według podregionów w 2010

Rysunek 6. Towarowa produkcja rolnicza według województw w 2010 r.

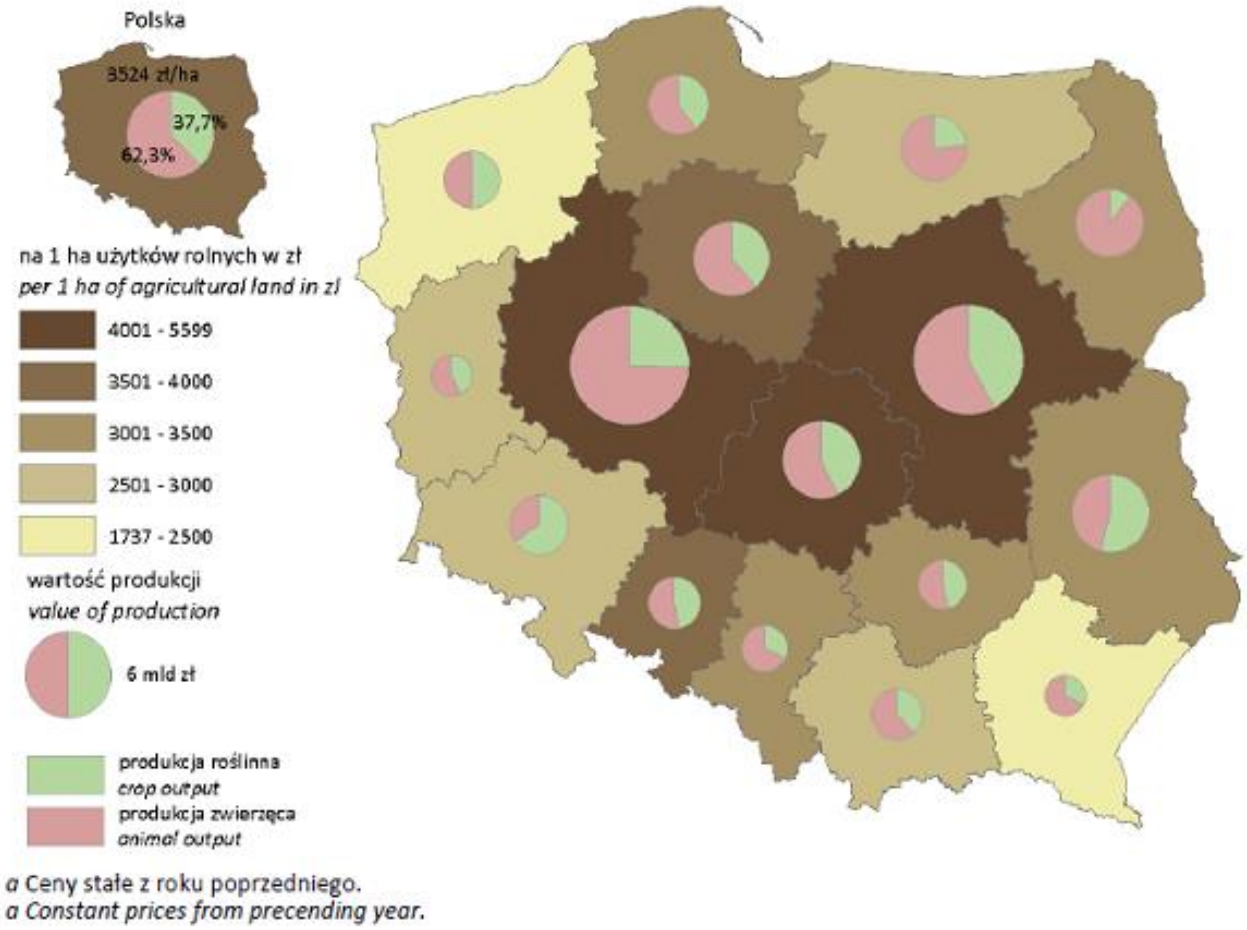

a Ceny stałe z roku poprzedniego.
a Constant prices from precending year.

Źródło: Obszary wiejskie. Powszechny Spis Rolny 2010, GUS 2013.

Rysunek 6. Towarowa produkcja rolnicza według województw w 2010 r.

Rysunek 7. Wielkość produkcji SO w euro na jednostkę pracy AWU w Polsce na tle UE w 2010 r. w gospodarstwach o różnym areale UR.

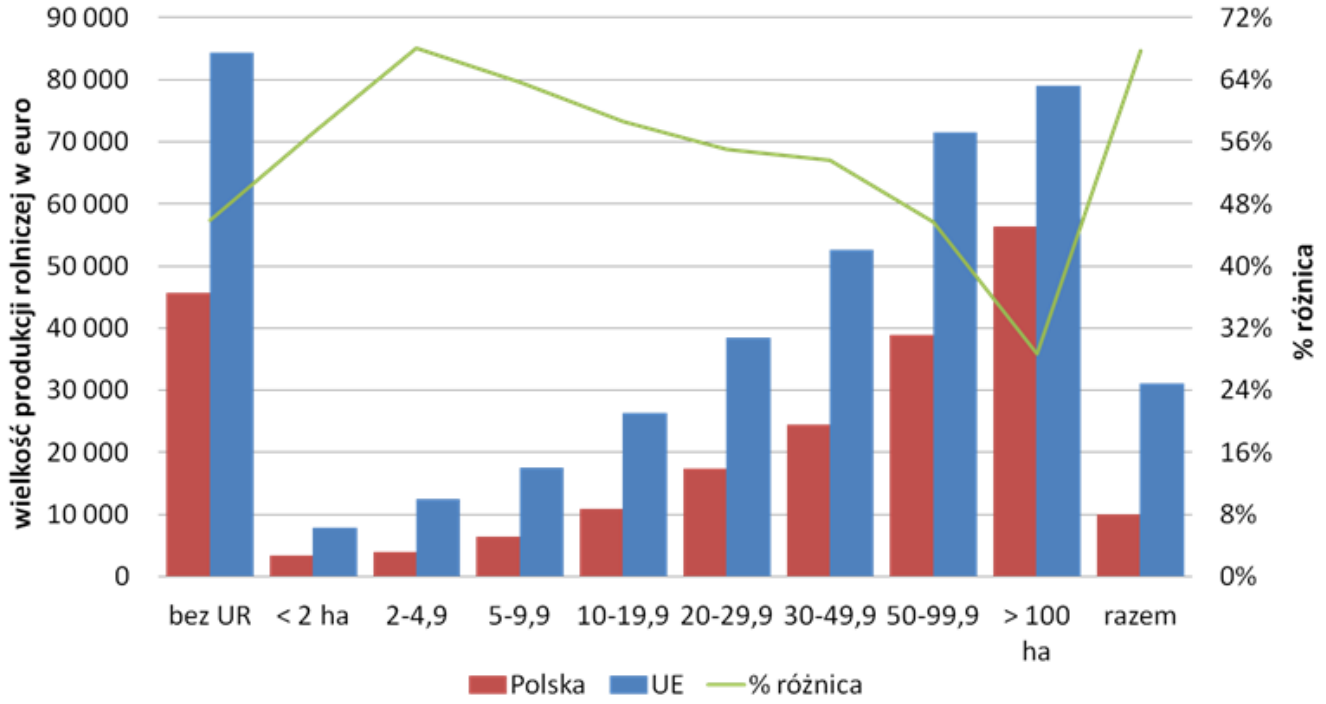

Rysunek 7. Wielkość produkcji SO w euro na jednostkę pracy AWU w Polsce na tle UE w 2010 r. w gospodarstwach o różnym areale UR.

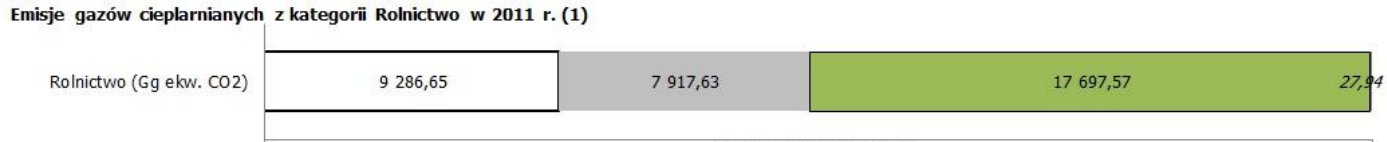

	Rolnictwo (Gg ekw. CO2)
Fermentacja jelitowa	9 286,65
Odchody zwierzęce	7 917,63
Gleby rolne	17 697,57
Spalanie odpadów roślinnych	27,94

Emisje gazów cieplarnianych z kategorii Rolnictwo w 2011 r. (1)

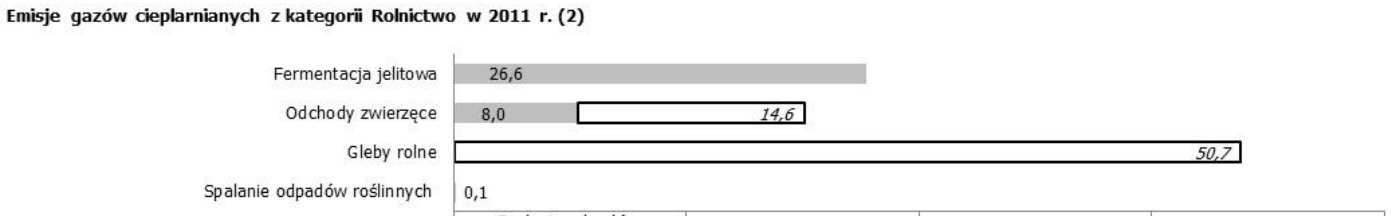

	Spalanie odpadów roślinnych	Gleby rolne	Odchody zwierzęce	Fermentacja jelitowa
% udział gazów w całkowitej emisji z kat. Rolnictwo CH4	0,1	0,0	8,0	26,6
% udział gazów w całkowitej emisji z kat. Rolnictwo N2O	0,0	50,7	14,6	0,0

Emisje gazów cieplarnianych z kategorii Rolnictwo w 2011 r. (2)

4.1.2. Mocne strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Za kluczową mocną stronę polskiego rolnictwa, na tle pozostałych krajów UE, należy uznać stosunkowo duże zasoby gruntów rolnych. Polska należy do grupy pięciu krajów w Unii Europejskiej o największej ogólnej powierzchni użytków, w tym gruntów rolnych, a także w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to m.in., że produkcja rolnicza może mieć charakter ekstensywny – o niższych kosztach ponoszonych w gospodarstwach rolnych a także niższych kosztach dla środowiska w porównaniu z intensywną produkcją rolniczą.

Jako kolejną silną stronę sektora rolniczego trzeba wskazać wielokierunkowość produkcji. Jest to istotny czynnik pozytywnie wpływający na jakość i różnorodność biologiczną środowiska naturalnego. Przyczynia się ponadto do zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego kraju m.in. poprzez zróżnicowanie oferty produktowej i większą odporność na zmiany klimatu.

Z punktu widzenia efektywności ekonomicznej pozytywnie należy ocenić specjalizację terytorialną produkcji rolniczej – blisko połowa krajowej roślinnej produkcji towarowej jest wytwarzana w woj. mazowieckim, wielkopolskim, łódzkim i lubelskim, a z kolei ok. połowa krajowej zwierzęcej produkcji towarowej w woj. wielkopolskim, mazowieckim, podlaskim i kujawsko-pomorskim. Dokonuje się proces specjalizacji produkcji na poziomie gospodarstw rolnych w regionach, np. w woj. wielkopolskim czy kujawsko-pomorskim w produkcji żywca wieprzowego, w woj. podlaskim w produkcji mleka, w woj. mazowieckim w produkcji mleka i owoców, w woj. dolnośląskim czy opolskim w produkcji zbóż. Taki stan rzeczy może sprzyjać budowaniu powiązań kooperacyjnych pomiędzy rolnikami i innymi partnerami biznesowymi, a także ułatwiać rozwój branżowej infrastruktury technicznej oraz transfer wiedzy.

O sprawności i wynikach produkcyjnych sektora żywnościowego w dużej mierze decydują duże podmioty. Dlatego za silną stronę sektora uznać należy obecność na polskim rynku dużych zakładów przetwórstwa rolno-żywnościowego. To one znacząco zdecydowały o obserwowanym wzroście wartości produkcji sprzedanej artykułów spożywczych i napojów (o ponad 30% w ujęciu realnym w latach 2005-2012).

Polska, w porównaniu do państw Europy Zachodniej, charakteryzuje się wciąż dużym potencjałem ekstensywnie prowadzonej produkcji rolnej i zaliczana jest do grupy państw europejskich o najlepiej zachowanej różnorodności biologicznej. Obszary wiejskie charakteryzują się zróżnicowaniem ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa i leśnictwa. Rozdrobnienie i mozaikowatość siedlisk oraz urozmaicenie stosunków wodnych sprzyja dużej różnorodności biologicznej w Polsce. Różnorodność gatunków fauny i flory jest unikalna i zróżnicowana przestrzennie, co wynika z lokalnych warunków środowiskowych i stopnia intensyfikacji rolnictwa. Dla utrzymania różnorodności biologicznej szczególną wartość biocenotyczną mają użytki zielone, które zajmują w strukturze użytków rolnych około 22% powierzchni. Pełnią one także m.in. funkcje wodo i glebochronne oraz retencyjne. Efektywność retencjonowania wody przez dany użytek zależy w dużym stopniu od zasobów materii organicznej w glebie. Największą rezerwą materii organicznej charakteryzują się trwałe użytki zielone pokryte wieloletnią roślinnością trawiastą, mokradła oraz torfowiska.

Istnieje zainteresowanie gospodarowaniem metodami ekologicznymi, integrowanymi i tradycyjnymi, które pozwalają wytwarzać żywność wysokiej jakości, a przy tym mają pozytywny wpływ na stan środowiska.

W Polsce zachowały się miejscowe formy roślin uprawnych oraz lokalne rasy zwierząt gospodarskich, m.in. dzięki rozdrobnionej gospodarce rolnej. Rodzime rasy zwierząt gospodarskich oraz miejscowe formy roślin uprawnych są szczególnie przydatne do gospodarowania w ekstensywnym systemie produkcji oraz stanowią rezerwuar genowy do prac hodowlanych, w tym również pod kątem adaptacji do zmian klimatu.

Duże zasoby pracy i jej relatywnie niskie koszty, wysokie walory kulturowe, przyrodnicze i turystyczne obszarów wiejskich przy ich odpowiednim wykorzystaniu, stanowią potencjał dla rozwoju kraju i rozwoju lokalnego. Natomiast silne więzi społeczne w ramach społeczności lokalnych mogą zostać wykorzystane do rozwoju partnerskiej współpracy na rzecz wykorzystania istniejących potencjałów.

W Polsce funkcjonuje rozwinięty system doradztwa rolniczego obejmujący podmioty publiczne (podległe samorządom terytorialnym i zawodowym oraz rządowi) i prywatne. Kadra doradcza jest objęta doskonaleniem zawodowym i posiada potencjał do dalszego rozwoju. Istnieje więc baza instytucji ułatwiająca wypracowanie rozwiązań potrzebnych dla rozwoju wsi i rolnictwa i ich transfer do praktyki oraz upowszechnienie aktualnej wiedzy niezbędnej w prowadzeniu działalności w szczególności rolniczej.

Istnieje także bogate zaplecze szkolnictwa wyższego oraz instytucji naukowo-badawczych działających w obszarze rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Mogą one dostarczać oraz upowszechniać nowe rozwiązania i wiedzę.

Wśród odbiorców usług z zakresu szeroko pojętego transferu wiedzy, a szczególnie ludzi młodych, widoczna jest determinacja w dążeniu do podnoszenia umiejętności i poziomu wykształcenia.

4.1.3. Słabe strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Pomimo znacznych zasobów ziemi, jakimi dysponuje polskie rolnictwo, za dużą słabość sektora należy uznać niekorzystną strukturę agrarną. Wśród 1,5 mln gospodarstw rolnych w Polsce, prowadzących działalność rolniczą w 2010 r., podobnie jak w latach poprzednich, dominowały gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, z kolei gospodarstw o areale powyżej 100 ha użytków rolnych było zaledwie 1%. W ujęciu ekonomicznym ponad połowę stanowiły gospodarstwa o wielkości produkcji do 4 tys. euro, a gospodarstwa o wielkości powyżej 15 tys. euro stanowiły 17%. Oznacza to skupienie znacznej części potencjału produkcyjnego w gospodarstwach prowadzących produkcję na małą skalę. Gospodarstwa te w większości charakteryzują się niską specjalizacją oraz ograniczonym udziałem w rynku. Niekorzystne implikacje rozdrobnienia gospodarstw potęguje wadliwy rozłóg wielu z nich. Przy średniej gospodarstwa, która wynosiła w 2010 r. niespełna 8 ha, prawie jedna czwarta gospodarstw użytkowała powierzchnię w ponad sześciu działkach. Niekorzystna struktura agrarna przekłada się na ograniczenia w stosowaniu odpowiednich technologii, co ma z kolei wpływ na niską produktywność czynników produkcji. Warto zauważyć, że w ostatnim dziesięcioleciu zmniejszenie liczby gospodarstw dokonywało się głównie za sprawą tych najmniejszych, do 2 ha.

Rozdrobnionej strukturze agrarnej towarzyszą nadwyżki siły roboczej w rolnictwie (w sekcji rolnictwo, leśnictwo i rybactwo 16% pracujących). Dodatkowo trend starzenia się populacji jest silniejszy w grupie zawodowej rolników niż w innych działach gospodarki na obszarach wiejskich. Większość gospodarstw dysponuje przestarzałym wyposażeniem technicznym, a kapitał własny na poziomie znacznie niższym niż przeciętna UE ogranicza możliwości modernizacji i rozwoju. Pochodną tego stanu rzeczy jest relatywnie niski poziom produkcji w odniesieniu do posiadanych zasobów czynników produkcji. Pomimo tego, że po wejściu do UE produktywność głównych czynników produkcji cechowała się powolną tendencją wzrostową, w dalszym ciągu Polska wyraźnie ustępuje pod tym względem pozostałym krajom z dużym udziałem w produkcji rolnej UE. Poprawie nie ulega wydajność pracy w rolnictwie, która pozostaje jedną z najniższych w Unii i stanowi kolejną słabą stronę polskiego sektora rolnego.

Źródłem słabości polskiego rolnictwa, oprócz niekorzystnej struktury gospodarstw, jest także

niewystarczający poziom organizacji rynków rolnych. Przejawia się on przede wszystkim jednym z najniższych w UE poziomem zorganizowania rolników oraz słabą integracją z sektorem przetwórczym. Pojedynczy producent dysponujący niewielką skalą produkcji, brakiem dostępu do wyposażenia technicznego i nowoczesnych technologii zazwyczaj nie jest w stanie skutecznie reagować na zmiany zachodzące w jego otoczeniu. W przypadku polskich producentów rolnych ze względu na duże rozdrobnienie gospodarstw problemy te są spotęgowane. Słaba organizacja producentów rolnych w Polsce pozostaje wciąż nierozwiązaną kwestią, która w dużej mierze decydować będzie o konkurencyjności tego sektora w dłuższej perspektywie czasu. Tym bardziej, że grupowe działania rolników mogą stanowić etap poprzedzający integrację pionową z przetwórstwem, pożądaną zwłaszcza ze względu na obniżanie ryzyka operacyjnego gospodarstw i stabilizację cen.

Na tle krajów UE będących ważnymi producentami żywności, w Polsce funkcjonuje niewiele systemów jakości żywności i są one mało rozpowszechnione. Wiąże się to z małą rozpoznawalnością produktów uczestniczących w systemach jakości żywności. W tej sytuacji trudno jest pokonać jedną z barier możliwości uzyskania wyższych dochodów przez producentów produktów wysokojakościowych, jaką jest zbudowanie zaufania konsumentów przez gwarancję najwyższej jakości. Ponadto słabym punktem organizacji łańcucha żywnościowego jest brak alternatywnych kanałów zbytu dla lokalnej żywności wyprodukowanej w małych gospodarstwach, co wynika m.in. z braku ram instytucjonalnych korzystnych dla rozwoju krótkich łańcuchów dostaw, w tym zwłaszcza sprzedaży bezpośredniej.

Dobrze rozwinięty sektor przetwórstwa spożywczego jest najważniejszym odbiorcą produkcji rolnej, a dalszy rozwój rolnictwa jest zależny od wzrostu potencjału tego sektora. W tym kontekście należy wskazać jako słabą stronę wciąż niewystarczające zasoby kapitału i know-how dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w sektorze przetwórstwa.

Z punktu widzenia zarządzania ryzykiem produkcyjnym i ekonomicznym w gospodarstwach rolnych słabością polskiego rolnictwa pozostaje mała powszechność ubezpieczeń. W Polsce działa system subsydiowanych ubezpieczeń rolniczych, zawartych jedynie na ok. 30% powierzchni upraw i dotyczących wąskiego zakresu ryzyk. Niskie dochody rolnicze i brak wiedzy na temat korzyści płynących z ubezpieczania się mają wpływ na powolny proces upowszechnienia ubezpieczeń, a niestosowanie rachunkowości na powszechną skalę, uniemożliwia wprowadzanie instrumentów wspierających dochody rolnicze. Rolnicy nie ubezpieczają się wystarczająco i nie podejmują odpowiednich działań zapobiegających powstawaniu strat lub zapewniających ich rekompensatę.

Zarówno intensyfikacja produkcji rolnej, jak i jej nadmierna ekstensyfikacja (włączając w to zupełne zaniechanie praktyk rolniczych), prowadzą do marginalizacji siedlisk. Szereg zbiorowisk roślinnych, w tym na terenach podmokłych, oraz ptaków krajobrazu rolniczego jest w Polsce zagrożonych w związku ze sposobem gospodarowania, np. z powodu osuszania siedlisk, zaprzestania użytkowania, jak również intensyfikacji, czyli m.in. nawożenia oraz nadmiernego wypasu powodującego niszczenie okrywy roślinnej. Wynika to również z niedostatecznej świadomości ekologicznej rolników m.in. w zakresie adaptacji do zmian klimatu, zwłaszcza w kontekście gospodarowania wodą i ochrony gleb. Ponadto, stan i kondycja niektórych siedlisk przyrodniczych i populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa nie są wystarczająco zinwentaryzowane. W szczególności dotyczy to siedlisk poza wyznaczonymi obszarami objętymi różnymi formami ochrony przyrody. W ramach sieci obszarów Natura 2000 słabą stroną jest niewystarczające zaawansowanie prac nad przygotowaniem planów zadań ochronnych (PZO) i planów ochrony (PO).

Jakość gleb w Polsce należy do jednej z najniższych w Europie, co wynika przede wszystkim z uziarnienia, niskiej zawartości próchnicy oraz zakwaszenia. Z tego względu, jak również z uwagi na wzrost powierzchni gospodarstw i pól uprawnych oraz intensyfikację produkcji, a także uproszczenie płodozmianu, następuje

realne zagrożenie degradacji gleby na skutek erozji wodnej, wietrznej i spadku zawartości próchnicy.

Polska ze względu na swoją specyfikę położenia, posiada stosunkowo niewielkie zasoby wodne w porównaniu z innymi krajami europejskimi – ilość wody jest zależna wprost od wielkości opadów. Stan zasobów wodnych cechuje duża zmienność sezonowa i nierównomierność rozmieszczenia terytorialnego, co sprzyja występowaniu zarówno okresów nadmiaru wody (zalewanie, okresowe podtopienia), jak i jej niedoboru (susza rolnicza), w tym niekorzystnego zjawiska osuszania naturalnie zalewanych gruntów rolnych. Obserwowane są zjawiska eutrofizacji wód, w tym związane z działalnością rolniczą i gospodarką komunalną.

Słabe warunki glebowe oraz problemy z bilansem wody wpływają negatywnie na produktywność rolnictwa.

Pomimo szybkiego rozwoju rolnictwa ekologicznego na rynek trafia zbyt mało produktów ekologicznych, także przetworzonych.

Zasadniczym problemem rozwojowym obszarów wiejskich jest wysokie bezrobocie (w tym bezrobocie ukryte w rolnictwie). Niskie i niedopasowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje mieszkańców obszarów wiejskich ograniczają możliwość znalezienia zatrudnienia poza rolnictwem. Jednocześnie, przy występującym zróżnicowaniu terytorialnym, obserwuje się niewystarczający udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, małą umiejętność i skłonność do podejmowania działalności pozarolniczej. Osoby fizyczne oraz podmioty gospodarcze na obszarach wiejskich mają niski kapitał własny oraz ograniczony dostęp do kapitału zewnętrznego. Wysoki odsetek zatrudnienia w rolnictwie powiązany jest z małą powierzchnią gospodarstw rolnych, wysokim poziomem bezrobocia oraz niskim stopniem urbanizacji.

W Polsce ubóstwo w największym stopniu dotyczy osób utrzymujących się głównie z niezarobkowych źródeł, a w grupie gospodarstw domowych posiadających źródło zarobkowania osób w gospodarstwach domowych rolników i rencistów, a także osób w rodzinach wielodzietnych. Wyższe zagrożenie ubóstwem występuje na wsi niż w mieście. Znaczne różnice regionalne wskazują na najwyższy poziom zagrożenia ubóstwem obszarów wiejskich województw Polski Wschodniej, rolniczych o rozdrobnionej strukturze agrarnej albo popegeerowskich.

Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna na wsi stanowi jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich, wpływając zarówno na jakość życia mieszkańców, możliwości inwestowania na tych obszarach oraz dojazdów do pracy poza miejscem zamieszkania. Szczególne problemy to niska jakość dróg i trudności komunikacyjne, brak dostatecznego wyposażenia w zbiorową sieć kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, zaopatrzenia w wodę, zły stan infrastruktury energetycznej oraz niedostateczne wyposażenie w Internet. Niedostateczny rozwój infrastruktury społecznej dotyczy szczególnie placówek służby zdrowia, placówek kulturalnych, obiektów turystycznych, jak również opieki nad dziećmi, przedszkoli i szkół.

Gminy wiejskie osiągają znacznie niższe dochody własne niż miasta, przy czym poziom dochodów gmin wiejskich jest znacznie zróżnicowany, co skutkuje znacznie mniejszymi i bardziej zróżnicowanymi możliwościami realizacji inwestycji infrastrukturalnych.

Problemy związane z niskim poziomem infrastruktury, jak również mniejszą aktywnością na rynku pracy są zróżnicowane terytorialnie. W większym stopniu dotyczą mieszkańców obszarów wiejskich położonych w znacznej odległości od miast.

W Polsce zbyt słabo rozwinięte są mechanizmy transferu wiedzy i współpracy pomiędzy sektorem naukowo-badawczym a doradztwem i rolnictwem. Słabo zorganizowany sektor rolny w zbyt niskim stopniu

komunikuje swoje potrzeby, a wyniki badań naukowych często nie znajdują zastosowania w praktyce.

W efekcie, zarówno proponowana oferta szkoleniowa jak i wybór innowacyjnych rozwiązań są często nieadekwatne w stosunku do potrzeb odpowiednich grup odbiorców. Również kompetencje zawodowe kadr doradczych są niewystarczające w stosunku do potrzeb sektora i zapewnienia transferu innowacji.

Pomimo istotnej poprawy struktury wykształcenia w ostatnich latach, poziom wykształcenia ludności wiejskiej, w tym rolników, jest nadal niższy niż mieszkańców miast. Poziom wykształcenia rolników jest zróżnicowany, jednakże 59% z nich nie posiada wykształcenia rolniczego i jedynie 4% ma wykształcenie wyższe (w miastach wskaźnik ten wynosi 21%). Kompetencje rolników są więc często niewystarczające dla dokonania przekształceń w funkcjonowaniu prowadzonych przez nich gospodarstw rolnych jak i ewentualnego wyjścia poza sektor rolny.

Również świadomość potrzeb w zakresie innowacyjności i doskonalenia wiedzy jest niewystarczająca, zaś poziom kompetencji cyfrowych mieszkańców wsi, w tym rolników, jest niższy niż w mieście.

Słabości w obszarze transferu wiedzy przekładają się w efekcie na niską innowacyjność sektora. Również w przemyśle spożywczym zarówno udział nakładów przeznaczanych na działalność innowacyjną jak i udział wydatków na badania i rozwój jest niski.

4.1.4. Szanse zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Z punktu widzenia polskiego sektora rolno-żywnościowego szans na rozwój upatrywać należy przede wszystkim w występującym trendzie globalnego wzrostu zapotrzebowania na produkty rolne oraz we wzroście siły nabywczej krajowych konsumentów. Pozwoli to na wykorzystanie już posiadanych mocy produkcyjnych i ich dalszy rozwój. Dotychczasowa ekspansja polskich produktów rolno-żywnościowych na rynki zagraniczne dowodzi z jednej strony coraz większego zainteresowania polskimi produktami żywnościowymi, a z drugiej strony coraz większej sprawności polskich producentów i pośredników w zdobywaniu zagranicznych kontrahentów.

Wzrostowy trend popytu na produkty wysokiej jakości, wytwarzane z zachowaniem wymogów środowiskowo-klimatycznych, tworzy możliwość dalszego podnoszenia konkurencyjności a zarazem podnoszenia dochodowości producentów rolnych. Do wykorzystania tej szansy przyczyniają się nowe technologie poprawiające produktywność i jakość produktów rolnych oraz pozytywnie wpływające na stan środowiska. Kierunek zmian preferencji konsumentów pozwala również wnioskować, że szansą rozwojową dla polskich producentów, zwłaszcza tych o niewielkiej skali działania, będą produkty niszowe lub sprzedaż bezpośrednia niskoprzetworzonych produktów spożywczych, wytwarzanych w gospodarstwach rolnych.

Duża różnorodność biologiczna oraz zróżnicowanie krajobrazu obszarów wiejskich, jak również umiarkowanie dobra kondycja siedlisk przyrodniczych występujących na obszarach wiejskich, stwarzają możliwość zachowania lub odtworzenia ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych rozumianych jako dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Bardzo duża mozaikowatość siedlisk i związana z tym liczba ekotonów, stwarzają dogodne warunki dla bytowania wielu gatunków, których nisze ekologiczne obejmują zróżnicowane środowiska. Szansą na wzrost korzystnego efektu środowiskowego rolnictwa są również zalesienia gruntów rolnych (marginalnych) i innych niż rolne, które w sposób bezpośredni przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla. Ponadto, wpływają one korzystnie na ekologiczną stabilność obszarów leśnych oraz zapobiegają erozji, spełniając funkcje wodo- i glebochronne. Zachowaniu i wzrostowi

różnorodności biologicznej sprzyja objęcie ochroną w ramach sieci Natura 2000 ok. 20 % powierzchni kraju.

Szansą na zmniejszenie presji, jaką wywiera produkcja rolna na środowisko jest wzrost świadomości ekologicznej i wiedzy rolników, a w konsekwencji - dokonywanie przez nich takich zmian sposobów gospodarowania, które sprzyjają zachowaniu różnorodności biologicznej, chronią zasoby glebowe i wodne oraz przeciwdziałają zmianom klimatu.

Rolnictwo ekologiczne jest szansą na rozwój gospodarstw dla wielu rolników, w tym tych posiadających niewielkie gospodarstwa, oparte głównie o własne zasoby siły roboczej. Wytwarzanie produktów ekologicznych przyczynia się do zwiększenia na rynku podaży produktów o wysokiej jakości, coraz częściej poszukiwanych przez konsumentów. Ekologiczne metody produkcji pełnią podwójną funkcję społeczną, z jednej strony dostarczają towarów na specyficzny rynek kształtowany przez popyt na produkty ekologiczne, a z drugiej strony są działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczyniają się do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz stwarzają miejsca pracy.

W sektorze rolno-spożywczym istnieje pewien potencjał zmniejszania emisji gazów cieplarnianych m.in. w drodze promowania inwestycji ograniczających zużycie energii, zwiększających produkcję i wykorzystanie OZE oraz ułatwiających właściwą gospodarkę odchodami zwierzęcymi w wyniku inwestycji w gospodarstwach rolnych i przetwórstwie (w tym, czy też przez racjonalne stosowanie nawozów. Utrzymywanie powierzchni łąk i pastwisk i ich ekstensywne użytkowanie przyczyniają się do ochrony gleb i wód, a także utrzymania właściwego poziomu próchnicy i tym samym zasobów węgla w glebach.

Zalesianie marginalnych gruntów rolnych przyczynia się do powiększenia istniejących kompleksów leśnych, a także do zwiększenia retencji wodnej, ograniczania procesów erozyjnych oraz poprawy mikroklimatu. Istotne jest wprowadzanie także małopowierzchniowych zalesień, zgodnie z dokumentami planistycznymi gminy, szczególnie na terenach górskich.

Szansą dla poprawy stanu ochrony środowiska i klimatu są rosnące oczekiwania społeczne i zmiany w ukierunkowaniu WPR sprzyjające wdrażaniu odpowiednich praktyk i inwestycji oraz działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym.

Szansą rozwoju obszarów wiejskich jest wzrost zainteresowania tymi obszarami jako miejscem zamieszkania i odpoczynku. Poprawie warunków życia i zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich (głównie poprzez rozwój infrastruktury technicznej, społecznej – w tym turystycznej), powinno towarzyszyć stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwój usług i szkoleń pozarolniczych. Rozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej z jednej strony oraz podnoszenie kwalifikacji w zakresie pozarolniczym i rozwój elastycznych form pracy z drugiej, umożliwiają znalezienie pracy bez zmiany miejsca zamieszkania.

Do rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich przyczyniają się również działania na rzecz wykorzystania i promowania potencjału endogenicznego, w tym kulturowego i przyrodniczego tych obszarów. Wykorzystaniu potencjałów endogenicznych oraz aktywizacji społeczności lokalnych w szczególny sposób służy realizacja zintegrowanych lokalnych strategii rozwoju.

Szansą jest rozwój mniejszych ośrodków miejskich, ponieważ generują pozarolnicze miejsca pracy, skracają czas dojazdu do pracy ludności ze wsi i ograniczają wyludnianie obszarów wiejskich oddalonych od dużego miasta.

Przewidywany przez FAO 70%. globalny wzrost zapotrzebowania na żywność (prognoza do 2050)

obejmuje zboża, pasze, produkty mięsne i mleczne. Predykcja jest sprzyjająca dla dynamicznego rozwoju sektora B+R w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym, ze względu na konieczność poprawy technologii i organizacji produkcji w sektorze. Równoległy rozwój technik informacyjnych i metod komunikacji pozytywnie może wpłynąć na transfer wiedzy. Szansy należy upatrywać w rozwoju nowych form kształcenia ustawicznego i szerszym wykorzystaniu praktyk zawodowych. Istotną szansą jest coraz większy dostęp do informacji rynkowej przez rolników i mieszkańców obszarów wiejskich.

4.1.5. Zagrożenia zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Słaba koniunktura lub dekoniunktura gospodarcza w kraju oraz u głównych partnerów handlowych Polski, może stać się zagrożeniem z uwagi na ograniczenie impulsów dla dalszego budowania konkurencyjności sektora. Stała gotowość do adaptacji i rozwoju jest konieczna z uwagi na konkurencję ze strony importowanej żywności. Z kolei czynnikiem utrudniającym budowanie pozycji konkurencyjnej są wysokie koszty i związane z tym ryzyka wdrażania nowych technologii.

W wyniku liberalizacji rynków w ostatnich dekadach wystąpiły dynamiczne zmiany w łańcuchach żywnościowych. Rosnąca konkurencja zagranicznego sektora rolno-spożywczego zwiększa ryzyko utraty stabilnej bazy surowcowej w niektórych sektorach rynku, w Polsce taka sytuacja ma ostatnio miejsce np. w chowie świń.

Rosnące zróżnicowanie regionalne rolnictwa na skutek zachodzących procesów koncentracji i polaryzacji produkcji może w przyszłości stanowić zagrożenie ze względu na negatywne oddziaływanie produkcji rolnej na środowisko.

Obserwowane trendy dotyczą również konsolidacji przemysłu przetwórczego oraz rosnącego znaczenia sieci supermarketów w handlu produktami żywnościowymi. Intensywne procesy koncentracji wśród odbiorców sprawiają, że producenci rolni muszą zapewniać duże, stabilne dostawy jednorodnych jakościowo produktów. Sprostanie takim wymogom w przypadku większości drobnych gospodarstw rolnych nie jest możliwe i stanowi istotne zagrożenie dla dalszego ich funkcjonowania. Jednocześnie istniejące bariery prawne i fiskalne, które ograniczają rozwój handlu i małego przetwórstwa, nie pozwalają równoważyć postępujących procesów koncentracji i hamują rozwój alternatywnych kanałów sprzedaży dla małych producentów.

Wzrost ryzyka prowadzenia działalności produkcyjnej w rolnictwie wiąże się z nasilonymi w ostatnim czasie negatywnymi skutkami zmian klimatu i zagrożeniem chorobami roślin i zwierząt. W powiązaniu ze zidentyfikowaną w Polsce niedostateczną powszechnością ubezpieczeń w rolnictwie, może to prowadzić do pogorszenia sytuacji dochodowej rolników.

Koncentracja przestrzenna w regionach i w dużych, intensywnych gospodarstwach zwiększa presję na środowisko i przy braku zachowania odpowiednich reżimów technologicznych, może doprowadzić to do wzrostu emisji zanieczyszczeń powietrza, gleb i wód.

Podobnie jak w innych krajach Europy, również w Polsce występują zagrożenia różnorodności biologicznej typowe dla procesów cywilizacyjnych. Należą do nich m.in. zmiany sposobów użytkowania ziemi; zarówno intensyfikacja rolnictwa (w tym wprowadzanie monokultur, niekorzystne następstwo roślin, likwidacja mozaiki upraw, przekształcenia trwałych użytków zielonych, zwiększanie nawożenia), jak i wypadanie z użytkowania rolniczego gruntów o niskiej przydatności rolniczej, prowadzące do zaniku seminaturalnych

siedlisk związanych z użytkowaniem rolniczym. O skali tych zagrożeń świadczy duży, 56% udział powierzchni UR uznanych jako obszary o gorszych warunkach gospodarowania, w oparciu o wskaźniki opisujące jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Zagrożenie przetrwania lokalnych ras zwierząt gospodarskich i odmian roślin uprawnych jest wynikiem wielu procesów, obserwowanych w rolnictwie i hodowli, z których najważniejszym jest dążenie do intensyfikacji produkcji, w tym chowu zwierząt o najwyższej produktywności. To może doprowadzić do wyparcia dawnych odmian roślin uprawnych oraz tradycyjnych ras zwierząt doskonale przystosowanych do lokalnych, często bardzo trudnych warunków środowiska.

Intensyfikacja produkcji, w tym uproszczenie płodozmianu oraz zaniechanie produkcji zwierzęcej, w małych gospodarstwach prowadzi do zubożenia zawartości substancji organicznej w glebie, powoduje wzrost populacji agrofagów oraz zachwaszczenie.

Spadek zawartości substancji organicznej jest bardzo niekorzystny dla środowiska, ze względu na uwalnianie dużej ilości składników mineralnych, szczególnie azotu, co może prowadzić do lokalnego zanieczyszczenia wód i emisji gazów cieplarnianych. Nieodpowiednie użycie nawozów, w tym niedostosowanie dawki azotu do aktualnego zapotrzebowania roślin, zwiększa emisję tlenków azotu do atmosfery.

Zagrożenie może stanowić eutrofizacja wód zarówno ze źródeł rolniczych jak i nierolniczych.

Na obszarach zagrożonych erozją wodną i wietrzną, brak utrzymywania roślinności na gruntach ornych w okresach między dwoma plonami głównymi może wpływać na zanieczyszczanie wód poprzez zwiększenie spływu powierzchniowego i wymywanie składników mineralnych. Może także przyczynić się do zmniejszenia retencji wody w glebie, co w konsekwencji może prowadzić do zaniechania działalności rolniczej na tego typu obszarach oraz wiążącymi się z tym konsekwencjami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi.

Przebieg warunków pogodowych i zarysowane tendencje wskazują na wzrost temperatury powietrza, zmianę rozkładu czasowego opadów atmosferycznych, a także wzrost ryzyka różnych anomalii pogodowych, którym towarzyszą katastrofy naturalne takie jak: silne wiatry, powodzie, podtopienia, susze, masowe występowanie szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych.

W zakresie produkcji zwierzęcej zmiany klimatu, a tym samym zwiększenie zmienności plonowania upraw i pastwisk, mogą wywołać braki pasz w gospodarstwach i wzrost cen. Wzrost liczby dni bardzo upalnych będzie zwiększał ryzyko wystąpienia stresu cieplnego u zwierząt, co może spowodować zmniejszenie produktywności stad. Zmiana warunków termicznych w okresie wegetacyjnym jak i w warunkach zimy może doprowadzić do zwiększenia częstości występowania, dotychczas mniej znaczących, jednostek chorobotwórczych, wpływających na zdrowie zwierząt gospodarskich.

Zmiany klimatu będą zwiększać ryzyko produkcyjne i dochodowe w rolnictwie.

Postępujące narastanie i kumulacja problemów na niektórych obszarach stwarza realne zagrożenie wzrostu poziomu ubóstwa i pogłębiania się różnic rozwojowych pomiędzy województwami jak i w ramach województw pomiędzy miastem a wsią. Może się to przyczynić do trwałych migracji osób aktywnych zawodowo z obszarów wiejskich w poszukiwaniu lepszych źródeł zatrudnienia (szczególnie kobiet, osób młodych i wysoko wykwalifikowanych), a w niektórych regionach, szczególnie tych bardziej zależnych od rolnictwa, może doprowadzić do depopulacji obszarów wiejskich.

Gminy wiejskie osiągają znacznie niższe dochody własne niż miasta, przy czym poziom dochodów gmin wiejskich jest znacznie zróżnicowany, co skutkuje znacznie mniejszymi i bardziej zróżnicowanymi możliwościami realizacji inwestycji infrastrukturalnych. Zagrożeniem jest postępujące różnicowanie dochodów budżetowych samorządów lokalnych. Na skutek kryzysu finansowego zagrożeniem jest spadek liczby miejsc pracy, przedsiębiorczości oraz dochodów mieszkańców obszarów wiejskich, co ograniczy dochody samorządów lokalnych oraz popyt na usługi.

Zagrożeniem dla transferu wiedzy i innowacji jest niedostosowanie oferty sektora naukowo – badawczego i edukacyjnego do potrzeb odbiorców. Bariery mogą wynikać również z utrzymania zbyt niskich nakładów na finansowanie badań, nieodpowiedniego poziomu wiedzy i innowacyjności oraz braku aktywności odbiorców, niesprawności mechanizmów współpracy wewnątrz i pomiędzy sektorem nauki, edukacji, doradztwa oraz sfery rolnictwa. W otoczeniu rolnictwa istotnymi zagrożeniami są niewystarczające kompetencje zawodowe doradców, zbyt niskie nakłady na finansowanie badań, zmniejszenie nakładów na innowacje w gospodarstwach rolnych i przemyśle spożywczym.

4.1.6. Wspólne wskaźniki kontekstowe

I Sytuacja społeczno-gospodarcza i sytuacja obszarów wiejskich			
1 Liczba ludności			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	38 538 447	Inhabitants	2012
obszary wiejskie	35,9	% of total	2012 p
obszary przejściowe	35,9	% of total	2012 p
obszary miejskie	28,1	% of total	2012 p
2 Struktura wieku			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem w wieku <15 lat	15,1	% of total population	2012 p
ogółem w wieku od 15 do 64 lat	71,1	% of total population	2012 p
ogółem w wieku > 64 lat	13,8	% of total population	2012 p
w obszarach wiejskich, w wieku < 15 lat	15,8	% of total population	2012 p
w obszarach wiejskich, w wieku od 15 do 64 lat	70,7	% of total population	2012 p
w obszarach wiejskich, w wieku > 64 lat	13,5	% of total population	2012 p
3 Terytorium			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	312 679	Km2	2012
obszary wiejskie	51,2	% of total area	2012
obszary przejściowe	39,5	% of total area	2012
obszary miejskie	9,3	% of total area	2012
4 Gęstość zaludnienia			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	123,2	Inhab / km2	2011
obszary wiejskie	86,6	Inhab / km2	2011
5 Stopa zatrudnienia			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem (w wieku od 15 do 64 lat)	59,7	%	2012
mężczyźni (w wieku od 15 do 64 lat)	66,3	%	2012
kobiety (w wieku od 15 do 64 lat)	53,1	%	2012
* obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia) (w wieku od 15 do 64 lat)	58,5	%	2012
ogółem (w wieku od 20 do 64 lat)	64,7	%	2012
mężczyźni (w wieku od 20 do 64 lat)	72	%	2012
kobiety (w wieku od 20 do 64 lat)	57,5	%	2012
6 Stopa samozatrudnienia			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem (w wieku od 15 do 64 lat)	18,4	%	2012
7 Stopa bezrobocia			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem (w wieku od 15 do 74 lat)	10,1	%	2012
ludzie młodzi (w wieku od 15 do 24 lat)	26,5	%	2012
* obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia) (w wieku od 15 do 74 lat)	10,7	%	2012
ludzie młodzi (w wieku od 15 do 24 lat)	27,3	%	2012
8 PKB na mieszkańca			

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	66	Index PPS (EU-27 = 100)	2012
* obszary wiejskie	45,2	Index PPS (EU-27 = 100)	2010
9 Wskaźnik ubóstwa			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	27,2	% of total population	2011
* obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	32,7	% of total population	2011
10 Struktura gospodarki (WDB)			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	337 757,5	EUR million	2012
pierwszy	4	% of total	2012
drugi	32,2	% of total	2012
trzeci	63,8	% of total	2012
obszary wiejskie	26	% of total	2010
obszary przejściowe	32,3	% of total	2010
obszary miejskie	41,6	% of total	2010
11 Struktura zatrudnienia			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	15 484,3	1000 persons	2012
pierwszy	12,6	% of total	2012
drugi	30,2	% of total	2012
trzeci	57,3	% of total	2012
obszary wiejskie	33,5	% of total	2010
obszary przejściowe	33,4	% of total	2010
obszary miejskie	33,1	% of total	2010
12 Wydajność pracy w podziale na sektory gospodarki			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	21 812,9	EUR/person	2012
pierwszy	6 951,3	EUR/person	2012
drugi	23 289,6	EUR/person	2012
trzeci	24 299,7	EUR/person	2012
obszary wiejskie	15 292,9	EUR/person	2010
obszary przejściowe	19 051,4	EUR/person	2010
obszary miejskie	24 723,7	EUR/person	2010

II Analiza rolnictwa / analiza sektorowa

13 Zatrudnienie w poszczególnych obszarach działalności gospodarczej

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	15 590,7	1000 persons	2012
rolnictwo	1 878,4	1000 persons	2012
rolnictwo	12	% of total	2012
leśnictwo	73,8	1000 persons	2012
leśnictwo	0,5	% of total	2012
przemysł spożywczy	467,6	1000 persons	2012
przemysł spożywczy	3	% of total	2012
turystyka	346,4	1000 persons	2012
turystyka	2,2	% of total	2012

14 Wydajność pracy w rolnictwie

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	4 054,3	EUR/AWU	2010 - 2012

15 Wydajność pracy w leśnictwie

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	NA	EUR/AWU	

16 Wydajność pracy w przemyśle spożywczym

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	18 265,2	EUR/person	2010

17 Gospodarstwa rolne

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	1 506 620	No	2010
obszar gospodarstwa <2 ha	363 180	No	2010
obszar gospodarstwa 2 - 4,9 ha	468 200	No	2010
obszar gospodarstwa 5 - 9,9 ha	334 950	No	2010
obszar gospodarstwa 10 - 19,9 ha	218 510	No	2010
obszar gospodarstwa 20 - 29,9 ha	59 970	No	2010
obszar gospodarstwa 30 - 49,9 ha	35 310	No	2010
obszar gospodarstwa 50 - 99,9 ha	16 840	No	2010
obszar gospodarstwa >100 ha	9 650	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa <2 000 jednostek standardowej produkcji (SO)	485 400	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 2 000 - 3 999 SO	290 340	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 4 000 - 7 999 SO	274 240	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 8 000 - 14 999 SO	195 020	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 15 000 - 24 999 SO	112 890	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 25 000 - 49 999 SO	94 620	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 50 000 - 99 999 SO	35 710	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 100 000 - 249 999 SO	12 830	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 250 000 - 499 999 SO	3 390	No	2010
wielkość ekonomiczna gospodarstwa > 500 000 SO	2 180	No	2010
średnia powierzchnia	9,6	ha UAA/holding	2010
średnia wielkość ekonomiczna	12 602,43	EUR of SO/holding	2010

średnia wielkość w jednostkach roboczych (liczba osób)	2,5	Persons/holding	2010
średnia wielkość w jednostkach roboczych (roczne jednostki pracy)	1,3	AWU/holding	2010
18 Użytki rolne			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290	ha	2010
grunty orne	74,7	% of total UAA	2010
trwałe użytki zielone i łąki	22,4	% of total UAA	2010
uprawy trwałe	2,7	% of total UAA	2010
19 Użytki rolne w ramach rolnictwa ekologicznego			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
certyfikowane	236 750	ha UAA	2010
w okresie przestawiania	134 850	ha UAA	2010
udział w wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (zarówno certyfikowanych, jak i w okresie przestawiania)	2,6	% of total UAA	2010
20 Grunty nawadniane			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	45 530	ha	2010
udział w wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych	0,3	% of total UAA	2010
21 Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	10 377 220	LSU	2010
22 Siła robocza w gospodarstwie			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
legalnie zatrudniona siła robocza w rolnictwie, ogółem	3 802 590	Persons	2010
legalnie zatrudniona siła robocza w rolnictwie, ogółem	1 869 420	AWU	2010
23 Struktura wieku gospodarujących			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
Łączna liczba gospodarujących	1 506 620	No	2010
odsetek osób w wieku < 35 lat	14,7	% of total managers	2010
stosunek osób w wieku < 35 lat / osób w wieku >= 55 lat	51,6	No of young managers by 100 elderly managers	2010
24 Poziom wykształcenia rolniczego gospodarujących			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
odsetek ogólnej liczby gospodarujących, którzy posiadają podstawowe i pełne wykształcenie rolnicze	45,9	% of total	2010
odsetek gospodarujących w wieku < 35 lat posiadających podstawowe i pełne wykształcenie rolnicze	32,4	% of total	2010
25 Dochód czynników produkcji rolniczej			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	3 837,6	EUR/AWU	2012
ogółem (wskaźnik)	157,8	Index 2005 = 100	2012
26 Dochód przedsiębiorcy rolnego			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
Poziom życia rolników	3 449	EUR/AWU	2012
Poziom życia rolników przedstawiony jako odsetek jakości życia osób zatrudnionych w innych sektorach gospodarki	57,2	%	2011
27 Łączna produktywność czynników produkcji			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem (wskaźnik)	109,4	Index 2005 = 100	2009 - 2011
28 Nakłady brutto na środki trwałe w rolnictwie			

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
Nakłady brutto na środki trwałe	952,15	EUR million	2011
Odsetek nakładów brutto na środki trwałe w rolnictwie	8	% of GVA in agriculture	2011
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000)			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	9 319	1000 ha	2010
odsetek łącznej powierzchni	29,8	% of total land area	2010
30 Infrastruktura turystyczna			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania	606 246	No of bed-places	2011
obszary wiejskie	29	% of total	2011
obszary przejściowe	52,1	% of total	2011
obszary miejskie	18,9	% of total	2011

III Środowisko / klimat

31 Pokrycie terenu

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
odsetek gruntów rolnych	62,9	% of total area	2006
odsetek naturalnych obszarów trawiastych	0,1	% of total area	2006
odsetek obszarów leśnych	30,1	% of total area	2006
odsetek obszarów przejściowych między lasem a zaroślami	1	% of total area	2006
odsetek terenów naturalnych	0,4	% of total area	2006
odsetek terenów sztucznych	4	% of total area	2006
odsetek innych obszarów	1,5	% of total area	2006

32 Obszary z ograniczeniami naturalnymi

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	62,5	% of total UAA	2005
obszary górskie	1,3	% of total UAA	2005
pozostałe	57,9	% of total UAA	2005
szczególne	3,4	% of total UAA	2005

33 Intensywność rolnictwa

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
niska intensywność	37,7	% of total UAA	2007
średnia intensywność	44,6	% of total UAA	2007
wysoka intensywność	17,8	% of total UAA	2007
pastwiska	10,5	% of total UAA	2010

34 Obszary Natura 2000

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
odsetek terytorium	19,5	% of territory	2011
odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (z uwzględnieniem naturalnych obszarów trawiastych)	11,6	% of UAA	2011
odsetek całkowitej powierzchni obszarów leśnych	35,2	% of forest area	2011

35 Wskaźnik ptaków krajobrazu rolniczego

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem (wskaźnik)	99,3	Index 2000 = 100	2008

36 Statusy ochrony siedlisk rolnych (obszary trawiaste)

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
właściwy	10,5	% of assessments of habitats	2001 - 2006
niewłaściwy - niewystarczający	47,3	% of assessments of habitats	2001 - 2006
niewłaściwy - zły	42,1	% of assessments of habitats	2001 - 2006
nieznany	0	% of assessments of habitats	2001 - 2006

37 Rolnictwo o wysokiej wartości naturalnej

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	NA	% of total UAA	

38 Las chroniony

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok

klasa 1.1	0,6	% of FOWL area	2011
klasa 1.2	0	% of FOWL area	2011
klasa 1.3	2,6	% of FOWL area	2011
klasa 2	20,9	% of FOWL area	2011
39 Pobór wody na potrzeby rolnictwa			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
ogółem	12 854,9	1000 m3	2010
40 Jakość wody			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
Potencjalne nadmierne zużycie azotu na użytkach rolnych	59	kg N/ha/year	2006 - 2009
Potencjalne nadmierne zużycie azotu na użytkach rolnych	6,3	kg P/ha/year	2006 - 2009
Azotany w wodzie słodkiej - wody powierzchniowe: Stan dobry	64,5	% of monitoring sites	2010
Azotany w wodzie słodkiej - wody powierzchniowe: Stan umiarkowany	33,6	% of monitoring sites	2010
Azotany w wodzie słodkiej - wody powierzchniowe: Stan słaby	1,9	% of monitoring sites	2010
Azotany w wodzie słodkiej - wody gruntowe: Stan dobry	81,8	% of monitoring sites	2010
Azotany w wodzie słodkiej - wody gruntowe: Stan umiarkowany	11,1	% of monitoring sites	2010
Azotany w wodzie słodkiej - wody gruntowe: Stan słaby	7,1	% of monitoring sites	2010
41 Zawartość materii organicznej w glebie na terenie gruntów ornych			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
Całkowita szacunkowa zawartość węgla organicznego	210,7	mega tons	2009
Średnia zawartość węgla organicznego	11	g kg-1	2009
42 Erozja gleby powodowana przez wodę			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
poziom wymywania gleby w wyniku erozji wodnej	1,2	tonnes/ha/year	2006
Użytki rolne, których zjawisko dotyczy	223,7	1000 ha	2006 - 2007
Użytki rolne, których zjawisko dotyczy	1,1	% of agricultural area	2006 - 2007
43 Wytwarzanie energii odnawialnej z rolnictwa i leśnictwa			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
z rolnictwa	435,3	kToe	2010
z leśnictwa	5 866	kToe	2010
44 Wykorzystanie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
w rolnictwie i leśnictwie	3 644	kToe	2011
zużycie na ha (w rolnictwie i leśnictwie)	151,2	kg of oil equivalent per ha of UAA	2011
przemysł spożywczy	1 775	kToe	2011
45 Emisje gazów cieplarnianych w rolnictwie			
Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok
z rolnictwa ogółem (CH4 i N2O oraz emisje/usuwanie z gleby)	38 310	1000 t of CO2 equivalent	2010
odsetek łącznej emisji gazów cieplarnianych	10,7	% of total net emissions	2010

4.1.7. Programme-Specific Context Indicators

Section	Code	Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok

4.2. Ocena potrzeb

Tytuł (lub oznaczenie) potrzeby	P1			P2		P3		P4			P5					P6			Cele przekrojowe		
	1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	Środowisko	Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej	Innowacje
01. Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych	X	X	X	X	X														X	X	X
02. Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym	X	X	X	X		X										X			X	X	X
03. Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych	X		X				X	X	X	X					X				X	X	X
04. Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym	X		X	X		X														X	X
05. Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych	X	X	X	X		X													X	X	X
06. Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych								X	X	X					X				X	X	X
07. Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne								X	X	X									X	X	X
08. Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich	X		X					X											X	X	X
09. Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania																X	X				X
10. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich																	X		X	X	
11. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego																	X		X	X	X

12. Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych	**X**	**X**	**X**	**X**		**X**	**X**	**X**	**X**	**X**									**X**	**X**	**X**

4.2.1. 01. Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Istnieje potrzeba dalszej restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, których potencjał produkcyjny pozwala na podjęcie wyzwań konkurencyjnych na europejskim rynku. Analiza SWOT wskazuje również na konieczność uwzględnienia specyfiki poszczególnych rynków rolnych w adresowaniu potrzeb modernizacyjnych. Wskazano: i) rynek mleka, przed którym stoi zagrożenie utraty konkurencyjności po zakończeniu kwotowania produkcji; ii) rynek trzody stojący wobec wyzwań strukturalnych, których przezwyciężenie wymaga wsparcia procesu dalszej koncentracji produkcji i integracji poziomej; iii) rynek wołowiny ważny dla gospodarstw małych i odchodzących od produkcji mleka. Niezbędne jest także działanie na rzecz scalania gruntów oraz powiększenia areału gospodarstw dzięki uwolnieniu zasobów ziemi użytkowanych przez małe gospodarstwa .

Dla zachowania i wzrostu konkurencyjności polskiego sektora rolnego ważne jest zachowanie korzystnej struktury wieku w populacji ludności rolniczej. Młodzi rolnicy ze względu na lepsze wykształcenie i większą skłonność do wprowadzania nowych rozwiązań i innowacji w znacznym stopniu mogą decydować o rozwoju sektora rolnego. Tymczasem trend starzenia się populacji jest silniejszy w grupie zawodowej rolników niż w innych działach gospodarki na obszarach wiejskich.

4.2.2. 02. Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe
- 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

W Polsce, w warunkach rozdrobnionej struktury agrarnej, potrzebna jest poprawa dochodowości małych gospodarstw. Małe gospodarstwa rolne, o niskim obecnie potencjale produkcyjnym mogą przekształcić się lub rozwinąć swoją produkcję rolniczą aby osiągnąć żywotność ekonomiczną, albo też dokonać dywersyfikacji w kierunku pozarolniczym, co wymaga przeprowadzenia odpowiednich inwestycji. Rozwój działalności małych gospodarstw uwarunkowany jest też dostępem do wiedzy oraz odpowiednich rozwiązań w zakresie współpracy i wprowadzania produktów do obrotu.

4.2.3. 03. Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach
- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

- 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Ze względu na funkcje gospodarcze, społeczne i środowiskowe rolnictwa konieczne jest zapewnienie jego trwałości ekonomicznej. W związku z niekorzystnymi warunkami naturalnymi, część gospodarstw wymaga wsparcia niwelującego efekty istniejących ograniczeń lub umożliwiającego dokonanie odpowiednich dostosowań. Jednocześnie, zmienność warunków pogodowych wynikająca ze zmian klimatu zwiększa ryzyko w produkcji rolnej, co powoduje konieczność wsparcia odbudowy zniszczonego potencjału produkcyjnego (w przypadku zjawisk o charakterze klęsk żywiołowych lub katastrof), jak również dostosowania samych gospodarstw do zaistniałych warunków klimatycznych. Dostosowania do zmian klimatu wymagają zwiększenia wiedzy rolników w zakresie tego zjawiska i możliwości dostosowań, w tym także poprzez korzystanie z ubezpieczeń.

Ze względu na dbałość o jakość wód konieczne jest podjęcie działań na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu rolnictwa i wiejskiej gospodarski komunalnej na ich stan oraz wsparcie inwestycji podejmowanych w tym zakresie.

Ponadto, niska jakość produkcyjna większości gleb w Polsce, w powiązaniu z intensyfikacją rolnictwa oraz zmianami klimatu, sprzyja procesom erozyjnym, zmniejszaniu zawartości próchnicy glebowej i wypłukiwaniu składników mineralnych do wód gruntowych. Zwiększanie/ochrona pojemności wodnej gleb poprzez dbałość o jej strukturę i wzrost zawartości substancji organicznej zwiększa odporność upraw w okresach suszy i zmniejsza tempo odpływu nadmiaru wód do rzek. Stan gleb będzie też współdecydował o produktywności całego sektora i jego wkładzie w zaspokajanie rosnących potrzeb żywnościowych w sposób zrównoważony.

Na znacznej części obszaru kraju niezbędne są więc działania przeciwdziałające procesom erozji i degradacji gleb oraz poprawiające ich stan, co jest istotne z punktu widzenia: (i) ochrony wód gruntowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego i w konsekwencji także oddziaływania na eutrofizację Bałtyku, (ii) ochrony różnorodności biologicznej związanej z glebą, (iii) adaptacji do zmian klimatu (poprzez zwiększenie pojemności wodnej gleb), (iv) sekwestracji dwutlenku węgla w rolnictwie, jak i (v) długoterminowej produktywności i konkurencyjności całego sektora.

4.2.4. 04. Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i

leśnictwa

- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Cele przekrojowe

- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

W Polsce zarówno proces integracji poziomej jak i pionowej w sektorze żywnościowym jest słabo zaawansowany. Struktura gospodarstw rolnych jest silnie rozdrobniona, a rozwój grup producentów mało zaawansowany – za ich pośrednictwem sprzedawane jest zaledwie 5% towarowej produkcji rolnej.

Odpowiedzią na postępującą koncentrację struktur handlu i przetwórstwa produktów rolnych, i zarazem alternatywą dla procesu koncentracji ziemi, jest integracja pozioma w sektorze rolnictwa. Dzięki niej rolnicy mogą uzyskać lepszy dostęp do rynku i korzystniejsze ceny produktów. Podobnie jak powiązania poziome, niezwykle ważne dla stabilizacji popytu na produkty rolne i poziomu ich cen są powiązania pionowe rolników z przetwórstwem. Dla zapewnienia zbytu na wytwarzane surowce, niezbędny jest rozwój sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. Inną drogą wzmocnienia pozycji rolników jest wejście w wyższe fazy łańcucha żywnościowego, w tym przetwórstwo i sprzedaż bezpośrednią produktów. Istnieje potrzeba wzrostu liczby innowacyjnych rozwiązań oraz transferu wiedzy nt. łańcucha żywnościowego wśród uczestników rynku.

4.2.5. 05. Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Polskie rolnictwo (podobnie jak rolnictwo europejskie) traci przewagi cenowo-kosztowe. Utrzymanie konkurencyjności produktów na rynku UE i światowym wymaga w związku z tym położenia większego nacisku na wysoką jakość. Proces poprawy jakości dotyczy zarówno zmian w produkcji rolnej, przetwórstwie, jak i dalszego rozwinięcia rynku „produktów wysokojakościowych". Poziom rozpoznawalności produktów wytwarzanych w systemach jakości żywności jest niski, co obecnie ogranicza możliwość uzyskania wyższych dochodów przez producentów tych produktów. W rezultacie utrzymuje się zarówno niski popyt jak i niska podaż tych produktów.

W zagadnienie podnoszenia jakości produktów rolnych wpisuje się również zwiększanie wartości dodanej. Istotne jest, aby w zwiększaniu wartości dodanej uczestniczyli rolnicy, podnosząc w ten sposób swój udział w cenie finalnej produktów. Inwestowanie w marketing produktów, rozumiany tutaj jako poprawa jakości i zwiększanie wartości dodanej, w przypadku polskich rolników jest ograniczone, głównie ze względu na niskie wyposażenie gospodarstw w kapitał finansowy.

4.2.6. 06. Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych

Priorytety / cele szczegółowe

- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą
- 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Niezbędna jest ochrona potencjału środowiskowego obszarów wiejskich przejawiającego się zróżnicowaniem ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa, które tworzą

w polskim krajobrazie strukturę mozaikową. Analiza SWOT wskazuje, że kondycja niektórych siedlisk przyrodniczych oraz populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa wymaga szczególnej ochrony lub restytucji (a więc stosowania odpowiednich praktyk w produkcji rolniczej), zarówno na obszarach Natura 2000 jak i poza nimi. Niezbędne jest także utrzymanie rolniczego użytkowania gruntów na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, które poprzez ekstensywną strukturę użytkowania ziemi przyczyniają się do zachowania walorów krajobrazowych i sprzyjają różnorodności biologicznej obszarów wiejskich. Ponadto, w celu ułatwienia migracji zwierząt i ochrony różnorodności biologicznej (ale także zwiększenia retencji wodnej, poprawy mikroklimatu i ograniczenia procesów erozyjnych) istotny jest wkład istniejących i możliwych do utworzenia elementów krajobrazu rolniczego w tworzenie korytarzy i enklaw ekologicznych (np. poprzez racjonalne zalesianie marginalnych gleb, zachowanie elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody).

4.2.7. 07. Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne

Priorytety / cele szczegółowe

- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Oprócz działań terytorialnie ukierunkowanych bezpośrednio na ochronę gleb i siedlisk/różnorodności biologicznej istnieje także potrzeba ograniczania negatywnego wpływu intensyfikującego się rolnictwa na środowisko poprzez upowszechnianie kompleksowych, zrównoważonych metod gospodarowania, które zapobiegają ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie i przeciwdziałają wymywaniu składników mineralnych i ich przedostawaniu się do wód gruntowych. Istotne jest przy tym równoczesne przeciwdziałanie zupełnemu zaprzestaniu gospodarowania rolniczego na obszarach z niekorzystnymi warunkami naturalnymi.

Z kolei promowanie w najbliższych latach korzystnych dla środowiska, ekologicznych metod gospodarowania, może przyczynić się do rozwoju rynku produktów ekologicznych, który znajduje się wciąż w początkowej fazie rozwoju. W długiej perspektywie pozwoli to na skuteczniejsze i trwałe ekonomicznie przekładanie się rosnącego popytu na żywność ekologiczną, na korzystne dla środowiska praktyki rolnicze.

4.2.8. 08. Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz rodzimych ras zwierząt gospodarskich jest niezbędne dla utrzymania tego ważnego elementu różnorodności biologicznej obszarów wiejskich, a także z punktu widzenia przyszłych prac hodowlanych. Potrzeba ta wynika z postępującej intensyfikacji polskiego rolnictwa i związanej z tym presji na wprowadzanie nowoczesnych, wysokowydajnych, jednolitych genetycznie odmian roślin oraz na zmianę systemów chowu wypierających tradycyjne rasy zwierząt gospodarskich. Lokalne rasy są przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiskowych, mogą być utrzymywane w warunkach produkcji ekstensywnej i ze względu na swoje predyspozycje mogą sprzyjać ochronie pewnych siedlisk. Pula genowa zagrożonych erozją genetyczną gatunków i odmian roślin oraz rodzimych ras zwierząt gospodarskich może mieć wkład w przyszłe prace hodowlane, m.in. pod kątem adaptacji do zmian klimatu.

4.2.9. 09. Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania

Priorytety / cele szczegółowe

- 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy
- 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Cele przekrojowe

- Innowacje

Opis

Wysoki poziom bezrobocia (w tym ukrytego), niski udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, niższy niż w miastach poziom dochodów mieszkańców wsi oraz

wyższy niż w miastach odsetek osób zagrożonych ubóstwem wskazują na potrzebę wsparcia działań ułatwiających mieszkańcom znalezienie pracy poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania. Niezbędne jest zatem wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich, ułatwienie dojazdu do pracy w miastach oraz umożliwienie pracy na odległość. Mając na uwadze poziom kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich, znalezienie zatrudnienia uwarunkowane jest dostosowaniem ich umiejętności do potrzeb rynku pracy.

4.2.10. 10. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich

Priorytety / cele szczegółowe

- 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej

Opis

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej warunkuje możliwość rozwoju gospodarczego (w tym rozwoju produkcji rolniczej), atrakcyjność inwestycyjną, warunki życia mieszkańców, dostępność do usług publicznych i miejsc pracy w ośrodkach lokalnych. Do najważniejszych problemów należy niski poziom rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej, zły stan infrastruktury transportowej oraz niewydolność infrastruktury energetycznej na obszarach wiejskich. Na poziomie lokalnym sposobem na łagodzenie tego problemu może być dywersyfikacja źródeł energii m.in. wykorzystująca surowce i odpady pochodzące z rolnictwa (OZE). Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej są zróżnicowane regionalnie, w większym stopniu dotyczą obszarów wiejskich oddalonych od miast.

Możliwością dla rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności oddalonych od miast, jest rozwój Internetu szerokopasmowego i jego szersze wykorzystanie w prowadzeniu działalności gospodarczej czy pracy na odległość.

Ze względu na różnice w dostępności i jakości usług publicznych pomiędzy miastem a wsią, niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, w szczególności w zakresie edukacji, zdrowia, usług kulturalnych oraz społecznych.

4.2.11. 11. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego

Priorytety / cele szczegółowe

- 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Istnieje potrzeba odpowiedniego wykorzystania potencjałów kulturowych, środowiskowych i turystycznych obszarów wiejskich, przy zaangażowaniu lokalnej społeczności dla przyspieszenia lokalnego rozwoju gospodarczego, a przede wszystkim zwiększenia udziału dochodów mieszkańców z działalności pozarolniczej. Silne więzi społeczne w ramach lokalnych społeczności oraz ich aktywizacja powinny zostać wykorzystane do planowania i podejmowania wspólnych działań i rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców.

Na obszarach o potencjale do rozwoju funkcji turystycznych niezbędne jest wspieranie odnowy wsi dla zapewnienia efektywnego wykorzystania istniejących możliwości rozwoju. Ze względu na wysoki poziom zagrożenia ubóstwem mieszkańców obszarów wiejskich, istnieje potrzeba podejmowania na poziomie lokalnym działań pobudzających postawy kreatywne i umożliwiających zarówno udział we wspólnych przedsięwzięciach jak i samodzielną realizację projektów.

4.2.12. 12. Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe
- 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach
- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Innowacyjność jest ważnym czynnikiem poprawy produktywności, wzrostu
i konkurencyjności sektora rolnego oraz doskonalenia jakości produktów, a przez to sposobem na poprawę dochodów rolników. Jednocześnie, rozwiązania innowacyjne mogą sprzyjać dostosowaniu działalności rolniczej do potrzeb środowiska.

Ze względu na niski poziom innowacyjności sektora rolno-spożywczego, istnieje potrzeba zwiększenia nakładów na działalność badawczo-rozwojową (w tym dotyczących rozwiązań przyjaznych dla środowiska i klimatu), liczby wdrożonych rozwiązań innowacyjnych oraz transfer nowoczesnych i już znanych rozwiązań.

Dla zwiększenia innowacyjności konieczne jest stworzenie warunków sprzyjających jej rozwojowi. Podniesienie świadomości (w tym ekologicznej) i kwalifikacji rolników oraz większa dostępność informacji o istniejących rozwiązaniach pociąga za sobą wzrost popytu.

Poprawa współpracy pomiędzy sektorem wiedzy a odbiorcami prowadzić będzie do zwiększenia liczby wdrażanych nowych rozwiązań. Niezbędne jest również podniesienie kompetencji doradców, którzy odgrywają istotną rolę w rozprzestrzenianiu innowacji.

Efektywność wdrażania Programu jest uzależniona od poziomu wiedzy producentów rolnych w obszarach zidentyfikowanych w ramach poszczególnych potrzeb.

5. OPIS STRATEGII

5.1. Uzasadnienie wybranych potrzeb, które zostaną uwzględnione w programie rozwoju obszarów wiejskich, oraz wyboru celów, priorytetów, celów szczegółowych i ustalenia celów końcowych w oparciu o dowody pochodzące z analizy SWOT oraz oceny potrzeb. W stosownych przypadkach uzasadnienie dla podprogramów tematycznych ujętych w programie. W uzasadnieniu należy w szczególności wykazać wymagania, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (i) i (iv) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Powiązanie PROW z realizowanymi w Polsce strategiami przedstawiono w załączniku 4.

Program będzie realizował wszystkie zdefiniowane wcześniej potrzeby jednak nie w pełnym zakresie. Potrzeby zostały zdiagnozowane na podstawie analizy SWOT wykonanej wokół priorytetów unijnych w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i wszystkie mogą być realizowane poprzez instrumentarium dostępne w Programie. Niektóre aspekty potrzeb dotyczące rozwoju obszarów wiejskich zostaną zaadresowane w ramach nowego systemu płatności bezpośrednich, polityki spójności, oraz polityki krajowej.

Zidentyfikowane na podstawie analizy SWOT potrzeby będą realizowane poprzez działania wpisujące się w priorytety rozwoju obszarów wiejskich określone w rozporządzeniu EFRROW.

Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych

Sektor rolny jest ważny dla gospodarki krajowej ze względu na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, wielkość zatrudnienia. Analiza sytuacji polskiego rolnictwa prowadzi do konkluzji, że w PROW 2014-2020 potrzebna jest kontynuacja przemian prowadzących do modernizacji i przekształceń strukturalnych tego sektora. Najistotniejszą kwestią dla sektora rolnego, realizowaną w Programie będzie poprawa jego konkurencyjności. Potrzeba będzie realizowana poprzez wsparcie inwestycyjne takich gospodarstw rolnych, które na skutek interwencji uzyskają trwałą rentowność. Interwencja zostanie nakierowana przede wszystkim na rynki rolne wymagające zmian strukturalnych (rynek mleka, trzody chlewnej oraz wołowiny) oraz na młodych rolników, którzy przejawiają największą skłonność do wprowadzania nowych rozwiązań i innowacji i przez co przyczynią się do rozwoju sektora. Ponadto na konkurencyjność sektora rolnego wpłynie ułatwienie transferu ziemi z gospodarstw małych do gospodarstw o odpowiednim potencjale rozwojowym oraz kontynuacja realizacji projektów w zakresie scalania gruntów.

Potrzeba wpisuje się w priorytety 4.1, 4.3. oraz 5.2 SZRWRiR

Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym

Struktura gospodarstw rolnych jest rozdrobniona co przekłada się na dużą liczbę małych gospodarstw rolnych o niskim potencjale produkcyjnym. Rozwój tych gospodarstw zostanie wsparty zarówno w kierunku rozwinięcia produkcji rolniczej jak i w kierunku pozarolniczym. Restrukturyzacja ma doprowadzić do znacznego wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstw bądź do rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 4.1 oraz priorytet 1.3 SZRWRiR

Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa

stanu wód gruntowych.

Działalność rolnicza narażona jest na szereg zagrożeń wynikających zarówno z ograniczeń naturalnych występujących na dużej części obszarów wiejskich jak i zmian klimatu. Zapewnienie trwałości rolnictwa wymaga wielokierunkowych działań. Niezbędne jest utrzymanie zrównoważonego sposobu gospodarowania na obszarach o niekorzystnych warunkach naturalnych. Niska jakość przestrzeni produkcyjnej nie tylko ogranicza dobór i plony roślin uprawnych, ale ma szereg niekorzystnych następstw w wymiarze gospodarczym i środowiskowym, prowadzi bowiem potencjalnie do odłogowania gruntów i degradacji krajobrazu

Uwzględniając aspekty ochrony środowiska i występujące zmiany klimatu, niezbędne jest podejmowanie działań ograniczających wpływ rolnictwa (mitygacja) oraz dostosowanie gospodarstw rolnych do zachodzących zmian (adaptacja) jak i zapewnienie wsparcia w przypadku zagrożeń naturalnych. Równolegle powinien być wspierany i upowszechniany system ubezpieczeń rolnych. Obecnie prowadzony jest już system Monitoringu Suszy Rolniczej. Natomiast rozwój systemów zarządzania zagrożeniami będzie wspierany ze środków PS. Prowadzone są również prace badawcze związane z problematyką zmian klimatu w kontekście rolnictwa.

Działalność rolnicza prowadzona w nieodpowiedni sposób może przyczyniać się do degradacji gleb w wyniku np. utraty substancji organicznej oraz wymywania składników pokarmowych (azot, fosfor) do wód gruntowych. Dbałość o zachowanie i poprawę stanu czystości wód wymaga również ograniczenia presji ze strony działalności rolniczej i wiejskiej gospodarki komunalnej poprzez realizację inwestycji ukierunkowanych na ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i gruntowych. Odpowiedzią na potrzeby w zakresie ochrony wód są jednocześnie rozwiązania przyjęte w I filarze WPR (zakres wymogów podstawowych i zazielenienie).

Potrzeba wpisuje się w priorytet 5.3, priorytet 4.3, oraz priorytet 5.4. SZRWRiR, SPA oraz RDW i opracowane na jej podstawie: zaktualizowany program wodno – środowiskowy kraju i plany gospodarowania wodami w dorzeczach.

Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym.

Poprawa funkcjonowania łańcucha żywnościowego wymaga wielokierunkowych działań. Wspierana będzie integracja pozioma rolników czyli działania zespołowe producentów pozwalające na osiągnięcie korzyści skali, oraz integracja pionowa prowadząca do wchodzenia producentów rolnych w kolejne fazy łańcucha żywnościowego takie jak przetwórstwo na małą skalę czy sprzedaż bezpośrednio do konsumenta, co umożliwi rolnikom przejmowanie marży przetwórczej oraz detalicznej. Poprawa zbytu produktów rolnych i żywności oraz skracanie łańcucha dostaw będą realizowane również poprzez budowę i modernizację targowisk.

Największym odbiorcą produkcji rolnej, od którego zależy wielkość i stabilizacja zbytu, jest przetwórstwo rolno-żywnościowe. W związku z tym prowadzone będą działania wspierające rozwój sektora przetwórstwa, który w dużej mierze warunkuje możliwości rozwojowe rolnictwa.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 4.3 oraz priorytet 3.2 SZRWRiR.

Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych

Obserwowany jest trend wspólny dla rolnictwa polskiego i europejskiego – utraty przewag cenowo-kosztowych na tle rynku globalnego. Aby utrzymać w przyszłości konkurencyjność produktów, konieczne jest położenie nacisku na ich wysoką jakość. Zdefiniowano potrzebę, która dotyczy zarówno sektora

rolnego jak i sektora przetwórstwa. Podnoszenie jakości, poprawa marketingu produktów, rozwój „produktów wysokojakościowych" będzie prowadzić do zwiększenia wartości dodanej produkcji.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.2 SZRWRiR

Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych.

Niewłaściwa działalność rolnicza lub jej zaniechanie może wiązać się z niekorzystnym oddziaływaniem na różnorodność biologiczną obszarów wiejskich np. poprzez: zaniechanie lub zmianę sposobu użytkowania łąk i pastwisk, fragmentację siedlisk, zmianę warunków wodnych, nadmierną intensyfikację rolnictwa. Niezbędna jest zatem ochrona lub restytucja siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin oraz zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa.

Potrzeba wpisuje się w szczególności w priorytet 3.1 oraz priorytet 5.1 SZRWRiR oraz KPZL, PAF.

Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne.

W rolnictwie istotne jest promowanie metod gospodarowania, które poprzez optymalne stosowanie nawozów, tj. w ilości niezbędnej roślinom oraz zapobieganie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie przeciwdziałają wymywaniu składników mineralnych oraz przedostawaniu się nawozów do wód gruntowych. Konieczne jest w szczególności przeciwdziałanie negatywnym skutkom intensyfikującego się rolnictwa, które może niekorzystnie oddziaływać na środowisko.

Rosnący popyt na produkty ekologiczne daje możliwość wzrostu tej korzystnej dla środowiska i pracochłonnej produkcji, przyczyniając się pośrednio także tworzy nowe miejsca pracy.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.2, priorytet 5.1 oraz priorytet 5.3 SZRWRiR, PŻE, SPA oraz RDW i opracowane na jej podstawie: zaktualizowany program wodno – środowiskowy kraju i plany gospodarowania wodami w dorzeczach.

Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich.

Jednym z przejawów intensyfikacji polskiego rolnictwa jest presja na wprowadzanie nowoczesnych, wysokowydajnych, jednolitych genetycznie odmian roślin. W związku z tym, istnieje potencjalne zagrożenie utraty wykorzystywanych rolniczo gatunków tradycyjnie uprawianych w Polsce. Ponadto, zachodzące obecnie zmiany systemu uprawy i chowu zwierząt oraz tendencja do przechodzenia z ekstensywnego na intensywny sposób gospodarowania mogą doprowadzić do zupełnego wyparcia tradycyjnych ras zwierząt gospodarskich.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.1 i, priorytet 5.1. SZRWRiR

Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania.

Zasadniczym problemem rozwojowym obszarów wiejskich jest wysokie bezrobocie (w tym bezrobocie ukryte w rolnictwie). Niskie i niedopasowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje mieszkańców obszarów wiejskich ograniczają możliwość znalezienia zatrudnienia poza rolnictwem. Jednocześnie, przy występującym zróżnicowaniu terytorialnym, obserwuje się niewystarczający udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, małą umiejętność i skłonność do

podejmowania działalności pozarolniczej.

Dla zwiększenia mobilności zawodowej niezbędne jest wspieranie mieszkańców wsi nie tylko w zakresie rolnictwa, ale także w procesie nabywania nowych umiejętności i podejmowania działalności pozarolniczej. We wsparcie reorientacji zawodowej rolników i mieszkańców obszarów wiejskich oraz tworzenie pozarolniczych miejsc pracy zaangażowane zostaną również środki Europejskiego Funduszu Społecznego.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 1.2 oraz priorytet 1.3 SZRWRiR.

Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich.

Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna na wsi stanowi jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich, wpływając zarówno na jakość życia mieszkańców, jak i możliwości inwestowania na tych obszarach oraz dojazdów do pracy poza miejscem zamieszkania. Poprawa warunków życia i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich (głównie poprzez rozwój infrastruktury technicznej, społecznej – w tym turystycznej), którym towarzyszyć będzie stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwój usług i szkoleń pozarolniczych, mają przyczynić się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia na obszarach wiejskich. Rozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej oraz elastyczne formy pracy umożliwią znalezienie pracy bez zmiany miejsca zamieszkania. W celu wyrównywania różnic rozwojowych niezbędne jest wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej (w tym Internetu szerokopasmowego), infrastruktury społecznej, poprawa dostępu do usług publicznych, upowszechnienie wykorzystania TIK na obszarach wiejskich ze środków polityki spójności.

Ze środków PS, na obszarach wiejskich przewiduje się również wsparcie zwiększenia poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych: wiatru, biomasy i biogazu, a także energii słońca, geotermii oraz wody. Natomiast na poziomie gospodarstwa rolnego, niewydolność infrastruktury energetycznej może być łagodzona poprzez inwestycje podnoszące konkurencyjność gospodarstw i uwzględniające wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Dla ułatwienia dostępu do usług oraz poprawy dojazdu do pracy na obszarach wiejskich, uzupełniająco do wsparcia PS, wspierana będzie budowa lub modernizacja dróg lokalnych łączących jednostki osadnicze z istniejącą siecią drogową. Ze względu na braki w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich, wsparciem zostaną objęte operacje w miejscowościach zlokalizowanych poza aglomeracjami zdefiniowanymi w KPOŚK.

W ramach ochrony promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego, na obszarach wiejskich polityka spójności wspiera ochronę zabytków. W ramach Programu wspierane będą przedsięwzięcia związane z poprawą stanu dziedzictwa kulturowego, kształtowania przestrzeni publicznej oraz budową lub odnową obiektów pełniących funkcje kulturalne.

Potrzeba wpisuje się w priorytety SZRWRiR celu szczegółowego 2, SPA oraz RDW i opracowane na jej podstawie: zaktualizowany program wodno – środowiskowy kraju i plany gospodarowania wodami w dorzeczach.

Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego.

Duże zasoby pracy i jej relatywnie niskie koszty, wysokie walory kulturowe, przyrodnicze i turystyczne obszarów wiejskich przy ich odpowiednim wykorzystaniu, stanowią potencjał dla rozwoju kraju i rozwoju lokalnego. Natomiast silne więzi społeczne w ramach społeczności lokalnych mogą zostać wykorzystane do rozwoju partnerskiej współpracy na rzecz wykorzystania istniejących potencjałów.

Wyższe zagrożenie ubóstwem występuje na wsi niż w mieście. W ramach polityki spójności, wspierane będzie włączenie społeczności zamieszkujących obszary problemowe i poprawa dostępności usług publicznych.

Wykorzystaniu potencjałów endogenicznych oraz aktywizacji społeczności lokalnych w szczególny sposób służyć będzie realizacja zintegrowanych lokalnych strategii rozwoju. Lokalne strategie rozwoju przyczynią się do rozwiązywania lokalnych problemów w sposób skoordynowany, ukierunkowany na kompleksowe wsparcie społeczności lokalnych. Będą one korzystać z istniejącego potencjału i tradycji współpracy mieszkańców i organizacji wiejskich. Powinny również uwzględniać zróżnicowania przestrzenne i specyficzne uwarunkowania lokalne (społeczne, demograficzne, rynku pracy, środowiskowe, gospodarcze), przy wykorzystaniu innowacyjnego i wielosektorowego podejścia.

Potrzeba wpisuje się w priorytety celu szczegółowego 1 SZRWRiR: w priorytet 1.3 oraz priorytet 1.4.

Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych.

Sektor rolny znacznie odstaje od innych sektorów gospodarki w obszarze innowacyjności, co znajduje odzwierciedlenie w takich wskaźnikach jak: produktywność pracy i ziemi, udział nakładów na środki trwałe, średnia wieku i poziom wykształcenia rolników oraz dostęp do Internetu na obszarach wiejskich. Niska jest także innowacyjność polskiego przemysłu spożywczego, o czym świadczy m.in. niewielki udział nakładów na działalność innowacyjną w wartości dodanej sprzedaży, dominacja wydatków na zakup środków trwałych w strukturze nakładów na działalność innowacyjną, małe zainteresowanie nabywaniem nowej wiedzy oraz wprowadzaniem na rynek nowych wyrobów.

Niewystarczające są także powiązania między sektorem nauki a rolnictwem. Słabo zorganizowany sektor rolny nie komunikuje swoich potrzeb, a wyniki badań naukowych
wyższych uczelni z kierunków rolniczych często nie znajdują zastosowania w praktyce.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.4, Priorytet 4.1, Priorytet 4.2 , Priorytet 5.3 SZRWRiR, Strategię Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Kierunki 2.3 i 3.1, PAF i SPA.

5.2. Połączenie i uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich dla każdego celu szczegółowego, w tym uzasadnienie alokacji finansowych na działania i adekwatności zasobów finansowych do ustalonych celów, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii). Połączenie działań zawartych w logice interwencji powinno opierać się na dowodach pochodzących z analizy SWOT oraz uzasadnieniu i hierarchii ważności potrzeb w pkt 5.1

5.2.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich

5.2.1.1. 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

5.2.1.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.1.1.2. **Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**

Pomoc w ramach PROW 2014-2020 ukierunkowana będzie na zagadnienia związane z sektorem rolnym w aspekcie jego funkcji gospodarczych i środowiskowych.

W tym kontekście zasadnicze znaczenie dla rozwoju sfery rolnictwa ma wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji m.in. poprzez doradztwo. System doradztwa rolniczego stanowić będzie ogniwo pośrednie pomiędzy ośrodkami naukowymi a sferą rolnictwa. Poprzez indywidualne doradztwo uwzględniające konkretne potrzeby rolników dostarczana będzie praktyczna i aktualna wiedza sprzyjająca wzrostowi innowacyjności gospodarstw. Podjęte też będą działania na rzecz rozwijania wiedzy i umiejętności służb doradczych.

Podjęte będą również działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów. Będą one dostosowane do potrzeb odbiorców i realizowane poprzez aktywne formy sprzyjające nabywaniu konkretnych praktycznych umiejętności. Zakłada się wykorzystanie projektów demonstracyjnych w celu upowszechniania nowych rozwiązań.

Wypracowaniu i upowszechnianiu rozwiązań innowacyjnych sprzyjać będzie wsparcie realizowane w ramach działania „Współpraca".

5.2.1.2. 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników

5.2.1.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.1.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W sektorze rolno-spożywczym, zwłaszcza rolnym i w leśnictwie, dominuje model wdrażania innowacji polegający na tym, że inicjatorami wypracowania innowacji są przede wszystkim jednostki naukowo-badawcze. Jednakże ich oferta często nie jest odpowiedzią na zapotrzebowanie rolników, dostosowaną do zróżnicowania gospodarstw rolnych oraz ich warunków produkcji i potencjału ekonomicznego, czy też przedsiębiorców rolno-spożywczych. Z drugiej strony, wśród rolników, przedsiębiorców operujących w obszarze okołorolniczym i w przetwórstwie rolno-spożywczym istnieje duży potencjał pomysłów na innowacyjne rozwiązania zarówno w dziedzinie produktów jak też technik, technologii, organizacji procesów lub marketingu, które nie mają szans na realizację ze względu na liczne ograniczenia. Ograniczenia dotyczą wiedzy specjalistycznej i kapitału niezbędnego do opracowania i wdrożenia nowego rozwiązania.

Wspieranie tworzenia i funkcjonowania partnerstw zrzeszających rolników (w tym grupy producentów rolnych, spółdzielnie rolnicze), jednostki naukowe, przedsiębiorców, posiadaczy lasów, organizacje pozarządowe, podmioty doradcze, które w ramach grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) będą wspólnie opracowywać nowe rozwiązania do zastosowania w praktyce przyczyni się do zwiększenia interaktywnej współpracy pomiędzy podmiotami funkcjonującymi w sektorze rolno-spożywczym, a tym samym do wzmacniania powiązań pomiędzy badaniami naukowymi, kreowaniem działań proinnowacyjnych, a praktycznym zapotrzebowaniem występującym w sektorze, prowadząc do jego rozwoju. Spodziewanym efektem długookresowym jest utrwalenie rozwoju takich powiązań.

5.2.1.3. 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa

5.2.1.3.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

5.2.1.3.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Wsparcie będzie udzielane w celu zapewnienia ludności związanej z rolnictwem możliwości poprawy poziomu wiedzy oraz wszechstronnego doskonalenia zawodowego, obejmującego kwestie organizacji produkcji rolniczej i leśnej, wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań w zakresie rolnictwa i leśnictwa oraz w zakresie szeroko pojętego środowiska.

Wiedza i zdobyte informacje przyczynić się mogą do zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych i leśnych oraz poprawy efektywności gospodarowania zasobami i efektywności środowiskowej.

Na działania priorytetu 1 zarezerwowano środki publiczne w łącznej wysokości ok. 191 mln euro, w tym ponad 121 mln euro z EFRROW.

Działanie Transfer wiedzy i działalność informacyjna z łącznym budżetem ok. 58 mln euro, realizuje cele szczegółowe: 2a (kwota środków publicznych 34,8 mln euro), 3a (kwota środków publicznych 8,7 mln euro), 3b (kwota środków publicznych 2,9 mln euro) oraz priorytet 4 (kwota środków publicznych 11,6 mln euro). Szacuje się, że łączna liczba uczestników szkoleń, realizowanych w ramach tego działania, wyniesie

ok. 262 tys osób.

Na działanie Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw, zaprogramowane pod celem szczegółowym 2a, lecz uwzględniające w swoim zakresie także kwestie środowiskowe i klimatyczne zarezerwowano budżet w wysokości ok. 75 mln euro (w tym 47,7 mln euro z EFRROW). Działanie to będzie stanowiło uzupełnienie usług doradczych dostępnych w ramach istniejącego systemu doradztwa, w szczególności świadczonych rolnikom bezpłatnie przez doradztwo publiczne, finansowane ze środków krajowych.

Działanie Współpraca, z budżetem ok. 58 mln euro (w tym 36,9 mln euro z EFRROW), w całości nastawione jest na innowacyjne projekty, adresowane do nowopowstającyh grup operacyjnych EPI. Jako instrument nowy w warunkach polskich działanie ma charakter pilotażowy; szacuje się, że utworzonych zostanie ok. 90 grup.

5.2.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami

5.2.2.1. 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

5.2.2.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.2.1.2. **Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**

Realizacja celu 2A ma priorytetowe znaczenie z punktu widzenia analizy potrzeb oraz założeń realizowanej SZRWRiR. W celu zapewnienia konkurencyjności rolnictwa niezbędna jest modernizacja gospodarstw. Pomoc kierowana będzie do gospodarstw średnich oraz małych w celu wzmocnienia ich potencjału produkcyjnego i dostosowania ich działalności do aktualnych wyzwań rynkowych. Rozwojowi rolnictwa (zwłaszcza ze względu na istniejące rozdrobnienie agrarne) służyć będzie ponadto: możliwość dostępu do usług rolniczych, zwiększenie możliwości powiększania gospodarstw wynikające z wprowadzenia instrumentu premii dla właścicieli małych gospodarstw rezygnujących z działalności rolniczej i scalanie gruntów. W trwałym podnoszeniu konkurencyjności gospodarstw kluczowe znaczenie będzie miało: kreowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań (także dzięki współpracy podmiotów) oraz wsparcie szeroko rozumianego transferu wiedzy (szkolenia, doradztwo) i wzmacniania potencjału jednostek

odpowiedzialnych za transfer wiedzy.

Ze względu na priorytetowy charakter wsparcia konkurencyjności gospodarstw rolnych, budżet przeznaczony na ten cel wynosi ok. 3,75 mld euro (w tym EFRROW ok. 2,4 mld euro).

Z pomocy w ramach Modernizacji... będzie mogło skorzystać ok. 43 tys. gospodarstw czyli ok. 11% z grupy docelowej określonej kryteriami dostępu, co powinno zapewnić równowagę pomiędzy popytem na środki, a podażą wysokiej jakości projektów.

Kolejnych 59 tys. gospodarstw, zdefiniowanych jako małe gospodarstwa (ok. 6% spośród populacji określonej proponowanymi kryteriami dostępu), uzyska pomoc premiową na realizację operacji, dzięki którym możliwy będzie rozwój ich działalności rolniczej.

Kwota ok. 65 mln euro zostanie przeznaczona na inwestycje z zakresu rozwoju usług dla rolnictwa zaplanowano realizację 520 operacji.

Instrument premii dla osób odchodzących z rolnictwa pozwoli na transfer ok. 110 tys. ha ziemi użytkowanej obecnie w najmniejszych gospodarstwach do gospodarstw o wielkości zbliżonej do wielkości średnich w kraju.

Na realizację operacji dotyczących scalania gruntów przeznaczono blisko 139 mln euro, co pozwoli na dokonanie scaleń gruntów o łącznej powierzchni ok. 52 tys.ha. Wsparcie przyczyni się do poprawy rozłogu gruntów, a w konsekwencji - możliwości rozwojowych gospodarstw rolnych.

5.2.2.2. 2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

5.2.2.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

5.2.2.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Młodzi rolnicy ze względu na posiadane atrybuty w postaci m.in. większej otwartości na zmiany czy szybszego uczenia się, są szczególnie predestynowani do podejmowania innowacyjnych działań przyczyniających się do wzrostu produktywności w rolnictwie. Dlatego za kluczowy czynnik wpływający na modernizację i podnoszenie konkurencyjności gospodarstw uznaje się wymianę pokoleniową. Przyspieszeniu tej wymiany oraz zachęceniu młodych do podjęcia pracy w sektorze produkcji rolnej służyć ma planowane wsparcie premiowe.

Wsparcie dla młodych rolników, na które przewidziano łącznie ok. 718 mln euro, w tym ok. 457 mln euro z EFRROW, trafi do blisko 29 tys. beneficjentów. Mając na uwadze zaprojektowane kryteria dostępu odnoszące się do wielkości wspieranych gospodarstw i zakładając, że średni okres zawodowej aktywności rolnika wynosi 40 lat, zaplanowany budżet zapewnia możliwość przyznania wsparcia ok. 37% gospodarstw z grupy docelowej, jakie będą przekazywane następcom w okresie realizacji Programu.

5.2.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

5.2.3.1. 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

5.2.3.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
- M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)
- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.3.1.2. **Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**

W warunkach rozdrobnienia gospodarstw istotne jest usprawnienie organizacji łańcucha żywnościowego. Udział małych i średnich producentów rolnych w nowoczesnych kanałach marketingowych jest utrudniony ze względu na niewielką skalę produkcji lub brak możliwości dostosowania się do wymogów jakościowych odbiorców. Aby niwelować te bariery, należy wspierać zrzeszanie się rolników w grupach producentów oraz ich udział w systemach jakości. Dla sprawnego funkcjonowania łańcucha żywnościowego niezbędne jest też wzmacnianie sektora przetwórstwa i budowanie trwałych powiązań integracyjnych pomiędzy rolnikami a przetwórstwem, co zapewni m.in. pewność zbytu i stabilność cen produktów rolnych. Wsparciem objęte będą również innowacyjne projekty w zakresie współpracy w uczestników łańcucha żywnościowego. Aby umożliwić drobnym producentom zbyt żywności, a konsumentom dostęp do produktów lokalnych zaprojektowano działanie służące rozwojowi lokalnych targowisk. Ze względu na konieczność uświadamiania rolnikom potrzeby działań integracyjnych oraz konieczność profesjonalizacji podejmowanych przez rolników zadań z zakresu jakości i sprzedaży produktów niezbędne jest wdrożenie działań doradczo-szkoleniowych w tym zakresie.

Na realizację celu szczegółowego 3a zaplanowano łącznie ok. 1, 2 mld euro (w tym EFRROW – ok. 790 mln euro).

Najwyższą kwotę - 693 mln euro (środki publiczne) przeznacza się na wsparcie rozwoju przetwórstwa i marketingu produktów rolnych, co pozwoli na realizację ok. 1,5 tys. projektów w zakładach przetwórczych i gospodarstwach rolnych, których właściciele rozpoczną działalność w zakresie przetwarzania produktów rolnych.

Dzięki działaniu Tworzenie grup producentów pomoc udzielona będzie ponad 1,8 tys. podmiotom, które skupiać będą ponad 36 tys. rolników; w ramach PROW 2007-2013 wsparciem zostało objętych ponad 1,3 tys. grup. Blisko 26 tys. gospodarstw będzie mogło uzyskać wsparcie w związku z podjęciem produkcji w

ramach krajowych lub unijnych systemów jakości (w okresie 2007 – 2013 wsparcie uzyskało ok. 17,6 tys. producentów rolnych objętych systemem jakości żywności).

5.2.3.2. 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach

5.2.3.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

5.2.3.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Zapobieganie i zarządzanie ryzykiem w gospodarstwach jest istotną kwestią w Polsce, zwłaszcza ze względu na rosnące zagrożenia wynikające ze zmian klimatu. Interwencją zostaną objęte gospodarstwa dotknięte klęskami żywiołowymi, niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi i katastrofami. Ponadto, podejmowane będą działania umożliwiające zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych w przyszłości.

Ubezpieczeniami rolniczymi objęta jest niewielka część powierzchni upraw i pomimo, iż ta powierzchnia z roku na rok rośnie, to ubezpieczenia wymagają szerokiego upowszechnienia wśród rolników. W tym celu realizowane będą działania nakierowane na rozwój wiedzy rolników w zakresie możliwości i korzyści płynących z ubezpieczeń w gospodarstwach.

Na realizację celu szczegółowego 3b zaplanowano łącznie blisko 418 mln euro, w tym ok. 266 mln euro z EFRROW.

Zaprogramowane w ramach tego celu działanie Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych, z budżetem ok. 415 mln euro (30% budżetu przeznaczono na inwestycje zapobiegające, a 70% na inwestycje odtworzeniowe), pozwoli na wsparcie ok. 4,8 tys. beneficjentów. Budżet na inwestycje zapobiegające został ustalony z uwzględnieniem liczebności grupy potencjalnych beneficjentów tego instrumentu wsparcia, tj. spółek wodnych, członkami których w większości są rolnicy. Założono, iż wsparcie otrzyma ok. 50 % spośród funkcjonujących w Polsce ponad 2 tys. spółek wodnych.

5.2.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

5.2.4.1. 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

5.2.4.1.1. Działania dotyczące gruntów rolnych

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
- M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
- M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

5.2.4.1.2. Działania dotyczące obszarów leśnych

5.2.4.1.3. **Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**

Zachowaniu bioróżnorodności służy promocja praktyk rolniczych zapewniających zachowanie cennych siedlisk oraz gatunków zwierząt i roślin w warunkach presji związanej m. in ze zmianami klimatu. „Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne" z budżetem ok. 1 184,1 mln euro pozwoli na objęcie wsparciem ok. 2 130,0 tys. ha użytków rolnych. Wsparciu zachowania bioróżnorodności w szczególności służyć będzie dedykowany obszarom Natura 2000 pakiet 4, przewidujący stosowanie odpowiedniej liczby i terminów wykonywania pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych lub siedliskach zagrożonych gatunków ptaków, znajdujących się na tych obszarach. Szacuje się, że na pakiet ten wydatkowane zostaną środki finansowe w wysokości ok. 258,8 mln EUR, a szacunkowa powierzchnia objęta wsparciem będzie wynosiła ok. 221,5 tys. ha. Wspieraniu siedlisk przyrodniczych na obszarach poza Naturą 2000 służyć będzie pakiet 5.

Dodatkowo, w celu ułatwienia realizacji przez rolników zadań ochronnych przewidzianych dla poszczególnych obszarów Natura 2000, wprowadza się możliwość wsparcia odpowiednich inwestycji w gospodarstwach; na ten cel przewidziana jest kwota ok. 61,5 mln euro.

Do zachowania różnorodności biologicznej pośrednio przyczyni się również działanie Rolnictwo ekologiczne oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych z budżetem odpowiednio: ok. 700,0 mln euro i 301,0 mln euro. Cel szczegółowy 4a będzie realizowany również przez działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, na które przewidziano ok. 2 166,0 mln euro, a szacowana powierzchnia objęta wsparciem będzie wynosiła ok. 7 296,6 tys. ha. Budżet działania ONW jest wynikową obecnej delimitacji obszarów ONW, zajmujących 56% użytków rolnych w Polsce, które będą obowiązywały do 2017 r. Założono, że wejście w życie w 2018 r. nowej delimitacji obszarów ONW typ nizinny nie zmieni łącznej rocznej kwoty wsparcia.

5.2.4.2. 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

5.2.4.2.1. Działania dotyczące gruntów rolnych

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
- M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
- M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

5.2.4.2.2. Działania dotyczące obszarów leśnych

5.2.4.2.3. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

PROW wpisuje się w założenia Ramowej Dyrektywy Wodnej i uwzględnia potrzebę poprawy jakości wód.

Wsparcie stosowania odpowiednich praktyk agrotechnicznych (m.in. międzyplony, racjonalne nawożenie w oparciu o plan nawozowy), realizowane będzie w ramach Pakietu 2. Ochrona gleb i wód i Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone „Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego". Dodatkowo wymóg ekstensyfikacji w Pakietach 4 i 5 wpłynie na racjonalne gospodarowanie składnikami mineralnymi oraz ograniczenie ich strat. Środki programu rolno środowiskowo – klimatycznego przeznaczone na realizację pakietów bezpośrednio lub pośrednio oddziałujących na poprawę jakości wody wynoszą ok. 1 090,0 mln euro, a szacowana powierzchnia objęta wsparciem będzie wynosiła ok. 2 076,9 tys. ha.

Do realizacji powyższego celu pośrednio przyczynią się również działania: Rolnictwo ekologiczne, Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych.

Do ochrony wód przyczyni się także dofinansowanie (kwotą ok. 37, 5 mln euro) inwestycji służących dostosowaniu gospodarstw rolnych do wymogów w zakresie gospodarowania nawozami naturalnymi, wprowadzonych w związku z ustanowieniem w roku 2012 nowych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami ze źródeł rolniczych (OSN).

W celu zapobiegania zanieczyszczeniom wód biogenami, realizowane będą inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w działaniu „Podstawowe usługi (…)", zaprogramowanym pod celem szczegółowym 6b. Przewidywany na ten cel budżet to ok. 600 mln euro.

Na jakość wód pośrednio wpłyną się również działania: Rolnictwo ekologiczne, Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych.

5.2.4.3. 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

5.2.4.3.1. Działania dotyczące gruntów rolnych

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
- M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
- M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

5.2.4.3.2. Działania dotyczące obszarów leśnych

5.2.4.3.3. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Do realizacji powyższego celu szczegółowego, z uwagi na zjawisko utraty substancji organicznej oraz nadmierne stosowanie nawozów i nasilające się zjawisko erozji gleb niezbędne jest podjęcie następujących działań: (i) wsparcie odpowiednich praktyk takich jak zrównoważone i ekologiczne metody gospodarowania, stosowanie międzyplonów, (ii) promowanie ekstensywnego sposobu użytkowania łąk i pastwisk. Powyższe działania będą realizowane poprzez następujące instrumenty: „Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne" (w szczególności poprzez Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone i Pakiet 2. Ochrona gleb i wód) oraz działanie „Rolnictwo Ekologiczne".

Do realizacji powyższego celu szczegółowego pośrednio przyczynią się również działania: Rolnictwo ekologiczne oraz Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych.

Cel szczegółowy 4c będzie realizowany przez „Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne" (wszystkie pakiety z wyjątkiem Pakietu 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie), co łączy się z zaangażowaniem środków na poziomie ok. 1 090,0 mln euro a szacowana powierzchnia objęta wsparciem będzie wynosiła ok. 2 076,9 tys. ha. Należy podkreślić, że ta sama powierzchnia, a co za tym idzie i środki finansowe realizują pozostałe cele szczegółowe (4a i 4b).

Cel szczegółowy 4c będzie realizowany również przez działanie „Rolnictwo ekologiczne", co łączy się z zaangażowaniem środków na poziomie całości budżetu tego działania tj. ok. 700 mln euro a szacowana powierzchnia objęta wsparciem będzie wynosiła ok. 681,7 tys. ha.

5.2.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu

5.2.5.1. 5A) Poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie

5.2.5.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.1.2. **Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**

5.2.5.2. 5B) Poprawa efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym

5.2.5.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.3. 5C) Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki

5.2.5.3.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.3.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W ramach szeroko rozumianej gospodarki niskoemisyjnej, ze środków polityki spójności (PS) w zakresie energetyki będą realizowane projekty obejmujące wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych i rozwoju sieci dla OZE.

W PS w obszarze OZE przewidywana jest budowa jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, biomasę i biogaz, a także energię słońca, geotermii oraz wody wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Z uwagi na niedostateczny poziom rozwoju sieci elektroenergetycznej w Polsce, w stosunku do nagłego wzrostu potrzeb przesyłu mocy, wynikających z planowanych inwestycji w zakresie OZE, wsparcie zostanie skierowane też na projekty dotyczące budowy oraz modernizacji sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii z OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Wsparcie polityki spójności w obszarze OZE będzie dostępne w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ) jak również w regionalnych programach operacyjnych. Planuje się, że energetyka prosumencka będzie wspierana w ramach RPO, natomiast w ramach POIiŚ będą wspierane

projekty o większej mocy wytwórczej.

5.2.5.4. 5D) Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa

5.2.5.4.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.4.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Wprawdzie działania Programu nie zostały przypisane bezpośrednio do realizacji celu szczegółowego 5D, jednakże działania przypisane do innych celów szczegółowych przyczyniają się pośrednio do redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa, w szczególności poprzez wsparcie inwestycji służących poprawie gospodarki nawozowej na obszarach OSN (działanie Inwestycje w środki trwałe) oraz działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne (pakiet Rolnictwo zrównoważone i pakiet Ochrona gleb i wód) i działanie Rolnictwo ekologiczne.

5.2.5.5. 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

5.2.5.5.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

5.2.5.5.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W ramach tego celu podejmowane będą działania dążące zarówno do ograniczania emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i leśnictwie jak również zwiększania pochłaniania dwutlenku węgla poprzez odpowiednie użytkowanie gruntów rolnych i leśnych. Naturalnym sposobem na osiągnięcie tego celu będzie zwiększanie powierzchni leśnej poprzez zalesienia (działanie *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych)*.

Cel 5e będzie realizowany przez działanie *Zalesienie...*. Na jego realizację przewidziano ok. 301 mln euro, co pozwoli na przyznanie pomocy na zalesianie do powierzchni ok. 82 tys. ha (zobowiązania nowe i kontynuacyjne). Z uwagi na wieloletni charakter działania większa część tych środków będzie przeznaczona na utrzymanie i pielęgnację upraw leśnych założonych w ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013.

Do realizacji powyższego celu pośrednio przyczynią się również działania: Rolnictwo ekologiczne oraz Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne.

Ponadto szereg działań realizujących jako cel główny inne priorytety wspisuje się pośrednio w realizację priorytetu 5.

Działania ukierunkowane na podnoszenie konkurencyjności (Modernizacja gospodarstw, Premie dla

młodych rolników, Restrukturyzacja małych gospodarstw), gdy wynik ekonomiczny bazuje na: racjonalizacji wykorzystania zasobów (np. wody, energii), zastosowaniu nowych technologii produkcji, zmianach w organizacji produkcji i sprzedaży zmniejszających presję na środowisko i klimat, wyborze kierunku działalności z uwzględnieniem warunków środowiskowych i klimatycznych, przyczynią się również do realizacji priorytetu 5. Również operacje realizowane w ramach wsparcia przetwórstwa mogą potencjalnie uwzględniać zastosowanie nowych technologii o wymiarze proklimatycznym i prośrodowiskowym (zmniejszenie emisji, oszczędność wody, energii, wykorzystanie OZE itp.).

Część operacji z działania *Transfer wiedzy...* poświęcona będzie tematyce związanej z ochroną środowiska, uwzględniając jednocześnie pośrednio kwestie związane z klimatem. Tematyka zmian klimatu będzie elementem tych szkoleń, które dotyczyć będą celu *3b.*

Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowe (CT4) będzie udzielane w PS.

5.2.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

5.2.6.1. 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

5.2.6.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

5.2.6.1.2. **Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich**

Rolnictwo pozostaje najważniejszym pod względem generowania PKB oraz zatrudnienia sektorem na obszarach wiejskich. Rozdrobniona struktura wiąże się w Polsce z przerostem zatrudnienia, co powoduje konieczność zagospodarowania znaczących nadwyżek pracy. Słabo rozwinięty rynek pracy na obszarach wiejskich oznacza trudności z pozyskaniem pozarolniczego źródła dochodów. Planowane w Programie działanie polegać będzie na wsparciu podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej, przyczyniając się tym samym do redukcji ukrytego bezrobocia.

Budżet działania Rozwój gospodarstw rolnych i działalności gospodarczej , w części przeznaczonej na premie służące podejmowaniu przez rolników dzialaności pozarolniczej wynosi ok. 414 mln euro, w tym ok. 263, 4 mln euro z EFRROW. Planuje się, że w ramach tego działania zostanie utworzonych ok. 16,5 tys. miejsc pracy.

5.2.6.2. 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

5.2.6.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
- M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

5.2.6.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Elementem wsparcia rozwoju lokalnego będzie realizacja działania Podstawowe usługi i odnowa na obszarach wiejskich z budżetem ok. 1 mld euro pozwalającym na realizację ok. 2,7 tys. operacji. W zakresie działania uwzględniono zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego, kształtowanie przestrzeni publicznej i projekty dotyczące obiektów pełniących funkcje kulturalne. Ponadto wsparcie rozwoju infrastruktury (drogi lokalne, gospodarka wodno-ściekowa) przyczyni się zarówno do poprawy warunków życia i rozwoju gospodarczego, jak i do ochrony środowiska (ograniczenie zanieczyszczeń wód). Przewiduje się, że operacje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej stanowić będą ok. 56 % łącznej liczby operacji zrealizowanych w ramach działania Podstawowe usługi… i celu szczegółowego 6b.

Zwiększeniu szans na zatrudnienie grup defaworyzowanych ma służyć również wsparcie sektora ekonomii społecznej ze środków EFS w zakresie animacji lokalnej i wsparcia tworzenia nowych oraz rozwoju istniejących podmiotów ekonomii społecznej. Natomiast działanie LEADER realizować będzie wypracowane lokalnie strategie rozwoju (LSR), dostosowane do sytuacji i potrzeb danego obszaru. Leader ukierunkowany został na cele związane z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, w związku z czym istotne w ramach LSR jest wsparcie zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, w tym przez podmioty ekonomii społecznej (jako uzupełnienie wsparcia z EFS), któremu towarzyszyć będą szkolenia i doradztwo dostosowane do potrzeb indywidualnych. Zakres LEADER może obejmować także przetwórstwo produktów rolno-spożywczych (na małą skalę) oraz tworzenie i funkcjonowanie sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych, rynków lokalnych lub usług turystycznych, co pozwoli na wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów wiejskich.

Na realizację celu szczegółowego 6b zaplanowano łącznie ok. 1,7 mld euro. Z tej kwoty ok. 735 mln euro stanowią środki przeznaczone na LEADER; planuje się, że do realizacji LSR zostanie wybranych ponad 250 LGD, które zasięgiem swego działania obejmą obszar zamieszkały przez ponad 16 mln osób.

5.2.6.3. 6C) Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

5.2.6.3.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.6.3.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

-

5.3. Opis sposobu uwzględnienia celów przekrojowych, w tym szczegółowych wymagań w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (v)

Program stanowić będzie wkład w realizację celów przekrojowych w zakresie innowacyjności, środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

Cel przekrojowy klimat realizowany jest przez następujące działania/poddziałania:

- 1 Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- 2 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- 3 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- 4.1 Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- 4.2 Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych,
- 4.3 Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora rolnego i leśnego (Scalenia gruntów),
- 5 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych,
- 6.1 Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności,
- 6.2 Wsparcie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 6.3 Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- 6.4 Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,
- 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,
- 8.1 Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego,
- 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym,
- 10 Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne,
- 11 Rolnictwo ekologiczne,
- 13 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- 16 Współpraca,
- 19 Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER.

Cel przekrojowy środowisko realizowany jest przez następujące działania/poddziałania:

- 1 Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- 2 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- 3 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- 4.1 Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- 4.2 Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych,
- 4.3 Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora rolnego i leśnego (Scalenia gruntów),
- 6.1 Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności,
- 6.2 Wsparcie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 6.3 Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- 6.4 Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,
- 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,
- 8.1 Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego,
- 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym,

- 10 Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne,
- 11 Rolnictwo ekologiczne,
- 13 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- 16 Współpraca,
- 19 Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER.

Cel przekrojowy innowacje realizowany jest przez następujące działania/poddziałania:

- 1 Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- 2 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- 3 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- 4.1 Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- 4.2 Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych,
- 4.3 Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora rolnego i leśnego (Scalenia gruntów),
- 6.1 Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności,
- 6.2 Wsparcie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 6.3 Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- 6.4 Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,
- 6.5 Płatności dla rolników kwalifikujących się do systemu drobnych producentów rolnych, którzy definitywnie przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi,
- 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,
- 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym,
- 10 Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne,
- 11 Rolnictwo ekologiczne,
- 16 Współpraca,
- 19 Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER.

Szczegółowy opis realizacji celów przekrojowych UE przez poszczególne działania/ poddziałania/ typy operacji PROW znajduje się w załączniku 6.

5.4. Tabela podsumowująca logikę interwencji wskazująca priorytety oraz cele szczegółowe wybrane na potrzeby programu rozwoju obszarów wiejskich, cele ujęte ilościowo oraz połączenia działań, które zostaną wykorzystane do ich osiągnięcia. Z informacji zawartych w pkt 5 lit. b) ppkt 11 niniejszego załącznika zostanie automatycznie wygenerowana tabela podsumowująca [, z uwzględnieniem właściwości SFC2014, o których mowa w art. 4 lit. a) i b) rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr [RWP SFC]

Priorytet 1				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa 2023	Planned expenditure	Połączenie działań
1A	T1 Procent wydatków na 3 działania: "Transfer wiedzy i działalność informacyjna", "Usługi doradcze" i "Współpraca" w odniesieniu do całkowitych wydatków poniesionych na program rozwoju obszarów wiejskich (1A)	1,41%		M01, M02, M16
1B	T2 Całkowita liczba operacji współpracy objętych wsparciem w ramach działania współpracy (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (1B)	90,00		M16
1C	T3 Całkowita liczba przeszkolonych uczestników (1C)	261 811,00		M01
Priorytet 2				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa 2023	Planned expenditure	Połączenie działań
2A	T4 Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje w zakresie restrukturyzacji lub modernizacji (P2A)	2,85%	3 756 842 743,00	M01, M02, M04, M06, M16
2B	T5 Procent gospodarstw rolnych prowadzących plany rozwoju działalności gospodarczej lub inwestycje dla młodych rolników, objęte wsparciem z programu rozwoju obszarów wiejskich (P2B)	1,91%	717 997 734,00	M06
Priorytet 3				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa 2023	Planned expenditure	Połączenie działań
3A	T6 Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup i organizacji producentów (P3A)	4,12%	1 241 728 987,00	M01, M03, M04, M07, M09, M16
3B	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)	990,00	417 881 927,00	M01, M05
Priorytet 4				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa 2023	Planned expenditure	Połączenie działań
4A (agri)	T9 Procent gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie wspierającymi różnorodność biologiczną lub ochronę krajobrazów(P4A)	14,74%	4 160 623 209,00	M01, M04, M10, M11, M13
4B (agri)	T10 Procent gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie służącymi poprawie gospodarki wodnej (ha) (P4B)	14,37%		
4C (agri)	T12 Procent gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie służącymi poprawie gospodarowania glebą i zapobieganiu erozji gleby (P4C)	19,09%		
Priorytet 5				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa 2023	Planned expenditure	Połączenie działań
5E	T19 Procent gruntów rolnych i obszarów leśnych objętych zarządzaniem sprzyjającym pochłanianiu CO2 i ochronie pochłaniaczy CO2 (ha) (P5E)	0,35%	300 997 069,00	M08
Priorytet 6				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa 2023	Planned expenditure	Połączenie działań
6A	T20 Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie (P6A)	16 550,00	413 939 978,00	M06
6B	T21 Procent ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego (P6B)	58,19%	1 734 999 962,00	M07, M19
	T22 Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (P6B)	5,41%		

	T23 Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie (Leader) (P6B)	5 943,00		

5.5. Opis charakteru doradczego w celu zapewnienia odpowiedniego doradztwa i wsparcia w zakresie wymogów prawnych i działań związanych z innowacjami, aby wykazać działania podjęte zgodnie z wymogami art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (vi)

Doradztwo rolnicze w Polsce świadczą wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (ODR-y), izby rolnicze, prywatne, akredytowane podmioty doradcze, prywatne podmioty doradcze nie posiadające akredytacji, branżowe związki producentów rolnych (niektóre posiadają akredytację), instytuty badawcze resortu rolnictwa i wyższe uczelnie. Doradztwo może też być świadczone przez służby surowcowe przemysłu rolno-spożywczego, służby marketingowe podmiotów wytwarzających i dystrybuujących środki do produkcji rolnej prowadzące doradztwo w zakresie doboru odpowiednich, do danej uprawy i warunków glebowo-klimatycznych, środków plonotwórczych. W przypadku przemysłu rolno-spożywczego oraz podmiotów wytwarzających i dystrybuujących środki do produkcji rolnej, korzystają one głównie z własnej kadry inżynieryjno-technicznej.

Zadania ustawowe publicznych jednostek doradztwa rolniczego (16 ODR-ów i CDR) finansowane są w ramach dotacji celowej z budżetu państwa, udzielanej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Instytucje te mogą także prowadzić działalność gospodarczą, a przychody przeznaczać na finansowanie swojej działalności statutowej. ODR-y mogą otrzymywać również dotacje podmiotowe z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) na wykonywanie zadań z zakresu doradztwa rolniczego.

Zatrudnienie w doradztwie rolniczym w Polsce (publicznym i prywatnym) na przestrzeni ostatnich 4 lat kształtuje się na podobnym poziomie ok. 5 000 osób, zaś na doradcę w 2013r. przypadało ok. 300 gospodarstw. Dane nie uwzględniają działalności osób, związanych z przemysłem, produkującym środki i artykuły do produkcji rolnej.

Duża liczba „punktów" doradczych gwarantuje dostęp do usług doradczych wszystkim zainteresowanym rolnikom, dając im możliwość wyboru zarówno podmiotu doradczego jak i doradcy. Na stronie internetowej MRiRW zamieszczone są adresy publicznych i akredytowanych podmiotów doradczych, natomiast na stronie internetowej Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie znajdują się wykazy certyfikowanych doradców.

Ośrodki doradztwa rolniczego funkcjonują na podstawie ustawy z 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (t.j. Dz. U. z 2013 r ., poz.474). Ośrodki doradztwa znajdują się w każdym z 16 województw. Zatrudniają łącznie około 4 100 osób. Struktura organizacyjna tych instytucji wynika z podziału administracyjnego kraju i obejmuje: centralę z działami, zatrudniającymi doradców-specjalistów; biura powiatowe i biura na poziomie gmin, zatrudniające doradców terenowych. Na jedną gminę przypada prawie dwóch doradców, zaś biorąc pod uwagę gospodarstwa powyżej 4 ESU, w 2009r. na 1 doradcę przypadało ok. 122 gospodarstwa.

Izby rolnicze działają na podstawie ustawy z 14.12.1995 r. (t.j. Dz.U. z 2002 nr 101, poz.927 z późn.zm) o izbach rolniczych. W każdym z 16 województw Izby rolnicze zatrudniają doradców, którzy ściśle współpracują z ośrodkami doradztwa rolniczego.

Prywatne podmioty doradcze działają na podstawie ustawy z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz.672). Aby świadczyć usługi w ramach działania „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, firmy prywatne muszą uzyskać akredytację ministra rolnictwa i rozwoju wsi. Aktualnie akredytację w zakresie doradztwa rolniczego posiada 180 prywatnych podmiotów doradczych, które zatrudniają łącznie 363 doradców, natomiast w zakresie doradztwa leśnego akredytowano 269 podmioty (w tym 266 to

jednostki Lasów Państwowych, a 3 podmioty prywatne), zatrudniające łącznie 364 doradców.

Centrum Doradztwa Rolniczego (CDR), jest instytucją wspomagającą funkcjonowanie systemu doradztwa rolniczego i funkcjonuje, podobnie jak ODR-y, na podstawie ustawy z 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 474) i podlega bezpośrednio ministrowi rolnictwa i rozwoju wsi. Do zadań CDR należy w szczególności:

- doskonalenie zawodowe i certyfikacja doradców,
- prowadzenie list specjalistów – doradców, posiadających uprawnienia do doradzania w ramach PROW,
- opracowywanie materiałów i narzędzi pracy doradczej dla doradców, w tym opracowanie metodyki świadczenia usług doradczych w zakresie przepisów prawnych UE, dotyczących gospodarstwa rolnego oraz kontrola prywatnych, akredytowanych podmiotów doradczych.

Ponieważ do obowiązków CDR należy kontrola, to instytucja ta ma ustawowy zakaz świadczenia usług rolnikom w zakresie objętym kontrolą

Doradca, świadczący doradztwo na rzecz wnioskodawców lub beneficjentów programu, niezależnie od zatrudnienia (w prywatnym lub publicznym podmiocie), wpisany ma być na listę prowadzoną przez CDR. W CDR prowadzone są następujące listy doradców:

- rolniczych - posiadających uprawnienia do doradzania na temat przepisów prawnych UE, dotyczących gospodarstw rolnych, w tym cross-compliance,
- rolnośrodowiskowych - posiadających uprawnienia do sporządzania planów rolnośrodowiskowych/ekologicznych,
- ekspertów przyrodniczych - przygotowujących rolnikom dokumentacje przyrodnicze w ramach programów rolnośrodowiskowych,
- doradców leśnych, posiadających uprawnienia do doradzania na podstawie certyfikatu, wydanego przez Lasy Państwowe.

Liczbę certyfikowanych doradców – specjalistów w ww. specjalnościach oraz szacowane potrzeby przygotowania kadry do świadczenia usług w związku z okresem programowania 2014-2020 przedstawia poniższa tabela, opracowana na podstawie danych i potrzeb oszacowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego.

W związku z nowymi zadaniami i wyzwaniami, stojącymi przed doradztwem rolniczym, takimi jak: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym i upowszechnianie metod korzystnych dla klimatu i środowiska, ochrona różnorodności biologicznej, zarządzanie zasobami wodnymi, zintegrowane stosowanie pestycydów, zorientowanie na rynek, a także promowanie przedsiębiorczości, podjęte zostały działania w celu przygotowania systemu doradztwa rolniczego do efektywnej realizacji zadań. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zleciło Centrum Doradztwa Rolniczego przeszkolenie doradców na temat integrowanej ochrony roślin. Obecnie jest już 712 wykwalifikowanych doradców z tego zakresu, ale wg szacunków CDR potrzeba jeszcze ok. 492, aby zapewnić doradztwo wszystkim rolnikom. W latach 2012-2013 w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatycznym zorganizowano szkolenia dla doradców, w roku 2014 planuje się szkolenia na temat ochrony różnorodności biologicznej, natomiast do świadczenia usług doradczych na temat odnawialnych źródeł energii CDR zorganizował w ww. okresie 115 szkoleń dla 4392 osób. W nowo utworzonym przez CDR, Centrum Szkolenia Praktycznego w Zakresie Małego Przetwórstwa, przeszkolono w latach 2012-2013 ponad 4000 osób na temat przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i skracania łańcucha żywnościowego.

W odniesieniu do PROW 2014 -2020 planuje się rozszerzyć obecna listę doradców przynajmniej o doradcę z zakresu integrowanej ochrony. Ponadto przepisy krajowe określą warunki wpisania na listę doradców prowadzoną przez CDR oraz wymagania dotyczące kwalifikacji zawodowych (w tym odpowiedniego wykształcenia). Doradca będzie musiał ukończony kurs specjalizacyjny, zdany egzamin, nie może być skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe. Proponowane przepisy zakładają także udział doradców, wpisanych na listę w obowiązkowych szkoleniach uzupełniających. Osoba, która nie zda egzaminu uzupełniającego lub zostanie skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe, będzie skreślana z listy doradców.

Sieć na rzecz innowacji

W celu zapewnienia efektywnego upowszechniania wiedzy i doświadczeń we wdrażaniu innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich utworzona jest sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW). W ramach sieci realizowane będą działania z zakresu aktywizacji potencjalnych partnerów współpracy na rzecz innowacji, podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zarządzania projektami badawczo-wdrożeniowymi oraz upowszechniania wyników prac badawczo-wdrożeniowych.

W szczególności sieć będzie realizowała następujące zadania:

- identyfikowanie partnerów do współpracy w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych,
- rozpowszechnianie informacji i wiedzy na temat sposobu współpracy w projektach naukowo-badawczych,
- opracowanie metodologii tworzenia i identyfikowania projektów współpracy i prowadzenie bazy projektów,
- współpraca z krajowymi jednostkami naukowo-badawczymi, instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz innowacji oraz Europejską Siecią na rzecz Innowacji, w tym w selekcji projektów zgłaszanych do Europejskiej nagrody za realizację najlepszych projektów innowacyjnych w rolnictwie i na obszarach wiejskich,
- prowadzenie działań animacyjnych i sieciujących wśród interesariuszy (rolników, przedsiębiorców, jednostek naukowo - badawczych i doradców), w tym moderowanie prac grup tematycznych dotyczących tematów o potencjale innowacyjnym powstających w ramach sieci,
- doradztwo i pomoc w tworzeniu i organizacji grup operacyjnych na rzecz innowacji,
- doradztwo i pomoc w tworzeniu projektów przez grupy operacyjne i partnerstwa na rzecz innowacji.

Realizację zadań sieci na poziomie krajowym zapewnia Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, a na poziomie regionalnym wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.

Liczba doradców, pracujących w ODR-ach i gospodarstw wg ESU przypadających na 1 doradcę, wg ESU (dane z 2009 r. wg GUS i IRWIR):

- Liczba gospodarstw 0-2 ESU: 1 624 236
- Liczba gospodarstw >4 ESU: 466 906
- Liczba doradców na gminę: 1,8
- Liczba gospodarstw ogółem na 1 doradcę: 367,3
- Liczba gospodarstw 0-2 ESU na 1 doradcę: 78,8
- Liczba gospodarstw >4 ESU na 1 doradcę: 128,8.

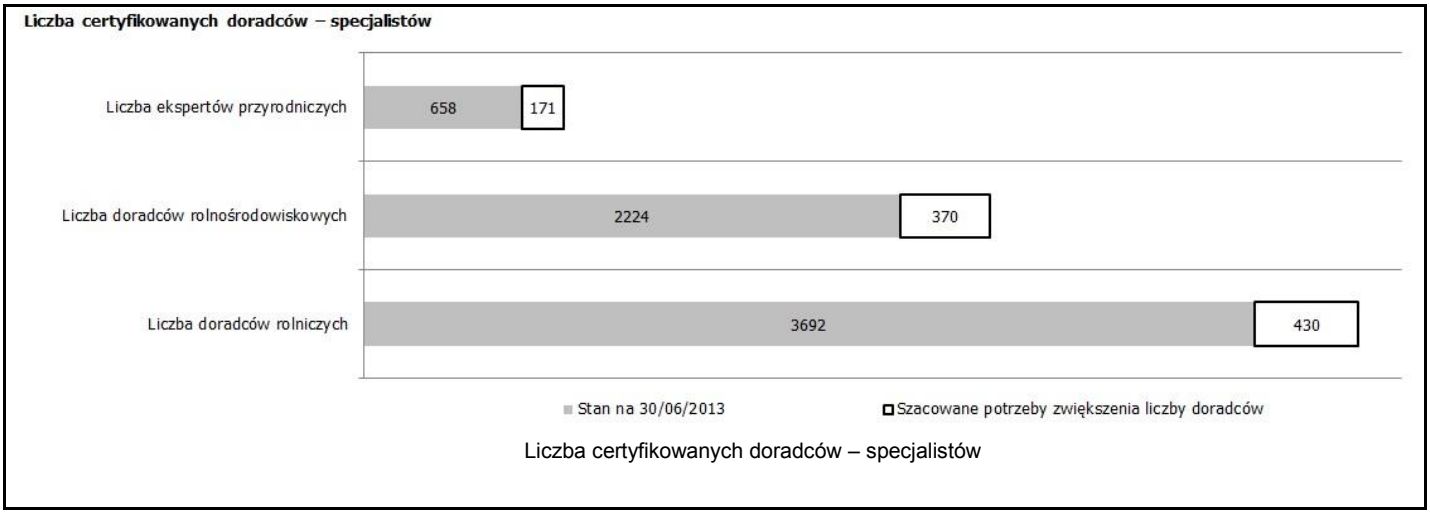

Liczba certyfikowanych doradców – specjalistów

6. OCENA WARUNKÓW WSTĘPNYCH

6.1. Informacje dodatkowe

-,

6.2. Warunki wstępne

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Spełniono mający zastosowanie warunek wstępny: Tak / Nie / Częściowo	Ocena ich spełnienia	Priorytety / cele szczegółowe	Środki
G1) Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	partially	Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014□2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r.	6B	M19
G2) Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	partially	Kryterium pierwsze Poziom krajowy Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach: – Cele operacyjne SRKL: Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia, w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3, oraz Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-3 i przedszkolnego – Działania w ramach KPR: Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form opieki nad dziećmi do lat 3 – SRK 2020, DSRK. Poziom funduszy unijnych Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020 przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych. Kryterium drugie Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020.	6A, 6B	M07, M19, M06

G3) Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	partially	Kryterium pierwsze: W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano działania na rzecz zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014□2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. Kryterium drugie: W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich. Kryterium trzecie: Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 r., organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.	6B, 6A	M07, M19, M06
G4) Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	partially	Implementacja zapisów wskazanych powyżej dyrektyw do polskiej ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych. (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.) W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11 Forposta i ABC Direct Contact oraz mając na uwadze decyzję Komisji Europejskiej o skierowaniu przeciwko Polsce sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE w trybie art. 258 i art. 260 TFUE podjętą w dniu 17 października 2013 r., zostały podjęte niezbędne działania legislacyjne w celu zmodyfikowania przepisów	2A, 6B	M06, M02, M16, M19, M04, M01

		ustawy Prawo zamówień publicznych dotyczących przesłanek wykluczenia wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp stanowiących implementację art. 45 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2004/18/WE. Prace nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych eliminującej ww. niezgodność prowadzone przez Urząd Zamówień Publicznych zostały jednak wstrzymane w związku z tym, iż do prac legislacyjnych skierowano równolegle projekt poselski ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych (druk sejmowy nr 1653). Poselski projekt zawiera miedzy innymi propozycję zmian w zakresie modyfikacji treści art. 24 ust. 1 pkt. 1 i 1a ustawy Pzp dotyczącego przesłanek wykluczania wykonawcy z uwagi na wyrządzenie szkody lub rozwiązanie, wypowiedzenie lub odstąpienie od umowy z przyczyn dotyczących wykonawcy. W dniu 27 sierpnia 2013 r. projekt poselski ustawy o zmianie ustawy - Prawo zamówień publicznych (druk sejmowy nr 1653) skierowano do pierwszego czytania w komisjach sejmowych (Sejmowa Komisja Gospodarki). W dniu 12 września 2013 r. odbyło się pierwsze czytanie w Sejmowej Komisji Gospodarki, która skierowała projekt ustawy do podkomisji nadzwyczajnej. Obecnie trwają prace nad przedmiotowym projektem w ramach podkomisji nadzwyczajnej Sejmowej Komisji Gospodarki. Pozostałe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych są zgodne z uregulowaniami wspólnotowymi.		
G5) Pomoc państwa: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w odniesieniu do EFSI.	yes	Kryterium pierwsze: Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie pomocy publicznej reguluje Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (tekst jednolity - Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.). Kryterium drugie: W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu 2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Jeśli chodzi o rozpowszechnianie wiedzy, UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z	1A, 6B, 1C, 5E	M02, M08, M06, M19, M01

		Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Ponadto, na stronie internetowej stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej. UOKiK realizuje swoją politykę informacyjną również w oparciu o konferencje specjalistyczne poświęcone pomocy publicznej oraz przygotowuje projekty wydawnicze. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych, dotyczących postępowania w przypadku występowania pomocy publicznej w projektach realizowanych ze środków strukturalnych. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie planuje organizować we własnym zakresie szkoleń i przedsięwzięć służących rozpowszechnianiu informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy, jednakże wyraża gotowość czynnego uczestnictwa w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, poprzez delegowanie swoich pracowników w roli prelegentów. Kryterium trzecie: W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.		
G6) Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOŚ i SEA.	partially	Kwestie EIA i SEA zostały uregulowane w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.) – (dalej: Ustawa ooś) oraz, w zakresie EIA, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213 poz. 1397, z późn. zm.); zwanej dalej „rozporządzeniem ooś").	P4, 6A, 2A, 3A, 5E	M06, M13, M07, M16, M11, M10, M08, M04
P3.1) Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	yes	Polska spełnia kryteria warunowości ex -ante odnoszące się do oceny ryzyka uwzględniającej wymienione w kryteriach elementy. Strona polska przekaże Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, opracowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r.	3B	M05
P4.1) Warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska: na poziomie krajowym ustalone są normy dotyczące utrzymania gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, o których to normach mowa w tytule VI rozdział I rozporządzenia	yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki	P4	M11, M10, M13

(UE) nr 1306/2013.		rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007□2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.		
P4.2) Wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin: na poziomie krajowym określone są wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin, o których to wymogach mowa w tytule III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.	yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007□2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.	P4	M10, M11
P4.3) Inne odpowiednie normy krajowe: na potrzeby tytułu III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 określone są odpowiednie obowiązkowe normy krajowe.	yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007□2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na	P4	M11, M10

		zalesianie gruntów rolnych.		

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Kryteria	Spełniono kryteria (tak/nie)	Odniesienie (jeśli kryteria są spełnione) [odniesienie do strategii, aktów prawnych lub innych stosownych dokumentów]	Ocena jego spełnienia
G1) Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	G1.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za wspieranie równego traktowania wszystkich osób podczas przygotowywania i wdrażania programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równości w zakresie działań związanych z EFSI.	Yes	Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. W *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020* przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r.	Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r.
	G1.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji.	No		Przygotowanie Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.
G2) Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	G2.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za równouprawnienie płci podczas przygotowywania i realizacji programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równouprawnienia płci w zakresie działań związanych z EFSI.	Yes	**Poziom krajowy** Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach: – Cele operacyjne SRKL: *Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia, w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3* oraz *Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3*, oraz *Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-*	Poziom krajowy Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach: – Cele operacyjne SRKL: Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia, w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3, oraz Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-3 i przedszkolnego – Działania w ramach KPR: Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form opieki nad dziećmi do lat 3

			3 i przedszkolnego – Działania w ramach KPR: *Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form opieki nad dziećmi do lat 3* – SRK 2020, DSRK. **Poziom funduszy unijnych** Realizacją tego kryterium będzie *Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020* przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych.	– SRK 2020, DSRK. Poziom funduszy unijnych Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020 przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych.
	G2.b) Rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci.	No		Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020. Dokument ten w sposób systemowy przedstawia działania na rzecz tworzenia równościowego systemu instytucjonalnego (m.in. szkolenia z równości szans płci pracowników urzędów zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych), budowania otoczenia instytucjonalnego realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn (m.in. przypisanie działań z zakresu równości szans płci do każdej z instytucji zaangażowanej w system wdrażania funduszy).
G3) Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	G3.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji przedstawicielskich osób niepełnosprawnych i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów.	No		W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano działania na rzecz zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu.
	G3.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny obowiązujących unijnych przepisów i polityki dotyczących niepełnosprawności, w tym dostępności i praktycznego stosowania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, zgodnie z przepisami unijnymi i prawem krajowym, w stosownych przypadkach.	Yes	W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich.	W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich.
	G3.c) Rozwiązania dotyczące monitorowania wdrożenia przepisów art. 9 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w związku z EFSI przy przygotowaniu i wdrażaniu programów.	Yes	Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt	Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o

			kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 r., organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.*	prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 r., organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.
G4) Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień	G4.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne	No		Implementacja zapisów wskazanych powyżej dyrektyw do polskiej ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień

publicznych w odniesieniu do EFSI.	mechanizmy.			publicznych. (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.) W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11 Forposta i ABC Direct Contact oraz mając na uwadze decyzję Komisji Europejskiej o skierowaniu przeciwko Polsce sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE w trybie art. 258 i art. 260 TFUE podjętą w dniu 17 października 2013 r., zostały podjęte niezbędne działania legislacyjne w celu zmodyfikowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych dotyczących przesłanek wykluczenia wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp stanowiących implementację art. 45 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2004/18/WE. Informacje na temat naruszeń przepisów prawa zamówień publicznych, także w zamówieniach współfinansowanych ze środków unijnych, są rozpowszechniane przez Urząd Zamówień Publicznych w ramach wydawanych corocznie publikacji ,,Kontrola udzielania zamówień publicznych prowadzona przez Prezesa UZP". Przedmiotowe publikacje prezentują wyniki kontroli prowadzonej przez Urząd Zamówień Publicznych (w tym przez Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków UE) oraz zawierają przykłady naruszeń zidentyfikowanych w ramach kontroli wraz z komentarzami omawiającymi właściwe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych, innych krajowych aktów prawnych, unijnych aktów prawnych i wyroków TSUE w zakresie zamówień publicznych oraz wyników i zaleceń związanych z audytami Komisji Europejskiej przeprowadzonymi w Polsce, których niezastosowanie lub błędna interpretacja skutkuje nieprawidłowościami w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego lub nieważnością umowy o zamówienie publiczne. Publikacje są dostępne na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych: http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?D;1303 . Przykłady naruszeń ustawy Prawo zamówień publicznych zidentyfikowane w ramach kontroli prowadzonej przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych są także upubliczniane przy okazji ogólnopolskich konferencji: ,,VI Konferencja Naukowa. Kontrola zamówień publicznych. 17-18 czerwca 2013 r., Wrocław" oraz ,,V Konferencja Naukowa. Zamówienia publiczne jako instrument sprawnego wykorzystania środków unijnych. 17-18 września 2012 r., Sopot". Wyniki audytów Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Obrachunkowego i wynikające z nich zalecenia są uwzględniane także w opiniach prawnych na temat stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych wydawanych przez Departament Prawny Urzędu Zamówień Publicznych. Zostały także wzięte pod uwagę w opracowanych przez UZP Wytycznych dotyczących interpretacji przesłanek pozwalających na przeprowadzenie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie negocjacji z ogłoszeniem, dialogu konkurencyjnego, negocjacji bez ogłoszenia, zamówienia z wolnej ręki i zapytania o cenę.
	G4.b) Rozwiązania zapewniające przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia.	Yes	Celem zapewnienia mechanizmów gwarantujących przejrzystość postępowań o udzielenie zamówienia w ramach Urzędu Zamówień Publicznych Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej oraz Departament Prawny są odpowiedzialne	Celem zapewnienia mechanizmów gwarantujących przejrzystość postępowań o udzielenie zamówienia w ramach Urzędu Zamówień Publicznych Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej oraz Departament Prawny są odpowiedzialne za prawidłowe wdrażanie unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych do polskiego porządku prawnego oraz czuwają nad prawidłowym stosowaniem prawa zamówień

			za prawidłowe wdrażanie unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych do polskiego porządku prawnego oraz czuwają nad prawidłowym stosowaniem prawa zamówień publicznych przez instytucje zamawiające poprzez wydawanie opinii prawnych dotyczących interpretacji przepisów ustawy i aktów wykonawczych do ustawy. W 2012 r. Urząd Zamówień Publicznych wydał 1246 opinii prawnych na zapytania ze strony instytucji zamawiających oraz innych podmiotów uczestniczących w rynku zamówień publicznych, natomiast do połowy listopada bieżącego roku zostało wydanych ponad 450 opinii prawnych. Za kontrolę prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych odpowiedzialne są dwa departamenty w ramach Urzędu Zamówień Publicznych: Departament Kontroli Doraźnej oraz Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Departament Kontroli Doraźnej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień nie finansowanych ze środków UE. Natomiast Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze Środków Unii Europejskiej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych prowadzi kontrolę uprzednią zamówień współfinanso-wanych ze środków Unii Europejskiej oraz kontrolę doraźną. Kontrola uprzednia zamówień lub umów ramowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej jest przeprowadzana przed zawarciem umowy w przypadku zamówień na roboty budowlane, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 20 000 000 euro oraz w przypadku zamówień na dostawy lub usługi, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 10 000 000 euro. Kontrola doraźna jest prowadzona w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego doszło do naruszenia przepisów ustawy	publicznych przez instytucje zamawiające poprzez wydawanie opinii prawnych dotyczących interpretacji przepisów ustawy i aktów wykonawczych do ustawy. W 2012 r. Urząd Zamówień Publicznych wydał 1246 opinii prawnych na zapytania ze strony instytucji zamawiających oraz innych podmiotów uczestniczących w rynku zamówień publicznych, natomiast do połowy listopada bieżącego roku zostało wydanych ponad 450 opinii prawnych. Za kontrolę prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych odpowiedzialne są dwa departamenty w ramach Urzędu Zamówień Publicznych: Departament Kontroli Doraźnej oraz Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Departament Kontroli Doraźnej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień nie finansowanych ze środków UE. Natomiast Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze Środków Unii Europejskiej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych prowadzi kontrolę uprzednią zamówień współfinanso-wanych ze środków Unii Europejskiej oraz kontrolę doraźną. Kontrola uprzednia zamówień lub umów ramowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej jest przeprowadzana przed zawarciem umowy w przypadku zamówień na roboty budowlane, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 20 000 000 euro oraz w przypadku zamówień na dostawy lub usługi, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 10 000 000 euro. Kontrola doraźna jest prowadzona w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego doszło do naruszenia przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Kontrola ta może być wszczęta z urzędu lub na wniosek, także na wniosek instytucji zarządzającej, o której mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju oraz w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, jeżeli z uzasadnienia wniosku instytucji wynika, że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Ponadto zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w realizację zadań związanych z monitorowaniem prawidłowego stosowania procedur zamówień publicznych w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych zaangażowane są inne instytucje odpowiedzialne za system zarządzania i kontroli w ramach programów współfinansowanych z funduszy europejskich takie jak: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, władze regionalne, regionalne izby obrachunkowe, izby skarbowe. Odnosząc się do wytycznych na temat udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych, należy wskazać, iż w polskim systemie zamówień publicznych nie ma potrzeby wydawania specjalnych wytycznych dotyczących zamówień podprogowych, gdyż udzielanie zamówień o wartości nieprzekraczającej progów unijnych zostało uregulowane w ustawie Prawo zamówień publicznych. Obowiązująca w Polsce ustawa Prawo zamówień publicznych obejmuje zamówienia zarówno powyżej jak i poniżej progów unijnych, przy czym w przypadku zamówień o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych ustawa przewiduje bardziej elastyczne regulacje dotyczące przykładowo krótszych terminów składanie ofert i wniosków o udział w postępowaniu,

			Prawo zamówień publicznych, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Kontrola ta może być wszczęta z urzędu lub na wniosek, także na wniosek instytucji zarządzającej, o której mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju oraz w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, jeżeli z uzasadnienia wniosku instytucji wynika, że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Ponadto zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w realizację zadań związanych z monitorowaniem prawidłowego stosowania procedur zamówień publicznych w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych zaangażowane są inne instytucje odpowiedzialne za system zarządzania i kontroli w ramach programów współfinansowanych z funduszy europejskich takie jak: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, władze regionalne, regionalne izby obrachunkowe, izby skarbowe. Odnosząc się do wytycznych na temat udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych, należy wskazać, iż w polskim systemie zamówień publicznych nie ma potrzeby wydawania specjalnych wytycznych dotyczących zamówień podprogowych, gdyż udzielanie zamówień o wartości nieprzekraczającej progów unijnych zostało uregulowane w ustawie Prawo zamówień publicznych. Obowiązująca w Polsce ustawa Prawo zamówień publicznych obejmuje zamówienia zarówno powyżej jak i poniżej progów unijnych, przy czym w przypadku zamówień o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych ustawa przewiduje bardziej elastyczne regulacje dotyczące przykładowo krótszych terminów składanie ofert i wniosków o udział w postępowaniu, możliwości braku wymagania wadium, itp. Ustawę Prawo	możliwości braku wymagania wadium, itp. Ustawę Prawo zamówień publicznych stosuje się do udzielania zamówień publicznych, których wartości jest równa lub wyższa od wartości progu krajowego, który wynosi 14 tysięcy euro. Wartość progu krajowego zakłada niskie prawdopodobieństwo zainteresowania transgranicznego tego typu zamówieniami, ale nie zwalnia polskich zamawiających z obowiązku przestrzegania przepisów dotyczących finansów publicznych. W związku z powyższym zasady udzielania zamówień o wartości poniżej 14 tysięcy euro są określane w wewnętrznych regulaminach udzielania zamówień publicznych poszczególnych instytucji zamawiających.

			zamówień publicznych stosuje się do udzielania zamówień publicznych, których wartości jest równa lub wyższa od wartości progu krajowego, który wynosi 14 tysięcy euro. Wartość progu krajowego zakłada niskie prawdopodobieństwo zainteresowania transgranicznego tego typu zamówieniami, ale nie zwalnia polskich zamawiających z obowiązku przestrzegania przepisów dotyczących finansów publicznych. W związku z powyższym zasady udzielania zamówień o wartości poniżej 14 tysięcy euro są określane w wewnętrznych regulaminach udzielania zamówień publicznych poszczególnych instytucji zamawiających.	
	G4.c) Rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI.	Yes	Corocznie w ramach Urzędu Zamówień Publicznych opracowywany jest Plan działań wydawniczo-szkoleniowych, który w swoim zakresie obejmuje także działania szkoleniowo-informacyjne skierowane do instytucji zamawiających oraz przedstawicieli innych instytucji w tym także kontrolnych, zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Oprócz działalności informacyjno-szkoleniowej UZP skierowanej do instytucji zajmującej się wdrażaniem funduszy, w ramach samych instytucji realizowane są szkolenia pracowników w obszarze zamówień publicznych. Ten zakres szkoleń stanowi jeden z głównych obszarów realizowanych w ramach polityk szkoleniowych poszczególnych instytucji. W kolejnym okresie programowania szkolenia w obszarze zamówień publicznych skierowane do pracowników zajmujących się wdrażaniem funduszy będą kontynuowane. Odpowiedzialne za to będą poszczególne IZ Polityki Spójności oraz MRiRW.	Corocznie w ramach Urzędu Zamówień Publicznych opracowywany jest Plan działań wydawniczo-szkoleniowych, który w swoim zakresie obejmuje także działania szkoleniowo-informacyjne skierowane do instytucji zamawiających oraz przedstawicieli innych instytucji w tym także kontrolnych, zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Oprócz działalności informacyjno-szkoleniowej UZP skierowanej do instytucji zajmującej się wdrażaniem funduszy, w ramach samych instytucji realizowane są szkolenia pracowników w obszarze zamówień publicznych. Ten zakres szkoleń stanowi jeden z głównych obszarów realizowanych w ramach polityk szkoleniowych poszczególnych instytucji. W kolejnym okresie programowania szkolenia w obszarze zamówień publicznych skierowane do pracowników zajmujących się wdrażaniem funduszy będą kontynuowane. Odpowiedzialne za to będą poszczególne IZ Polityki Spójności oraz MRiRW.
	G4.d) Rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych.	Yes	W ramach Urzędu Zamówień Publicznych prowadzone są różnego typu działania szkoleniowo-promocyjno-informacyjne takie jak np. szkolenia, konferencje, opinie prawne czy publikacje, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy na temat unijnych	W ramach Urzędu Zamówień Publicznych prowadzone są różnego typu działania szkoleniowo-promocyjno-informacyjne takie jak np. szkolenia, konferencje, opinie prawne czy publikacje, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy na temat unijnych uregulowań w zakresie zamówień publicznych oraz wzmacnianie prawidłowego stosowania ich w praktyce wśród przedstawicieli administracji publicznej odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie

			uregulowań w zakresie zamówień publicznych oraz wzmacnianie prawidłowego stosowania ich w praktyce wśród przedstawicieli administracji publicznej odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych. W Urzędzie Zamówień Publicznych interpretacją stosowania przepisów unijnych w zakresie zamówień publicznych zajmuje się Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej, w którym jest zatrudnionych 9 pracowników merytorycznych. Zasady wynikające z unijnego prawa zamówień publicznych są także uwzględniane w opiniach prawnych wydawanych przez Wydział Opinii, Spraw Administracyjnych i Sądowych Departamentu Prawnego Urzędu Zamówień Publicznych, który to Wydział liczy 8 pracowników merytorycznych. Działalność prowadzona przez Urząd Zamówień Publicznych skupia się przede wszystkim na wydawaniu interpretacji prawnych dotyczących prawidłowego stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych i prowadzeniu działalności szkoleniowo-wydawniczej w tym zakresie. Urząd Zamówień Publicznych nie prowadzi działalności o charakterze doradczym i nie świadczy porad dla uczestników procesu udzielania zamówień publicznych dotyczących konkretnych przypadków. Jako przykłady działalności szkoleniowej należy wskazać na corocznie organizowane przez Urząd cykliczne warsztaty dla instytucji zamawiających, których celem jest upowszechnienie wiedzy dotyczącej procedur udzielania zamówień publicznych, szkolenia i konferencje na temat zrównoważonych zamówień publicznych, coroczne konferencje naukowe oraz seminaria tematyczne takie jak np. zorganizowane w 2011 r. seminarium *„Nieprawidłowości związane z procedurą udzielania zamówień publicznych wynikające z doświadczeń kontrolnych Prezesa UZP”*. W swojej działalności informacyjnej UZP wydaje cyklicznie publikacje *„Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Zeszyty orzecznicze”* opracowywane w oparciu o orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej oraz sądów okręgowych.	postępowań o udzielenie zamówień publicznych. W Urzędzie Zamówień Publicznych interpretacją stosowania przepisów unijnych w zakresie zamówień publicznych zajmuje się Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej, w którym jest zatrudnionych 9 pracowników merytorycznych. Zasady wynikające z unijnego prawa zamówień publicznych są także uwzględniane w opiniach prawnych wydawanych przez Wydział Opinii, Spraw Administracyjnych i Sądowych Departamentu Prawnego Urzędu Zamówień Publicznych, który to Wydział liczy 8 pracowników merytorycznych. Działalność prowadzona przez Urząd Zamówień Publicznych skupia się przede wszystkim na wydawaniu interpretacji prawnych dotyczących prawidłowego stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych i prowadzeniu działalności szkoleniowo-wydawniczej w tym zakresie. Urząd Zamówień Publicznych nie prowadzi działalności o charakterze doradczym i nie świadczy porad dla uczestników procesu udzielania zamówień publicznych dotyczących konkretnych przypadków. Jako przykłady działalności szkoleniowej należy wskazać na corocznie organizowane przez Urząd cykliczne warsztaty dla instytucji zamawiających, których celem jest upowszechnienie wiedzy dotyczącej procedur udzielania zamówień publicznych, szkolenia i konferencje na temat zrównoważonych zamówień publicznych, coroczne konferencje naukowe oraz seminaria tematyczne takie jak np. zorganizowane w 2011 r. seminarium „Nieprawidłowości związane z procedurą udzielania zamówień publicznych wynikające z doświadczeń kontrolnych Prezesa UZP”. W swojej działalności informacyjnej UZP wydaje cyklicznie publikacje „Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Zeszyty orzecznicze” opracowywane w oparciu o orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej oraz sądów okręgowych. Kilka razy w roku wydawane są publikacje tematyczne dotyczące najważniejszych elementów w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego jak np. publikacje „Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie” czy „Aukcja elektroniczna. Praktyczny poradnik dla użytkowników Platformy Aukcji Elektronicznej UZP”. Publikacje przygotowywane są także przy okazji konferencji naukowych jak też w związku ze zmianami w unijnym oraz polskim prawie zamówień publicznych np. publikacja „Zamówienia publiczne w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa”. Ponadto Urząd Zamówień Publicznych cyklicznie – raz w miesiącu – wydaje w formie elektronicznej informator zawierający materiały dotyczące funkcjonowania systemu zamówień publicznych w Polsce oraz działalności Urzędu. Urząd Zamówień Publicznych od kilku lat prowadzi także działania mające na celu promocję i upowszechnianie wiedzy uczestników systemu zamówień publicznych na temat zielonych, innowacyjnych i społecznych zamówień publicznych, przede wszystkim w ramach realizacji kolejnych krajowych planów działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych. Obecnie rozpoczęło się wdrażanie „Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 – 2016”, który stanowi trzeci z kolei opracowany przez Urząd Zamówień Publicznych dokument planistyczny przewidujący działania promocyjno - informacyjno - szkoleniowe na rzecz przedstawicieli instytucji zamawiających, służące popularyzacji uwzględniania aspektów środowiskowych, innowacyjnych i społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Wśród działań popularyzujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne, przewidzianych do realizacji w ramach „Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 –

			Kilka razy w roku wydawane są publikacje tematyczne dotyczące najważniejszych elementów w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego jak np. publikacje *„Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie” czy „Aukcja elektroniczna. Praktyczny poradnik dla użytkowników Platformy Aukcji Elektronicznej UZP”.* Publikacje przygotowywane są także przy okazji konferencji naukowych jak też w związku ze zmianami w unijnym oraz polskim prawie zamówień publicznych np. publikacja *„Zamówienia publiczne w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa”*. Ponadto Urząd Zamówień Publicznych cyklicznie – raz w miesiącu – wydaje w formie elektronicznej informator zawierający materiały dotyczące funkcjonowania systemu zamówień publicznych w Polsce oraz działalności Urzędu. Urząd Zamówień Publicznych od kilku lat prowadzi także działania mające na celu promocję i upowszechnianie wiedzy uczestników systemu zamówień publicznych na temat zielonych, innowacyjnych i społecznych zamówień publicznych, przede wszystkim w ramach realizacji kolejnych krajowych planów działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych. Obecnie rozpoczęło się wdrażanie *„Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 – 2016”,* który stanowi trzeci z kolei opracowany przez Urząd Zamówień Publicznych dokument planistyczny przewidujący działania promocyjno - informacyjno - szkoleniowe na rzecz przedstawicieli instytucji zamawiających, służące popularyzacji uwzględniania aspektów środowiskowych, innowacyjnych i społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Wśród działań popularyzujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne, przewidzianych do realizacji w ramach *„Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 – 2016”* należy wskazać na: przeprowadzenie 4 edycji szkoleń oraz 4 corocznych ogólnopolskich konferencji	2016” należy wskazać na: przeprowadzenie 4 edycji szkoleń oraz 4 corocznych ogólnopolskich konferencji popularyzujących aspekty zrównoważone w zamówieniach publicznych, utrzymanie i bieżąca aktualizacja zakładki „Zielone Zamówienia Publiczne” na stronie internetowej UZP, w tym popularyzacja informacji na temat nowych inicjatyw unijnych ułatwiających uwzględnianie aspektów środowiskowych w zamówieniach publicznych oraz regulacji prawnych rozszerzających zakres przedmiotowy zielonych zamówień publicznych, analiza rozwiązań prawnych dotyczących zielonych i innowacyjnych zamówień publicznych przewidzianych w nowych dyrektywach w sprawie zamówień publicznych pod kątem implementacji do prawa krajowego, przygotowanie podręcznika dotyczącego zmian prawnych wynikających z nowych dyrektyw unijnych w zakresie zielonych zamówień, popularyzacja publikacji wydanej przez Urząd Zamówień Publicznych w 2012 r. „Zielone zamówienia publiczne. II Podręcznik”- dystrybucja oraz ewentualny dodruk, badanie rynku zielonych zamówień publicznych w oparciu o metodologię UZP, opracowanie ankiety skierowanej do zamawiających na temat posiadanej wiedzy (w tym znajomości przepisów, dostępnych opinii prawnych oraz materiałów informacyjnych) oraz doświadczeń w praktycznej realizacji zrównoważonych zamówień publicznych, promowanie unijnych kryteriów środowiskowych (EU GPP criteria) opracowanych na zlecenie Komisji Europejskiej, zlecenie tłumaczenia na język polski kryteriów opracowanych dla nowych grup produktów w przypadku braku oficjalnego tłumaczenia, doprecyzowanie w ramach nieformalnych spotkań eksperckich unijnych kryteriów środowiskowych dla sektora budownictwa pod kątem wymaganych właściwości środowiskowych i użytkowych, specyficznych warunków klimatycznych, wymaganych przepisów technicznych i norm - popularyzacja i promocja zasad zrównoważonego budownictwa, popularyzacja poradnika ustalania czynników energetyczno-emisyjnych w zamówieniach publicznych na zakup pojazdów drogowych, informowanie na temat możliwości dofinansowania zmian w charakterystyce energetycznej budynków w ramach termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz wybranych podmiotów sektora finansów publicznych w ramach programów priorytetowych systemu GIS, popularyzacja Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych jako narzędzia wspierającego przygotowanie zamówień publicznych uwzględniających innowacyjne technologie i produkty o niższym oddziaływaniu na środowisko w odniesieniu do technologii konwencjonalnych, promocja zweryfikowanych w ramach ETV technologii środowiskowych, zwiększanie świadomości w zakresie technologii środowiskowych i ekoinnowacji przez działania Polskiej Platformy Technologicznej Ekoinnowacji, popularyzacja systemów zarządzania środowiskowego, w tym EMAS oraz ISO 14001 oraz możliwości wykorzystania wydanych certyfikatów do potwierdzenia kwalifikacji podmiotowej oraz spełniania warunków realizacji zamówienia (jeżeli zamawiający wskazują środki zarządzania środowiskiem, które wykonawca będzie stosował podczas wykonywania zamówienia na roboty budowlane lub usługi) w ramach zamówień publicznych, popularyzacja ogólnych i branżowych oznakowań ekologicznych typu I wg norm ISO oraz możliwości ich wykorzystania przy tworzeniu specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz jako dowód na potwierdzenie spełniania przez oferowane produkty wymogów określonych przez zamawiającego. Jednym z rozwiązań promujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne była także realizacja projektu Nowe podejście do zamówień publicznych. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 2.1 „Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki”, Poddziałanie 2.1.3. „Wsparcie systemowe na rzecz zwiększania zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw”. W ramach przedmiotowego projektu Urząd Zamówień Publicznych we współpracy z Polską Agencją

			popularyzujących aspekty zrównoważone w zamówieniach publicznych, utrzymanie i bieżąca aktualizacja zakładki „Zielone Zamówienia Publiczne" na stronie internetowej UZP, w tym popularyzacja informacji na temat nowych inicjatyw unijnych ułatwiających uwzględnianie aspektów środowiskowych w zamówieniach publicznych oraz regulacji prawnych rozszerzających zakres przedmiotowy zielonych zamówień publicznych, analiza rozwiązań prawnych dotyczących zielonych i innowacyjnych zamówień publicznych przewidzianych w nowych dyrektywach w sprawie zamówień publicznych pod kątem implementacji do prawa krajowego, przygotowanie podręcznika dotyczącego zmian prawnych wynikających z nowych dyrektyw unijnych w zakresie zielonych zamówień, popularyzacja publikacji wydanej przez Urząd Zamówień Publicznych w 2012 r. „Zielone zamówienia publiczne. II Podręcznik"- dystrybucja oraz ewentualny dodruk, badanie rynku zielonych zamówień publicznych w oparciu o metodologię UZP, opracowanie ankiety skierowanej do zamawiających na temat posiadanej wiedzy (w tym znajomości przepisów, dostępnych opinii prawnych oraz materiałów informacyjnych) oraz doświadczeń w praktycznej realizacji zrównoważonych zamówień publicznych, promowanie unijnych kryteriów środowiskowych (EU GPP criteria) opracowanych na zlecenie Komisji Europejskiej, zlecenie tłumaczenia na język polski kryteriów opracowanych dla nowych grup produktów w przypadku braku oficjalnego tłumaczenia, doprecyzowanie w ramach nieformalnych spotkań eksperckich unijnych kryteriów środowiskowych dla sektora budownictwa pod kątem wymaganych właściwości środowiskowych i użytkowych, specyficznych warunków klimatycznych, wymaganych przepisów technicznych i norm - popularyzacja i promocja zasad zrównoważonego budownictwa, popularyzacja poradnika ustalania czynników energetyczno-emisyjnych w zamówieniach publicznych na zakup pojazdów drogowych, informowanie na temat możliwości dofinansowania zmian w charakterystyce energetycznej budynków w ramach termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz wybranych	Rozwoju Przedsiębiorczości w latach 2010 -2013 podejmował działania zmierzające do zmiany podejścia administracji publicznej i przedsiębiorców do procedury ubiegania się i prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego poprzez promocję włączania do zamówień publicznych elementów tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych (innowacyjne zamówienia publiczne, elektroniczne zamówienia publiczne, wsparcie udziału Małych i Średnich Przedsiębiorstw w zamówieniach publicznych, uwzględnianie aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych). Działania projektowe prowadzone przez Urząd Zamówień Publicznych koncentrowały się przede wszystkim na organizacji i prowadzeniu szkoleń dla instytucji zamawiających oraz aktywności informacyjno – promocyjnej. W latach 2010–2013 przeprowadzono 48 dwudniowych szkoleń (1013 przeszkolonych pracowników instytucji zamawiających), 4 spotkania informacyjne dla instytucji kontroli (270 przeszkolonych pracowników instytucji kontrolnych) oraz 3 konferencje informacyjno-promocyjne (ok. 450 uczestników konferencji). W ramach realizacji Projektu przygotowane zostały także publikacje na temat zagadnień tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych, wśród których do kwestii innowacyjnych i środowiskowych odnoszą się przede wszystkim takie publikacje jak „Nowe podejście do zamówień publicznych - wybrane zagadnienia", „Instrumenty nowego podejścia do zamówień publicznych – broszura informacyjna", „Przewodnik po Nowym Podejściu do zamówień publicznych. Zagadnienia prawne oraz praktyka stosowania instrumentów nowego podejścia do zamówień publicznych",„Innowacyjne i przedkomercyjne zamówienia publiczne", „Pozacenowe kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego", „Zamówienia publiczne przyjazne innowacjom". W perspektywie finansowej 2014-2020 Urząd Zamówień Publicznych planuje kontynuację oraz poszerzenie działań realizowanych w ramach projektu Nowe podejście do zamówień publicznych. Elementem wspierającym innowacyjne zamówienia publiczne są także działania mające na celu promocję przedkomercyjnych zamówień publicznych przewidziane w przygotowanym przez Ministerstwo Gospodarki „Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.".

			podmiotów sektora finansów publicznych w ramach programów priorytetowych systemu GIS, popularyzacja Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych jako narzędzia wspierającego przygotowanie zamówień publicznych uwzględniających innowacyjne technologie i produkty o niższym oddziaływaniu na środowisko w odniesieniu do technologii konwencjonalnych, promocja zweryfikowanych w ramach ETV technologii środowiskowych, zwiększanie świadomości w zakresie technologii środowiskowych i ekoinnowacji przez działania Polskiej Platformy Technologicznej Ekoinnowacji, popularyzacja systemów zarządzania środowiskowego, w tym EMAS oraz ISO 14001 oraz możliwości wykorzystania wydanych certyfikatów do potwierdzenia kwalifikacji podmiotowej oraz spełniania warunków realizacji zamówienia (jeżeli zamawiający wskazują środki zarządzania środowiskiem, które wykonawca będzie stosował podczas wykonywania zamówienia na roboty budowlane lub usługi) w ramach zamówień publicznych, popularyzacja ogólnych i branżowych oznakowań ekologicznych typu I wg norm ISO oraz możliwości ich wykorzystania przy tworzeniu specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz jako dowód na potwierdzenie spełniania przez oferowane produkty wymogów określonych przez zamawiającego. Jednym z rozwiązań promujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne była także realizacja projektu *Nowe podejście do zamówień publicznych.* Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 2.1 „Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki”, Poddziałanie 2.1.3. „Wsparcie systemowe na rzecz zwiększania zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw”. W ramach przedmiotowego projektu Urząd Zamówień Publicznych we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości w latach 2010 -2013 podejmował działania zmierzające do zmiany podejścia administracji publicznej i przedsiębiorców do procedury ubiegania się i prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego poprzez promocję włączania do	

			zamówień publicznych elementów tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych (innowacyjne zamówienia publiczne, elektroniczne zamówienia publiczne, wsparcie udziału Małych i Średnich Przedsiębiorstw w zamówieniach publicznych, uwzględnianie aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych). Działania projektowe prowadzone przez Urząd Zamówień Publicznych koncentrowały się przede wszystkim na organizacji i prowadzeniu szkoleń dla instytucji zamawiających oraz aktywności informacyjno – promocyjnej. W latach 2010–2013 przeprowadzono 48 dwudniowych szkoleń (1013 przeszkolonych pracowników instytucji zamawiających), 4 spotkania informacyjne dla instytucji kontroli (270 przeszkolonych pracowników instytucji kontrolnych) oraz 3 konferencje informacyjno-promocyjne (ok. 450 uczestników konferencji). W ramach realizacji Projektu przygotowane zostały także publikacje na temat zagadnień tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych, wśród których do kwestii innowacyjnych i środowiskowych odnoszą się przede wszystkim takie publikacje jak *„Nowe podejście do zamówień publicznych - wybrane zagadnienia", „Instrumenty nowego podejścia do zamówień publicznych – broszura informacyjna", „Przewodnik po Nowym Podejściu do zamówień publicznych. Zagadnienia prawne oraz praktyka stosowania instrumentów nowego podejścia do zamówień publicznych"„Innowacyjne i przedkomercyjne zamówienia publiczne", „Pozacenowe kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego", „Zamówienia publiczne przyjazne innowacjom".* W perspektywie finansowej 2014-2020 Urząd Zamówień Publicznych planuje kontynuację oraz poszerzenie działań realizowanych w ramach projektu *Nowe podejście do zamówień publicznych.* Elementem wspierającym innowacyjne zamówienia publiczne są także działania mające na celu promocję przedkomercyjnych zamówień publicznych przewidziane w	

			przygotowanym przez Ministerstwo Gospodarki *„Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.”*.	
G5) Pomoc państwa: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w odniesieniu do EFSI.	G5.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa.	Yes	Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie pomocy publicznej reguluje *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (tekst jednolity - Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.).	Zgodnie z tą ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej (dalej: projekty pomocy), w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je Komisji Europejskiej, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją i sądami europejskimi oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ponadto, Prezes UOKiK współpracuje przy tworzeniu i zmianie projektów pomocy, w tym przewidujących wydatkowanie środków z funduszy strukturalnych, już na etapie uzgodnień międzyresortowych, a także z podmiotami udzielającymi pomocy oraz beneficjentami pomocy, w celu zapewnienia zgodności projektów pomocy z unijnymi przepisami o pomocy publicznej lub wyjaśnienia wątpliwości dotyczących stosowania przepisów o pomocy publicznej. W zakresie monitorowania wsparcia udzielanego polskim przedsiębiorcom, czyli gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji związanych z pomocą publiczną, wszystkie podmioty udzielające pomocy zostały zobowiązane do przekazywania Prezesowi UOKiK sprawozdań o udzielonej pomocy lub informacji o nieudzieleniu pomocy (tzw. sprawozdanie zerowe). Informacje te są gromadzone w specjalnej elektronicznej bazie danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy). Na podstawie zebranych danych, Prezes UOKiK co roku opracowuje i przedstawia Radzie Ministrów raport o pomocy publicznej udzielonej w roku poprzednim, jak również przygotowuje raport dla Komisji Europesjkiej i przekazuje go za pośrednictwem systemu SARI. Za wykonywanie ww. obowiązków Prezesa Urzędu odpowiada Departament Monitorowania Pomocy Publicznej.
	G5.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI.	Yes	W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu	W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu 2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na

			2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Jeśli chodzi o rozpowszechnianie wiedzy, UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Ponadto, na stronie internetowej stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej. UOKiK realizuje swoją politykę informacyjną również w oparciu o konferencje specjalistyczne poświęcone pomocy publicznej oraz przygotowuje projekty wydawnicze. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do	temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Jeśli chodzi o rozpowszechnianie wiedzy, UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Ponadto, na stronie internetowej stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej. UOKiK realizuje swoją politykę informacyjną również w oparciu o konferencje specjalistyczne poświęcone pomocy publicznej oraz przygotowuje projekty wydawnicze. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych, dotyczących postępowania w przypadku występowania pomocy publicznej w projektach realizowanych ze środków strukturalnych. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie planuje organizować we własnym zakresie szkoleń i przedsięwzięć służących rozpowszechnianiu informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy, jednakże wyraża gotowość czynnego uczestnictwa w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, poprzez delegowanie swoich pracowników w roli prelegentów.

			osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych, dotyczących postępowania w przypadku występowania pomocy publicznej w projektach realizowanych ze środków strukturalnych. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie planuje organizować we własnym zakresie szkoleń i przedsięwzięć służących rozpowszechnianiu informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy, jednakże wyraża gotowość czynnego uczestnictwa w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, poprzez delegowanie swoich pracowników w roli prelegentów.	
	G5.c) Rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa.	Yes	W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.	W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.
G6) Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOŚ i SEA.	G6.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOŚ) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA).	No		Rozporządzenie nowelizujące rozporządzenie ooś, tj. rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 25 czerwca 2013r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 817) w § 3 wprowadza przepis uzależniający wejście w życie przepisów rozporządzenia dotyczących wychwytywania, transportowania i magazynowania dwutlenku węgla, od wejścia w życie ustawy dotyczącej sekwestracji dwutlenku węgla. Prace zmierzające do implementacji zasadniczej części dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla zostały zakończone – wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze

				oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238). Ustawa weszła w życie z dniem 24 listopada 2013 r. Rozporządzenie jest dostępne na stronie http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 Ustawa jest dostępna na stronie: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238. Informacja dotycząca prac utrzymaniowych na rzekach: Akty prawne transponujące dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko w sposób właściwy implementowały przepisy dotyczące regulacji wód. Natomiast niezgodność wynika z niewłaściwego stosowania przepisów ooś w zakresie tzw. „prac utrzymaniowych". Problemem była niejasna granica między regulacją a utrzymaniem wód. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (UC65) wychodzi naprzeciw temu problemowi i w sposób jasny określa granicę między regulacją wód i ich utrzymaniem, przy czym wprowadza dodatkowe mechanizmy prawne, które mają weryfikować wpływ prac utrzymaniowych na tereny cenne przyrodniczo. Projekt ustawy przewiduje także obowiązek sporządzania planów utrzymania wód, które będą poddawane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. 31.10.2013 r. projekt ustawy został przekazany do rozpatrzenia przez Radę Ministrów. Ponadto 22.11.2013 r. w Brukseli odbyło się robocze spotkanie pomiędzy MŚ i KE dotyczące kwestii transpozycji dyrektyw UE w zakresie gospodarki wodnej, w tym w szczególności problematyki „prac utrzymaniowych". Przedstawiciele KE przekazali swoje sugestie i spostrzeżenia w tym przedmiocie. Muszą one zostać skonsultowane z GDOŚ, która jest instytucją odpowiedzialną za część regulacji w nowelizacji Prawa wodnego, dotyczącej prac utrzymaniowych.
	G6.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw dotyczących OOŚ i SEA.	Yes	Odnośnie do wymogów dotyczących szkoleń i zdolności instytucjonalnej w tym obszarze należy wskazać, że funkcjonowanie GDOŚ wypełnia te wymagania, dodatkowo warto podkreślić, że przeprowadzono liczne spotkania/warsztaty/ konferencje w ramach projektów finansowanych ze środków UE w ramach POPT 2007-2013 wspomagającego funkcjonowanie Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju. Program priorytetowy pn. „Wsparcie realizacji Polityki Ekologicznej Państwa przez Ministra Środowiska Część 4) Wspieranie systemu ocen oddziaływania na środowisko i obszarów Natura 2000", projekt „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju" i wsparcie w ramach Programu	Odnośnie do wymogów dotyczących szkoleń i zdolności instytucjonalnej w tym obszarze należy wskazać, że funkcjonowanie GDOŚ wypełnia te wymagania, dodatkowo warto podkreślić, że przeprowadzono liczne spotkania/warsztaty/ konferencje w ramach projektów finansowanych ze środków UE w ramach POPT 2007□2013 wspomagającego funkcjonowanie Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju. Program priorytetowy pn. „Wsparcie realizacji Polityki Ekologicznej Państwa przez Ministra Środowiska Część 4) Wspieranie systemu ocen oddziaływania na środowisko i obszarów Natura 2000", projekt „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju" i wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna (POPT) to zamierzenia wieloletnie, które kontynuowane będą w kolejnych latach. W ramach okresu programowania 2007-2013 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska (RDOŚ) zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko. GDOŚ/RDOŚ uzyskały też

			Operacyjnego Pomoc Techniczna (POPT) to zamierzenia wieloletnie, które kontynuowane będą w kolejnych latach. W ramach okresu programowania 2007-2013 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska (RDOŚ) zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko. GDOŚ/RDOŚ uzyskały też wsparcie w postaci sprzętu i dofinansowania działań Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju.	wsparcie w postaci sprzętu i dofinansowania działań Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju.
	G6.c) Rozwiązania mające na celu zapewnienie odpowiednich zdolności administracyjnych.	Yes	Kryterium to jest spełnione przez przepisy Ustawy OOŚ, które są podstawą prawną funkcjonowania Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i regionalnych dyrekcji ochrony środowiska. W ramach okresu programowania 2007-2013 GDOŚ i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko.	Kryterium to jest spełnione przez przepisy Ustawy OOŚ, które są podstawą prawną funkcjonowania Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i regionalnych dyrekcji ochrony środowiska. W ramach okresu programowania 2007-2013 GDOŚ i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko.
P3.1) Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	P3.1.a) Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: opis procesu, metodologii, metod i danych niewrażliwych wykorzystywanych w ocenach ryzyka oraz opartych na ocenie ryzyka kryteriów określania inwestycji priorytetowych;	Yes	Strona polska przekaże Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, opracowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r.	Sposób spełnienia warunku będzie przedmiotem dalszej dyskusji z KE. Wstępną propozycją strony polskiej będzie przygotowanie dodatkowego dokumentu opartego o raporty cząstkowe przygotowywane na potrzeby Raportu na temat zagrożeń bezpieczeństwa narodowego.
	P3.1.b) Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka;	Yes	Strona polska przekaże Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, opracowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r.	Sposób spełnienia warunku będzie przedmiotem dalszej dyskusji z KE. Wstępną propozycją strony polskiej będzie przygotowanie dodatkowego dokumentu opartego o raporty cząstkowe przygotowywane na potrzeby Raportu na temat zagrożeń bezpieczeństwa narodowego

	P3.1.c) Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu.	Yes	Kryterium zostało spełnione przez przyjęcie **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na** **zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)** przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r. http://klimada.mos.gov.pl/dokumentspa-2020	Kryterium zostało spełnione przez przyjęcie Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r. http://klimada.mos.gov.pl/dokumentspa-2020
P4.1) Warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska: na poziomie krajowym ustalone są normy dotyczące utrzymania gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, o których to normach mowa w tytule VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.	P4.1.a) Normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone w prawie krajowym i wyszczególnione w programach	Yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. W Polsce obowiązują normy GAEC, które zostały wdrożone do prawodawstwa krajowego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Z uwagi na fakt, iż rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, w którym zaproponowano zmiany dotyczące m.in. norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR), będzie obowiązywało od 2015 r., do tego czasu, zgodnie z prawem UE, obowiązywać będą obecne normy DKR realizujące przepisy rozporządzenia Rady 73/2013. Zmiana przepisów krajowych dotycząca norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) wejdzie w	Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007□-2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.

			życie od 2015 r.	
P4.2) Wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin: na poziomie krajowym określone są wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin, o których to wymogach mowa w tytule III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.	P4.2.a) W programach określone są minimalne wymogi w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin, o których to wymogach mowa w tytule III rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. W Polsce obowiązują normy GAEC, które zostały wdrożone do prawodawstwa krajowego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Z uwagi na fakt, iż rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, w którym zaproponowano zmiany dotyczące m.in. norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR), będzie obowiązywało od 2015 r., do tego czasu, zgodnie z prawem UE, obowiązywać będą obecne normy DKR realizujące przepisy rozporządzenia Rady 73/2013. Zmiana przepisów krajowych dotycząca norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) wejdzie w życie od 2015 r.	Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007□2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.
P4.3) Inne odpowiednie normy krajowe: na potrzeby tytułu III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 określone są odpowiednie obowiązkowe normy krajowe.	P4.3.a) W programach wyszczególnione są odpowiednie obowiązkowe normy krajowe	Yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników,	Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007□2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.

			zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. W Polsce obowiązują normy GAEC, które zostały wdrożone do prawodawstwa krajowego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Z uwagi na fakt, iż rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, w którym zaproponowano zmiany dotyczące m.in. norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR), będzie obowiązywało od 2015 r., do tego czasu, zgodnie z prawem UE, obowiązywać będą obecne normy DKR realizujące przepisy rozporządzenia Rady 73/2013. Zmiana przepisów krajowych dotycząca norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) wejdzie w życie od 2015 r.	

6.2.1. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia ogólnych warunków wstępnych

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Niespełnione kryteria	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment
G1) Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	G1.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji.	Przygotowanie *Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014- 2020* oraz *Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.*	30-06-2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
G2) Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	G2.b) Rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci.	Przygotowanie *Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014- 2020* oraz *Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020*.	30-06-2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
G3) Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	G3.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji przedstawicielskich osób niepełnosprawnych i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów.	Przygotowanie *Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020*	30-06-2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
G4) Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	G4.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy.	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych w zakresie modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp.	31-12-2014	Urząd Zamówień Publicznych
G6) Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOŚ) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOŚ i SEA.	G6.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOŚ) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA).	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy– Prawo wodne, ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.	30-06-2014	Ministerstwo Środowiska

6.2.2. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia warunków wstępnych związanych z priorytetami

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Niespełnione kryteria	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment

7. OPIS RAM WYKONANIA

7.1. Wskaźniki

Priorytet	Applicable	Wskaźnik i jednostka miary, w stosownych przypadkach	Cel końcowy na 2023 r. (a)	Uzupełnienia w celu dostosowania (b)	Cel pośredni 2018 % (c)	Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c
P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami	X	Całkowite wydatki publiczne P2 (EUR)	4 474 840 477,00		11.52%	515 501 622,95
	X	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (2A) + liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z PROW na rzecz planu rozwoju działalności/inwestycji dla młodych rolników (2B)	71 615,00		8.59%	6 151,73
P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do		Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości,	62 130,00			

obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie		rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup producentów (3A)				
		Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (3B)				
	X	Całkowite wydatki publiczne P3 (EUR)	1 659 610 914,00		22.15%	367 603 817,45
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	X	Całkowite wydatki publiczne P4 (EUR)	4 160 623 209,00		40.09%	1 667 993 844,49
	X	Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie wspierającymi różnorodność biologiczną (ha) (4A) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu poprawy gospodarki wodnej (ha) (4B) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (4C)	2 504 000,00		70%	1 752 800,00

	X	Całkowite wydatki publiczne P5 (EUR)	300 997 069,00		30%	90 299 120,70
P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	X	Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO2 i ochrony pochłaniaczy CO2 (ha) (5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (5A)	82 000,00		70%	57 400,00
		Liczba operacji inwestycyjnych w dziedzinie oszczędności energii i efektywności (5B) + Liczba operacji inwestycyjnych w dziedzinie produkcji energii odnawialnej (5C)				
P6: Promowanie włączenia społecznego,	X	Liczba operacji otrzymujących wsparcie w celu	2 740,00		23.28%	637,87

zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich		usprawnienia podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (P6B i P6C)				
	X	Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	16 120 000,00		100%	16 120 000,00
	X	Całkowite wydatki publiczne P6 (EUR)	2 148 939 940,00		16.67%	358 228 288,00

7.1.1. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami

7.1.1.1. Całkowite wydatki publiczne P2 (EUR)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 4 474 840 477,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 11.52%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 515 501 622,95

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.1.2. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (2A) + liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z PROW na rzecz planu rozwoju działalności/inwestycji dla młodych rolników (2B)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 71 615,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 8.59%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 6 151,73

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.2. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

7.1.2.1. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup producentów (3A)

Applicable: No

Cel końcowy na 2023 r. (a): 62 130,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c):

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 0,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

7.1.2.2. Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (3B)

Applicable: No

Cel końcowy na 2023 r. (a): 0,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c):

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 0,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

7.1.2.3. Całkowite wydatki publiczne P3 (EUR)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 1 659 610 914,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 22.15%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 367 603 817,45

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.3. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

7.1.3.1. Całkowite wydatki publiczne P4 (EUR)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 4 160 623 209,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 40.09%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 1 667 993 844,49

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.3.2. Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie wspierającymi różnorodność biologiczną (ha) (4A) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu poprawy gospodarki wodnej (ha) (4B) + Grunty rolne

objęte umowami o zarządzanie w celu poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (4C)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 2 504 000,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 70%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 1 752 800,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.4. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu

7.1.4.1. Całkowite wydatki publiczne P5 (EUR)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 300 997 069,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 30%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 90 299 120,70

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.4.2. Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO2 i ochrony pochłaniaczy CO2 (ha) (5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (5A)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 82 000,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 70%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 57 400,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.4.3. Liczba operacji inwestycyjnych w dziedzinie oszczędności energii i efektywności (5B) + Liczba operacji inwestycyjnych w dziedzinie produkcji energii odnawialnej (5C)

Applicable: No

Cel końcowy na 2023 r. (a): 0,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c):

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 0,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

7.1.5. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

7.1.5.1. Liczba operacji otrzymujących wsparcie w celu usprawnienia podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (P6B i P6C)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 2 740,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 23.28%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 637,87

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.5.2. Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 16 120 000,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 100%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 16 120 000,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.1.5.3. Całkowite wydatki publiczne P6 (EUR)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 2 148 939 940,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 16.67%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 358 228 288,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.2. Alternative indicators

Priorytet	Applicable	Wskaźnik i jednostka miary, w stosownych przypadkach	Cel końcowy na 2023 r. (a)	Uzupełnienia w celu dostosowania (b)	Cel pośredni 2018 % (c)	Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c
P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie	X	Liczba operacji zakończonych w ramach działań / poddziałań / typów operacji: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Tworzenie grup i organizacji producentów, Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A)	79 896,00		46.57%	37 207,57
	X	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału	990,00		10%	99,00

		produkcji rolnej (3B)				
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	X	Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)"	7 296 652,00		80%	5 837 321,60

7.2.1. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

7.2.1.1. Liczba operacji zakończonych w ramach działań / poddziałań / typów operacji: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Tworzenie grup i organizacji producentów, Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 79 896,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 46.57%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 37 207,57

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została

opisana w dokumencie krajowym.

7.2.1.2. Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (3B)

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 990,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 10%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 99,00

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.2.2. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

7.2.2.1. Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)"

Applicable: Yes

Cel końcowy na 2023 r. (a): 7 296 652,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Cel pośredni 2018 % (c): 80%

Wartość bezwzględna celu pośredniego (a-b)*c: 5 837 321,60

Uzasadnienie ustalenia celu pośredniego:

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. metodyka wyliczenia "milestone" została opisana w dokumencie krajowym.

7.3. Rezerwa

Priorytet	Całkowity planowany wkład Unii (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii (EUR) (z wyłączeniem art. 59 ust 4 lit. e) i rozp. 73/2009)	Rezerwa wykonania (EUR)	Min. rezerwa na wykonanie (Min. 5%)	Maks. rezerwa na wykonanie (Max. 7%)	Stawka rezerwy wykonania
P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami	2 847 265 231,00	3 018 901 527,19	181 134 091,69	150 945 076,36	211 323 106,90	6%
P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie	1 055 982 325,00	1 119 638 107,09	67 178 286,45	55 981 905,35	78 374 667,50	6%
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	2 647 334 105,00	2 806 918 331,87	168 415 099,96	140 345 916,59	196 484 283,23	6%
P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	191 519 339,00	203 064 336,51	12 183 860,19	10 153 216,83	14 214 503,56	6%

P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	1 367 334 100,00	1 449 758 511,34	86 985 510,71	72 487 925,57	101 483 095,79	6%

8. OPIS KAŻDEGO Z WYBRANYCH DZIAŁAŃ

8.1. Opis warunków ogólnych mających zastosowanie do więcej niż jednego działania, obejmujący, w stosownych przypadkach, definicję obszarów wiejskich, poziomy bazowe, wzajemną zgodność, planowane zastosowanie instrumentów finansowych, planowane zastosowanie zaliczek, wspólne przepisy dotyczące inwestycji itp.

Definicje:

Rolnik – oznacza osobę fizyczną lub osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której gospodarstwo rolne położone jest na terenie Polski i która prowadzi działalność rolniczą.

Rolnik aktywny zawodowo – rolnik w rozumieniu art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009, zwanego dalej rozporządzeniem ws. płatności bezpośrednich, oraz przepisów krajowych.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego – jest to całkowita roczna standardowa produkcja gospodarstwa, wyrażona w euro. Wielkość ekonomiczna jest liczona zgodnie z metodologią UE zawartą w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1242/2008 z dnia 8 grudnia
2008 r. ustanawiającym wspólnotową typologię gospodarstw rolnych.

Grupa producentów rolnych – grupa producentów, wpisana do rejestru prowadzonego przez marszałka województwa, na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw* (Dz. U. Nr 88, poz. 983, z późn. zm.).

Organizacja producentów – podmiot utworzony zgodnie z artykułem 152 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007.

Związek grup producentów rolnych – podmiot wpisany do rejestru prowadzonego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 88, poz. 983, z późn. zm.).

Zrzeszenie organizacji producentów – podmiot utworzony zgodnie z artykułem 156 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007.

Obszary wiejskie – tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, czyli gminy wiejskie lub części wiejskie gmin miejsko-wiejskich.

Innowacje – zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie.

Prosta inwestycja odtworzeniowa – inwestycja, która polega na zastąpieniu istniejącego budynku czy rzeczy ruchomej (maszyna, urządzenie, wyposażenie) lub ich części nowym odtworzonym budynkiem czy rzeczą ruchomą, bez zwiększania zdolności produkcyjnych o co najmniej 25% lub bez gruntownej zmiany charakteru produkcji czy zastosowanej technologii. Ponadto, za inwestycje odtworzeniowe nie uznaje się

całkowitego zniszczenia co najmniej 30-letniego budynku gospodarczego i zastąpienia go nowoczesnym budynkiem oraz gruntownego remontu budynku gospodarczego. Remont uznaje się za gruntowny, jeśli jego koszty wynoszą co najmniej 50% wartości nowego budynku.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo - w rozumieniu Zalecenia Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącego definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich (Dz. Urz. UE L124 z 20.05.2003, str. 36).

Inne warunki ogólne mające zastosowanie do więcej niż jednego działania:

Zaliczki – beneficjent będzie miał możliwość ubiegania się o zaliczkę w działaniach:

- Inwestycje w środki trwałe,
- Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowychi katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych,
- Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (poddziałanie: Rozwój przedsiębiorczości),
- Współpraca,
- LEADER.

Mając na uwadze zalecenie/wytyczną KE, oraz fakt, że zaliczki, o których mowa w rozporządzeniu EFRROW, nie niwelują trudności spowodowanych koniecznością oczekiwania na wypłatę pomocy po rozliczeniu operacji (projektu), wdrożony zostanie dodatkowy system zaliczkowania na zasadach przewidzianych w przepisach krajowych.

Podatek od wartości dodanej (VAT), którego nie można odzyskać na mocy prawodawstwa krajowego VAT, może być kosztem kwalifikowalnym w ramach Programu (zgodnie z art. 69 ust. 3, lit. c rozporządzenia ramowego).

W Programie nie ma możliwości wsparcia zakupu używanych rzeczy, z wyjątkiem rzeczy objętych operacjami dot. zachowania dziedzictwa.

Celem zapewnienia odpowiedniej dystrybucji środków Programu pomiędzy poszczególne regiony kraju, zastosowany będzie mechanizm tworzenia tzw. „kopert wojewódzkich" dla wybranych działań lub poddziałań. Kryteria podziału środków będą ustanowione w oparciu o system mierzalnych wskaźników charakteryzujących sytuację i skalę potrzeb poszczególnych regionów w zakresie odpowiednich instrumentów wsparcia (np. struktura agrarna, środowisko).

Dla uwzględnienia zróżnicowania regionalnego przewiduje się także możliwość zróżnicowania w poszczególnych województwach niektórych kryteriów wyboru operacji w ramach wybranych działań lub poddziałań, stosownie do specyficznych potrzeb danego województwa.

Wszystkie operacje realizowane w ramach działań Programu będą zgodne z odpowiednimi, dotyczącymi ich przepisami obowiązującego prawa.

Jeżeli w programie operacyjnym organizacji producentów owoców i warzyw uwzględniono realizację:

- usług doradczych zbieżnych z usługami doradczymi świadczonymi w ramach poddziałania „Udzielanie pomocy rolnikom lub właścicielom lasów w korzystaniu z usług doradczych",
- szkoleń o zakresie tematycznym zbieżnym z zakresem tematycznym szkoleń w ramach poddziałania „Szkolenia zawodowe i nabywanie umiejętności"
- operacji zbieżnych z zakresem poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości",
- operacji inwestycyjnych o zakresie zbieżnym z zakresem poddziałania „Modernizacja gospodarstw

rolnych" lub działania „Współpraca" lub poddziałania „Restrukturyzacja małych gospodarstw",
- działań zbieżnych z zakresem pakietów działania „Rolnośrodowiskowo-klimatycznego" lub „Rolnictwo ekologiczne",

to wówczas członkowie tej organizacji podlegają wyłączeniu ze wsparcia w ramach PROW 2014-2020; na tego typu operacje,, a w przypadku poddziałania „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych oraz „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych", wyłączeniu ze wsparcia podlega dana organizacja.

W zakresie stosowania instrumentów finansowych zakłada się przeprowadzenie analizy ex ante, o której mowa w art. 37 Rozporządzenia PE i Rady 1303/2013. Wyniki tej oceny będą podstawą decyzji odnośnie pilotażowego zastosowania tej formy wsparcia w ramach PROW.

Program i zasady jego wdrażania mogą zostać zmodyfikowane w związku z aktualizacją Planów gospodarowania wodami w na obszarach dorzeczy w Polsce, która nastąpi w grudniu 2015 r.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009, zwane dalej rozporządzeniem ws. płatności bezpośrednich.

8.2. Opis poszczególnych działań

8.2.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

8.2.1.1. Podstawa prawna

Art. 14 rozporządzenia EFRROW

8.2.1.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Realizacja działania ma umożliwić zwiększanie bazy wiedzy i innowacyjności na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją, a także promować uczenie się przez całe życie, w celu zwiększania potencjału ludzkiego w sektorach rolnym i leśnym.

Szkolenia i informacje udostępniane w ramach działania będą ukierunkowane na tematy użyteczne osobom pracującym w sektorze rolnictwa i leśnictwa dla ich rozwoju zawodowego i poprawy funkcjonowania ich gospodarstw. Zapewnią one zainteresowanym osobom dostęp do najbardziej aktualnej wiedzy w danym zakresie tematycznym, w tym do wyników badań oraz nowych i innowacyjnych rozwiązań, również z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatu. W ramach działania organizowane mogą być projekty z zakresu korzystania z narzędzi użytecznych w rozwoju działalności zawodowej ostatecznych odbiorców.

Zakres działań transferu wiedzy i działalności informacyjnej będzie powiązany z poszczególnymi

priorytetami PROW 2014-2020. Działania te mogą obejmować tematy horyzontalne oraz tematy dedykowane grupom odbiorców, przy czym możliwe będzie stosowanie preferencji w dostępie, w szczególności dla beneficjentów działań PROW 2014-2020. Przy określaniu tematów i zakresu operacji szczególna waga będzie przykładana do zagadnień związanych z celami przekrojowymi PROW 2014-2020, m.in. dla podniesienia wśród odbiorców świadomości i wiedzy na temat prowadzenia gospodarstw w sposób zgody z potrzebami środowiska oraz łagodzenia i przystosowywania się do zmian klimatu, w tym wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych (OZE). Identyfikacji potrzeb szkoleniowych będzie służył system oddolnego pozyskiwania informacji w tym zakresie, co pozwoli na lepsze dopasowanie tematyki realizowanych operacji do wymagań uczestników szkoleń i zapewni optymalne ukierunkowanie na specyficzne potrzeby odbiorców.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania: wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności (1.1) oraz wsparcie na demonstracje i działania informacyjne (1.2).

W ramach poddziałania wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności, pomoc będzie udzielana na szkolenia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników i właścicieli lasów, w zakresie związanym z prowadzeniem działalności rolniczej oraz leśnictwem.

W ramach poddziałania wsparcie na demonstracje i działania informacyjne, pomoc udzielana będzie na demonstracje służące promowaniu oraz upowszechnianiu innowacji i dobrych praktyk w zakresie produkcji rolnej lub leśnej lub przetwórstwa rolno-spożywczego.

Wsparcie w ramach działania będzie wpływać na realizację wymienionych celów szczegółowych Programu:

- 2A Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej;
- 3A Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe;
- 3B Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych;
- 4 Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa (4A, 4B, 4C).

Zgodnie z logiką interwencji Programu, poprzez realizację powyższych celów, działanie przyczyni się do osiągania celów szczegółowych w ramach priorytetu 1, tj.:

- zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich (1A);
- promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym (1C).

Działanie przyczyni się do osiągania celów przekrojowych Programu w zakresie innowacyjności, środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

8.2.1.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby.

Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.1.3.1. Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

Poddziałanie:

- 1.1 - Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

8.2.1.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Działania szkoleniowe organizowane w ramach tego poddziałania służą rozwojowi umiejętności zawodowych rolników i właścicieli lasów i mogą obejmować w szczególności tematykę związaną z:

- zarządzaniem,
- technologią i organizacją produkcji w gospodarstwie, w tym produkcji ekologicznej,
- bezpieczeństwem pracy,
- marketingiem,
- rachunkowością,
- ubezpieczeniami w gospodarstwie,
- korzystaniem z instrumentów finansowych,
- ochroną środowiska i klimatem (w tym wykorzystanie OZE),
- wykorzystaniem TIK,
- spółdzielczością,
- tworzeniem i funkcjonowaniem grup producentów,
- skróceniem łańcucha żywnościowego.

Działania szkoleniowe prowadzone są w formie kursów, szkoleń lub warsztatów.

8.2.1.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji lub finansowania ryczałtowego określonego przez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów.

8.2.1.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.1.3.1.4. Beneficjenci

- jednostki naukowe i uczelnie;
- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego, izby rolnicze;

- JST lub organy administracji rządowej prowadzące szkoły rolnicze lub szkoły leśne, lub centra kształcenia ustawicznego, lub centra kształcenia praktycznego;
- inne podmioty prowadzące działalność szkoleniową;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.1.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty bezpośrednio związane z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych,
- koszty ogólne związane z realizacją operacji.

8.2.1.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną;
- dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia działań transferu wiedzy.

8.2.1.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Szczegółowe zasady konkursów ustalane będą w zależności od ich celu / tematyki / grupy docelowej uczestników. Kryteria wyboru będą dostosowane do danego konkursu i będą obejmować m.in. kryteria jakościowe i cenę.

8.2.1.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej wynosi 100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.1.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.1.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność weryfikacji kwalifikowalności kosztów operacji, w przypadku zastosowania stawek ryczałtowych (art. 67 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)

8.2.1.3.1.9.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu dla działania szczegółowych zasad finansowania kosztów w ramach stawek ryczałtowych.

8.2.1.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.1.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

W przypadku finansowania w oparciu o stawki ryczałtowe, wysokość zryczałtowanej płatności zostanie określona na podstawie opracowanej w tym celu analizy.

8.2.1.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie odpowiednich zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie transferu wiedzy do realizacji ich zadań w postaci kwalifikacji personelu i regularnych szkoleń.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów, przy czym za odpowiednie doświadczenie uważa się co najmniej 5 lat aktywności w tym obszarze. Za aktywność w organizacji działań transferu wiedzy uważa się udokumentowaną realizację minimum sześciu działań w roku;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną, która posiada kwalifikacje do przeprowadzenia działań transferu wiedzy odpowiadające zakresowi określonemu w konkursie (m.in. odpowiednie wykształcenie i doświadczenie) i regularnie je podnosi (np. poprzez szkolenia, kursy, staże);

Określenie czasu trwania i treści programów i wizyt w zakresie wymiany rolnej i leśnej, o których mowa w art. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

8.2.1.3.2. Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Poddziałanie:

- 1.2 - Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych

8.2.1.3.2.1. Opis rodzaju operacji

W ramach tego poddziałania realizowane są operacje służące upowszechnianiu innowacyjnych rozwiązań i dobrych praktyk poprzez umożliwienie ostatecznym odbiorcom praktycznego zapoznania się z rozwiązaniami, które zostały już przetestowane i są możliwe do stosowania w sektorach produkcji rolnej, leśnej lub w przetwórstwie rolno-spożywczym. Projekty mogą dotyczyć w szczególności technologii i organizacji produkcji, przetwarzania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz rozwiązań związanych z ochroną środowiska i klimatem, w tym OZE.

Poddziałanie realizowane jest poprzez demonstracje, tj. praktyczne sesje szkoleniowe.

Elementem demonstracji mogą być inwestycje dzięki którym możliwe będzie dostosowanie obiektów demonstracyjnych do prowadzenia zajęć praktycznych.

8.2.1.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji lub finansowania ryczałtowego określonego przez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów.

8.2.1.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.1.3.2.4. Beneficjenci

- jednostki naukowe i uczelnie;
- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego, izby rolnicze;

- JST, lub organy administracji rządowej prowadzące szkoły rolnicze lub szkoły leśne, lub centra kształcenia ustawicznego, lub centra kształcenia praktycznego;
- inne podmioty prowadzące działalność szkoleniową;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.1.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty bezpośrednio związane z organizacją i przeprowadzeniem demonstracji;
- koszty przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu lub leasingu nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia do wartości rynkowej majątku;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich;
- koszty ogólne związane z organizacją i przeprowadzeniem demonstracji.

8.2.1.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność szkoleniową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną;
- posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres trwania operacji;

- zapewni odpowiednią bazę dydaktyczno-lokalową do prowadzenia demonstracji.

8.2.1.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Szczegółowe zasady konkursów ustalane będą w zależności od ich celu / tematyki / grupy docelowej uczestników. Kryteria wyboru będą dostosowane do danego konkursu i będą obejmować m.in. kryteria jakościowe i cenę.

8.2.1.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej wynosi 100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.1.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.1.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność weryfikacji kwalifikowalności kosztów operacji, w przypadku zastosowania stawek ryczałtowych (art. 67 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)

8.2.1.3.2.9.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu dla działania szczegółowych zasad finansowania kosztów w ramach stawek ryczałtowych.

8.2.1.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.1.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

W przypadku finansowania w oparciu o stawki ryczałtowe, wysokość zryczałtowanej płatności zostanie określona na podstawie opracowanej w tym celu analizy.

8.2.1.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie odpowiednich zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie transferu wiedzy do realizacji ich zadań w postaci kwalifikacji personelu i regularnych szkoleń.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów, przy czym za odpowiednie doświadczenie uważa się co najmniej 5 lat aktywności w tym obszarze. Za aktywność w organizacji działań transferu wiedzy uważa się udokumentowaną realizację minimum sześciu działań w roku;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną, która posiada kwalifikacje do przeprowadzenia działań transferu wiedzy odpowiadające zakresowi określonemu w konkursie (m.in. odpowiednie wykształcenie i doświadczenie) i regularnie je podnosi (np. poprzez szkolenia, kursy, staże);

Określenie czasu trwania i treści programów i wizyt w zakresie wymiany rolnej i leśnej, o których mowa w art. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

8.2.1.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.1.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudność weryfikacji kwalifikowalności kosztów operacji, w przypadku zastosowania stawek ryczałtowych (art. 67 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)

8.2.1.4.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu dla działania szczegółowych zasad finansowania kosztów w ramach stawek ryczałtowych.

8.2.1.4.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.1.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

W przypadku finansowania w oparciu o stawki ryczałtowe, wysokość zryczałtowanej płatności zostanie określona na podstawie opracowanej w tym celu analizy.

8.2.1.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie odpowiednich zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie transferu wiedzy do realizacji ich zadań w postaci kwalifikacji personelu i regularnych szkoleń.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów, przy czym za odpowiednie doświadczenie uważa się co najmniej 5 lat aktywności w tym obszarze. Za aktywność w organizacji działań transferu wiedzy uważa się udokumentowaną realizację minimum sześciu działań w roku;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną, która posiada kwalifikacje do przeprowadzenia działań transferu wiedzy odpowiadające zakresowi określonemu w konkursie (m.in. odpowiednie wykształcenie i doświadczenie) i regularnie je podnosi (np. poprzez szkolenia, kursy, staże);

Określenie czasu trwania i treści programów i wizyt w zakresie wymiany rolnej i leśnej, o których mowa w art. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

8.2.1.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Ostatecznymi odbiorcami pomocy (uczestnikami działań transferu wiedzy) są: rolnik, domownik rolnika, małżonek rolnika, osoba zatrudniona w rolnictwie, właściciel lasu, osoba fizyczna rozpoczynająca po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik w ramach działania „Premia dla młodych rolników" PROW 2014-2020.

Ostateczni odbiorcy pomocy nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w tych działaniach.

Działania transferu wiedzy realizowane w ramach operacji nie zastępują zajęć edukacyjnych przewidzianych programem nauczania obowiązującego w szkołach ponadgimnazjalnych lub programem kształcenia dla poszczególnych kierunków na uczelniach.

Działań transferu wiedzy nie mogą prowadzić podmioty, które zajmują się produkcją, obrotem i dystrybucją maszyn, materiałów, środków i urządzeń dla rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolno-spożywczego, z wyjątkiem państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, działającej na podstawie przepisów o lasach oraz osoby prawnej, działającej na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego.

Wybór beneficjentów działania będzie następował w drodze konkursów, z uwzględnieniem zasad równego traktowania, uczciwej konkurencji i przejrzystości.

8.2.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

8.2.2.1. Podstawa prawna

Art. 15 rozporządzenia EFRROW

8.2.2.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Realizacja działania ma umożliwić wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji poprzez doradztwo, którego oferta będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb rolników lub właścicieli lasów. Ponadto, realizując cele priorytetu pierwszego – promowanie uczenia się przez całe życie - wsparcie kierowane będzie także na doskonalenie zawodowe doradców w zakresie obszarów, w ramach których świadczone będą usługi doradcze.

W ramach tego działania zostały wyodrębnione dwa poddziałania: wsparcie dla korzystających z usług doradczych oraz wsparcie na szkolenia doradców.

Wsparcia dla korzystających z usług doradczych udziela się podmiotom świadczącym usługi doradcze na rzecz rolników lub właścicieli lasów. Beneficjent świadczy usługi doradcze dla ostatecznych odbiorców z terenu niewykraczającego poza granice województwa, przy czym możliwy jest preferencyjny dostęp do usług doradczych dla ostatecznych odbiorców, będących beneficjentami pozostałych działań PROW.

Przez usługę doradczą (poradę) dla rolnika rozumie się opracowanie i zrealizowanie 2- albo 3-letniego kompleksowego programu doradczego dla rolnika lub grupy rolników, wykonanego przez doradcę lub grupę doradców/specjalistów, zatrudnionych albo wykonujących umowy cywilno-prawne na rzecz podmiotu doradczego, będącego beneficjentem działania.

Przez usługę doradczą (poradę) dla właściciela lasu rozumie się opracowanie i zrealizowanie kompleksowego programu doradczego dla właściciela lasu lub grupy właścicieli lasów, wykonanego przez doradcę lub grupę doradców/specjalistów, zatrudnionych albo wykonujących umowy cywilno-prawne na rzecz podmiotu doradczego, będącego beneficjentem działania.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi określi wzór ramowego programu doradczego. Opracowane przez beneficjenta programy doradcze dla gospodarstw ostatecznych odbiorców będą uwzględniały ich specyfikę, w szczególności poprzez wskazanie potrzeb i problemów oraz określenie sposobu wykorzystania potencjału gospodarstwa w celu poprawy jego wyników gospodarczych lub jego restrukturyzacji i modernizacji. Poprzez upowszechnianie nowych i nowatorskich rozwiązań, działanie będzie promować innowacyjność w sektorach rolnym i leśnym.

Ponadto, istotnym elementem realizacji działania będą kwestie środowiskowe i klimatyczne, w tym OZE, bowiem planowanie rozwoju gospodarstw pod kątem poprawy ich wyników ekonomicznych powinno uwzględniać wyzwania związane z ochroną środowiska i klimatu.

W celu zapewnienia ostatecznym odbiorcom usług doradczych o wysokiej jakości. Ze względu na priorytetowe, z punktu widzenia analizy potrzeb, znaczenie celu szczegółowego 2A, operacje realizowane w ramach tego działania będą ukierunkowane głównie na podnoszenie konkurencyjności gospodarstw rolnych

i leśnych. Jednakże, ze względu na kompleksowy charakter usług doradczych, działanie to będzie wpisywało się również w realizację innych celów szczegółowych.

Wsparcie w ramach działania będzie wpływać na realizację celu szczegółowego Programu:

- 2A - poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej.

Zgodnie z logiką interwencji Programu, poprzez realizację powyższego celu, działanie przyczynia się do osiągania celu szczegółowego 1A, tj.

- zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich.

Realizacja działania może pośrednio przyczynić się również do realizacji celów szczegółowych Programu:

- 2B Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń;
- 3A Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe;
- 3B Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych;
- 4 Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa (4A, 4B, 4C);
- 5 Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym (5A, 5B, 5C, 5D, 5E).

8.2.2.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.2.3.1. Wsparcie na szkolenia doradców

Poddziałanie:

- 2.3 - Wsparcie dla szkolenia doradców

8.2.2.3.1.1. Opis rodzaju operacji

W poddziałaniu tym wsparcie będzie udzielane na szkolenia dla doradców w ramach ich doskonalenia zawodowego w zakresie obszarów, w ramach których świadczone będą usługi doradcze dla rolników i właścicieli lasów.

8.2.2.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.2.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.2.3.1.4. Beneficjenci

- Centrum Doradztwa Rolniczego;
- instytuty badawcze;
- uczelnie;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.2.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty bezpośrednio związane z organizacją i przeprowadzeniem szkolenia,;
- koszty ogólne związane z realizacją operacji.

8.2.2.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- zakres programu szkoleniowego obejmuje co najmniej jeden z obszarów, o których mowa w opisie rodzaju operacji poddziałania „Wsparcie dla korzystających z usług doradczych”.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność szkoleniową;
- dysponuje kadrą dydaktyczną, posiadającą odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie szkoleń objętych operacją;
- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji szkoleń dla doradców;
- dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia szkoleń;
- przedłoży wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy opracowany program szkoleniowy wraz z harmonogramem.

8.2.2.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru będą uwzględniać w szczególności:

- jakość programu szkoleniowego,

- kwalifikacje i doświadczenie kadry dydaktycznej.

8.2.2.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej wynosi 100% kosztów kwalifikowalnych operacji, jednak nie więcej niż równowartość 200 000 euro za trzy lata szkolenia doradców dla jednego podmiotu doradczego w okresie realizacji Programu.

8.2.2.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.2.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.2.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.2.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy.

8.2.2.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyć usługi doradcze

Przez odpowiednie kwalifikacje kadry dydaktycznej do szkoleń dla doradców rozumie się posiadanie wykształcenia wyższego i co najmniej 3-letniego doświadczenia zawodowego odpowiadającego zakresowi tematycznemu prowadzonych szkoleń.

Wsparcie może być przyznane temu wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług szkoleniowych dla ostatecznych odbiorców działania, gdzie warunek ten uważa się za spełniony, jeżeli Wnioskodawca wykaże

stosownymi dokumentami, że w ciągu ostatnich 3 lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie przeprowadził co najmniej 15 szkoleń dla doradców lub rolników, lub właścicieli lasów, przy czym łączna liczba przeszkolonych osób w ramach tych szkoleń wynosiła co najmniej 1 000 osób.

8.2.2.3.2. Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika

Poddziałanie:

- 2.1 - Wsparcie korzystania z usług doradczych

8.2.2.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych (porad) dla rolników lub grupy rolników.

Zakres porady musi obejmować co najmniej jeden z następujących elementów:

- zobowiązania wynikające z obowiązkowych wymogów dotyczących zarządzania lub norm dotyczących dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska;
- praktyki rolnicze korzystne dla klimatu i środowiska,
- działania służące modernizacji gospodarstwa rolnego, budowaniu konkurencyjności, integracji sektorowej, innowacji, zorientowaniu na rynek oraz promowaniu przedsiębiorczości;
- wymogi do celów wdrożenia art. 11 ust. 3 dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady;
- wymogi do celów wdrożenia art. 55 rozporządzenia (WE) nr 1107/2009, w szczególności zgodności z ogólnymi zasadami zintegrowanej ochrony przed szkodnikami, o której mowa w art. 14 dyrektywy 2009/128/WE ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów;
- normy higieny pracy lub normy bezpieczeństwa związane z gospodarstwem rolnym;
- szczególne doradztwo dla rolników rozpoczynających działalność po raz pierwszy.

Porada dla rolników i grup rolników może obejmować także inne kwestie, w szczególności dotyczące:

- łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, różnorodności biologicznej i ochrony wody;
- wyników ekonomicznych gospodarstwa rolnego w zakresie oddziaływania na środowisko, w tym aspektów dotyczących konkurencyjności (np. krótkie łańcuchy dostaw, rolnictwo ekologiczne, aspekty zdrowotne chowu zwierząt);
- innych zagadnień, wynikających z potrzeb gospodarstwa rolnego ostatecznego odbiorcy.

8.2.2.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.2.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Usługi doradcze powinny być zgodne z odpowiednim prawodawstwem UE dotyczącym przedmiotu usługi.

Podczas świadczenia usług doradczych beneficjent przestrzega obowiązków poszanowania poufności, o

których mowa w art. 13 ust. 2 rozporządzenia UE 1306/2013.

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.2.3.2.4. Beneficjenci

- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego i izby rolnicze;
- prywatne podmioty doradcze;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.2.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty bezpośrednio związane z opracowaniem i realizacją programu doradczego;
- koszty związane z promocją i informacją.

8.2.2.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli :

- usługa doradcza będzie powiązana z co najmniej jednym unijnym priorytetem i z co najmniej jednym zagadnieniem, o których mowa w opisie rodzaju operacji.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność doradczą;
- dysponuje odpowiednią liczbą doradców, umożliwiającą realizację usług doradczych objętych operacją, przy czym doradcy ci są wpisani na listę doradców prowadzoną przez dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego;
- posiada odpowiednie warunki techniczne, pozwalające na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją;
- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych,
- przedłoży wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy ramowy program doradczy, zawierający pakiet usług doradczych oferowanych przez beneficjenta i stanowiący podstawę do opracowania kompleksowych programów doradczych dla ostatecznych odbiorców;
- zapewni, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru będą uwzględniać w szczególności:

- kompleksowość ramowego programu doradczego i jego dopasowanie do specyfiki regionu objętego operacją;
- tryb i zasady współpracy doradcy z ostatecznym odbiorcą;
- promowanie innowacyjnych rozwiązań,
- kwalifikacje i doświadczenie doradców.

8.2.2.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej wynosi 100% kosztów kwalifikowalnych operacji, jednak nie więcej niż:

- równowartość 1 500 euro za opracowanie i realizację 3-letniego programu doradczego dla rolnika / grupy rolników,
- równowartość 1 050 euro za opracowanie i realizację 2-letniego programu doradczego dla rolnika / grupy rolników.

Rolnik może dwukrotnie skorzystać z usługi doradczej w okresie realizacji PROW 2014-2020.

8.2.2.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność weryfikacji zapewnienia przez wnioskodawcę, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.3.2.9.2. Działania łagodzące

Zapewnienie właściwego rejestru/bazy gospodarstw, które korzystają z programów doradczych.

8.2.2.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.2.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy.

8.2.2.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyć usługi doradcze

Za wykwalifikowanego doradcę rolniczego uważa się osobę, która posiada wyższe wykształcenie w obszarze nauk rolniczych, leśnych lub weterynaryjnych oraz zdany egzamin przeprowadzony przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, uprawniający do wpisu na odpowiednią listę doradców, prowadzoną przez dyrektora CDR.

Wsparcie może być przyznane temu wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych dla ostatecznych odbiorców działania, gdzie warunek ten uznaje się za spełniony, jeżeli Wnioskodawca wykaże stosownymi dokumentami (np. umowa z rolnikiem), że w ciągu ostatnich 3 lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie udzielił rolnikom lub właścicielom lasów co najmniej 40 porad.

8.2.2.3.3. Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu

Poddziałanie:

- 2.1 - Wsparcie korzystania z usług doradczych

8.2.2.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych (porad) dla właścicieli lasów lub grupy właścicieli lasów.

Zakres porady musi obejmować co najmniej odpowiednie obowiązki w ramach następujących obszarów:

- ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, wynikające z dyrektywy 92/43/EWG,
- ochrony dzikiego ptactwa, wynikające z dyrektywy 2009/147/WE,
- wynikające z dyrektywy 2000/60/WE Ramy działania Wspólnoty w dziedzinie polityki wodnej.

Usługa doradcza może obejmować także kwestie związane z wynikiem gospodarczym i wynikami w zakresie oddziaływania na środowisko gospodarstwa leśnego.

8.2.2.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.2.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Usługi doradcze powinny być zgodne z odpowiednim prawodawstwem UE dotyczącym przedmiotu usługi.

Podczas świadczenia usług doradczych beneficjent przestrzega obowiązków poszanowania poufności, o których mowa w art. 13 ust. 2 rozporządzenia UE 1306/2013.

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.2.3.3.4. Beneficjenci

- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, izby rolnicze;
- prywatne podmioty doradcze;
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.2.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty bezpośrednio związane z opracowaniem i realizacją programu doradczego;
- koszty związane z promocją i informacją.

8.2.2.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- usługa doradcza będzie powiązana z co najmniej jednym unijnym priorytetem i będzie obejmować co najmniej odpowiednie obowiązki w ramach obszarów, o których mowa w opisie rodzaju operacji.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność doradczą;
- dysponuje odpowiednią liczbą doradców, umożliwiającą realizację usług doradczych objętych operacją, przy czym doradcy ci są wpisani na listę doradców prowadzoną przez Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego;
- posiada odpowiednie warunki techniczne, pozwalające na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją;
- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych;

- przedłoży wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy ramowy program doradczy, zawierający pakiet usług doradczych oferowanych przez beneficjenta i stanowiący podstawę do opracowania kompleksowych programów doradczych dla ostatecznych odbiorców;
- zapewni, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru będą uwzględniać w szczególności:

- kompleksowość ramowego programu doradczego i jego dopasowanie do specyfiki regionu objętego operacją:

- tryb i zasady współpracy doradcy z ostatecznym odbiorcą;

- promowanie innowacyjnych rozwiązań,

- kwalifikacje i doświadczenie doradców.

8.2.2.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej wynosi 100% kosztów kwalifikowalnych operacji, jednak nie więcej niż

równowartość 500 euro za opracowanie i realizację programu doradczego dla właściciela lasu/ grupy właścicieli lasów.

Właściciel lasu może dwukrotnie skorzystać z usługi doradczej w okresie realizacji PROW 2014-2020.

8.2.2.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność weryfikacji zapewnienia przez wnioskodawcę, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.3.3.9.2. Działania łagodzące

Zapewnienie właściwego rejestru/bazy gospodarstw, które korzystają z programów doradczych.

8.2.2.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.2.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy.

8.2.2.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyć usługi doradcze

Za wykwalifikowanego doradcę leśnego uważa się osobę, która posiada wykształcenie średnie w zakresie leśnictwa lub wykształcenie wyższe na kierunku leśnictwo lub na kierunkach pokrewnych, zdany egzamin przeprowadzony przez Lasy Państwowe oraz wpis na listę doradców leśnych, prowadzoną przez dyrektora CDR.

Wsparcie może być przyznane temu wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych dla ostatecznych odbiorców działania, gdzie warunek ten uznaje się za spełniony, jeżeli Wnioskodawca wykaże stosownymi dokumentami (np. umowa z rolnikiem), że w ciągu ostatnich 3 lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie udzielił rolnikom lub właścicielom lasów co najmniej 40 porad.

8.2.2.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudność weryfikacji zapewnienia przez wnioskodawcę, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.4.2. Działania łagodzące

Zapewnienie właściwego rejestru/bazy gospodarstw, które korzystają z programów doradczych.

8.2.2.4.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.2.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.2.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyć usługi doradcze

-

8.2.2.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Porada dla grupy rolników lub grupy właścicieli lasów może być świadczona jedynie w należycie uzasadnionych przypadkach. O grupie rolników można mówić wówczas, gdy w jej skład wchodzi co najmniej 5 rolników. O grupie właścicieli lasów można mówić wówczas, gdy w jej skład wchodzi co najmniej 3 właścicieli lasu.

Ostatecznymi odbiorcami pomocy są: rolnik, właściciel lasu, doradca.

Ostateczni odbiorcy usług doradczych i szkoleń dla doradców nie ponoszą kosztów związanych ze

świadczeniem usług lub udziałem w szkoleniach.

Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, z wyjątkiem publicznych podmiotów doradczych oraz państwowej jednostki organizacyjnej, nieposiadającej osobowości prawnej, działającej na podstawie przepisów o lasach.

8.2.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)

8.2.3.1. Podstawa prawna

Art. 16 rozporządzenia EFRROW

8.2.3.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

W Polsce rynek produktów o wysokiej, ponadstandardowej, potwierdzonej jakości produkcji rozwija się dopiero od kilku lat. Ze względu na rosnące oczekiwania konsumentów w kraju i zagranicą produkcja żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości, a więc w oparciu o określone i sprawdzane standardy gwarantujące unikalną jakość produktu, stanowi szansę dla rozwoju gospodarstw rolnych i wzmacniania współpracy w łańcuchu żywnościowym. W związku z tym, w celu usprawnienia łańcucha dostaw żywności niezbędna jest zmiana kierunku konkurowania polegająca na poprawie jakości towarów dostarczanych na rynek, która zakłada iż zamiast wytwarzania dużej ilości ujednoliconych produktów, lepsze wyniki ekonomiczne daje wprowadzanie do obrotu towarów objętych systemami jakości. W związku z tym, działanie to realizuje cel szczegółowy 3A „Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe

Działanie „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych" wdrażane będzie poprzez dwa poddziałania:

1. „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości", które ma na celu zwiększenie uczestnictwa rolników w unijnych i krajowych systemach jakości,

2. „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych" obejmujące wsparcie akcji w zakresie informacji i promocji produktów wysokojakościowych podejmowanych przez uczestników systemów jakości, tj. przez zespoły promocyjne składające się co najmniej z dwóch producentów.

Produkcja prowadzona w ramach systemów jakości wychodzi naprzeciw szeroko rozumianym potrzebom konsumentów, a także odwołuje się do dziedzictwa kulturowego, tradycji i specyfiki poszczególnych regionów oraz technologii respektujących ochronę środowiska, racjonalne wykorzystanie zasobów, dobrostan zwierząt i ochronę krajobrazu. W związku z tym, działanie to realizuje cele przekrojowe dotyczące ochrony środowiska i zmian klimatu.

Rozwój produkcji żywności wysokojakościowej i jej promocja powiązane są z wdrażaniem innowacji produktowych, technologicznych i organizacyjnych, działanie wpisuje się więc w cel przekrojowy dotyczący innowacji.

8.2.3.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.3.3.1. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

Poddziałanie:

- 3.1 – Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości

8.2.3.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Przystępowanie do uczestnictwa w systemie jakości wiąże się z ponoszeniem dodatkowych kosztów, wynikających z potrzeby wprowadzenia niezbędnych zmian w gospodarstwie oraz poddaniu go niezbędnym kontrolom, zgodnie z określonymi standardami systemu. Wsparcie ma charakter motywacyjny i ma na celu ułatwienie prowadzenia produkcji w nowych warunkach, wymaganych przez określony system jakości. Wsparcie ma na celu także umożliwienie pokrycia dodatkowych kosztów produkcji do momentu, kiedy będą one odzwierciedlone w wyższych cenach produktów na rynku.

8.2.3.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji, w okresie 3 lat od przystąpienia do systemu jakości.

8.2.3.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Przepisy stanowiące podstawę dla unijnych systemów jakości, w tym rolnictwa ekologicznego.
- Przepisy stanowiące podstawę dla krajowych systemów jakości.

8.2.3.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik aktywny zawodowo.

8.2.3.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Obejmują koszty poniesione przy przystępowaniu do systemu jakości i roczną składkę za udział w tym systemie. Do kosztów kwalifikowalnych zaliczane są wydatki dotyczące kontroli zgodności z wymaganiami systemu.

8.2.3.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc przyznawana jest wnioskodawcy, który wytwarza produkty rolne lub środki spożywcze

przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach systemu jakości, który nie otrzymywał tego rodzaju wsparcia dla tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” objętego PROW 2007-2013.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania tych samych celów z dwóch różnych źródeł PROW 2014-2020, pomoc będzie przyznawana pod warunkiem, iż wnioskodawca nie uzyskuje wsparcia na dofinansowanie kosztów transakcyjnych ze środków działania „Rolnictwo ekologiczne”.

8.2.3.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru uwzględniają w szczególności wielkość powierzchni gruntów, na których wnioskodawca prowadzi wysokojakościową produkcję. Preferencje w przyznawaniu pomocy odnosić się będą do gospodarstw do 5 ha, dla których koszty stałe, wynikające
z udziału w systemach jakości, stanowią duże obciążenie finansowe.

8.2.3.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Do równowartości 2 000 euro na gospodarstwo rocznie.

Kwoty możliwe do refundacji w ramach poszczególnych systemów jakości zostaną określone w przepisach krajowych.

8.2.3.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.3.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.3.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.3.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.3.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.3.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie kwalifikowalnych systemów jakości, w tym systemów certyfikacji gospodarstw, w odniesieniu do produktów rolnych, bawełny lub środków spożywczych, uznanych na poziomie krajowym oraz

potwierdzenie, że systemy te spełniają 4 szczegółowe kryteria zawarte w art. 16 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie kwalifikowalnych dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych uznanych przez państwa członkowskie za zgodne z unijnymi wytycznymi dotyczącymi najlepszych praktyk

8.2.3.3.2. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

Poddziałanie:

- 3.2 - Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym

8.2.3.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Rozpoznawalność produktów objętych systemami jakości wymaga nakładów na promocję i informację o tych produktach, dlatego też konieczne jest wsparcie pozwalające na dotarcie do ich odbiorców. W Polsce nadal obserwuje się niski poziom wiedzy na temat istnienia unijnych i krajowych systemów jakości, w ramach których wytwarzane są wysokojakościowe produkty. W rezultacie utrzymuje się niski popyt na te produkty. Działania informacyjne i promocyjne skierowane są do konsumentów, w szczególności w celu zapoznania ich z tymi produktami oraz zwrócenia uwagi na ich specyficzne cechy. Dotarcie do konsumenta ma na celu zwiększenie wiedzy w zakresie wysokojakościowej produkcji a tym samym wzrost popytu na te produkty. Powinno to z jednej strony zapewnić zbyt tych produktów, a z drugiej strony stanowić zachętę do zwiększania skali ich produkcji czy do jej rozpoczęcia. Zwiększony popyt na ten rodzaj produkcji może pozytywnie wpływać na aktywizację mieszkańców terenów wiejskich oraz na wzrost zatrudnienia na tych terenach.

8.2.3.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.3.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Przepisy stanowiące podstawę dla unijnych systemów jakości, w tym rolnictwa ekologicznego.
- Przepisy stanowiące podstawę dla krajowych systemów jakości.

8.2.3.3.2.4. Beneficjenci

Podmiot utworzony przez co najmniej dwóch producentów, wytwarzających produkty rolne lub środki spożywcze w ramach systemów jakości, zwany dalej „zespołem promocyjnym”.

8.2.3.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty poniesione w celu przeprowadzenia działań promocyjnych.

Rodzaje kosztów określone zostaną w przepisach krajowych.

8.2.3.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana zespołowi promocyjnemu , którego członkowie uczestniczą w wytwarzaniu produktu rolnego lub środka spożywczego przeznaczonego do spożycia przez ludzi wytwarzanego w ramach systemów jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1305/2013.

8.2.3.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje w zakresie wyboru operacji dla wnioskodawców, którzy nie otrzymywali tego rodzaju wsparcia w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne" objętego PROW 2007-2013.

Kryteria wyboru będą uwzględniać założoną przez wnioskodawców efektywność zaplanowanych działań promocyjnych.

8.2.3.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

70% kosztów kwalifikowalnych.

8.2.3.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.3.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.3.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.3.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.3.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.3.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie kwalifikowalnych systemów jakości, w tym systemów certyfikacji gospodarstw, w odniesieniu do produktów rolnych, bawełny lub środków spożywczych, uznanych na poziomie krajowym oraz potwierdzenie, że systemy te spełniają 4 szczegółowe kryteria zawarte w art. 16 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie kwalifikowalnych dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych uznanych przez państwa członkowskie za zgodne z unijnymi wytycznymi dotyczącymi najlepszych praktyk

8.2.3.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.3.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Brak

8.2.3.4.2. Działania łagodzące

Brak

8.2.3.4.3. Ogólna ocena działania

Po dokonaniu analizy projektu dokumentu programowego PROW 2014-2020 nie stwierdzono zagrożeń.

8.2.3.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.3.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie kwalifikowalnych systemów jakości, w tym systemów certyfikacji gospodarstw, w odniesieniu do produktów rolnych, bawełny lub środków spożywczych, uznanych na poziomie krajowym oraz potwierdzenie, że systemy te spełniają 4 szczegółowe kryteria zawarte w art. 16 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Podstawy prawne dotyczące funkcjonowania krajowych systemów jakości żywności: · Integrowana produkcja roślin (IP) w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. poz. 455); · System Jakość Tradycja uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.; · System jakości QMP uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.;

· System jakości QAFP uznany za krajowy system jakości żywności w zakresie mięsa wieprzowego i drobiowego na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r. oraz z dnia 13 stycznia 2011 r.;

· System jakości QAFP uznany za krajowy system jakości żywności w zakresie produkcji wędlin na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.;

· System jakości PQS uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.

Określenie kwalifikowalnych dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych uznanych przez państwa członkowskie za zgodne z unijnymi wytycznymi dotyczącymi najlepszych praktyk

Nie przewiduje się.

8.2.3.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Przez zespół promocyjny należy rozumieć podmiot, niezależnie od posiadania przez niego formy prawnej, integrujący uczestników systemu jakości, np.: Grupę Producentów, Organizację Producentów, Organizację międzybranżową, Organizację branżową, Konsorcjum, Stowarzyszenie, Kółko rolnicze, Rolnicze zrzeszenie branżowe, Spółdzielnię, Izbę gospodarczą.

8.2.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

8.2.4.1. Podstawa prawna

Art. 17 rozporządzenia EFRROW

8.2.4.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie wspiera inwestycje materialne lub niematerialne: w gospodarstwach rolnych – ukierunkowane na poprawę ich konkurencyjności lub efekty środowiskowe, w sektorze przetwórstwa i wprowadzania do obrotu produktów rolnych oraz dotyczące infrastruktury związanej z rozwojem rolnictwa – scalania gruntów.

Działanie, poprzez poszczególne poddziałania i typy operacji, realizuje różne priorytety UE i cele szczegółowe oraz cele przekrojowe dotyczące środowiska, klimatu i innowacyjności, o których mowa w art. 5 rozporządzenia EFRROW.

1. Poddziałanie „Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych" obejmuje trzy typy operacji:

   1) Modernizacja gospodarstw rolnych - ten typ operacji realizuje cel szczegółowy 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej". Wszystkie realizowane operacje będą przyczyniały się do poprawy ogólnych wyników, tj. poprawy konkurencyjności i zwiększenia rentowności gospodarstwa rolnego w wyniku jego restrukturyzacji. Z działania mogą korzystać pojedyncze gospodarstwa rolne spełniające wyznaczone kryteria wielkości ekonomicznej lub grupy gospodarstw realizujące wspólne operacje. Zgodnie z analizą SWOT, szczególny nacisk położony zostanie na rozwój produkcji zwierzęcej. Ponadto będą realizowane operacje dotyczące pozostałych kierunków produkcji rolnej.

   Część realizowanych operacji może prowadzić do osiągnięcia efektu ekonomicznego poprzez inwestycje związane z racjonalizacją wykorzystania zasobów (np. woda, energia, wykorzystanie OZE) lub uwzględniać różnorodne aspekty dostosowań do zmian klimatu i zmniejszenia obciążeń dla środowiska. Tym samym opisywany typ operacji wpisuje się pośrednio w priorytet 5 „Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym" oraz cele przekrojowe UE w zakresie środowiska i klimatu. Drogą do osiągnięcia poprawy efektów ekonomicznych w gospodarstwach może być podjęcie nowych kierunków produkcji, wprowadzenie nowych technologii lub zmiany organizacji produkcji, w związku z czym planowane wsparcie wpisuje się w postulat zwiększenia innowacyjności.

   2) Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 – ten typ operacji realizują priorytet 4 „Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem", cel szczegółowy 4a „Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu

europejskich krajobrazów". Pomoc inwestycyjna, przeznaczona na doposażenie gospodarstw w odpowiednie urządzenia i sprzęt, ułatwi gospodarstwom położonym na obszarach Natura 2000 prowadzenie działalności zgodnie z podwyższonymi standardami środowiskowymi. Ze względu na możliwość stosowania nowych rozwiązań technologicznych w zakresie ochrony środowiska, planowany typ operacji ma też wymiar proinnowacyjny oraz wpisuje się w cele przekrojowe w zakresie środowiska i klimatu.

3) Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN – wsparcie adresowane jest do gospodarstw położonych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczanie azotanami pochodzenia rolniczego wpisuje się w priorytet 4, cel szczegółowy 4b „Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów". Pomoc inwestycyjna ułatwi gospodarstwom przeprowadzenie inwestycji w zakresie dostosowań do nowowprowadzonych, w związku z ustanowieniem obszarów OSN, wymogów w zakresie składowania nawozów naturalnych. Ten typ operacji wpisuje się w cele przekrojowe UE w zakresie środowiska, klimatu i innowacyjności.

2. Poddziałanie Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/ marketing i rozwój produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych) adresowane jest do mikro- małych i średnich przedsiębiorstw działających w sektorze przetwórstwa lub handlu hurtowego produktami rolnymi oraz rolników rozpoczynających działalność gospodarczą w ww. zakresie. Poddziałanie zaprogramowane zostało pod kątem realizacji celu szczegółowego 3a.W poddziałaniu „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych" wspierane jest wyłącznie przetwarzanie produktów objętych Załącznikiem I do TFUE. Ma to związek z tym, że branże których dotyczy Załącznik I do TFUE mają największy wpływ na dochodowość polskiego rolnictwa i jego zintegrowanie w łańcuchu żywnościowym poprzez obowiązek realizacji przez zakłady przetwórcze długoterminowych umów na dostawę produktów rolnych. W celu zachęcania producentów rolnych do wchodzenia w dalsze fazy łańcucha żywnościowego wprowadzono również wsparcie dla rolników podejmujących działalność w zakresie przetwarzania produktów rolnych – dotychczas instrumenty tego typu dotyczyły pomocy dla większych jednostek organizacyjnych. Realizowane inwestycje miały także dodatkowy wymiar środowiskowy i klimatyczny (cele przekrojowe UE), gdyż wybrane przez beneficjentów rozwiązania mogą uwzględniać oszczędność wykorzystania zasobów (woda, energia), zmniejszenie obciążeń dla środowiska (gospodarka ściekowa, odpady), wykorzystanie OZE. W ramach poddziałania wprowadzane będą do praktyki gospodarczej nowe produkty, technologie, instrumenty marketingu lub organizacji i zarządzania, co stanowi o jego potencjale innowacyjnym.

W poddziałaniu „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych" wspierane jest wyłącznie przetwarzanie produktów objętych Załącznikiem I do TFUE. W poddziałaniu nie są natomiast wspierane branże wysoko rentowne, które znajdują się poza Załącznikiem.

Ma to związek z tym, że branże których dotyczy wspomniany Załącznik mają największy wpływ na dochodowość polskiego rolnictwa i jego zintegrowanie w łańcuchu żywnościowym poprzez obowiązek realizacji przez zakłady przetwórcze długoterminowych umów na dostawę produktów rolnych.

W związku z tym, w poddziałaniu wskazano takie sektory jak przetwórstwo mięsa, mleka, owoców i warzyw oraz zbóż, które są odbiorcą największego wolumenu produkcji rolnej w Polsce.

Pomoc w ramach omawianego poddziałania stanowi kontynuację wsparcia realizowanego w okresie 2007-2013 i dotyczy tych sektorów, w których tendencje rynkowe nie uległy zmianie i obserwuje się

postępującą specjalizację w danym sektorze (np. produkcja oleju, pasz).

Wspierane są także branże niszowe takie jak np. len i konopie. Branże niszowe uzyskują wsparcie ze względu na potrzebę utrzymania zróżnicowanej produkcji rolnej oraz ich innowacyjny charakter.

Dodatkowo, jak wynika z „Planu działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020", istnieje potrzeba zwiększania udziału produktów ekologicznych w łańcuchu żywnościowym. Stąd, wsparcie obejmuje branże w których przetwarzane są produkty ekologiczne, a w ramach kryteriów wyboru preferowani są wnioskodawcy, którzy nabywają produkty rolne, pochodzące bezpośrednio z gospodarstw ekologicznych.

3. Poddziałanie Scalanie gruntów wpisuje się w cel szczegółowy 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej". Przeprowadzenie procesu scalenia ułatwia restrukturyzację i modernizację gospodarstw - ułatwia prowadzenie produkcji rolnej i ograniczenie kosztów ponoszonych w gospodarstwie, otwiera drogę do wprowadzenia nowoczesnych technologii. Pomaga w racjonalnym wykorzystaniu zasobów ziemi uprawnej poprzez dostosowanie rozłogu gruntów i istniejącej infrastruktury do potrzeb gospodarstw.

8.2.4.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.4.3.1. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000

Poddziałanie:

- 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych

8.2.4.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Gospodarstwa rolne położone na obszarach Natura 2000 napotykają na szereg wymogów związanych z obowiązkiem realizacji zadań ochronnych przewidzianych dla danego obszaru. Plany ochrony obszarów Natura 2000 odnoszą się zwłaszcza do gospodarowania na trwałych użytkach zielonych. Stąd w zakres PROW 2014-2020 włączony zostaje instrument wsparcia inwestycji związanych z rolniczym wykorzystaniem łąk i pastwisk oraz produkcją zwierzęcą, prowadzonymi zgodnie z wymogami ochrony środowiska.

8.2.4.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r., poz. 627, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu,
- Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz.U. z 2008 r., Nr 133, poz. 849, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2013 r., poz. 455).

8.2.4.3.1.4. Beneficjenci

Rolnicy

8.2.4.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

- Zakup sprzętu do produkcji i zbioru roślin na trwałych użytkach zielonych, w tym urządzeń do usuwania drzew i krzewów oraz selektywnego usuwania chwastów i roślin inwazyjnych,
- Wyposażanie pastwisk,
- Budowa budynków inwentarskich i wyposażenia do produkcji zwierzęcej w celu rozwoju chowu zwierząt trawożernych, zapewniających racjonalne wykorzystanie użytków zielonych w gospodarstwie.

8.2.4.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana na inwestycje dotyczące gospodarstwa położonego na obszarze Natura 2000;

W gospodarstwie zachowana zostanie obsada zwierząt, wynikająca z planu zadań ochronnych lub, gdy program ochrony nie określa dopuszczalnej obsady zwierząt – maksymalnie 2 DJP/ha;

W przypadku inwestycji związanych z rozwojem produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy produkcji zwierząt trawożernych na bazie trwałych użytków zielonych należących do gospodarstwa.

8.2.4.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Preferowane będą gospodarstwa posiadające dużą powierzchnię trwałych użytków zielonych położonych na obszarze Natura 2000.

Preferowane będą operacje obejmujące inwestycje ściśle związane z wymogami, jakie wynikają dla gospodarstwa z planu ochrony obszaru Natura 2000.

Preferowane będą operacje realizowane przez młodych rolników.

8.2.4.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

- 60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników,
- 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie może przekroczyć:

- 200 tys. zł – jeśli na inwestycje niezwiązane z budową lub modernizacją budynków inwentarskich
- 500 tys. zł – jeśli operacja obejmuje budowę, modernizację budynków inwentarskich lub adaptację innych istniejących w gospodarstwie budynków na budynki inwentarskie,

8.2.4.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność w definiowaniu, TUZ, zwierząt trawożernych i trudność w określeniu współczynników przeliczeniowych sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP.

8.2.4.3.1.9.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu wykonawczym definicji TUZ, zwierząt trawożernych i sposobu wyliczania DJP.

8.2.4.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.4.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.4.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

Definicja inwestycji zbiorowych

Nie dotyczy.

Definicja projektów zintegrowanych

Definicja i określenie kwalifikowalnych obszarów Natura 2000 i innych kwalifikowalnych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Wykaz nowych wymagań nałożonych przez omawiane prawodawstwo Unii

Where relevant, the minimum standards for energy efficiency referred to in Article 13(c) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

Where relevant, definition of the thresholds referred to in Article 13(e) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

8.2.4.3.2. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

Poddziałanie:

- 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych

8.2.4.3.2.1. Opis rodzaju operacji

W Polsce dokonano wydzielenia nowych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami ze źródeł rolniczych. Gospodarstwa rolne położone na tych obszarach prowadzące produkcję zwierzęcą powinny posiadać urządzenia do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych o wielkości pozwalającej na co najmniej 6- miesięczne przechowywanie nawozów naturalnych, dzięki czemu możliwe jest ich racjonalne wykorzystanie w sposób minimalizujący zanieczyszczenia wód gruntowych. Planowane wsparcie inwestycyjne ma na celu ułatwienie gospodarstwom dostosowania się do nowych wymogów.

8.2.4.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu

8.2.4.3.2.4. Beneficjenci

Rolnicy

8.2.4.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

- Koszty budowy (a także przebudowy lub rozbudowy) urządzeń do gromadzenia, przechowywania i aplikacji nawozów naturalnych oraz przechowywania pasz soczystych.

- Koszty ogólne

8.2.4.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana na inwestycje dotyczące gospodarstwa położonego na obszarze OSN i prowadzącego produkcję zwierzęcą.

Wykluczone ze wsparcia są gospodarstwa, dla których zgodnie z art.18 ustawy o nawozach i nawożeniu wymagane są pozwolenia zintegrowane tj. gospodarstwa prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń powyżej 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Zakres inwestycji musi być dostosowany do potrzeb gospodarstwa, w szczególności wymaga się, aby po realizacji inwestycji gospodarstwo wyposażone było w urządzenia do składowania nawozów naturalnych o pojemności (powierzchni) odpowiadającej co najmniej 6 – miesięcznej produkcji nawozów naturalnych w tym gospodarstwie.

Wsparcie na inwestycje o charakterze dostosowawczym może być udzielane jedynie w okresie realizacji programu działań dla danego OSN lub w ciągu 12 miesięcy od daty, gdy dany standard stał się obowiązkowy, a w przypadku młodych rolników także w okresie 24 mies. od daty przejęcia gospodarstwa.

8.2.4.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Ze względu na cel działania, jakim jest ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z produkcji zwierzęcej, preferowane będą operacje w gospodarstwach utrzymujących dużą liczbę zwierząt (mierzoną liczbą dużych jednostek przeliczeniowych DJP).

Preferowane będą gospodarstwa prowadzone przez młodych rolników.

8.2.4.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

- 60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników,
- 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie może przekroczyć 50 tys. zł.

8.2.4.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność w określeniu współczynników przeliczeniowych sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP.

8.2.4.3.2.9.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu wykonawczym sposobu wyliczania DJP.

8.2.4.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.4.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.4.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

Definicja inwestycji zbiorowych

Nie dotyczy.

Definicja projektów zintegrowanych

Definicja i określenie kwalifikowalnych obszarów Natura 2000 i innych kwalifikowalnych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Wykaz nowych wymagań nałożonych przez omawiane prawodawstwo Unii

Where relevant, the minimum standards for energy efficiency referred to in Article 13(c) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

Where relevant, definition of the thresholds referred to in Article 13(e) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

8.2.4.3.3. Modernizacja gospodarstw rolnych

Poddziałanie:

- 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych

8.2.4.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje poprawiające ogólne wyniki (ogólną wydajność) gospodarstw rolnych prowadzących zarobkową działalność rolniczą.

Przez prowadzenie działalności w celach zarobkowych rozumie się prowadzenie działalności, której podstawowym celem jest osiągnięcie dochodu. Prowadzenie działalności w celach naukowo-badawczych nie stanowi prowadzenia działalności w celach zarobkowych.

W ramach tego instrumentu wsparcia mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa. Poprzez poprawę ogólnych wyników gospodarstwa rolnego rozumie się poprawę konkurencyjności i zwiększenie rentowności gospodarstwa rolnego w wyniku jego restrukturyzacji.

Przez restrukturyzację rozumie się zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności oraz dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa. Restrukturyzacja powinna być oparta o orientację rynkową.

Restrukturyzacja musi doprowadzić do wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA), w szczególności w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu lub skali produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu, co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

Poprawa ogólnych wyników gospodarstwa rolnego fakultatywnie może dotyczyć:

- poprawy efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,
- poprawy efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,
- zwiększenia wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,
- redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie,

Operacje mogą dotyczyć produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

W ramach tego instrumentu wsparcia będą również realizowane inwestycje zbiorowe, przez które rozumie się operacje realizowane przez co najmniej dwóch rolników, dotyczące gospodarstw tych rolników, w nich realizowane i przyczyniające się do poprawy ogólnych wyników tych gospodarstw.

Uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić element operacji.

Inwestycje w nawodnienia będą mogły być wspierane po zatwierdzeniu aktualizacji planów gospodarowania wodami w dorzeczach oraz programu wodno-środowiskowego kraju i zgodnie z warunkami, które zostaną określone w Programie na podstawie art. 46 rozporządzenia EFRROW.

Celem instrumentu wsparcia jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw w następujących obszarach:

- rozwój produkcji prosiąt,
- rozwój produkcji mleka krowiego,
- rozwój produkcji bydła mięsnego,
- operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu.

Nabory wniosków o przyznanie pomocy będą ogłaszane w ramach powyższych obszarów. Każda z przyjętych do finansowania operacji będzie musiała przyczyniać się do realizacji celu szczegółowego 2A i ewentualnie dodatkowo do co najmniej jednego z następujących: celu szczegółowego 2B lub jednego z celów szczegółowych priorytetu 5, o których mowa w rozporządzeniu EFRROW, z wyłączeniem celu szczegółowego 5E.

8.2.4.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Przepisy, z których wynika, iż istnieje możliwość podwójnego finansowania operacji kwalifikującej się do wsparcia w ramach tego poddziałania (m.in. kredyty preferencyjne, ulga inwestycyjna).

Przepisy dotyczące definicji młodego rolnika z poddziałania „Premie dla młodych rolników".

8.2.4.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik prowadzący działalność rolniczą w celach zarobkowych lub grupa takich rolników.

W przypadku rolnika będącego jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, o pomoc może ubiegać się jedynie spółka osobowa.

Grupę rolników stanowi co najmniej dwóch rolników, którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tego poddziałania w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.

8.2.4.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy lub modernizacji budynków lub budowli;
- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn i wyposażenia do wartości rynkowej majątku;

- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury technicznej;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności;
- koszty zakładania sadów i plantacji krzewów owocowych owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich, znaków towarowych.

Inwestycje, których dotyczą ww. koszty, muszą być bezpośrednio związane z działalnością rolniczą, w tym również mogą dotyczyć przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Nie ma możliwości wsparcia zakupu zwierząt.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

Nie przewiduje się dofinansowania prostych inwestycji odtworzeniowych.

Koszty kwalifikowalne zostaną uszczegółowione na poziomie przepisów krajowych.

W przypadku beneficjentów, którzy w ramach PROW 2007-2013 zakupili: ciągniki, kombajny, opryskiwacze, rozrzutniki nawozów mineralnych, wozy asenizacyjne, ładowacze, przyczepy, ładowarki teleskopowe, wózki widłowe oraz inne maszyny, za niekwalifikowalny uznaje zakup rzeczy tego samego rodzaju, jak rzecz dofinansowana w ramach PROW 2007-2013 (np. kolejnego rozrzutnika).

8.2.4.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie, w tym pod względem kosztów, oraz nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie efektu deadweight).

O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą. Pomoc dotyczy gospodarstw prowadzących zarobkową działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

O pomoc może ubiegać się rolnik:

- posiadający gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomość służącą do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu na dzień wejścia w życie Programu, zwanych dalej „gospodarstwem" i
- kierujący tym gospodarstwem.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy stanowi co najmniej

równowartość 10 tys. euro i nie jest większa niż 200 tys. euro. Od powyższej zasady przewiduje się wyjątek dla inwestycji dotyczących rozwoju produkcji mleka krowiego. W przypadku takich inwestycji pomoc może być przyznana, jeżeli w gospodarstwie jest utrzymywane co najmniej 25 krów albo utrzymywane jest minimum 15 krów i w wyniku realizacji operacji do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną osiągnięty zostanie próg co najmniej 25 krów oraz wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy nie jest większa niż 200 tys. euro.

Jeżeli o pomoc na inwestycję dotyczącą rozwoju produkcji mleka krowiego ubiega się młody rolnik, pomoc może być przyznana nawet jeżeli w gospodarstwie nie są utrzymywane krowy albo utrzymywanych jest mniej niż 15 krów. W takim przypadku wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy stanowi co najmniej równowartość 10 tys. euro, a w wyniku realizacji operacji do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną zostanie osiągnięty próg co najmniej 25 krów.

Rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach tego instrumentu wsparcia.

W przypadku grupy rolników warunek posiadania gospodarstwa powinien być spełniony przez każdego z rolników tworzących grupę, jednakże dopuszcza się, aby gospodarstwo nie miało wymaganej minimalnej wielkości ekonomicznej, jeżeli:

- w wyniku realizacji operacji taką wielkość osiągnie,
- suma wielkości ekonomicznej gospodarstw rolników tworzących grupę wynosi minimum 15 tys. euro.

Żadne z gospodarstw rolników tworzących grupę nie może mieć większej, niż wskazane powyżej, maksymalnej wielkości ekonomicznej lub powierzchni.

Podział gospodarstwa lub produkcji, który będzie miał związek z dążeniem do obejścia ww. warunków, zostanie potraktowany jako stworzenie sztucznych warunków w celu uzyskania pomocy.

W przypadku beneficjenta, który posiada więcej niż jedno gospodarstwo, warunki kwalifikowalności takie jak: wielkość ekonomiczna, liczba krów oraz wymagana maksymalna powierzchnia są ustalone przez sumowanie wielkości ekonomicznej, krów i powierzchni gospodarstw.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie chowu drobiu, chyba że produkcja jest ekologiczna albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z konwencjonalnego na ekologiczny.

Inwestycja, której dotyczy operacja, musi spełniać wymagania określone przepisami prawa mającymi zastosowanie do tej inwestycji.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 rozporządzenia EFRROW inwestycja musi być poprzedzona oceną spodziewanego oddziaływania na środowisko zgodnie z prawem mającym zastosowanie do tego rodzaju inwestycji, w przypadku gdy inwestycja może mieć negatywny wpływ na środowisko.

Nie udziela się wsparcia na inwestycje mające na celu dostosowanie do norm lub wymogów unijnych.

W związku z realizacją operacji wartość dodana brutto w gospodarstwie ma wzrosnąć co najmniej o 10 % w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia w gospodarstwie uproszczonej rachunkowości od dnia

przyznania pomocy.

W przypadku inwestycji, której celem będzie prowadzenie działalności w zakresie produkcji prosiąt, po zrealizowaniu operacji minimalna liczba loch ma wynosić 50.

8.2.4.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się, w szczególności, preferencje w przyznawaniu pomocy dla operacji:

- dotyczących budowy lub modernizacji budynków inwentarskich, lub magazynów paszowych,
- wpływających na zwiększenie uczestnictwa w rynku lub zróżnicowanie produkcji rolnej lub dotyczących produkcji ekologicznej,
- wpływających na cele przekrojowe, w tym:
    - poprawę efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,
    - poprawę efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,
    - zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,
    - redukcję emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie.

Przewiduje się możliwość wprowadzenia kryteriów wyboru preferujących wielkość gospodarstwa lub wielkość produkcji w gospodarstwie.

Przewiduje się możliwość przeprowadzania naborów wojewódzkich, z kryteriami uzupełnionymi o kryteria zgodne z potrzebami zdefiniowanymi w danym województwie.

8.2.4.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

- 60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników i inwestycji zbiorowych albo,
- 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji

i nie mniej niż 30% kosztów kwalifikowalnych.
Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, w ramach poddziałania, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć:

- 900 000 zł – w przypadku operacji realizowanej w ramach celu – rozwój produkcji prosiąt,
- 500 000 zł – w przypadku pozostałych celów, przy czym na inwestycje niezwiązane bezpośrednio z budową, modernizacją budynków inwentarskich lub adaptacją innych istniejących w gospodarstwie budynków na budynki inwentarskie, lub budową lub modernizacją magazynów paszowych w gospodarstwach, w których prowadzona jest produkcja zwierzęca, nie może przekroczyć 200 tys. zł.

Powyższe limity nie łączą się.
Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 50 tys. zł.
Jeżeli beneficjent ubiega się o pomoc albo przyznano mu pomoc w ramach poddziałania „Restrukturyzacja małych gospodarstw" wyżej wymienione limity pomniejsza się o wysokość premii.
Beneficjent może realizować operacje indywidualnie i zbiorowo z tym, że limit na drugą operację jest zawsze pomniejszony o kwotę pomocy udzielonej na pierwszą operację, niezależnie od tego, która operacja została zrealizowana jako pierwsza.

8.2.4.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudność weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia *efektu deadweight.*
2. Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze względu na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wniosek o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia wniosku.

8.2.4.3.3.9.2. Działania łagodzące

Ad. 1)

Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deadweight poprzez:

- realizowanie operacji dla których pomoc stanowi co najmniej 30% kosztów kwalifikowalnych;
- ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od momentu zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszących w związku z przygotowaniem projektu;
- wymogu prowadzenia wydzielonej rachunkowości w związku z realizacją projektu; wymóg powinien obejmować koszty związane z realizacją operacji, natomiast sankcja za niespełnienie tego wymogu powinna dotyczyć kosztów kwalifikowalnych – w przypadku wnioskodawców zobowiązanych do jej prowadzenia;

- wymóg w zakresie dokumentowania przez wnioskodawców, iż nie mogą zrealizować operacji bez wsparcia środków publicznych (UE). Przykłady dokumentów zostaną określone na poziomie wniosków o przyznanie pomocy.

Ad. 2)

Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, programy rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- uzupełniające wizytacje w miejscu u wnioskodawców zlecane wg ustalonych zasad/reguł;

- możliwość zlecania wizytacji w miejscu zewnętrznemu wykonawcy;

ogłaszanie naborów w terminach pozwalających na przeprowadzenie wizytacji w miejscu w okresie wegetacji roślin, w celu potwierdzenia deklarowanej wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

8.2.4.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.4.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

-

8.2.4.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

-

Definicja inwestycji zbiorowych

Inwestycje zbiorowe - inwestycje realizowane przez co najmniej dwóch rolników zgodnie z warunkami określonymi w części „Warunki kwalifikowalności" typu operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych".

Definicja projektów zintegrowanych

-

Definicja i określenie kwalifikowalnych obszarów Natura 2000 i innych kwalifikowalnych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

-

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Jak wykazała analiza SWOT skala produkcji polskich gospodarstw, w których prowadzona jest produkcja zwierzęca, jest znacznie niższa niż średnia w UE.

Ponadto zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest rozdrobnienie gospodarstw. W strukturze około

1,5 mln gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą w 2010 r. dominowały gospodarstwa o powierzchni do 5 ha (55%) i o standardowej produkcji do 4 tys. euro (51%).

Celem „Modernizacji gospodarstw rolnych" jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw w następujących obszarach:

- rozwój produkcji prosiąt,
- rozwój produkcji mleka krowiego,
- rozwój produkcji bydła mięsnego,
- operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu.

Wsparcie skierowane jest do gospodarstw rolnych o wielkość ekonomicznej od 10 tys. euro i nie większej niż 200 tys. euro.

Od powyższej zasady przewiduje się wyjątek dla inwestycji dotyczących rozwoju produkcji mleka krowiego. W przypadku takich inwestycji pomoc może być przyznana, jeżeli w gospodarstwie jest utrzymywane co najmniej 25 krów albo utrzymywane jest minimum 15 krów i w wyniku realizacji operacji do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną osiągnięty zostanie próg co najmniej 25 krów oraz wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy nie jest większa niż 200 tys. euro.

Jeżeli o pomoc na inwestycję dotyczącą rozwoju produkcji mleka krowiego ubiega się młody rolnik, pomoc może być przyznana nawet jeżeli w gospodarstwie nie są utrzymywane krowy albo utrzymywanych jest mniej niż 15 krów. W takim przypadku wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy stanowi co najmniej równowartość 10 tys. euro, a w wyniku realizacji operacji do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną zostanie osiągnięty próg co najmniej 25 krów.

Rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych".

Wykaz nowych wymagań nałożonych przez omawiane prawodawstwo Unii

-

Where relevant, the minimum standards for energy efficiency referred to in Article 13(c) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

Where relevant, definition of the thresholds referred to in Article 13(e) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

8.2.4.3.4. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Poddziałanie:

- 4.2 - Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój

8.2.4.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z wyłączeniem produktów rybnych), przy czym produkt będący wynikiem przetwarzania powinien być również produktem rolnym.

8.2.4.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, str. 36).

8.2.4.3.4.4. Beneficjenci

Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która:

- posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych,
- działa jako przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo.

Rolnik, domownik, małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

8.2.4.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, modernizacji lub przebudowy budynków produkcyjnych lub magazynowych i budowli stanowiących infrastrukturę zakładów przetwórstwa, niezbędną do wdrożenia inwestycji w zakresie zakupu maszyn i urządzeń lub infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności:

- maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazynowania lub przygotowania produktów do sprzedaży,

- aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania,

- urządzeń służących poprawie ochrony środowiska,

- koszty zakupu oprogramowania służącego zarządzaniu przedsiębiorstwem oraz sterowaniu procesem produkcji i magazynowania,
- koszty wdrożenia procedury certyfikowanych systemów zarządzania jakością,
- opłaty za patenty i licencje,
- koszty ogólne tj.: przygotowania dokumentacji technicznej projektu, przygotowania biznesplanu, nadzoru urbanistycznego, architektonicznego, budowlanego lub konserwatorskiego.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

8.2.4.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli spełnione są następujące warunki:

- Wnioskodawca jest zdolny do realizacji i utrzymania planowanego przedsięwzięcia, co weryfikowane jest na podstawie analizy danych ekonomicznych dotyczących dotychczasowej działalności gospodarczej oraz projekcji finansowych zawartych w biznesplanie. Udzielenie pomocy możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie tzw. efektu deadweight).
- Wnioskodawca deklaruje, iż po zakończeniu realizacji operacji będzie zaopatrywał się w co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji na podstawie umów długoterminowych (co najmniej 3-letnich), zawieranych bezpośrednio z:

- rolnikami
- grupami lub organizacjami producentów,
- związkami grup lub zrzeszeniami organizacji producentów lub
- podmiotami wstępnie przetwarzającymi produkty rolne.

Wskazane umowy powinny zawierać również mechanizm ustalania cen nabycia produktów rolnych.

Powyższego warunku nie stosuje się do podmiotów przetwarzających:

- produkty rolne wytworzone przez ich członków,
- miód, produkty runa leśnego lub dziczyznę,
- wyłącznie produkty rolne wytworzone w ramach prowadzonej przez nie działalności rolniczej.

- Inwestycja, której dotyczy operacja, musi spełniać wymagania określone przepisami prawa mające

zastosowanie do tej inwestycji.

- Pomoc może być udzielona na realizację operacji w zakładach spełniających obowiązujące standardy higieniczno – sanitarne, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt.
- Inwestycje zakładające wzrost mocy produkcyjnych mogą być wspierane pod warunkiem udokumentowania bazy surowcowej oraz wykazania możliwości zbytu planowanej produkcji.
- W ramach działania wspierane są inwestycje w sektorach przetwórstwa: mleka, mięsa (z wyjątkiem uboju o dużej skali), owoców i warzyw (z wyjątkiem produkcji napojów winopodobnych i winopochodnych), zbóż (z wyjątkiem produkcji słodu), ziemniaków, jaj, miodu, lnu i konopi, roślin oleistych, wysokobiałkowych, przetwarzania produktów rolnych na cele energetyczne, a także usługowego zamrażania wraz z przechowywaniem produktów rolnych.

  Pomocą finansową objęte są operacje dotyczące sprzedaży hurtowej produktów rolnych: owoców i warzyw, kwiatów i roślin, mleka i wyrobów mleczarskich, mięsa i wyrobów z mięsa, zboża, rzepaku, szyszek chmielowych oraz materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych.

  Szczegółowy wykaz rodzajów działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności objętej pomocą w niniejszym działaniu zostanie określony w przepisach krajowych.

  W sektorach przetwórstwa i wprowadzania do obrotu: mleka i wyrobów mleczarskich, mięsa, owoców i warzyw oraz zbóż, wsparcie nie może dotyczyć budowy nowych zakładów – warunek ten nie dotyczy rolników składających wnioski w naborze tematycznym, dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

- Operacje nie mogą dotyczyć sprzedaży detalicznej – warunek ten nie dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

8.2.4.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru będą uwzględniać operacje dotyczące w szczególności:

- grup lub organizacji producentów oraz związków grup lub zrzeszeń organizacji producentów,
- spółdzielni,
- młodych rolników, tj. rolników poniżej 40. roku życia, podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym, dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych,
- wnioskodawców zaopatrujących się w surowce do produkcji na podstawie długoterminowych umów, zawartych bezpośrednio z producentami rolnymi, na poziomie przekraczającym 50% całkowitej ilości nabywanych produktów rolnych,
- innowacyjności, ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu,
- wnioskodawców uczestniczących we wspólnotowych lub krajowych systemach jakości lub przetwarzających produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów ekologicznych,
- realizacji inwestycji w gminach należących do powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w kraju,
- wybranych sektorów przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych.

8.2.4.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy wynosi 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia.

Maksymalna wysokość pomocy w ramach poddziałania przyznana w okresie realizacji Programu jednemu beneficjentowi wynosi 3 000 000 zł, a w przypadków związków grup producentów rolnych lub zrzeszeń organizacji producentów, wynosi 15 000 000 zł. Minimalna wysokość pomocy przyznana na realizację jednej operacji wynosi 100 000 zł.

W przypadku operacji realizowanych przez rolników składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, maksymalna kwota pomocy wynosi 300 000 zł. Natomiast wielkość pomocy przyznanej na realizację jednej operacji w tym przypadku nie może być niższa niż 10 000 zł.

8.2.4.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności w weryfikacji w związku z brakiem precyzyjnej definicji innowacji.
2. Trudności w weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia efektu deadweight w naborach tematycznych dla rolników.

8.2.4.3.4.9.2. Działania łagodzące

Ad. 1) Definicja innowacji – szczegółowa definicja w zakresie tego poddziałania zostanie określona na poziomie przepisów krajowych.

Ad. 2) Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deadweight w naborach tematycznych dla rolników poprzez:

- ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od momentu zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszących w związku z przygotowaniem projektu;
- zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych wymogu prowadzenia wydzielonej rachunkowości w związku z realizacją projektu. Wymóg powinien obejmować koszty związane z realizacją operacji, natomiast sankcja za niespełnienie tego wymogu powinna dotyczyć kosztów kwalifikowalnych;

- zawarcie w rozporządzeniach dla poddziałań wymogów w zakresie dokumentowania przez wnioskodawców, iż nie mogą zrealizować operacji bez wsparcia środków publicznych (UE). Przykłady dokumentów zostaną określone na poziomie wniosków o przyznanie pomocy.

8.2.4.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.4.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

-

8.2.4.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

-

Definicja inwestycji zbiorowych

-

Definicja projektów zintegrowanych

-

Definicja i określenie kwalifikowalnych obszarów Natura 2000 i innych kwalifikowalnych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

-

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

Wykaz nowych wymagań nałożonych przez omawiane prawodawstwo Unii

-

Where relevant, the minimum standards for energy efficiency referred to in Article 13(c) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

Where relevant, definition of the thresholds referred to in Article 13(e) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

8.2.4.3.5. Scalanie gruntów

Poddziałanie:

- 4.3 – Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa

8.2.4.3.5.1. Opis rodzaju operacji

W warunkach polskich wiele gospodarstw użytkuje liczne, rozproszone działki rolne. Dla zachowania i wzrostu konkurencyjności polskiego sektora rolnego niezbędne są działania na rzecz poprawy struktury obszarowej gospodarstw poprzez udzielanie pomocy na scalenia gruntów rolnych i leśnych.

Scalenie gruntów polega na wydzieleniu nowych działek ewidencyjnych, o innym ukształtowaniu w stosunku do pierwotnych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia ilości małych, rozproszonych działek składających się na gospodarstwo, oraz do powiększenia ich średniej wielkości. W ramach projektu scalenia przeprowadza się również prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego terenu, które obejmują w szczególności stworzenie funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz wykonanie zadań wpływających na regulację stosunków wodnych na obszarze objętym scaleniem.

8.2.4.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.4.3.5.4. Beneficjenci

Starosta

8.2.4.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty opracowania projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej);
- koszty zagospodarowania poscaleniowego związanego z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa powyżej.

8.2.4.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy na operacje:

- zgodne z ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2003 r. Nr 178, poz. 1749, z późn. zm.) w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia lub na wniosek właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia,
- dla których opracowano założenia do projektu scalenia gruntów,
- zgodne z przepisami prawa mającymi zastosowanie do tego rodzaju inwestycji,
- dla której przeprowadzono badanie oddziaływania na środowisko (w przypadku każdej operacji – screening, a w przypadku gdy jest to wymagane przepisami prawa krajowego – ocenę oddziaływania na środowisko),
- w przypadku ich realizacji na obszarach NATURA 2000 oraz innych obszarach chronionych - zgodne z planami zadań ochronnych i planami ochrony przewidzianymi odrębnymi przepisami dla takich terenów, a w przypadku braku tych planów – zgodne z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013, poz. 627).

Pomocy nie przyznaje się na realizacje scaleń infrastrukturalnych.

8.2.4.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencję w przyznawaniu pomocy na operacje, które będą miały wpływ na poprawę stanu środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych.

8.2.4.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wysokość pomocy na opracowanie projektu scalenia nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 800 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego;
- równowartości 650 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

Wysokość pomocy na wykonanie zagospodarowania poscaleniowego nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 2 000 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego;
- równowartości 1 900 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

8.2.4.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudności weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia efektu deadweight.

8.2.4.3.5.9.2. Działania łagodzące

Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deadweight poprzez:

- ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od momentu zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszących w związku z przygotowaniem projektu;
- zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych wymogu prowadzenia wydzielonej rachunkowości w związku z realizacją projektu. Wymóg powinien obejmować koszty związane z realizacją operacji, natomiast sankcja za niespełnienie tego wymogu powinna dotyczyć kosztów kwalifikowalnych.

8.2.4.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania

8.2.4.3.5.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

W przypadku poddziałania „Scalanie gruntów” stawki, w podziale na województwa górskie i nizinne, zostały określone na podstawie analizy pt. „Szacunkowe koszty wykonania dokumentacji scaleniowej i zagospodarowania poscaleniowego w Polsce na przyszły okres programowania (2014-2020)”, wykonanej na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez niezależny podmiot tj. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

8.2.4.3.5.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

-

Definicja inwestycji zbiorowych

-

Definicja projektów zintegrowanych

-

Definicja i określenie kwalifikowalnych obszarów Natura 2000 i innych kwalifikowalnych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

-

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

Wykaz nowych wymagań nałożonych przez omawiane prawodawstwo Unii

-

Where relevant, the minimum standards for energy efficiency referred to in Article 13(c) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

Where relevant, definition of the thresholds referred to in Article 13(e) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

8.2.4.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.4.4.2. Działania łagodzące

8.2.4.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.4.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.4.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

nie dotyczy

Definicja inwestycji zbiorowych

Definicja projektów zintegrowanych

nie dotyczy

Definicja i określenie kwalifikowalnych obszarów Natura 2000 i innych kwalifikowalnych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

nie dotyczy

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

nie dotyczy

Wykaz nowych wymagań nałożonych przez omawiane prawodawstwo Unii

nie dotyczy

Where relevant, the minimum standards for energy efficiency referred to in Article 13(c) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

Nie dotyczy

Where relevant, definition of the thresholds referred to in Article 13(e) of Delegated Regulation (EU) No 807/2014

W ramach działania „Inwestycje w środki trwałe" nie planuje się wspierania operacji, których celem będzie

wytwarzanie bioenergii.

8.2.4.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Przez działalność rolniczą rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym również produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcji zwierzęcej typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb.

Jeżeli operacja zostanie zrealizowana prawidłowo, w tym w zakresie zestawienia rzeczowego operacji, a warunek wzrostu GVA w gospodarstwie nie zostanie osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na GVA gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

8.2.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

8.2.5.1. Podstawa prawna

Art. 18 rozporządzenia EFRROW

8.2.5.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Rolnictwo należy do tych obszarów gospodarki, które są lub będą znacząco dotknięte negatywnymi skutkami zmiany klimatu. Większe ryzyko utraty plonów i pogorszenie ich jakości może spowodować zmniejszenie produkcji rolniczej, czego konsekwencją może być niestabilna sytuacja ekonomiczna w rolnictwie. Konieczne jest zatem z jednej strony zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych wynikających ze zmian klimatu, z drugiej zaś strony wsparcie odbudowy zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych lub katastrof, potencjału produkcyjnego.

Działanie „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych" jest odpowiedzią na ww. potrzeby. Wsparcie obejmuje:

a. *inwestycje w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej)* i ma na celu przyczyniać się do ochrony gospodarstw rolnych przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego;
b. *inwestycje w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej)*, obejmujące odbudowę zniszczonych przez klęski żywiołowe, niekorzystne zjawiska klimatyczne lub katastrofy gospodarstw rolnych i przywrócenie w nich produkcji rolniczej.

Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej pomogą chronić produkcję przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych, zaś inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej wpłyną na odbudowę istniejących przed zdarzeniem relacji i zależności pomiędzy wymienionymi elementami, a środowiskiem przyrodniczym. Inwestycje te wpłyną pośrednio na poprawę rentowności gospodarstw rolnych i ich konkurencyjność w sytuacji wystąpienia takich klęsk lub zjawisk. Działanie to realizuje więc cel szczegółowy 3B „wspieranie zapobieganiu ryzyku i zarządzanie ryzykiem w gospodarstwach" oraz cele przekrojowe dotyczące środowiska i klimatu.

8.2.5.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.5.3.1. Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej

Poddziałanie:

- 5.2 - Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

8.2.5.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje odtwarzające potencjał produkcji roślinnej lub zwierzęcej, zniszczony w wyniku klęsk żywiołowych, w tym chorób zwierząt, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof. Pomoc jest przeznaczona na odtworzenie tych składników potencjału produkcyjnego gospodarstwa, które uległy uszkodzeniu lub zniszczeniu w wyniku wystąpienia wyżej wymienionych zdarzeń, z wyłączeniem budynków lub budowli wchodzących w skład gospodarstwa, do których rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

W przypadku wystąpienia klęsk związanych z chorobami zwierząt, możliwe jest przywrócenie potencjału produkcji w innym zakresie niż ten, którego dotyczyła klęska.

8.2.5.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.5.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.5.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik

8.2.5.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, przebudowy, remontu lub modernizacji budynków lub budowli;

- koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowych maszyn i urządzeń, do wartości rynkowej majątku;
- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury technicznej;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji;
- koszty odtwarzania zniszczonych lub uszkodzonych plantacji chmielu i sadów lub plantacji krzewów owocowych, owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat;
- koszty zakupu zwierząt gospodarskich wchodzących w skład stada podstawowego w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, w przypadku odtwarzania potencjału produkcji zwierzęcej;

Ww. rodzaje inwestycji muszą być bezpośrednio związane z działalnością rolniczą, w tym również mogą dotyczyć przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Koszt odtworzenia uszkodzonego lub zniszczonego budynku wchodzącego w skład gospodarstwa rolnego, do którego rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia na podstawie obowiązujących przepisów prawa, nie może być kosztem kwalifikowalnym.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

8.2.5.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc jest udzielana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie i nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie efektu deadweight).

Pomoc przyznaje się, jeżeli:

- wnioskodawca posiada gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomość służącą do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, zwane dalej „gospodarstwem";
- w gospodarstwie prowadzona jest zarobkowa działalność rolnicza w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym również produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcja warzywnicza, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownicza, hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcja zwierzęca typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb;
- w gospodarstwie w wyniku klęski żywiołowej lub działań podjętych zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczenia lub powstrzymania choroby roślin lub inwazji szkodników uległo zniszczeniu co najmniej 30% odpowiedniego potencjału rolnego.

Nie udziela się wsparcia z tytułu straty dochodu wynikającej z klęski żywiołowej lub katastrofy.

8.2.5.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje w przyznawaniu pomocy w przypadku:

1. szkód powstałych w budynkach lub budowlach, wykorzystywanych do prowadzenia działalności rolniczej, do których rolnik nie jest zobowiązany zawrzeć umowy ubezpieczenia obowiązkowego na podstawie obowiązujących przepisów prawa,
2. szkód powstałych w plantacjach chmielu i w sadach lub plantacjach krzewów owocowych, owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat;
3. gdy produkcja w gospodarstwie jest objęta dobrowolnym ubezpieczeniem.

Ponadto przewiduje się wprowadzenie kryteriów wyboru preferujących wielkość stada w gospodarstwie w przypadku operacji przyczyniających się do przywrócenia potencjału produkcji rolnej w sytuacji wystąpienia chorób zakaźnych zwierząt, wymagających zaprzestania chowu tych zwierząt.

.

8.2.5.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

80% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wielkość pomocy nie może przekroczyć wartości szkód spowodowanych w odpowiednim potencjale produkcyjnym w gospodarstwie.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach tego instrumentu wsparcia, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć 300 000 zł.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 000 zł.

Jeżeli szkody powstały w sadach, plantacjach krzewów owocowych, owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat lub plantacjach chmielu, do których rolnik jest zobowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego upraw, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, wysokość pomocy zostanie pomniejszona w przypadku gdy powyższy obowiązek nie został spełniony.

Jeśli rolnikowi przysługuje odszkodowanie z tytułu polisy ubezpieczenia zniszczonych bądź uszkodzonych składników gospodarstwa lub odszkodowanie z innych środków publicznych z tytułu tej samej szkody, wysokość pomocy pomniejsza się odpowiednio o kwotę tego odszkodowania.

8.2.5.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.5.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.5.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.5.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.5.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.5.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

8.2.5.3.2. Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej

Poddziałanie:

- 5.1 - Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

8.2.5.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na zaopatrzenie w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem spowodowanym przez powódź lub deszcz nawalny.

8.2.5.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.5.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.5.3.2.4. Beneficjenci

Spółka wodna, działająca na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne, członkami której w większości są rolnicy, lub związki takich spółek

8.2.5.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty zakupu lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowego sprzętu, służącego utrzymaniu urządzeń melioracji wodnych wykorzystywanych dla celów ochrony terenu przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego, do wartości rynkowej majątku,
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji dotyczących sprzętu, o którym mowa powyżej.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

Koszty kwalifikowalne zostaną uszczegółowione na poziomie przepisów krajowych.

8.2.5.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc jest udzielana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie, w tym pod względem kosztów oraz nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie efektu deadweight).

Pomoc przyznaje się spółce wodnej, która utworzona została do wykonywania, utrzymywania oraz eksploatacji urządzeń służących do:

- ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed powodzią;
- melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki na terenach zmeliorowanych, będących w posiadaniu członków spółki wodnej.

8.2.5.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- preferencje dla wnioskodawców działających na terenach wielokrotnie poszkodowanych przez powodzie lub deszcze nawalne występujące w Polsce,
- wielkość powierzchni zmeliorowanych użytków rolnych objętych działalnością spółki/ związku.

8.2.5.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

80% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w ramach tego instrumentu wsparcia, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć 500 000 zł.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 000 zł.

8.2.5.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.5.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.5.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.5.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.5.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.5.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

8.2.5.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.5.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudność weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia efektu deadweight.

8.2.5.4.2. Działania łagodzące

Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deadweight poprzez: • ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od momentu zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszących w związku z przygotowaniem projektu; • wymóg prowadzenia wydzielonej rachunkowości w związku z realizacją projektu; wymóg powinien obejmować koszty związane z realizacją operacji, natomiast sankcja za niespełnienie tego wymogu powinna dotyczyć kosztów kwalifikowalnych – w przypadku wnioskodawców zobowiązanych do jej prowadzenia; • wymóg w zakresie dokumentowania przez wnioskodawców, iż nie mogą zrealizować operacji bez wsparcia środków publicznych (UE). Przykłady dokumentów zostaną określone na poziomie wniosków o przyznanie pomocy.

8.2.5.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania.

8.2.5.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.5.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

8.2.5.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Wsparcie uzależnione jest od formalnego uznania przez właściwe organy publiczne, że klęska żywiołowa wystąpiła i klęska ta lub środki przyjęte, zgodnie z dyrektywą Rady 2000/29/WE w celu zwalczenia lub powstrzymania choroby roślin lub inwazji szkodników, spowodowały zniszczenie co najmniej 30% odpowiedniego potencjału rolnego.

8.2.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

8.2.6.1. Podstawa prawna

Art. 19 rozporządzenia EFRROW

8.2.6.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie zostało zaprogramowane w różnych obszarach tematycznych, dzięki czemu, poprzez poszczególne typy operacji, będzie realizować różne priorytety UE i cele szczegółowe, jak również cele przekrojowe rozwoju obszarów wiejskich.

„Premie dla młodych rolników" realizują cel szczegółowy 2b ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń. Wsparcie będzie skierowane wyłącznie do osób młodych (do 40 lat), o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący.

Realizacja priorytetu 2, dotyczącego zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych, polega na skierowaniu wsparcia do gospodarstw o odpowiednim potencjale, wyrażonym odpowiednią wielkością ekonomiczną i fizyczną oraz zobowiązaniu beneficjenta, do przeprowadzenia działań przewidzianych w biznesplanie.

Założono że „Premie dla młodych rolników" przyczynią się do realizacji celu przekrojowego w zakresie innowacyjności dzięki skierowaniu wsparcia do młodych ludzi, którzy są bardziej skłonni do podejmowania ryzyka inwestycyjnego i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwie rolnym, związanych z organizacją produkcji, produktem oraz technologią produkcji. Preferencje dla udziału młodych rolników w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych sprzyjają również wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań. Oczekuje się, że realizowane projekty będą przyczyniać się do osiągnięcia celów przekrojowych w zakresie środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do tej zmiany. Wpływ na cele przekrojowe może być preferowany w ramach systemu wyboru operacji.

„Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" realizują cel szczegółowy 6A - ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy. Wspierane jest podejmowanie działalności pozarolniczej przez rolników, małżonków rolników, domowników i beneficjentów „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa", dzięki czemu będą oni mogli uzyskiwać dochody spoza rolnictwa. „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" sprzyjają realizacji operacji innowacyjnych, dzięki czemu przyczyniają się do realizacji celu przekrojowego polityki rozwoju obszarów wiejskich, tj. innowacyjności.

„Restrukturyzacja małych gospodarstw" skierowana jest do gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro. Rozwój tych gospodarstw, w kierunku rozwinięcia produkcji rolniczej, doprowadzi do poprawy ich wyników poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstw. Wpisuje się to w cel szczegółowy 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej". Preferencje dla udziału rolników w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych sprzyjają wdrażaniu innowacyjnych

rozwiązań. Można oczekiwać, że realizowane projekty będą przyczyniać się do osiągnięcia celów przekrojowych w zakresie środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej. Wpływ na cele przekrojowe może być preferowany w ramach systemu wyboru operacji.

Wsparcie dla rozwoju usług rolniczych wpisuje się w realizację celu szczegółowego 2A. Dzięki wsparciu rozwoju usług rolniczych ułatwiony będzie dostęp gospodarstw rolnych, zwłaszcza małych , do nowych technologii – co w konsekwencji przełoży się na poprawę konkurencyjności. Realizacja tego typu inwestycji wpisuje się w cele przekrojowe UE – poprzez upowszechnienie nowych technologii sprzyja innowacyjności oraz dostosowaniom do zmian klimatu, ich ograniczaniu oraz ochronie środowiska.

Konkurowanie z liczącymi się na rynku producentami rolnymi wiąże się z koniecznością posiadania odpowiednio dużych zasobów ziemi, niezbędnych do prowadzenia produkcji rolnej, które zapewnią jej efektywność i korzyści skali. Możliwość skorzystania ze środków poddziałania „Płatności dla rolników kwalifikujących się do wsparcia w ramach systemu dla małych gospodarstw (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)", a tym samym powiększenie areału gospodarstwa daje szanse na jego rozwój i wzmacnia jego pozycję rynkową, przez co realizuje cel szczegółowy 2A.

8.2.6.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.6.3.1. Premie dla młodych rolników

Poddziałanie:

- 6.1 - Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

8.2.6.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia gospodarstwa rolnego. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych.

8.2.6.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy , druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

Pierwsza i druga rata zostaną będzie wypłacone maksymalnie w ciągu 5 lat od przyznania pomocy. Pierwsza rata zostanie wypłacona po spełnieniu przez beneficjenta, w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, warunków z zastrzeżeniem których została wydana ww. decyzja. Druga rata będzie wypłacana po realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.6.3.1.4. Beneficjenci

Młody rolnik – osoba, która nie ukończyła 40 roku życia, posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe i po raz pierwszy rozpoczyna prowadzenie gospodarstwa rolnego jako jedyny kierujący gospodarstwem, czyli do dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy nie prowadziła gospodarstwa rolnego jako kierujący.

Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy winna rozpocząć urządzanie gospodarstwa rolnego przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, lecz nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed jego złożeniem.

Urządzanie gospodarstwa rozpoczyna się z chwilą, gdy osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy stała się właścicielem lub objęła w posiadanie gospodarstwo rolne, a kończy się z chwilą rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa jako kierujący gospodarstwem**.**

Jeżeli urządzanie gospodarstwa:

1) rozpoczyna osoba małoletnia, okres 12 miesięcy liczy się od dnia uzyskania przez tę osobę pełnoletniości;

2) rozpoczyna się w wyniku dziedziczenia, okres 12 miesięcy liczy się od dnia uzyskania prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku.

Kierujący gospodarstwem rolnym prowadzi gospodarstwo osobiście (pracuje w tym gospodarstwie i podejmuje wszelkie decyzje dotyczące gospodarstwa), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponosi koszty i czerpie korzyści w związku z jego prowadzeniem.

O prowadzeniu gospodarstwa rolnego jako kierujący gospodarstwem świadczą w szczególności:

- zgłoszenie zwierząt gospodarskich do rejestru w celu prowadzenia działalności rolniczej,
- wystąpienie o płatności bezpośrednie,
- wystąpienie o pomoc finansową dla rolników w ramach programów UE lub pomocy krajowej,
- prowadzenie działu specjalnego produkcji rolnej.

Premia dla młodych rolników może być przyznana tylko raz, w okresie realizacji PROW 2014-2020, osobie i na gospodarstwo, tj. na grunty rolne, które wchodziły w skład gospodarstwa objętego pomocą, chyba że pomoc została przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu rezygnacji lub niespełnienia warunków wynikających z decyzji o przyznaniu pomocy.

Premia nie może być przyznana osobie, której przyznano premię w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013 ani na gospodarstwo, na które przyznano premię w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013, chyba że pomoc została przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu rezygnacji lub niespełnienia warunków wynikających z decyzji o przyznaniu pomocy.

W przypadku małżonków premię może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa, przy czym małżonek młodego rolnika spełnia warunki

dotyczące w szczególności:

- nieprowadzenia gospodarstwa jako kierujący oraz

- nieotrzymania premii w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013.

8.2.6.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.6.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe, wynikające z wykształcenia lub stażu pracy w rolnictwie.

Warunek dotyczący kwalifikacji zawodowych jest spełniony, jeżeli młody rolnik posiada kwalifikacje rolnicze, potwierdzone odpowiednim świadectwem lub dyplomem, lub odpowiedni staż pracy w rolnictwie, lub uzupełni kwalifikacje zawodowe (wykształcenie) w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Wnioskodawca przedkłada biznesplan dotyczący rozwoju gospodarstwa w zakresie działalności rolniczej lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw, których głównym kierunkiem produkcji będzie:

- chów drobiu (nie dotyczy produkcji ekologicznej),
- prowadzenie plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne,
- prowadzenie niektórych działów specjalnych produkcji rolnej, w szczególności: hodowli zwierząt laboratoryjnych, hodowli ryb akwariowych, hodowli psów rasowych, hodowli kotów rasowych.

Gospodarstwo wskazane w biznesplanie:

- ma powierzchnię użytków rolnych równą co najmniej średniej krajowej, a w przypadku gospodarstw położonych w województwie o średniej niższej niż krajowa – równą co najmniej średniej wojewódzkiej, oraz nie większą niż 300 ha;
- przynajmniej 70% minimalnej wielkości, o której mowa w punkcie powyżej (część podstawowa gospodarstwa), stanowi przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z zasobu własności rolnej Skarbu Państwa lub JST;
- ma wielkość ekonomiczną nie mniejszą niż 13 tys. euro i nie większą niż 150 tys. euro.

Nabycie lub wejście w posiadanie gospodarstwa następuje najpóźniej w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.

W wyniku realizacji biznesplanu nastąpi wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa co najmniej o 10%.

Beneficjent zobowiązuje się do rozpoczęcia prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie nie później niż w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu i prowadzenia tej rachunkowości co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

Beneficjent ma stać się rolnikiem aktywnym zawodowo w rozumieniu przepisów UE o płatnościach bezpośrednich w terminie 18 miesięcy od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników jako rolnik z mocy ustawy i w pełnym zakresie przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Beneficjent prowadzi gospodarstwo rolne jako kierujący co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

8.2.6.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- wielkość gospodarstwa,
- kwalifikacje zawodowe młodego rolnika,
- rodzaj planowanej produkcji
- kompleksowość biznesplanu,
- przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- wpływ na realizację celów przekrojowych,
- różnicę wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem,
- udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych,
- przejmowanie gospodarstwa w całości lub tworzenie gospodarstwa z mniejszych gospodarstw.

8.2.6.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

100 000 zł

8.2.6.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze względu na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wniosek o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia

wniosku.

2. Trudności w zakresie kontroli pomyślnej realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.1.9.2. Działania łagodzące

Ad.1 Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, programy rolnośrodowikowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- uzupełniające wizytacje w miejscu u wnioskodawców, zlecane wg ustalonych zasad/reguł;
- możliwość zlecania wizytacji w miejscu zewnętrznemu wykonawcy;
- ogłaszanie naborów w terminach pozwalających na prze-prowadzenie wizytacji w miejscu w okresie wegetacji roślin, w celu potwierdzenia deklarowanej wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Ad.2 Weryfikacja realizacji biznesplanu:

- poprzez kontrolę administracyjną ex-post ze ZSZiK w zakresie ubiegania się o dopłaty bezpośrednie w odniesieniu do wielkości gospodarstwa oraz z bazą IRZ w zakresie stanu posiadania zwierząt,
- w oparciu o dokumenty potwierdzające zrealizowanie założeń przedstawionych w biznesplanie oraz w trakcie kontroli u beneficjenta.

8.2.6.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Ad.1 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

Ad.2 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.6.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie systemu dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, przewidzianych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 [DA RD – C(2014)1460]

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 [DA RD – C(2014)1460]

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.2. Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Poddziałanie:

- 6.2 – Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

8.2.6.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia działalności pozarolniczej. Do tej pomocy mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Komisji (UE) Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

8.2.6.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

8.2.6.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.6.3.2.4. Beneficjenci

Osoby fizyczne

8.2.6.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.6.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca jest beneficjentem „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa" lub spełnia następujące warunki:

- wnioskodawca jest ubezpieczony na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik,
- gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca, ma wielkość ekonomiczną nie większą niż 15 tys. euro,

- za rok poprzedzający rok złożenia wniosku o przyznanie pomocy przyznano płatność do gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, w którym pracuje wnioskodawca,

- gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca położone jest w miejscowości należącej do:
    - gminy wiejskiej lub
    - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
    - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący planowanej działalności pozarolniczej.

Biznesplan powinien zakładać, że:

- miejsce zamieszkania wnioskodawcy oraz główne miejsce wykonywania działalności znajduje się w miejscowości, należącej do:
    - gminy wiejskiej lub
    - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
    - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- jeżeli inwestycja jest związana z nieruchomością, to miejsce położenia tej nieruchomości znajduje się na obszarze zdefiniowanym powyżej,
- nastąpi utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu średniorocznym (również samozatrudnienie).

Pomocy nie przyznaje się osobie, która jest beneficjentem jednego z poniższych instrumentów wsparcia:

- „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej" objętego PROW 2007-2013,
- „Premie dla młodych rolników", „Restrukturyzacja małych gospodarstw" objętych PROW 2014-2020.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.

Beneficjent zarejestruje działalność w odpowiednim rejestrze lub systemie.

Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych do dnia upływu okresu związania celem.

Beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników do dnia upływu okresu związania celem.

8.2.6.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności preferować operacje:

- o charakterze innowacyjnym;
- realizowane przez osoby będące beneficjentami poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa";

- realizowane przez osoby zamieszkujące na terenie powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w województwie;
- zakładające utworzenie miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne (nie dotyczy

samozatrudnienia);
- realizowane przez osoby, które mają odpowiednie kwalifikacje z zakresu prowadzenia działalności pozarolniczej przewidzianej w biznesplanie.

8.2.6.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

100 000 zł.

8.2.6.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze względu na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wniosek o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia wniosku.

2. Miejsce zamieszkania wnioskodawcy znajduje się na zdefiniowanych obszarach wiejskich.

Trudności w zweryfikowaniu tego kryterium w związku z planowanym zniesieniem obowiązku meldunkowego od dnia 1 stycznia 2016 r.

3. Trudność w weryfikacji w związku z brakiem precyzyjnej definicji innowacji.

4. Trudności w zakresie kontroli pomyślnej realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.2.9.2. Działania łagodzące

Ad. 1 Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, programy rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- uzupełniające wizytacje w miejscu u wnioskodawców, zlecane wg ustalonych zasad/reguł;
- możliwość zlecania wizytacji w miejscu zewnętrznemu wykonawcy;
- ogłaszanie naborów w terminach pozwalających na przeprowadzenie wizytacji w miejscu w okresie wegetacji roślin, w celu potwierdzenia deklarowanej wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Ad. 2. Do dnia 1 stycznia 2016 r. można potwierdzać miejsce zamieszkania w sposób dotychczasowy, tj. na

podstawie dokumentu tożsamości lub zaświadczenia z urzędu gminy. W związku z planowanym zniesieniem obowiązku meldunkowego oraz rejestru mieszkańców, weryfikacja tego kryterium po ww. terminie w sposób stosowany w działaniach inwestycyjnych realizowanych w ramach PROW na lata 2007-2013, nie będzie możliwa.

Miejsce zamieszkania mogłoby być potwierdzane adresem zamieszkania deklarowanym na potrzeby podatku dochodowego, ale rolnicy, ich małżonkowie i domownicy nie podlegają podatkowi dochodowemu. Z kolei na potrzeby podatku VAT właściwość miejscowa ustalana jest na podstawie miejsca wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu.

W związku z tym, iż wnioskodawcy będą legitymowali się ubezpieczeniem w KRUS z mocy ustawy, jako jeden z wariantów weryfikacji ww. kryterium dopuszcza się możliwość potwierdzenia adresu zamieszkania na podstawie adresu wskazanego na potrzeby rolniczego ubezpieczenia społecznego.

Jednak w związku z tym, iż przepisy ustawy o ewidencji ludności będą musiały być zaimplementowane również przez inne instytucje, które posługują się tymi pojęciami, tj. zameldowanie / zamieszkanie, to ostateczne rozwiązanie co do sposobu weryfikacji tego kryterium wypracowane zostanie po udostępnieniu przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych informacji na temat nowego sposobu deklarowania zamieszkiwania.

Ad. 3 Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych definicji innowacji dla działania.

Ad. 4 Pomyślna realizacja biznesplanu weryfikowana będzie m.in. w oparciu o dokumenty potwierdzające zrealizowanie założeń przedstawionych w biznesplanie oraz w trakcie kontroli u beneficjenta.

8.2.6.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.6.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie systemu dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, przewidzianych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 [DA RD – C(2014)1460]

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 [DA RD – C(2014)1460]

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.3. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa

Poddziałanie:

- 6.5 - Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi

8.2.6.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc przyznawana jest tym rolnikom, którzy kwalifikują się do systemu dla małych gospodarstw ustanowionego w rozporządzeniu ws. płatności bezpośrednich i trwale przekazują swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.

8.2.6.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Płatność jednorazowa.

8.2.6.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich

8.2.6.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik będący osobą fizyczną.

8.2.6.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.6.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana rolnikowi, który w chwili składania wniosku o przyznanie pomocy kwalifikował się od przynajmniej jednego roku do uczestniczenia w systemie dla małych gospodarstw, ustanowionym zgodnie z tytułem V rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich, i który w drodze sprzedaży lub darowizny trwale przekaże swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.

Po przekazaniu gospodarstwa beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Gospodarstwo przejmujące grunty od beneficjenta musi posiadać lub osiągnąć, po przejęciu gruntów od beneficjenta działania, co najmniej wielkość odpowiadającą:

- średniej wielkości gospodarstwa w Polsce

lub

- średniej wielkości gospodarstwa w danym województwie, jeśli średnia powierzchnia gospodarstw w danym województwie jest większa niż średnia wielkość gospodarstwa w Polsce.

8.2.6.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru uwzględniać będą:

- wielkość przekazywanego gospodarstwa (preferencja dla gospodarstw większych)

- wielkość gospodarstwa przejmującego grunty (preferencja dla gospodarstw mniejszych)

- preferencję dla przekazywania gruntów młodym rolnikom.

8.2.6.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Roczna stawka pomocy odpowiada 120% rocznej płatności, do otrzymania której beneficjent kwalifikuje się w ramach systemu dla małych gospodarstw. Opisana wyżej stawka pomocy przysługuje za rok, w którym beneficjent trwale przekazuje swoje gospodarstwo, i lata następne, do roku 2020 włącznie. Pomoc wypłaca się jednorazowo.

8.2.6.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Brak

8.2.6.3.3.9.2. Działania łagodzące

Brak

8.2.6.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

Po dokonaniu analizy projektu dokumentu programowego PROW 2014-2020 nie stwierdzono zagrożeń.

8.2.6.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie systemu dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, przewidzianych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 [DA RD – C(2014)1460]

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 [DA RD – C(2014)1460]

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.4. Restrukturyzacja małych gospodarstw

Poddziałanie:

- 6.3 - Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw

8.2.6.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Przez restrukturyzację rozumie się zasadnicze zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.

8.2.6.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

8.2.6.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.6.3.4.4. Beneficjenci

Rolnik będący osobą fizyczną ubezpieczoną na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik, prowadzącą wyłącznie działalność rolniczą.

Premia może być przyznana tylko raz w okresie realizacji PROW 2014-2020 osobie i na gospodarstwo, tj. na grunty rolne, które wchodziły w skład gospodarstwa objętego pomocą, chyba że pomoc została przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu np. rezygnacji.

W przypadku małżonków premię może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa.

8.2.6.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.6.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi na terytorium RP działalność rolniczą w celach zarobkowych,
- jest posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników
- posiada gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro,
- przedłoży biznesplan dotyczący restrukturyzacji gospodarstwa.

Biznesplan powinien przedstawiać koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa, w wyniku której nastąpi wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Założenia biznesplanu mogą dotyczyć przede wszystkim rozwoju produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów wytworzonych w gospodarstwie.

Pomocy nie przyznaje się:

- na inwestycje dotyczące plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne oraz niektórych działów specjalnych produkcji rolnej, w szczególności: hodowli zwierząt laboratoryjnych, hodowli ryb akwariowych, hodowli psów rasowych, hodowli kotów rasowych;
- osobie, która jest beneficjentem jednego z poniższych instrumentów wsparcia:

  - „Ułatwianie startu młodym rolnikom", „Modernizacja gospodarstw rolnych", „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej" objętych PROW 2007-2013,

  - „Modernizacja gospodarstw rolnych", „Premie dla młodych rolników", „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" objętych PROW 2014-2020.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.

Beneficjent zobowiązuje się do rozpoczęcia prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie najpóźniej w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu i prowadzenia jej co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

W wyniku realizacji biznesplanu powinien nastąpić wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 10 tys. euro, przy czym wzrost ten musi wynieść co najmniej 20% wartości wyjściowej.

8.2.6.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- rodzaj planowanej produkcji (np. produkcja ekologiczna),

- wielkość ekonomiczną gospodarstwa,
- wpływ na realizację celów przekrojowych,
- kompleksowość biznesplanu,
- przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych,
- kwalifikacje zawodowe rolnika.

8.2.6.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

60 000 zł.

8.2.6.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze względu na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wniosek o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia wniosku.

2. Trudności w zakresie kontroli pomyślnej realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.4.9.2. Działania łagodzące

Ad.1 Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, programy rolnośrodowikowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- uzupełniające wizytacje w miejscu u wnioskodawców, zlecane wg ustalonych zasad/reguł;
- możliwość zlecania wizytacji w miejscu zewnętrznemu wykonawcy;
- ogłaszanie naborów w terminach pozwalających na prze-prowadzenie wizytacji w miejscu w okresie wegetacji roślin, w celu potwierdzenia deklarowanej wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Ad.2 Weryfikacja realizacji biznesplanu:

- poprzez kontrolę administracyjną ex-post ze ZSZiK w zakresie ubiegania się o dopłaty bezpośrednie w odniesieniu do wielkości gospodarstwa oraz z bazą IRZ w zakresie stanu posiadania zwierząt,

- w oparciu o dokumenty potwierdzające zrealizowanie założeń przedstawionych w biznesplanie oraz w trakcie kontroli u beneficjenta.

8.2.6.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

Ad.1 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

Ad.2 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.6.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie systemu dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, przewidzianych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 [DA RD – C(2014)1460]

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 [DA RD – C(2014)1460]

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.5. Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych

Poddziałanie:

- 6.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej

8.2.6.3.5.1. Opis rodzaju operacji

W ramach działania wsparcie dotyczy inwestycji dotyczących działalności polegającej na świadczeniu usług rolniczych.

8.2.6.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.6.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich.

W ramach działania stosowana będzie zasada de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

8.2.6.3.5.4. Beneficjenci

Osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, prowadząca działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo przez co najmniej dwa lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy.

8.2.6.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowych maszyn, urządzeń lub sprzętu komputerowego, do wartości rynkowej majątku.

Koszt zakupu ciągnika rolniczego może być kosztem kwalifikowanym w części nie przekraczającej 50% pozostałych kosztów kwalifikowanych.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

8.2.6.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeśli spełnione są następujące warunki:

- wnioskodawca prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo przez co najmniej dwa lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy;
- wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący rozwoju działalności gospodarczej, zakładający prowadzenie rentownej działalności w zakresie usług dla rolnictwa;
- wnioskodawca deklaruje obowiązek dokumentowania świadczenia usług rolniczych, co związane jest z zabezpieczeniem przed ryzykiem tworzenia sztucznych warunków w celu uzyskania wsparcia, tj. zakupu maszyn rolniczych, które przede wszystkim będą używane we własnym gospodarstwie rolnika, a nie w celu prowadzenia działalności gospodarczej zapewniającej dochód.

Pomocy nie udziela się podmiotom, które skorzystały z pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych", objętego PROW 2007-2013.

8.2.6.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria oceny będą ukierunkowywać wsparcie na operacje, które w najwyższym stopniu przyczyniać się będą do poprawy dostępności oferty nowoczesnych usług rolniczych dla małych gospodarstw, przyczyniać się będą do realizacji priorytetów horyzontalnych UE. W związku z tym zastosowane zostaną preferencje dla operacji, które spełnią następujące kryteria:

1. Przyczynianie się do realizacji priorytetów Unii Europejskiej

   a. innowacyjności poprzez uruchomienie nowych usług lub zmianę technologii oferowanych usług, z wykorzystaniem, nowych maszyn i urządzeń, które dotychczas nie były stosowane u danego usługodawcy;
   b. przeciwdziałania zmianom klimatu poprzez wykonywanie usług za pomocą technologii, maszyn, urządzeń i sprzętu ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, natomiast w organizacji wykonywania usług zastosowane będą rozwiązania służące oszczędności zasobów, energii, wody, w sposób niskoemisyjny).

2. Podmioty, które nie korzystały ze wsparcia w ramach PROW 2007-2013 w ramach działań: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej" lub „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw" objętych PROW 2007-2013.

3. Realizacja inwestycji w powiatach o wysokim rozdrobnieniu agrarnym.

8.2.6.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy wynosi 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia. Maksymalna wysokość pomocy przyznana w okresie realizacji Programu jednemu beneficjentowi wynosi 500 000 zł (zgodnie z założeniami biznesplanu).

8.2.6.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1.Trudność weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia *efektu deadweight.*

2 Trudność w zweryfikowaniu kryterium.

Realizacja inwestycji w powiatach o wysokim rozdrobnieniu agrarnym.

8.2.6.3.5.9.2. Działania łagodzące

Ad. 1 Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deadweight poprzez:

- ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od momentu zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszących w związku z przygotowaniem projektu;
- wymogu prowadzenia wydzielonej rachunkowości w związku z realizacją projektu; wymóg powinien obejmować koszty związane z realizacją operacji, natomiast sankcja za niespełnienie tego wymogu powinna dotyczyć kosztów kwalifikowalnych;
- wymóg w zakresie dokumentowania przez wnioskodawców, iż nie mogą zrealizować operacji bez wsparcia środków publicznych (UE). Przykłady dokumentów zostaną określone na poziomie wniosków o przyznanie pomocy.

Ad. 2 W rozporządzeniu wykonawczym zostanie zdefiniowane co należy rozumieć przez wysokie rozdrobienie agrarne.

8.2.6.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

Ad. 1 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

Ad. 2 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona

8.2.6.3.5.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.5.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie systemu dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, przewidzianych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 [DA RD – C(2014)1460]

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 [DA RD – C(2014)1460]

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.6.4.2. Działania łagodzące

8.2.6.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.6.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.6.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie systemu dla małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Małe gospodarstwo - gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomość służąca do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro.

Określenie górnych i dolnych progów, przewidzianych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Dolny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego pozwalający ubiegać się o pomoc w ramach „Premii dla młodych rolników" wynosi 13 tys. euro.

Górny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego dla „Restrukturyzacji małych gospodarstw" to 10 tys. euro.

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 [DA RD – C(2014)1460]

Nie dotyczy

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 [DA RD – C(2014)1460]

Przewiduje się możliwość uzupełnienia kwalifikacji zawodowych (poprzez uzupełnienie wykształcenia) przez beneficjentów „Premii dla młodych rolników" w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Streszczenie wymogów biznesplanu

Biznesplan ubiegającego się o premię dla młodego rolnika zawiera spójną koncepcję rozwoju gospodarstwa, w szczególności:

- opis wyjściowej sytuacji gospodarstwa, w tym informacje dotyczące zasobów gospodarstwa oraz struktury produkcji,
- cele pośrednie i końcowe dotyczące rozwoju gospodarstwa,
- opis planowanych inwestycji oraz szczegóły dotyczące zrównoważenia środowiskowego i efektywnej gospodarki zasobami,
- informacje nt. innych działań dotyczących rozwoju gospodarstwa (udział w szkoleniach, korzystanie z doradztwa, udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych),
- informacje nt. sposobu uzupełnienia wykształcenia (jeśli dotyczy).

Biznesplan ubiegającego się o pomoc na podjęcie działalności pozarolniczej zawiera w szczególności:

- opis wyjściowej sytuacji ekonomicznej wnioskodawcy,
- cele pośrednie i końcowe dotyczące rozwoju nowej działalności,
- opis planowanych działań związanych z podejmowaną działalnością pozarolniczą, tj.: inwestycje, w tym inwestycje o charakterze innowacyjnym (jeśli są planowane), udział w szkoleniach, korzystanie z usług doradczych lub inne przedsięwzięcia wymagane do rozwoju nowej działalności.

Biznesplan ubiegającego się o pomoc na restrukturyzację małych gospodarstw zawiera spójną koncepcje restrukturyzacji gospodarstwa w szczególności:

- opis wyjściowej sytuacji gospodarstwa, w tym informacje dotyczące zasobów gospodarstwa, struktury produkcji oraz wielkości ekonomicznej;
- opis planowanych inwestycji prowadzących do restrukturyzacji gospodarstwa, w tym, szczegóły dotyczące zrównoważenia środowiskowego i efektywnej gospodarki zasobami,
- udział w szkoleniach, korzystanie z doradztwa, udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych;
- informacje nt. innych zamierzeń dotyczących rozwoju gospodarstwa.

Biznesplan ubiegającego się o pomoc w zakresie usług dla rolnictwa zawiera w szczególności:

- cele oraz spójną koncepcję prowadzenia i rozwoju działalności w zakresie usług dla rolnictwa,
- informacje na temat posiadanych środków trwałych,
- opis wyjściowej i prognozowanej sytuacji ekonomicznej i finansowej wnioskodawcy,
- opis i harmonogram planowanych inwestycji.

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

-

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

W ramach „Premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" pomocy udziela się z tytułu podjęcia działalności pozarolniczej, w szczególności, w zakresie:

- sprzedaży hurtowej i detalicznej produktów nierolnych,
- rzemiosła lub rękodzielnictwa,
- turystyki wiejskiej,

- przetwórstwa i sprzedaży produktów nierolnych,
- świadczenia usług społecznych ogólnego interesu, w tym opieki nad dziećmi, nad starszymi, opieki zdrowotnej, opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- działalności informatycznej, komputerowej i elektronicznej, sprzedaży internetowej,
- działalności architektonicznej i inżynierskiej, rachunkowości, usług księgowych i audytorskich, usług technicznych, działalności weterynaryjnej.

Wsparciem nie może być objęta działalność polegająca na świadczeniu usług rolniczych.

8.2.6.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Przez działalność rolniczą rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym również produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcji zwierzęcej typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb.

W ramach działania premia może być przyznana tylko raz w okresie realizacji PROW 2014-2020.

Czynności mające na celu obejście warunków przyznania pomocy, zostaną potraktowane jako stworzenie sztucznych warunków w celu uzyskania pomocy.

W przypadku „Premii dla młodych rolników", „Premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" oraz „Restrukturyzacji małych gospodarstw" beneficjent rozpoczyna realizację biznesplanu w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Warunkiem wypłaty drugiej raty premii jest prawidłowa realizacja biznesplanu.

W przypadku niewywiązania się ze zobowiązań (w tym realizacji założeń biznesplanu), beneficjent zwraca otrzymaną premię w całości lub w części. Zwrot jest proporcjonalny do przedmiotu zobowiązania oraz stopnia jego niewypełnienia.

Zakres poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa"

Dla zapewnienia skuteczności wsparcia, rolnik przejmujący grunty należące do beneficjenta działania zobowiązany będzie do zachowania całkowitej powierzchni gospodarstwa w okresie 5 lat. W przypadku niedotrzymania tego warunku, na nabywcę gruntów nałożona zostanie sankcja w wysokości równowartości płatności bezpośrednich przysługujących do zbytych gruntów za okres, w którym zobowiązanie nie zostało dotrzymane.

8.2.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

8.2.7.1. Podstawa prawna

Art. 20 rozporządzenia EFRROW

8.2.7.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej oraz odnowę wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

W zakres działania wchodzą trzy odrębne poddziałania, w ramach których realizowany jest szereg różnych typów operacji.

1. Poddziałanie: Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną
i w oszczędzanie energii, obejmuje dwa typy operacji.

- Gospodarka wodno - ściekowa.

Poziom skanalizowania obszarów wiejskich w Polsce jest nadal bardzo niski. Niedostateczne wyposażenie obszarów wiejskich w infrastrukturę wodno – ściekową hamuje rozwój przedsiębiorczości oraz wpływa negatywnie na poziom życia mieszkańców. Wsparcie gospodarki wodno – ściekowej wpłynie na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich oraz poprawę warunków życia. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich oraz poprzez redukcję ścieków wpisuje się w cele przekrojowe UE w zakresie środowiska i klimatu.

- Budowa lub modernizacja dróg lokalnych.

Barierą rozwoju społeczno – ekonomicznego wielu miejscowości wiejskich w Polsce jest brak dobrej jakości dróg. W warunkach utrudnień komunikacyjnych zahamowany jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości, ograniczone są możliwości podejmowania przez mieszkańców zatrudnienia poza miejscem zamieszkania oraz korzystania
z usług publicznych (edukacja, zdrowie, kultura). Działanie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

2. Poddziałanie: Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc
o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej.

- Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego.

Na obszarach wiejskich znajdują się pojedyncze obiekty zabytkowe, zespoły pałacowo – ogrodowe, zespoły folwarczne, układy tradycyjnej zabudowy, które ulegają stopniowej degradacji, a w przypadku braku

środków na ich renowacje zostaną całkowicie utracone. Realizacja inwestycji z zakresu ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego przyczyni się do zachowa dziedzictwa kulturowego. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

3. Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury obejmuje trzy typy operacji:

- Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne.

Mieszkańcy obszarów wiejskich, w porównaniu do mieszkańców miast, mają słaby dostęp do podstawowych usług kulturalnych. Infrastruktura kulturalna na obszarach wiejskich jest niedoinwestowania. Realizacja inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne zapewni odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

- Kształtowanie przestrzeni publicznej.

W wielu miejscowościach wiejskich rozwój przestrzenny nie następuje w oparciu o spójną koncepcję rozwoju przestrzennego, przez co miejscowości przestają być atrakcyjne dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Inwestycje dotyczące kształtowania przestrzeni publicznej mają podnieść atrakcyjność obszarów wiejskich i promować rozwój przestrzenny w oparciu o zasady kształtowania polityki przestrzennej. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

- Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Budowa i modernizacja infrastruktury handlowej ma na celu stworzenie miejsc
gdzie rolnicy będą mogli sprzedawać produkty wytworzone w gospodarstwie. Inwestycje w zakresie targowisk prowadzą do skrócenia łańcucha żywnościowego i zwiększenia udziału rolników w wartości dodanej. Budowa targowisk ułatwi dystrybucję produktów rolnych. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 3A – lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów i organizacje międzybranżowe.

Nabory wniosków w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości
na obszarach wiejskich" będą ogłaszane na podziałania i zakresy określone w podziałaniach, tak aby można było porównać operacje między sobą i wybrać najlepsze z puli wniosków złożonych w naborze.

Operacje realizowane w ramach działania są niekomercyjne ponieważ ich realizacja dotyczy zaspokajania zborowych potrzeb wspólnoty samorządowej.

8.2.7.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.7.3.1. Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Poddziałanie:

- 7.2 - Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

8.2.7.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń.

8.2.7.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.1.4. Beneficjenci

- gmina, powiat lub ich związki

8.2.7.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji

8.2.7.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:

  - gminy wiejskiej lub

  - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub

  - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;

- ma na celu połączenie jednostki osadniczej z istniejącą siecią drogową.

8.2.7.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym w przeliczeniu na jednego mieszkańca),

- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),

- powiązania operacji z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej,

- specyfiki regionu.

W przypadku operacji o tej samej liczbie punktów przewiduje się preferencje dla operacji których realizacja zapewni dostęp do sieci drogowej większej liczbie mieszkańców.

8.2.7.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 3 000 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

8.2.7.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury

W stosownych przypadkach - szczególne odstępstwo w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową i energię odnawialną, aby umożliwić również wspieranie infrastruktury o większej skali

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) [DA RD – C(2014)1460]

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Poddziałanie:

- 7.2 - Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

8.2.7.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

- Budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.
- Zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.

8.2.7.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.2.4. Beneficjenci

- gmina,
- spółka, w której udziały mają wyłącznie JST,
- związek międzygminny.

8.2.7.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów budowlanych, w szczególności: oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniana wody, systemów kanalizacji sieciowej lub pojedynczych systemów oczyszczania ścieków;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
- gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- realizowana jest w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

8.2.7.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- inwestycji zlokalizowanych na terenie na którym istnieje największa potrzeba poprawy stanu wód zgodnie ze zaktualizowanym programem wodno- środowiskowym kraju.

- łącznej realizacji gospodarki wodnej i ściekowej,

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym w przeliczeniu na jednego mieszkańca),

- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana operacja (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),

- powiązania operacji z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej,

- specyfiki regionu.

W przypadku operacji o tej samej liczbę punktów przewiduje się preferencje dla operacji których realizacja umożliwi oczyszczenie większej objętości ścieków.

8.2.7.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 2 000 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

8.2.7.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury

W stosownych przypadkach - szczególne odstępstwo w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową i energię odnawialną, aby umożliwić również wspieranie infrastruktury o większej skali

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) [DA RD – C(2014)1460]

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.3. Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Poddziałanie:

- 7.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

8.2.7.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

- Budowę, modernizację lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury.
- Ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.

8.2.7.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.3.4. Beneficjenci

- gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST – w przypadku budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne,
- gmina – w przypadku kształtowania przestrzeni publicznej.

8.2.7.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty związane z kształtowaniem przestrzeni;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
- gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.

- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- jest składana przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST, i została zaakceptowana przez tę jednostkę.

8.2.7.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

O przyznaniu pomocy, w odniesieniu do typu operacji związanego z obiektami pełniącymi funkcje kulturalne, decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym),

- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),

- specyfiki regionu.

W przypadku gdy operacje dotyczące obiektów pełniących funkcje kulturalne uzyskają taką samą liczbę punktów wybrana będzie operacja, której realizacja umożliwi przeprowadzenie większej liczby inicjatyw społecznych.

O przyznaniu pomocy, w odniesieniu do typu operacji związanego z kształtowaniem przestrzeni publicznej, decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- wartości zabytkowej układu urbanistycznego,

- komplementarności z innymi inwestycjami na obszarze objętym operacją,

- lokalizacji inwestycji (preferencje dla operacji zlokalizowanych na obszarze o potencjale turystycznym),

- specyfiki regionu.

W przypadku operacji dotyczących kształtowania przestrzeni publicznej, które uzyskają taką samą liczbę punktów o kolejności przyznania pomocy decyduje niższa wartość podstawowego dochodu podatkowego

gminy przypadająca na jednego jej mieszkańca.

8.2.7.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania: *Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej* oraz poddziałania *Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury* – na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

8.2.7.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.3.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury

W stosownych przypadkach - szczególne odstępstwo w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową i energię odnawialną, aby umożliwić również wspieranie infrastruktury o większej skali

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) [DA RD – C(2014)1460]

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.4. Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Poddziałanie:

- 7.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

8.2.7.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację targowisk lub obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów.

8.2.7.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.4.4. Beneficjenci

Gmina, powiat lub ich związki.

8.2.7.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana że jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości liczącej nie więcej niż 200 tys. mieszkańców;
- będzie ogólnodostępna;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem

rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

8.2.7.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje dla targowisk, w których udział powierzchni handlowej przeznaczonej dla rolników w stosunku do całkowitej powierzchni targowiska jest większy.

8.2.7.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 1 mln zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

8.2.7.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.4.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury

W stosownych przypadkach - szczególne odstępstwo w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową i energię odnawialną, aby umożliwić również wspieranie infrastruktury o większej skali

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) [DA RD – C(2014)1460]

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.5. Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Poddziałanie:

- 7.6 - Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

8.2.7.3.5.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

·Odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,

·Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

8.2.7.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.5.4. Beneficjenci

- gmina,
- instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST.

8.2.7.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty zakupu, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana że jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
- gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy, lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- składana jest przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST i została zaakceptowana przez tę jednostkę;
- dotyczy obiektu wpisanego do rejestru lub ewidencji zabytków.

8.2.7.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- nadania nowej funkcji odnowionemu obiektowi,

- oceny wartości zabytku

- lokalizacji inwestycji (preferencje dla operacji zlokalizowanych na obszarze o potencjale turystycznym),

- specyfiki regionu.

W przypadku operacji, o tej samej liczbie punktów o kolejności przyznania pomocy decyduje niższa wartość podstawowego dochodu podatkowego gminy przypadająca na jednego jej mieszkańca.

8.2.7.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania: *Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej* oraz poddziałania *Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury* – na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

8.2.7.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.5.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.5.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.5.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury

W stosownych przypadkach - szczególne odstępstwo w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową i energię odnawialną, aby umożliwić również wspieranie infrastruktury o większej skali

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) [DA RD – C(2014)1460]

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

1. Trudność weryfikacji w związku z brakiem zdefiniowania pojęć „operacja o charakterze niekomercyjnym" oraz „infrastruktura ogólnodostępna".
2. Trudność weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia efektu deadweight.

8.2.7.4.2. Działania łagodzące

Ad. 1) W przepisach prawa krajowego należy zdefiniować pojęcia:

- operacja o charakterze niekomercyjnym,
- infrastruktura ogólnodostępna.

Ad. 2) Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deadweight poprzez:

- ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od dnia zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszonych w związku z przygotowaniem projektu;
- zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych wymogu prowadzenia wydzielonej rachunkowości w związku z realizacją projektu. Wymóg powinien obejmować koszty związane z realizacją operacji, natomiast sankcja za niespełnienie tego wymogu powinna dotyczyć kosztów kwalifikowalnych;
- zawarcie w rozporządzeniach dla poddziałań wymogów w zakresie dokumentowania przez wnioskodawców, iż nie mogą zrealizować operacji bez wsparcia środków publicznych (UE). Przykłady dokumentów zostaną określone na poziomie wniosków o przyznanie pomocy.

8.2.7.4.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.7.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.7.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Definicja małej infrastruktury

Mała infrastruktura w ramach Programu obejmuje:

- drogi lokalne, na które przyznawana jest pomoc do 3 000 000 zł,

- infrastrukturę wodno – ściekową, na którą przyznawana jest pomoc w wysokości do 2 000 000 zł,

- obiekty zabytkowe, kulturalne oraz związane z kształtowaniem przestrzeni publicznej, na realizację których przyznawana jest pomoc do 500 000 zł,

- targowiska, na które przyznawana jest pomoc w wysokości do 1 000 000 zł.

W stosownych przypadkach - szczególne odstępstwo w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową i energię odnawialną, aby umożliwić również wspieranie infrastruktury o większej skali

-

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) [DA RD – C(2014)1460]

-

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

-

8.2.7.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

-

8.2.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

8.2.8.1. Podstawa prawna

Art. 21 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013.

8.2.8.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie to ma na celu zwiększanie obszarów leśnych poprzez **zalesianie i tworzenie terenów zalesionych** na gruntach rolnych oraz innych niż rolne. Przyczynia się ono do sekwestracji dwutlenku węgla oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych. Ma również korzystny wpływ na gleby zagrożone erozją.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje poddziałanie:

(8.1)[1] Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych - obejmujące koszty założenia (tzw. wsparcie na zalesienie) oraz premię pielęgnacyjną i zalesieniową.

Zalesienia z PROW wpisują się w realizację założeń Nowej Strategii Leśnej UE, strategii krajowych i unijnych oraz Umowy Partnerstwa. Realizacja tego poddziałania przyczyni się do zwiększenia lesistości kraju zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości.

Cel unijny, jakim jest zapewnienie zrównoważonego zarządzania lasami, realizowany będzie poprzez tworzenie nowych lasów ściśle według wymogów określonych w przepisach krajowych, jak również w planie zalesienia – dokumencie sporządzanym dla każdego obszaru przeznaczonego do zalesienia przez wyspecjalizowane jednostki Lasów Państwowych.

Ponadto mając na uwadze pkt 20 preambuły do rozporządzenia nr 1305/2013 wsparcie na zalesienie nie będzie zakłócać konkurencji i będzie neutralne w stosunku do rynku, gdyż wsparciem objęci będą wyłącznie właściciele prywatni gruntów przeznaczonych do zalesienia – rolnicy. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego wsparcie przyznawane będzie jedynie w zakresie kosztów założenia.

W celu zapewnienia zgodności zalesiania z celami polityki środowiskowej, jak również mając na uwadze minimalne wymagania w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014, zalesienia będą wykonywane zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko (w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanego zalesienia - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów).

[1] Kodyfikacja działań zgodna z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Priorytet 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym, ze szczególnym

naciskiem na następujące obszary:

- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Działanie to pozwala pośrednio na realizację następujących celów szczegółowych w ramach Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, w następujących obszarach:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);
- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Działanie będzie realizować także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich w zakresie środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu i przystosowania się do nich.

Działanie zalesieniowe pozwoli pośrednio na realizację Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem poprzez wspieranie możliwości zakładania upraw leśnych na gruntach rolnych i odłogowanych w szczególności położonych w enklawach lub półenklawach kompleksów leśnych. Zalesienia z PROW realizować będą zatem cel szczegółowy 4A przyczyniając się do powiększenia istniejących kompleksów leśnych poprzez zalesienia gruntów łączących mniejsze kompleksy leśne w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu, tzw. korytarze ekologiczne. Preferowane będą również zalesienia gruntów położonych na obszarach narażonych na erozję, co zapewni realizację celu 4B i 4C zwłaszcza, że poprzez zastosowanie krajowej definicji lasu, tym samym umożliwienie zalesień na powierzchni od 0,1 ha, prowadzone będą również zalesienia na terenach górskich, gdzie występuje większe rozdrobnienie działek rolnych. Prowadzenie małopowierzchniowych zalesień wydaje się zatem być dobrym rozwiązaniem dla tych obszarów i znajdzie pozytywne odzwierciedlenie w stanie środowiska przyrodniczego. Dzięki realizacji zalesień na gruntach zagrożonych erozją oraz o nachyleniu terenu powyżej 12 stopni działanie przyczyniać się będzie do zatrzymywania wody w profilu glebowym oraz warstwie wodonośnej, co będzie wpływać zarówno na jakość wód podziemnych - filtrując zanieczyszczenia i ograniczając ich rozprzestrzenianie, jak również łagodzenie wezbrań na obszarach o dużych spadkach terenu i pokrytych glebami mało przepuszczalnymi.

Tym samym zadanie zalesień, oprócz sekwestracji CO2, polegać będzie na ochronie i wzmacnianiu najcenniejszych obszarów przyrodniczych. Rozumie się przez to, zarówno tworzenie oraz wzmacnianie przez zalesienia powiązań („korytarzy") między istniejącymi obszarami chronionymi, jak i rezygnację z zalesienia w celu zachowania w stanie niezmienionym siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory. Na terenach obszarów chronionych oraz sieci obszarów Natura 2000 decyzje o zalesieniu będą zatem zgodne z celami ich ochrony. Jednocześnie z zalesień wyłączone będą trwałe użytki zielone podobnie jak inne elementy krajobrazu (użytki ekologiczne, miejsca cenne z historycznego bądź archeologicznego punktu widzenia), które nie są przewidziane do zalesienia w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy.

8.2.8.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby.

Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.8.3.1. Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych

Poddziałanie:

- 8.1 - Wsparcie na rzecz kosztów zakładania i utrzymania w zakresie zalesiania i tworzenia terenów zalesionych

8.2.8.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych jest udzielana do gruntów, dla których opracowany jest **plan zalesienia** przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe zgodnie z art. 35 ustawy o lasach oraz w oparciu o przepisy ustawy o leśnym materiale rozmnożeniowym.

Plan zalesienia oraz przepisy krajowe określają **wymogi zalesienia**, w tym w szczególności: skład gatunkowy zalesień oraz metodę sadzenia, jak również pochodzenie materiału sadzeniowego, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru. Wymogi zalesienia określone w tym planie wraz z przepisami określającymi szczegółowe warunki przyznania pomocy w ramach działania zalesieniowego realizować będą minimalne wymagania w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014, jak również wymogi określone w załączniku do Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2013.

Wymogi określone w planie zalesienia dotyczą:

(1) wykonania zalesienia na gruntach rolnych lub innych niż rolne albo ewentualnego dodatkowego sadzenia drzew (dolesienia) na terenach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (pokrytych samosiewem);

(2) utrzymania, pielęgnowania i ochrony przed zwierzyną nowo założonych upraw leśnych oraz terenów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (również tych, na których nie są wymagane dolesienia);

(3) ewentualnej ochrony przeciwpożarowej zalesienia.

Ponadto, zalesienia wspierane w ramach poddziałania będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych, zgodnie z wymogami określonymi w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy, w szczególności w oparciu o przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

8.2.8.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc jest przyznawana w formie ryczałtu:

1) jednorazowo za wykonanie zalesienia gruntów rolnych lub innych niż rolne oraz dolesienia na terenach pokrytych samosiewem (o ile zgodnie z planem zalesienia zalecane jest dodatkowe sadzenie drzew), oraz ewentualną ochronę poprzez ogrodzenie bądź palikowanie tzw. **wsparcie na zalesienie**;

2) maksymalnie przez 5 lat na utrzymanie, pielęgnowanie i ewentualną ochronę przed zwierzyną poprzez

stosowanie repelentów (o ile plan zalesienia nie przewiduje ogrodzenia albo palikowania) nowo założonych upraw leśnych, jak również terenów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (również tych, na których nie są wymagane dolesienia), tzw. **premia pielęgnacyjna**;

3) maksymalnie przez 12 lat na pokrycie utraconych dochodów z działalności rolniczej, tzw. **premia zalesieniowa**.

8.2.8.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzające przepisy przejściowe,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 639/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz zmiany załącznika X do tego rozporządzenia,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 641/2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1310/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie środków i ich rozdziału w odniesieniu do roku 2014, a także i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 oraz rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1308/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie ich stosowania w roku 2014,

Rozporządzenie Komisji (UE) nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznające niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2014 r. poz. 1153, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 73, poz. 761, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.).

8.2.8.3.1.4. Beneficjenci

- Rolnicy – właściciele gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.
- JST będące właścicielami gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne – w zakresie kosztów założenia.

8.2.8.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy

8.2.8.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- minimalna powierzchnia gruntu objętego pomocą wynosi co najmniej 0,1 ha;
- pomocą objęte są grunty:

  - stanowiące grunty orne lub sady

  - inne niż rolne - wykazane w ewidencji gruntów jako użytki rolne lub grunty zadrzewione i

zakrzewione na użytkach rolnych, niewykorzystywane do produkcji rolniczej.

8.2.8.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Premiowane będą zalesienia wpływające na osiąganie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych.

W celu wypełnienia założeń Priorytetowych Ram Działań dla Sieci Natura 2000 (PAF) ustanowione będą również kryteria selekcji preferujące tworzenie korytarzy ekologicznych w ramach Sieci Natura 2000, o ile tego typu obszary będą przewidziane do zalesienia w Planach Zadań Ochronnych lub Planach Ochrony dla obszarów Natura 2000.

Ponadto, wszystkie zalesienia wpisywać się będą w założenia zawarte w Komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Zielona infrastruktura — zwiększanie kapitału naturalnego Europy".

8.2.8.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Maksymalna powierzchnia gruntu objętego pomocą w PROW 2014-2020 na jednego beneficjenta nie będzie większa niż 20 ha.

Stawki na zalesienie zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący. W przypadku premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej są to stawki jednoroczne.

1. Stawka płatności w zakresie **wsparcia na zalesienie** odpowiada 60% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych i została zróżnicowana w zależności od: (1) grupy sadzonych gatunków, tj. iglaste i liściaste; (2) nachylenia terenu: powyżej 12 stopni i w warunkach korzystnych; (3) charakterystyki zalesionych gruntów (grunty erozyjne); (4) rodzaju materiału sadzeniowego (sadzonki z odkrytym materiałem sadzeniowym, sadzonki mikoryzowane). Poziom częściowej rekompensaty oszacowanych kosztów (60%) ustalono biorąc pod uwagę zakładane cele Programu, ograniczenie budżetowe, a także przewidywany wpływ na atrakcyjność uczestnictwa w programie innych elementów, w tym premii pielęgnacyjnej, zalesieniowej oraz płatności bezpośrednich w ramach I filaru WPR.

W przypadku, jeżeli plan zalesienia przewiduje stosowanie zabiegów ochronnych przed zwierzyną, dodatkowo w ramach wsparcia na zalesienie refundowane będą koszty ogrodzenia lub palikowania.

2. Stawka płatności w zakresie **premii pielęgnacyjnej** została zróżnicowana w zależności od: (1) nachylenia terenu: powyżej 12 stopni i w warunkach korzystnych; (2) charakterystyki zalesionych gruntów (grunty erozyjne); (3) wykorzystania sukcesji naturalnej. Zastosowano pełną oszacowaną stawkę.

W przypadku, jeżeli plan zalesienia przewiduje stosowanie zabiegów ochronnych przed zwierzyną, dodatkowo w ramach premii pielęgnacyjnej refundowane będą koszty stosowania repelentów.

3. Stawka płatności w zakresie **premii zalesieniowej** została skalkulowana biorąc pod uwagę zalecenia KE co do unikania nadmiernej kompensacji z uwagi na fakt, iż dla gruntów zalesionych będą przysługiwały płatności bezpośrednie przez cały okres zobowiązania, zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1307/2013. Zastosowano pełną oszacowaną stawkę.

Stawki płatności dla działania zalesieniowego:

Wsparcie na zalesienie:

A. Zalesianie w warunkach korzystnych: 6 553 zł/ha dla gatunków iglastych; 7 152 zł/ha dla gatunków liściastych.

B. Zalesianie na gruntach o nachyleniu powyżej 12°: 7 146 zł/ha dla gatunków iglastych; 7 624 zł/ha dla gatunków liściastych.

C. Zalesianie na gruntach erozyjnych: 5 012 zł/ha dla gatunków iglastych; 5 470 zł/ha dla gatunków liściastych.

D. Zalesianie na gruntach erozyjnych o nachyleniu powyżej 12°: 5 711 zł/ha dla gatunków iglastych; 6 098 zł/ha dla gatunków liściastych.

E. Zalesianie sadzonkami z zakrytym systemem korzeniowym i mikoryzowanymi w warunkach korzystnych: 6 934 zł/ha dla gatunków iglastych; 4 984 zł/ha dla gatunków liściastych.

F. Zalesianie sadzonkami z zakrytym systemem korzeniowym i mikoryzowanymi na gruntach o nachyleniu powyżej 12°: 7 385 zł/ha dla gatunków iglastych; 5 366 zł/ha dla gatunków liściastych.

G. Zabezpieczanie przed zwierzyną - grodzenie 2-metrową siatką metalową - 8,82 zł/mb.

H. Zabezpieczenie 3 palikami - 1 132 zł/ha.

Premia pielęgnacyjna:

A. Na gruntach w warunkach korzystnych - 1 075 zł/ha.

B. Na gruntach o nachyleniu powyżej 12° - 1 237 zł/ha.

C. Na gruntach erozyjnych - 1 358 zł/ha.

D. Na gruntach erozyjnych o nachyleniu powyżej 12° - 1 628 zł/ha.

E. Na gruntach innych niż rolne z wykorzystaniem sukcesji naturalnej - 794 zł/ha.

F. Na gruntach innych niż rolne o nachyleniu powyżej 12° z wykorzystaniem sukcesji naturalnej - 968 zł/ha.

G. Zabezpieczenie repelentami - 424 zł/ha.

Premia zalesieniowa:

A. Premia zalesieniowa - 1 215 zł/ha.

8.2.8.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.8.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności weryfikacji w toku kontroli administracyjnej warunku dotyczącego ograniczenia, że

do zalesienia będą mogły być przeznaczane grunty przewidziane do zalesienia w planach zagospodarowania przestrzennego.

2. Trudności weryfikacji wpływu zalesienia na osiąganie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych.

8.2.8.3.1.9.2. Działania łagodzące

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania.

8.2.8.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania.

8.2.8.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Koszty zostały ustalone ryczałtowo na hektar z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych.

Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na rzeczywistych kosztach związanych z zakładaniem, pielęgnacją i ochroną upraw leśnych w różnych regionach kraju. Ponieważ analiza czynników kształtujących koszty założenia uprawy, jej pielęgnacji i ochrony nie wykazała istotnego zróżnicowania regionalnego, bazowano na kosztach uśrednionych w skali kraju.

W kalkulacji stawek płatności korzystano z:

- informacji uzyskanych z nadleśnictw prowadzących szkółki kontenerowe, tj. produkujących materiał z zakrytym systemem korzeniowym; informacje o cenach sadzonek „z gruntu" uzyskano z nadleśnictw o największym udziale lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa oraz nadleśnictw o potencjalnie największych powierzchniach do zalesiania tego rodzaju gruntów;

- danych dotyczących kosztów: robocizny, materiałów użytych do zalesień i pielęgnowania lasu, poniesionych w latach 2005-2012 przez wszystkie nadleśnictwa w kraju, uzyskanych z Systemu Informatycznego Lasów Państwowych;

- informacji uzyskanych od prywatnych firm leśnych świadczących usługi prywatnym właścicielom gruntów rolnych i lasów;

- katalogów norm czasu dla prac leśnych, wprowadzonych Zarządzeniem nr 99 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2003 r. OR-181-1/03 (materiał pomocniczy);

- „Zasad hodowli lasu", stanowiących załącznik do Zarządzenia nr 53 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r., obowiązujących w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 1 stycznia 2012 r.;

- „Instrukcji urządzenia lasu", stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego

Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r., obowiązującej w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 21 listopada 2011 r.

W kalkulacjach uwzględniono również wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

W zakresie **wsparcia na zalesianie** przy wyliczeniu wysokości stawek płatności brano pod uwagę koszty: przygotowania gruntu (w tym specjalnego przygotowania w przypadku gruntów erozyjnych oraz z nachyleniem powyżej 12°), zakupu sadzonek (uwzględniające poprawki w drugim roku po posadzeniu), dowozu i dołowania sadzonek, sadzenia oraz wykonania poprawek. Do wsparcia na zalesianie dodatkowo może być przyznawane wsparcie na ochronę uprawy leśnej poprzez grodzenie uprawy lub palikowanie, gdzie wysokość stawki została skalkulowana na podstawie kosztów: materiałów użytych do zabezpieczenia uprawy leśnej przed zwierzyną, robocizny oraz transportu.

W zakresie **premii pielęgnacyjnej** przy wyliczeniu wysokości stawek płatności brano pod uwagę koszty: wykaszania chwastów, cięć pielęgnacyjnych, przerzedzania przegęszczonych partii samosiewów (w przypadku zalesień z wykorzystaniem sukcesji naturalnej), czyszczeń wczesnych i późnych, ochrony przed szkodnikami i grzybami oraz ochrony przeciwpożarowej. Do premii pielęgnacyjnej dodatkowo może być przyznawana pomoc na ochronę uprawy leśnej poprzez użycie repelentów, gdzie wysokość stawki została skalkulowana na podstawie kosztów zakupu środków ochrony oraz kosztów związanych z robocizną.

W zakresie **premii zalesieniowej** przy wyliczeniu wysokości stawki, brano pod uwagę wartość utraconych dochodów związanych z trwałym wyłączeniem 1 ha gruntu z użytkowania rolnego. Kalkulację w tym zakresie poparto danymi z Głównego Urzędu Statystycznego dotyczącymi cen produktów rolnych, które decydują o sumarycznej wartości przychodów oraz kalkulacją kosztów bezpośrednich produkcji rolnej, opracowaną przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego.

Przychody gospodarstwa rolnego z 1 ha powierzchni gruntów przeznaczonych do zalesień ustalono na podstawie średniej wysokości plonu wybranych upraw (Rocznik Statystyczny Rolnictwa z 2012 r.) oraz średniej ceny w skupie (Ceny produktów rolnych GUS 2011-2013) dla żyta, owsa, pszenżyta, kukurydzy na ziarno i ziemniaków oraz danych dostępnych na internetowych portalach rolniczych dotyczących cen ziarna kukurydzy na paszę.

Koszty gospodarstwa rolnego ustalono jako wartość kosztów bezpośrednich prowadzenia upraw wymienionych roślin na podstawie danych przedstawionych w kalkulacjach rolniczych, zamieszczanych na stronach Ośrodków Doradztwa Rolniczego (ODR) (za lata 2010-2013).

Ostateczną stawkę premii zalesieniowej ustalono biorąc pod uwagę ekspertyzę Instytutu Badawczego Leśnictwa oraz opracowania Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w przedmiotowym zakresie. Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.

8.2.8.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i uzasadnienie rozmiaru gospodarstw, powyżej którego wsparcie uzależnione jest od przedłożenia planu urządzenia lasu lub równoważnego instrumentu.

Pomoc na zalesienie i tworzenie terenów zalesionych jest udzielana do gruntów, dla których opracowany jest **plan zalesienia** przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Opis „równoważnego instrumentu”

-

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie gatunków, obszarów i metod stosowanych w celu uniknięcia niewłaściwego zalesiania, o których mowa w art. 6 lit. a) [DA RD – C(2014)1460], w tym opis warunków środowiskowych i klimatycznych obszarów, na których przewidziane jest zalesienie, o których mowa w art. 6 lit. b) tego samego rozporządzenia

Plan zalesienia oraz przepisy krajowe określają **wymogi zalesienia**, w tym w szczególności: skład gatunkowy zalesień oraz metodę sadzenia, jak również pochodzenie materiału sadzeniowego, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru.

Ponadto, zalesienia wspierane w ramach poddziałania będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych zgodnie z wymogami określonymi w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy.

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie minimalnych wymogów w dziedzinie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 [DA RD – C(2014)1460]

Zalesienia będą wykonywane zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko (w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanego zalesienia - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów).

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Określenie minimalnej i maksymalnej liczby drzew, które należy posadzić na hektar, oraz dopuszczonych gatunków leśnych

-

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Wskazanie korzyści dla środowiska płynących ze wspieranych systemów

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W stosownych przypadkach, wykaz gatunków organizmów szkodliwych dla roślin, które to gatunki mogą spowodować klęskę

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] Określenie obszarów leśnych sklasyfikowanych jako obszary wysokiego lub średniego ryzyka występowania pożarów lasów zgodnie z odpowiednim planem ochrony lasów

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W przypadku działań zapobiegawczych dotyczących występowania szkodników i chorób, opis stosownej klęski poparty dowodami naukowymi

-

[Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska] Określenie rodzajów kwalifikowalnych inwestycji oraz celów środowiskowych, których osiągnięciu mają one służyć

-

8.2.8.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.8.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.8.4.2. Działania łagodzące

8.2.8.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.8.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.8.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie i uzasadnienie rozmiaru gospodarstw, powyżej którego wsparcie uzależnione jest od przedłożenia planu urządzenia lasu lub równoważnego instrumentu.

Opis „równoważnego instrumentu”

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie gatunków, obszarów i metod stosowanych w celu uniknięcia niewłaściwego zalesiania, o których mowa w art. 6 lit. a) [DA RD – C(2014)1460], w tym opis warunków środowiskowych i klimatycznych obszarów, na których przewidziane jest zalesienie, o których mowa w art. 6 lit. b) tego samego rozporządzenia

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie minimalnych wymogów w dziedzinie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 [DA RD – C(2014)1460]

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Określenie minimalnej i maksymalnej liczby drzew, które należy posadzić na hektar, oraz dopuszczonych gatunków leśnych

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Wskazanie korzyści dla środowiska płynących ze wspieranych systemów

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W stosownych przypadkach, wykaz gatunków organizmów szkodliwych dla roślin, które to gatunki mogą spowodować klęskę

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] Określenie obszarów leśnych sklasyfikowanych jako obszary wysokiego lub średniego ryzyka występowania pożarów lasów zgodnie z odpowiednim planem ochrony lasów

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W przypadku działań zapobiegawczych dotyczących występowania szkodników i chorób, opis stosownej klęski poparty dowodami naukowymi

[Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska] Określenie rodzajów kwalifikowalnych inwestycji oraz celów środowiskowych, których osiągnięciu mają one służyć

8.2.8.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

W ramach działania wspierane będą zalesienia na minimalnej powierzchni 0,1 ha, która odpowiada minimalnej powierzchni zgodnie z definicją lasu określoną w art. 3 ustawy o lasach i która stanowi, iż las to grunt:

1) o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami i krzewami oraz runem leśnym - lub przejściowo jej pozbawiony:

a) przeznaczony do produkcji leśnej lub

b) stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo

c) wpisany do rejestru zabytków;

2) związany z gospodarką leśną, zajęty pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Do zalesienia będą wykorzystywane gatunki nieinwazyjne.

8.2.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)

8.2.9.1. Podstawa prawna

Art. 27 rozporządzenia EFRROW

8.2.9.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Tworzenie się grup i organizacji producentów stanowi odpowiedź na rosnące wymogi odbiorców surowców rolnych i ma szczególne znaczenie w Polsce jako kraju o silnym rozdrobnieniu agrarnym.

Z punktu widzenia producentów rolnych, udział w grupie producentów oznacza stabilizację zbytu produktów, zwiększenie opłacalności produkcji. W ramach grupy lub organizacji producentów możliwe jest: wspólne planowanie i organizowanie produkcji pod kątem zapewnienia odpowiedniej jej wielkości i jakości, wspólne przygotowanie produktów do sprzedaży, ich przechowywanie i transport, nawiązywanie kontaktów handlowych i negocjowanie warunków sprzedaży. Działanie grupowe wzmacnia pozycję producentów rolnych w łańcuchu żywnościowym, sprzyja zwiększaniu ich udziału w wartości dodanej. Współpraca z grupą producentów jest też korzystna dla odbiorcy surowca ze względu na możliwość zapewnienia sobie: regularności dostaw, dostosowania ich wielkości do potrzeb, odpowiedniej i wyrównanej jakości surowca.

Wsparcie tworzenia się grup i organizacji producentów wpisuje się w postulat integracji poziomej i pionowej oraz skracania łańcucha żywnościowego, stanowi więc element realizacji celu szczegółowego 3A „Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe”.

Dodatkowo grupy producentów poprzez wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie organizacji produkcji i marketingu, a także technologii produkcji mogą przyczyniać się do zwiększenia innowacyjności sektora rolnego. Ponadto, realizacja działania wpisuje się także w cele klimatyczne i środowiskowe; przewidziano preferencje w zakresie dostępu do wsparcia dla grup i organizacji, które utworzą się w kategorii rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego oraz w kategorii produkty rolnictwa ekologicznego. Utworzenie grupy producentów rolnych pozwala na prawidłowe zarządzanie kwestiami dostaw w kontekście ograniczania negatywnego wpływu na środowisko, w tym odpadów, na wspólne dokonywanie zakupów, umożliwia wspólne, a tym samym bardziej efektywne użytkowanie maszyn i urządzeń. W związku z tym, planowanie optymalnej produkcji w grupie przy dbałości o jej jakość a następnie sprzedaż produktów oraz organizowanie całego zaplecza produkcyjnego, bezpośrednio w sposób pozytywny wpływa na środowisko naturalne.

8.2.9.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.9.3.1. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym.

Poddziałanie:

- 9.1 - Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie

8.2.9.3.1.1. Opis rodzaju operacji

-

8.2.9.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Wsparcie stanowi procentowy ryczałt od wartości przychodów netto grupy lub organizacji producentów ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, wytworzonych w gospodarstwach rolnych jej członków, w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom niebędącym członkami grupy lub organizacji. Pomoc przyznawana jest w okresie pierwszych 5 lat funkcjonowania grupy/organizacji od dnia rejestracji/uznania.

8.2.9.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 88, poz. 983, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 671).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 50 oraz 1272).

8.2.9.3.1.4. Beneficjenci

- Nowe grupy producentów rolnych, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., działające jako przedsiębiorcy, składające się z osób fizycznych i które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności.
- Nowe organizacje producentów, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., działające jako przedsiębiorcy, składające się z osób fizycznych lub prawnych i które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności.

Powyżej wymienione podmioty powinny wykonywać swoją działalność jako mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo.

8.2.9.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.9.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który spełnia następujące warunki:

- grupa lub organizacja producentów została uznana na poziomie kraju na podstawie biznesplanu;
- łączy producentów jednego produktu lub grupy produktów, którzy nie byli członkami grupy producentów/wstępnie uznanej grupy producentów/organizacji, utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, której przyznano pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r.;
- przedłoży biznesplan i zadeklaruje jego realizację w celu osiągnięcia jego założeń w trakcie trwania 5-letniego okresu wsparcia.

Wsparcia nie przewiduje się na tworzenie grup i organizacji producentów w kategorii produktu: drób żywy (bez względu na wiek), mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone.

8.2.9.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje w przyznawaniu pomocy dla grup i organizacji producentów, spełniających następujące warunki:

1)zorganizowanych w formie spółdzielni,

2)zrzeszających producentów w następujących kategoriach:

- produkty wysokiej jakości objęte art. 16 rozporządzenia EFRROW, w szczególności rolnictwa ekologicznego;
- świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone;
- bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone;
- owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone);
- miód naturalny lub jego produkty pszczele;
- rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego;
- szyszki chmielowe;

3)zrzeszających jak największą liczbę członków w danej kategorii.

4)zrzeszających producentów, w gospodarstwach których produkcja objęta została dobrowolnym

ubezpieczeniem.

8.2.9.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wsparcie wynosi:

- w pierwszym roku – 10%,
- w drugim roku – 8%,
- w trzecim roku – 6%,
- w czwartym roku – 5%,
- w piątym roku – 4%.

Maksymalnie równowartość 100 000 euro w każdym roku pięcioletniego okresu pomocy.

Wypłata ostatniej raty wsparcia nastąpi po potwierdzeniu prawidłowej realizacji biznesplanu.

Biznesplan zawiera w szczególności:

1)informacje podstawowe o grupie/organizacji, takie jak np. nazwa, adres, forma prawna, wskazanie członków i wielkości produkcji każdego z nich;

2)cele, spójną koncepcję oraz etapy rozwoju grupy/organizacji, w oparciu o cele dla których udzielane jest wsparcie tj.:

- dostosowania do wymogów rynkowych procesu produkcyjnego i produktów producentów, którzy są członkami takich grup lub organizacji,
- wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych,
- ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności, oraz
- innych zadań, które mogą być prowadzane przez grupy i organizacje producentów, takich jak rozwijanie umiejętności biznesowych i marketingowych oraz organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji,

3)opis wyjściowej i docelowej sytuacji grupy/organizacji, w tym m.in. informacje nt. zasobów poszczególnych gospodarstw będących w posiadaniu członków grupy/organizacji oraz struktury organizacyjnej i wielkości produkcji;

4)opis i harmonogram planowanych działań prowadzących do rozwoju grupy/organizacji, w tym inwestycji;

5)informacje nt. planowanych szkoleń i korzystania z doradztwa;

6)informacje nt. innych zamierzeń dotyczących rozwoju grupy/organizacji.

8.2.9.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.9.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.9.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.9.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.9.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.9.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis urzędowej procedury uznawania grup

8.2.9.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.9.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudność w weryfikowaniu poszczególnych członków grup producentów rolnych

- pod względem ich przynależności do wyłącznie jednej grupy producentów dla jednego produktu,

- pod względem ich przynależności do grupy producentów, która otrzymała już wsparcie na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r.

8.2.9.4.2. Działania łagodzące

Wprowadzenie warunku, iż o wsparcie może ubiegać się wyłącznie grupa producentów rolnych złożona tylko z osób fizycznych. Podmiot wdrażający będzie miał możliwość dokładnego zweryfikowania przynależności danego producenta.

8.2.9.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania.

8.2.9.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.9.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Opis urzędowej procedury uznawania grup

Proces uznawania grup producentów w sektorze rolnym reguluje ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw

Producenci rolni, którzy chcą utworzyć grupę producentów rolnych, rejestrują się najpierw jako przedsiębiorcy w Krajowym Rejestrze Sądowym/Rejestrze Przedsiębiorców. Aby uzyskać status grupy producentów rolnych, osoby reprezentujące grupę składają do właściwego ze względu na siedzibę grupy marszałka województwa wniosek o rejestrację grupy wraz z wymaganymi załącznikami. Marszałek województwa, w drodze decyzji administracyjnej, stwierdza spełnienie przez grupę warunków określonych w ww. i dokonuje wpisu do rejestru grup producentów rolnych. Marszałek województwa prowadzi rejestr grup producentów rolnych i sprawuje nadzór nad działalnością grup, poprzez przeprowadzane kontrole w zakresie spełniania przez grupy warunków określonych w ww. ustawie. Organem odwoławczym od decyzji marszałka województwa jest minister właściwy do spraw rolnictwa.

Proces uznawania organizacji w sektorze mleka i przetworów mlecznych reguluje ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych.

Producenci, którzy chcą utworzyć organizację w sektorze mleka, składają do Prezesa Agencji Rynku Rolnego wniosek o uznanie organizacji producentów w tym sektorze wraz z wymaganymi załącznikami. Prezes, w drodze decyzji administracyjnej, stwierdza spełnienie przez organizacje warunków określonych w ww. ustawie i uznaje organizacje oraz wpisuje je do rejestru organizacji producentów.

8.2.9.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r., o której mowa w pkt. 1 warunków kwalifikowalności należy rozumieć jako środki wsparcia otrzymane przez grupę/organizację producentów w celu utworzenia i przeznaczenie ich na działalność administracyjną lub inwestycyjną.

8.2.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

8.2.10.1. Podstawa prawna

Art. 28 rozporządzenia EFRROW

8.2.10.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Istotą działania jest promowanie praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami (w celu ochrony gleb, wód, klimatu), ochrony cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków, różnorodności krajobrazu oraz ochrony zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, a także ochrony różnorodności krajobrazu.

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 jest w dużej części kontynuacją dotychczasowego podejścia. Nowe rozwiązania uwzględniają jednak aktualną ocenę SWOT i zawierają elementy silniej ukierunkowujące wsparcie na specyficzne, zróżnicowane terytorialnie potrzeby i presje środowiskowe. Wzięto także pod uwagę doświadczenia pozwalające poprawić efektywność i ograniczyć poziom błędów w stosunku do analogicznych pakietów PROW 2007-2013. Istotnie zmodyfikowano i rozszerzono zakres wymogów, podnosząc poziom ambicji, m.in. z uwagi na zwiększenie poziomu wymogów wynikających z „zazielenienia" płatności bezpośrednich. Wzięto pod uwagę znaczenie tego działania dla realizacji wszystkich trzech celów przekrojowych Programu, w tym celu klimatycznego.

Działanie zostało zaplanowane jako jeden z komponentów realizujących strategiczne unijne i krajowe cele środowiskowe, uwzględniając przy tym gospodarcze i społeczne znaczenie rolnictwa w kontekście rosnącego zapotrzebowania na surowce rolne oraz wciąż duże znaczenie działalności rolniczej dla zatrudnienia i rozwoju terytorialnego w Polsce. Działanie wpisuje się w unijne i krajowe strategiczne ramy prawne, określone przede wszystkim przez:

- Dyrektywę Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. L 206 z dnia 22.7.1992, z późn. zm.) (Dyrektywa siedliskowa) oraz Dyrektywę 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. U. L 20 z 26.1.2010, z późn. zm.) (Dyrektywa Ptasia), realizujące unijny cel zahamowania utraty różnorodności biologicznej,
- Dyrektywę Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącą ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. U. L 375 z 31.12.1991, z późn. zm.) (Dyrektywa azotanowa),
- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/06/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. L 327 z 22.12.2000, z późn. zm.) (Ramowa dyrektywa wodna),
- Pakiet energetyczno-klimatyczny UE opublikowany w Dz. Urz. UE z dnia 5 czerwca 2009, Protokół z Kioto do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 203, poz. 1684) (Protokół z Kioto),
- Krajową Strategię Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 - 2020,
- Priorytetowe Ramy Działania dla sieci Natura 2000 na Wieloletni Program Finansowania UE w latach 2014-2020 (PAF),

- Krajowy Strategiczny Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA).

Uwzględnienie zróżnicowania polskiego rolnictwa

Rozwój polskiego rolnictwa charakteryzuje dwutorowość. Tradycyjnej, ekstensywnej gospodarce rolnej szczególnie ważnej dla zachowania obszarów cennych przyrodniczo towarzyszy tendencja do intensyfikacji produkcji, szczególnie na obszarach o korzystnej strukturze rolnictwa. Zostało to uwzględnione poprzez wyodrębnienie pakietów przyrodniczych ukierunkowanych na obszary Natura 2000 i poza nimi (Pakiety 4 i 5) oraz pakietów skierowanych głównie do gospodarstw o intensywnej produkcji (Pakiety 1 i 2). Zachowaniu tradycyjnych sadów odmian drzew owocowych oraz zasobów genetycznych roślin i zwierząt służą trzy odrębne Pakiety (odpowiednio 3, 6 i 7).

Wkład w cele klimatyczne Programu

W trakcie projektowania działania zidentyfikowano i uwzględniono w poszczególnych pakietach wymogi (praktyki) przeciwdziałające zmianom klimatu, jak i przyczyniające się do adaptacji sektora do tych zmian. Kluczowe, promowane w ramach działania praktyki mitygacyjne, to: zachowanie trwałych użytków zielonych (wszystkie pakiety), poprawa bilansu materii organicznej, w tym poprzez płodozmian (Pakiet 1), międzyplony jako okrywa glebowa na obszarach OSN, obszarach zagrożonych erozją oraz o niskiej zawartości próchnicy (Pakiet 2), optymalizacja nawożenia m.in. poprzez plan nawozowy (Pakiet 1), ekstensyfikacja produkcji, na obszarach Natura 2000 i poza nimi (Pakiet 4 i 5), zachowanie starych sadów tradycyjnych (Pakiet 3). Do poprawy odporności sektora na zmiany klimatyczne przyczyniać się będą wszystkie spośród ww. praktyk przeciwdziałających utracie (lub prowadzące do zwiększenia) zawartości substancji organicznej i przeciwdziałające procesom erozyjnym gleb, a także zachowanie zasobów genetycznych roślin i zwierząt (Pakiet 6 i 7). Ograniczeniu ulegnie również zanieczyszczenie powietrza poprzez zmniejszenie uwalniania do atmosfery tlenków azotu związanych z nadmiernym i nieracjonalnym stosowaniem nawozów zawierających azot.

Wkład działania w przeciwdziałanie erozji gleb

Jeden z pakietów tego działania, Pakiet 2. Ochrona gleb i wód jest dedykowany obszarom szczególnie narażonym na procesy erozji wodnej gleb. Także inne pakiety tego działania, w szczególności Pakiet 1, oraz inne działania Programu, tj. Rolnictwo ekologiczne, Zalesiane i tworzenie trenów zalesionych oraz Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami będą miały podobne oddziaływanie, głównie poprzez promowanie prawidłowego zmianowania, dywersyfikacji upraw, międzyplonów, zachowania trwałych użytków zielonych (TUZ), elementów krajobrazu, zalesianie terenów podatnych na erozję oraz utrzymanie rolniczego gospodarowania gruntami zgodnie z zasadami dobrej kultury rolnej. Projektując to działanie uwzględniono także komplementarne oddziaływanie w tym zakresie instrumentów I filara WPR, w tym, w szczególności, normy GAEC 4 (Minimalna pokrywa glebowa) oraz GAEC 5 (Minimalne zagospodarowanie terenu odzwierciedlające warunki danego miejsca w celu ograniczenia erozji), a także wymogi w zakresie dywersyfikacji upraw i obszarów proekologicznych w ramach „zielonego" komponentu systemu wsparcia bezpośredniego.

Wkład w realizację celów Natura 2000

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne, a w szczególności Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, którego celem jest ochrona cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków ptaków na obszarach Natura 2000 wpisuje się, poprzez ukierunkowanie wsparcia na konkretne cenne

siedliska i zagrożone gatunki ptaków w realizację określonych w PAF głównych działań priorytetowych tj.: *„Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych poprzez prowadzenie ekstensywnego sposobu użytkowania (...)”*, *„Zaniechanie eksploatacji siedlisk ze względu na ich wymogi ochrony”, „Monitoring programu rolnośrodowowiskowego na obszarach Natura 2000”.* Ponadto, pakiet ten przyczyni się również do realizacji działań priorytetowych dla sieci Natura 2000 – siedliska i gatunki terenów rolniczych i leśnych, poprzez następujące działania PAF: *„Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie nalotu drzew i krzewów z terenów nieleśnych”, „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie gatunków ekspansywnych i obcych gatunków inwazyjnych”, „Zachowanie siedlisk łąkowych chronionych w ramach Dyrektywy siedliskowej na terenach obszarów OSO i OZW”, „Zachowanie siedlisk ptaków na terenach rolnych obszarów OSO i OZW”* oraz do realizacji określonych w ramach PAF działań w zakresie działań priorytetowych dla sieci Natura 2000 – siedliska i gatunki terenów podmokłych, w tym torfowisk poprzez realizację: *„Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków poprzez poprawę stosunków wodnych”, „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie nalotu drzew i krzewów z terenów nieleśnych”, „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez koszenie trzciny”.*

Zaprojektowane pakiety przyrodnicze w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego są także ukierunkowane na ochronę cennych siedlisk zarówno na obszarach Natura 2000, jak i poza nimi. Wsparcie to w dużej części trafi na obszary o szczególnych walorach przyrodniczych, które w Polsce związane są z: (1) tradycyjną gospodarką rolną w regionach o mozaikowatej strukturze rolnictwa, (2) wysokim udziałem trwałych użytków zielonych, (3) występowaniem obszarów mokradłowych, których duża część położona jest na obszarach Natura 2000.

Należy podkreślić, że „horyzontalnym” wymogiem, tj. obowiązującym we wszystkich pakietach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, sprzyjającym zachowaniu walorów przyrodniczych obszarów rolniczych, jest zachowanie powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo, stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Wkład w realizację Dyrektywy azotanowej i Ramowej dyrektywy wodnej

Realizacja działania, w szczególności Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone, jak i Pakietu 2. Ochrona gleb i wód (którego obszar wdrażania zostanie rozszerzony po wejściu w życie zaktualizowanych *Planów zarządzania wodami w dorzeczach),* wniesie wkład w realizację celów Dyrektywy azotanowej i Ramowej dyrektywy wodnej z uwagi na pozytywny wpływ na jakość wód. Realizacja wymogów w ramach tych pakietów, a także wymóg ekstensyfikacji w Pakietach 4 i 5, umożliwi racjonalne i efektywne gospodarowanie składnikami mineralnymi oraz ograniczenie ich strat, co w efekcie wpłynie na zmniejszenie presji zanieczyszczenia azotem i fosforem wód powierzchniowych (spływ) i podziemnych (wymywanie), co przyczyni się do realizacji celów określonych w Ramowej dyrektywie wodnej.

Uzasadnienie rezygnacji z wybranych pakietów działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013

Pakiety w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego stanowią w większości kontynuację analogicznych pakietów wdrażanych w ramach działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013. Korzystając jednakże z doświadczeń z wdrażania działania Program rolnośrodowiskowy uległy one pewnym modyfikacjom. Wzmocniono ukierunkowanie terytorialne, w tym uwzględniono szczególne potrzeby obszarów Natura 2000 (w tym obszarów specjalnej ochrony ptaków), parków narodowych, obszarów narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN), obszarów narażonych na występowanie czynników erozyjnych, obszarów o niskiej zawartości próchnicy w glebie. Zmodyfikowano wymogi dla poszczególnych pakietów działania, silniej ukierunkowując je na

zidentyfikowane potrzeby i presje środowiskowe.

Pakietem wdrażanym w ramach PROW 2007-2013, z którego kontynuowania w PROW 2014-2020 zrezygnowano, m.in. ze względu na niewielkie zainteresowanie beneficjentów, jest Pakiet 9. Strefy buforowe, w ramach którego wspierane były strefy buforowe oraz miedze śródpolne. Miedze śródpolne są jednak jednym z elementów obszarów proekologicznych (EFA) w ramach zazielenienia. Są to miedze o szerokości od 1 m do 20 m, będące w dyspozycji rolnika, na których nie może być prowadzona produkcja rolna, a które położone są na gruncie ornym lub przylegają dłuższą krawędzią do gruntu ornego. Natomiast strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych o szerokości odpowiednio: 5 m w przypadku stosowania obornika i 10 m w przypadku stosowania gnojowicy i 20 m od ujęć wody pitnej są obowiązkową normą w ramach Dobrej Kultury Rolnej (DKR 1).

Nie zaproponowano również pakietu ukierunkowanego na ochronę siedlisk lęgowych zagrożonych gatunków ptaków poza obszarami Natura 2000, co wynika z konieczności skoncentrowania dostępnych środków Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego przede wszystkim na obszary Natura 2000, ze względu na ich priorytetowe znaczenie. Niemniej jednak przestrzeganie zasad ochrony lęgowisk ptaków jest wymogiem objętym zasadą wzajemnej zgodności, której podlegają wszyscy rolnicy otrzymujący płatności bezpośrednie oraz pośrednio będzie realizowany poprzez wsparcie siedlisk przyrodniczych.

Utrzymanie kluczowej roli doradców rolnośrodowiskowych

W ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego zostały również wykorzystane pozytywne doświadczenia z funkcjonowania systemu doradztwa rolnośrodowiskowego. Jednym z wymogów w ramach wszystkich pakietów jest obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej oraz w przypadku pakietów przyrodniczych ekspertyzy przyrodniczej (z wyjątkiem ekstensywnego użytkowania na obszarach specjalnej ochrony ptaków - OSO). Wzorem lat ubiegłych plan ten będzie przygotowywany przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego, a dokumentacja przyrodnicza przy udziale eksperta przyrodniczego, których zadaniem jest również informowanie beneficjentów oraz udzielanie porad mających na celu jak najlepsze i najefektywniejsze wdrożenie działania w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Ich rola jest szczególnie ważna w procesie edukowania beneficjentów działania, który jest istotnym elementem przyczyniającym się do efektywnego wykorzystywania środków.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania:

(10.1)[1] Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych

(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie.

W ramach poddziałania **(10.1) Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych** pomoc będzie udzielana na: (i) praktyki agrotechniczne promujące zrównoważony system gospodarowania, w tym racjonalne nawożenie oraz ochronę wód przed zanieczyszczeniami, odpowiednie użytkowanie gleb w celu przeciwdziałania utracie substancji organicznej w glebie oraz (ii) działania służące ochronie różnorodności biologicznej obszarów wiejskich, w tym ochronę cennych siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 oraz poza nimi, a także (iii) zachowanie tradycyjnych odmian i gatunków drzew owocowych.

W ramach poddziałania **(10.1) Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych** pomoc będzie udzielana na następujące typy operacji (pakiety):

1. Rolnictwo zrównoważone.

2. Ochrona gleb i wód.
3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.
4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000.
5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000.

W ramach poddziałania **(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie** pomoc udzielana będzie na zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych oraz ochronę szczególnie cennych ras zwierząt gospodarskich, w przypadku których niska lub malejąca liczebność stwarza zagrożenie ich wyginięcia.

W ramach poddziałania **(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie** pomoc udzielana będzie na następujące typy operacji (pakiety):

6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Zobowiązanie w ramach działania podejmowane jest na okres 5 lat.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne przyczynia się bezpośrednio do realizacji poniższych celów szczegółowych w ramach Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);
- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Ponadto, Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne przyczynia się, obok wymienionych powyżej celów szczegółowych, również pośrednio do realizacji celów szczegółowych w ramach Priorytetu 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa (5D);
- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Działanie będzie realizować także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich, którymi są: innowacyjność, środowisko oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu i przystosowanie się do nich.

[1] Kodyfikacja działań zgodna z aktem wykonawczym do rozporządzenia EFRROW.

8.2.10.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.10.3.1. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Cel: Promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie.

Wsparcie w ramach tego pakietu promuje racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrody, ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko, przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie.

Beneficjent zobowiązany jest do dwukrotnego przeprowadzenia analizy gleby, wykonania corocznie planu nawozowego, dywersyfikacji upraw (min. 4 w każdym roku), odpowiedniego płodozmianu, przynajmniej dwukrotnego zastosowania na każdej działce w okresie trwania zobowiązania jednej z trzech praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie: międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika, jednak przynajmniej raz powinien to być międzyplon. Praktyki te stanowić będą podstawę planowania środowiskowego w prawidłowej gospodarce rolnej.

Ważnym celem pakietu jest racjonalne stosowanie nawozów, uwzględniające potrzeby poszczególnych roślin oraz zawartość P, K, Mg w glebie. Racjonalne stosowanie nawozów ogranicza emisję tlenków azotu do atmosfery oraz zapobiega przedostawaniu się zawartych w nawozach składników, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych.

Badanie (analiza chemiczna) gleby umożliwi zastosowanie optymalnych ilości nawozów, co pozwoli na uniknięcie wprowadzenia zbyt dużej ich ilości do gleby oraz ograniczenie ich wymywania i przenikania do wód gruntowych. Wyniki analizy gleby posłużą do opracowania każdego roku trwania zobowiązania planu nawożenia, który wskaże ilości azotu, fosforu, potasu, magnezu, wapnia do zastosowania w nawozach na danej działce rolnej. Rozszerzenie analizy gleby o zawartość węgla organicznego pozwoli na lepsze monitorowanie i ewaluację efektów środowiskowych tego pakietu, w tym w zakresie celu klimatycznego.

Pakiet jest działaniem równoważnym do jednej z praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, o których mowa w art. 43 rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich, tj. dywersyfikacji upraw z uwagi na wprowadzenie wymogu zastosowania minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, definiowanych w ten sam sposób jak w ramach ww. rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich. Udział głównej uprawy, a także zbóż łącznie nie może przekroczyć 65%, jednocześnie udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych.

Jednocześnie, beneficjent zobowiązany jest do odpowiedniego zmianowania, polegającego na zastosowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania na działce rolnej. Grupy upraw wykorzystywane do zmianowania obejmują rośliny o podobnych wymaganiach odnośnie stanowiska, tj. warunków glebowych oraz wymagań przedplonowych i agrotechniki. Na tej podstawie wyróżnia się m.in. takie grupy roślin jak: zboża, okopowe czy bobowate grubonasienne. Tytoń nie będzie objęty wsparciem, natomiast sorgo i

kukurydza zostaną włączone do grupy upraw: zboża. Grupy te będą szczegółowo określone w przepisach krajowych.

Dodatkowo, w planie działaności rolnośrodowiskowej jest wykazane, iż planowane zmianowania oraz wymagane dodatkowe praktyki zapewniają pozytywny bilans materii organicznej.

Istotnym z punktu widzenia zachowania różnorodności biologicznej jest wymóg koszenia lub wypasania trwałych użytków zielonych. Realizacja powyższego wymogu przyczynia się do zahamowania sukcesji naturalnej tych gruntów, sprzyja zachowaniu bogactwa gatunkowego łąk i pastwisk oraz przeciwdziała wkraczaniu gatunków ekspansywnych.

Wymogi dotyczą wszystkich gruntów ornych w gospodarstwie.

Wymogi jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;

3. Zastosowanie minimum 4 upraw* w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% i udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% *(*) uprawa – zdefiniowana w art. 44 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013*

4. Dwukrotna chemiczna analiza gleby (pH, P, K, Mg i węgiel organiczny) – wykonana w pierwszym (lub poprzedzającym) i w piątym (lub poprzedzającym) roku realizacji pakietu;

5. Obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania;

6. Zastosowanie m.in. w celu uzyskania dodatniego bilansu materii organicznej na działce rolnej:

- w zmianowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania;
- najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, w dwóch różnych latach:
    - międzyplonu (wysiewanego w terminie do 1 października, przy jednoczesnym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 15 lutego) oraz
    - międzyplonu (j.w.) lub przyorania słomy lub przyorania obornika;

7. Koszenie lub wypas na trwałych użytkach zielonych;

8. Niestosowanie osadów ściekowych.

8.2.10.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie, przez okres 5-letniego zobowiązania beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest tylko do gruntów ornych.

8.2.10.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. Nr 147, poz. 1033, z późn. zm.).

8.2.10.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 3 ha.

8.2.10.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 400 zł/ha

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana do gruntów ornych w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 1. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu wprowadzenia 4

uprawy, uprawy międzyplonu oraz koszty dwukrotnego badania gleby.

8.2.10.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.1.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym

płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.2. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Cel: Odpowiednie użytkowanie gleb, ochrona przed erozją wodną, przeciwdziałanie utracie substancji organicznej w glebie, ochrona wód przed zanieczyszczeniami.

Pakiet polega na promowaniu praktyk agrotechnicznych przeciwdziałających erozji glebowej wodnej, utracie substancji organicznej oraz zanieczyszczeniu wód składnikami wypłukiwanymi z gleb. Głównym źródłem zanieczyszczenia wód pochodzenia rolniczego są składniki pokarmowe (azot, fosfor) dostarczane w nawozach naturalnych i mineralnych, pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz innych substancji toksycznych, w tym metali ciężkich oraz organiczne i nieorganiczne cząstki gleby. Utrzymywanie roślinności w okresach między dwoma plonami głównymi ogranicza zanieczyszczanie wód oraz erozję. Wpływa to również na strukturalne zróżnicowanie różnorodności biologicznej w krajobrazie wiejskim. Wysiew międzyplonu składającego się z minimum 3 gatunków roślin, w skład których mogą wchodzić rośliny miododajne, przyczynia się do zwiększenia różnorodności gatunkowej i liczebności owadów zapylających w agroekosystemach, a także do tworzenia siedlisk występowania wielu innych gatunków bezkręgowców.

Beneficjent zobowiązany jest do stosowania przynajmniej jednej z następujących praktyk agrotechnicznych na danej powierzchni: międzyplon ozimy, międzyplon ścierniskowy lub pasy ochronne użytków zielonych zakładane na gruntach ornych położonych na obszarach erodowanych (o nachyleniu powyżej 20%) w poprzek stoku.

Ze względu na specyfikę pakietu, w kolejnych latach zobowiązania dopuszczalne jest zwiększanie lub zmniejszanie powierzchni objętej zobowiązaniem o nie więcej niż 15% w każdym roku, w odniesieniu do wielkości powierzchni objętej zobowiązaniem w pierwszym roku. Jednocześnie, powyższe praktyki mogą być stosowane na różnych działkach w kolejnych latach zobowiązania, z uwzględnieniem wspomnianego dopuszczalnego odchylenia (zwiększenia lub zmniejszenia) powierzchni zobowiązania.

Wsparcie realizowane będzie na wyznaczonych obszarach szczególnie zagrożonych erozją wodną (ok. 8,2%), obszarach problemowych o niskiej zawartości próchnicy (ok. 3,6%) oraz obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN) (7,4%). Łącznie ok. 19,2% użytków rolnych w kraju.

Obszary szczególnie zagrożone erozją i obszary problemowe o niskiej zawartości próchnicy zostały wyznaczone przez IUNG-PIB. Obszary szczególnie zagrożone erozją obejmują wyłącznie takie obręby geodezyjne, w których udział powierzchni z erozją wodną powierzchniową występującą w stopniu umiarkowanym, średnim, silnym i bardzo silnym na gruntach ornych przekracza 30%.

Obszary problemowe o niskiej i bardzo niskiej zawartości próchnicy obejmują gminy, gdzie grunty o zawartości próchnicy w glebie poniżej 1,3% stanowią odpowiednio minimum 30% użytków rolnych i powyżej 50% użytków rolnych.

Na obszarach szczególnie zagrożonych erozją, gdzie obowiązuje norma *Dobrej Kultury Rolnej* (DKR 4) dotycząca zachowania minimalnej pokrywy glebowej na co najmniej 30% gruntów ornych w

gospodarstwie, płatność w ramach tego pakietu przysługuje do powierzchni innej niż powierzchnia wskazana w celu spełnienia tej normy DKR, tym samym maksymalnie do 70% gruntów ornych w gospodarstwie.

Obszar wdrażania Pakietu 2. Ochrona gleb i wód zostanie rozszerzony po wejściu w życie zaktualizowanych *Planów zarządzania wodami w dorzeczach.*

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 2. Ochrona gleb i wód:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;

3. Siew roślin międzyplonowych w terminie do 15 września;

4. Zakaz wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 1 marca;

5. Stosowanie jako międzyplon wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu;

6. Zakaz stosowania mieszanki składającej się wyłącznie z gatunków zbóż;

7. Zakaz nawożenia;

8. Zakaz stosowania pestycydów i herbicydów w międzyplonie;

9. Niestosowanie osadów ściekowych;

10. Przyoranie biomasy międzyplonu z wyłączeniem uprawy gleby w systemie bezorkowym;

11. Zakaz uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).

8.2.10.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność jest przyznawana tylko do gruntów ornych.

8.2.10.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,

- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu.

8.2.10.3.2.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 650 zł/ha (dotyczy międzyplonów).

Stawka płatności: 450 zł/ha (dotyczy pasów ochronnych na stokach o nachyleniu powyżej 20%).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 2. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu niższej standardowej nadwyżki bezpośredniej z rośliny następczej oraz koszty zakupu nasion i zabiegów uprawowo-siewnych. Natomiast po stronie korzyści uwzględniono oszczędności wynikające ze zmniejszenia dawki azotu pod roślinę następczą oraz wartość przyoranego poplonu jako nawozu organicznego poprawiającego cechy fizyczne gleby.

8.2.10.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.2.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.3. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Cel: Zachowanie powierzchni sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, środowiska życia wielu organizmów, tradycyjnego sposobu uprawy i charakterystycznego elementu krajobrazu wiejskiego.

Pakiet skierowany jest do beneficjentów, którzy uczestniczą w ochronie dawnych odmian drzew owocowych, których upraw zaniechano i które są określone w przepisach krajowych.

Sady tradycyjne stanowią swoistego rodzaju refugium dla rzadko występujących, zagrożonych gatunków zwierząt, w tym ptaków i owadów zapylających oraz są miejscem ich żerowania, co przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;

2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;

3. Obowiązek zachowania sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych, który obejmuje co najmniej 12 drzew, rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach i prowadzonych jako wysokopienne drzewa, w wieku od 15 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki w rozstawie nie mniejszej niż 4 x 6 m i nie większej niż 10 x 10 m, a jednocześnie liczba tych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90[1];

4. Minimalna wysokość pnia powinna wynosić 1,20 m;

5. Zakaz stosowania herbicydów;

6. Obowiązek wykonywania podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie tj.:

- cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;
- usuwanie odrostów i samosiewów;
- bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zającokształtne;

7. Koszenie i usuwanie trawy lub wypasanie.

[1] Przy spełnieniu powyższych warunków, istnieje możliwość uzupełnienia wypadów w sadzie w ramach deklarowanej powierzchni w miejscach, gdzie nie ma zapewnionej ciągłości nasadzenia, po uzyskaniu pierwszej płatności, do 40% obsady wszystkich drzew odmianami określonymi w rozporządzeniu. Uzupełnienie wymaga zwiększenia liczby odmian/gatunków o co najmniej trzy odmiany/gatunki dla sadu, w

którym dosadzane jest trzy lub więcej drzew. W przypadku dosadzenia jednego lub dwóch drzew, wystarczy uzupełnienie sadu odpowiednio o jedną lub dwie odmiany/gatunki. Uzupełniania dokonuje się drzewami rozmnażanymi na silnie rosnących podkładkach i prowadzonymi jako wysokopienne drzewa.

8.2.10.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność jest przyznawana tylko do sadów.

8.2.10.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe.

8.2.10.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 1964 zł/ha. Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w pełnej wysokości, niezależnie od powierzchni objętej wsparciem.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 3. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu straty wartości plonów, koszty przycinki drzew i bielenia pni.

8.2.10.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.3.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.3.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.4. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Cel:

i. poprawa warunków bytowania zagrożonych gatunków ptaków, których siedliska lęgowe są związane z trwałymi użytkami zielonymi występującymi na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO), poprzez dostosowanie użytkowania do wymogów gatunków ptaków gniazdujących na łąkach i pastwiskach oraz ekstensyfikację gospodarowania na obszarach OSO,
ii. utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej, chronionych w ramach sieci Natura 2000 oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk.

Pakiet ukierunkowany jest na ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych lub siedliskach zagrożonych gatunków ptaków, znajdujących się na obszarach Natura 2000, co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek: Ekstensywne użytkowanie na OSO);
3. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
4. Na obszarze objętym Pakietem 4 zakazuje się:

a) przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej;

b) włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);

c) stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);

d) tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków/siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w

dokumentacji przyrodniczej;

e) składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Pozostałe wymogi dotyczące:

- ochrony siedlisk lęgowych ptaków, tj.: derkacza, rycyka (kszyka, krwawodzioba, czajki), wodniczki, dubelta (kulika wielkiego) oraz ekstensywnego użytkowania na OSO;

- ochrony cennych siedlisk na obszarach Natura 2000, tj.: zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych łąk wilgotnych, półnaturalnych łąk świeżych oraz torfowisk;

zostały zawarte w załączniku nr 7, pkt 5-7.

8.2.10.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do trwałych użytków zielonych na obszarach Natura 2000, w tym nie tylko użytków rolnych określonych w ramach płatności bezpośrednich.

8.2.10.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r., poz. 627, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu
- Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz.U. z 2008 r., Nr 133, poz. 849, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2013 r., poz. 455).

8.2.10.3.4.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów oraz inni zarządcy gruntów

8.2.10.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności uzależniona jest od:

(i) ekstensywnego użytkowania na OSO: 600 zł/ha,

(ii) występowania gatunków ptaków tj.: rycyka (a także kszyka, krwawodzioba, czajki): 890 zł/ha, wodniczki: 1199 zł/ha, dubelta (a także kulika wielkiego): 1070 zł/ha, derkacza: 642 zł/ha oraz

(iii) typu siedliska: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe: 1276 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1043 zł/ha, murawy: 1300 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 911 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1083 zł/ha, torfowiska: 600 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1206 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Dla obszarów Natura 2000 położonych w granicach Parków Narodowych nie stosuje się progów degresywności.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 4. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty związane z trudnością koszenia. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Koszty transakcyjne:

Kosztem transakcyjnym związanym z przystąpieniem do realizacji tego pakietu (z wyjątkiem ekstensywnego użytkowania na OSO) jest koszt wykonania dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego, w której określone jest występowanie i stan cennych siedlisk przyrodniczych lub zagrożonych gatunków ptaków oraz uszczegółowione są wymogi użytkowania rolniczego, uwzględniające

również występowanie gatunków inwazyjnych.

Koszty transakcyjne są uzależnione od powierzchni siedliska, na której będzie realizowany pakiet oraz od obecności lub braku planów zadań ochronnych/planów ochrony (PZO/PO) – w przypadku obecności PZO/PO, ekspertyza ma jedynie charakter uzupełniający
i doprecyzowujący wymogi wynikające z PZO/PO.

W pierwszym lub kolejnych (w przypadku konieczności dokonania zmiany w istniejącej dokumentacji, związanej ze zwiększeniem powierzchni) latach okresu zobowiązania, płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych, zróżnicowaną w zależności od istnienia PZO/PO i nie większą niż 20% rocznej stawki płatności na dane siedlisko.

8.2.10.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.4.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.4.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.5. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.5.1. Opis rodzaju operacji

Cel: spełnienie wymogów w ramach pakietu prowadzi do utrzymania bądź przywrócenia właściwego stanu lub zapobiegania pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych, określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach poza obszarami Natura 2000, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk.

Pakiet ukierunkowany jest na ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych, znajdujących się poza obszarami Natura 2000, co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego;
3. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
4. Na obszarze objętym Pakietem 5. zakazuje się:

a) przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej;

b) włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);

c) stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);

d) tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków/siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej;

e) składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Pozostałe wymogi dotyczące ochrony cennych siedlisk poza obszarami Natura 2000, tj.: zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych łąk wilgotnych, półnaturalnych łąk świeżych oraz torfowisk zostały zawarte w załączniku nr 7, pkt 7.

8.2.10.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do trwałych użytków zielonych, w tym nie tylko użytków rolnych określonych w ramach płatności bezpośrednich.

8.2.10.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013 r., poz. 627,z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r., Nr 147, poz. 1033, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz.U. z 2008 r., Nr 133, poz. 849,z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2013 r., poz. 455).

8.2.10.3.5.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów oraz inni zarządcy gruntów

8.2.10.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności uzależniona jest od typu siedliska: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe:
1276 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1043 zł/ha, murawy: 1300 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 911 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1083 zł/ha, torfowiska:
600 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1206 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 5. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty związane z trudnością koszenia. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

<u>Koszty transakcyjne:</u>

Kosztem transakcyjnym związanym z przystąpieniem do realizacji tego pakietu jest wykonanie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego, w której określone jest występowanie i stan cennych siedlisk przyrodniczych oraz uszczegółowione są wymogi użytkowania rolniczego, uwzględniające również występowanie gatunków inwazyjnych.

Koszty transakcyjne są uzależnione od powierzchni siedliska, na której będzie realizowany pakiet.

W pierwszym lub kolejnych latach (w przypadku konieczności dokonania zmiany w istniejącej dokumentacji, związanej ze zwiększeniem powierzchni) okresu zobowiązania, płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych nie większą niż 20% rocznej stawki płatności na dane siedlisko.

8.2.10.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.5.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.5.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.6. Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Poddziałanie:

- 10.2 - Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie

8.2.10.3.6.1. Opis rodzaju operacji

Cel: zachowanie ginących i cennych odmian, gatunków, ekotypów roślin uprawnych, dywersyfikacja upraw na obszarach wiejskich, wytwarzanie nasion gatunków zagrożonych erozją genetyczną spełniających minimalne wymagania jakościowe, oraz produkcja materiału siewnego odmian regionalnych i amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze.

Pakiet skierowany jest do beneficjentów, którzy uczestniczą w ochronie zaniechanych w uprawach odmian gatunków roślin uprawnych, a także gatunków roślin uprawnych, obecnie zagrożonych erozją genetyczną. Pakiet daje możliwość utrzymywania istniejących zasobów genowych roślin uprawnych *in situ*, a jego efektem będzie: (i) zachowanie ginących i rzadkich gatunków, odmian, ekotypów, (ii) dywersyfikacja upraw na obszarach wiejskich, (iii) wzbogacenie oferty rolnika dla konsumentów, (iv) rozszerzenie dostępności materiału odmian regionalnych i/lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru siewnego oraz nasion gatunków roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną oraz ich upowszechnianie. Efekty pakietu przyczynią się do utrzymania różnorodności biologicznej.

Realizacja pakietu polega na uprawie lub wytwarzaniu materiału siewnego/nasion:

- odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze oraz
- pozostałych gatunków i odmian roślin zagrożonych erozją genetyczną tj.: (i) pszenica płaskurka (Tr. dicoccum); (ii) pszenica samopsza (Tr. monococcum); (iii) żyto krzyca (Secale cereale var. multicereale); (iv) lnianka siewna (Camelina sativa); (v) nostrzyk biały (Melilotus albus); (vi) lędźwian siewny (Lathyrus dativus); (vii) soczewica (Lens culinaris); (viii) pasternak (Pastinaca sativa); (ix) przelot pospolity (Anthyllis vulneraria); (x) gryka (Fagopyrum esculentum).

Ze względu na specyfikę pakietu, w kolejnych latach zobowiązania dopuszczalne jest zwiększanie lub zmniejszanie powierzchni objętej zobowiązaniem w odniesieniu do wielkości powierzchni objętej zobowiązaniem w pierwszym roku, przy zachowaniu limitu 5 ha dla danego gatunku rośliny/odmiany.

Jednocześnie, uprawa może być prowadzona na różnych gruntach w kolejnych latach zobowiązania.

Na podstawie ustawy o nasiennictwie z 9 listopada 2012 r. (Dz. U. poz. 1512 oraz z 2013 r. poz. 865), minister właściwy do spraw rolnictwa określił, w drodze rozporządzenia, jednostki odpowiedzialne za genetyczne zasoby roślin, biorąc pod uwagę ich doświadczenie i wiedzę w zakresie ochrony zasobów genetycznych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zapewnienie prawidłowej realizacji działań w zakresie obrotu materiałem siewnym odmian regionalnych i amatorskich, a także ochronę różnorodności genetycznej.

Zgodnie z powyższym jednostkami odpowiedzialnymi za genetyczne zasoby roślin są:

- Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie,
- Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach.

Powyższe instytuty potwierdziły, że gatunki/odmiany roślin wspierane w ramach Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie są szczególnie zagrożone erozją genetyczną i wymagają zachowania i odtwarzania w gospodarstwach rolnych
z powodu silnego zagrożenia wyginięciem.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek uprawy odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany - obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku i/lub;
4. Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych i/lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej i/lub;
5. Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określonew przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

8.2.10.3.6.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność jest przyznawana tylko do gruntów ornych.

8.2.10.3.6.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie (Dz.U. z 2012 r., poz. 1512, z późn. zm.).

8.2.10.3.6.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.6.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.6.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.6.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.6.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 750 zł/ha (w przypadku uprawy), 1000 zł/ha (w przypadku wytwarzania nasion/materiału siewnego).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Płatność przysługuje do maksymalnej powierzchni 5 ha dla poszczególnych gatunków/odmian roślin uprawnych.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 6. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu: utraconej nadwyżki bezpośredniej w stosunku do standardowej uprawy, kosztu materiału siewnego typ kwalifikowany, koszty robocizny oraz prowadzenia dokumentacji, a w przypadku wytwarzania materiału siewnego dodatkowo po stronie korzyści uwzględniono większy przychód z tytułu produkcji materiału siewnego.

<u>Koszty transakcyjne:</u>

Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszty wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego/nasion w laboratoriach urzędowych lub akredytowanych (dotyczy wytwarzania materiału siewnego/nasion). Koszty transakcyjne są uzależnione od liczby uprawianych gatunków roślin. Kwota ta będzie nie większą niż 20% rocznej stawki płatności.

Kwota na refundację kosztów transakcyjnych będzie wypłacana wraz z wypłatą płatności rolnośrodowiskowo-klimatycznej za każdy rok realizacji tego pakietu, w którym dokonana została ocena wytworzonego materiału siewnego/nasion.

8.2.10.3.6.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.6.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.6.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.6.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.6.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania

podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.7. Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Poddziałanie:

- 10.2 - Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie

8.2.10.3.7.1. Opis rodzaju operacji

Cel: zachowanie rodzimych ras zwierząt poprzez wspieranie i utrzymanie hodowli lokalnych ras odpowiednich gatunków zwierząt zagrożonych wyginięciem, objętych programem ochrony zasobów genetycznych.

Pakiet ma na celu ochronę szczególnie cennych ras wybranych gatunków zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, świń i kóz), w przypadku których niska lub malejąca liczebność zwierząt hodowlanych stwarza zagrożenie ich wyginięcia, co przyczyni się do zachowania różnorodności biologicznej.

Lokalne rasy i odmiany zwierząt są doskonale przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiskowych. Mogą one być utrzymywane w warunkach produkcji ekstensywnej i przy ubogich zasobach paszowych, dając produkty często o unikalnej jakości. Utrzymanie tych zwierząt umożliwia zagospodarowanie obszarów, które w innym przypadku nie byłyby w ogóle użytkowane. Mają one także duże znaczenie ze względu na rolę, jaką pełniły w historii rozwoju regionów, z których się wywodzą i są związane z tradycją oraz kulturą lokalnych społeczności.

W Polsce zwierzęta ras zagrożonych są obejmowane ochroną zasobów genetycznych na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. (Dz. U. Nr 133, poz. 921, z późn. zm.) o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Ustawa ta charakteryzuje rasę zagrożoną jako „populację zwierząt gospodarskich danej rasy, której niska lub malejąca liczebność stwarza zagrożenie jej wyginięcia".

Na podstawie art. 28 ust. 3 ww. ustawy zostało wydane rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 czerwca 2008 r. w sprawie podmiotu upoważnionego do realizacji działań w zakresie ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 108, poz. 691). Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia podmiotem upoważnionym do realizacji lub koordynacji działań w zakresie ochrony zasobów genetycznych, w zależności od poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich, jest Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy.

W oparciu o taką podstawę prawną Instytut Zootechniki – PIB:

- określa kryteria i progi liczebności, przy których dana rasa staje się zagrożona,
- tworzy program ochrony, którego realizacja ma zapewnić ochronę poszczególnych zagrożonych ras,
- nadzoruje realizację i koordynuje programy ochrony zasobów genetycznych.

Zwierzęta, które mogą wziąć udział w programie są wybierane spośród zwierząt objętych oceną wartości użytkowej i wpisanych do ksiąg hodowlanych danej rasy. W związku z tym
w realizacji programu aktywny udział biorą związki hodowców prowadzące ocenę wartości użytkowej i księgi hodowlane danej rasy. Podstawą prawną dla związku do prowadzenia takiej działalności jest upoważnienie otrzymane od Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wydawane na mocy przepisów ustawy *o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.* Upoważnienie takie jest wydawane związkom po spełnieniu przez nie szeregu warunków potwierdzających wystarczające umiejętności i wiedzę w zakresie

identyfikacji ras zagrożonych wyginięciem.

Związki hodowców:

- oceniają zgodność zwierząt z wzorcem rasy i wymaganiami programu,

- potwierdzają wpis zwierząt do księgi zwierząt hodowlanych,

- dokonują oceny wartości użytkowej zwierząt i publikują jej wyniki.

Hodowcy (właściciele zwierząt) dobrowolnie zgłaszają zwierzęta do programu. Jeżeli dane zwierzę zostaje zakwalifikowane do programu, to jego właściciel jest zobowiązany do przestrzegania wszystkich warunków programu np. używania jedynie rozpłodników akceptowanych przez koordynatora programu oraz zgłaszania wszystkich zmian stanu zwierząt.

Aby uzyskać wsparcie w ramach Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt rolnictwie, beneficjent musi zwrócić się do właściwego związku hodowców, aby uzyskać potwierdzenie wpisu zwierząt do ksiąg oraz do Instytutu Zootechniki - PIB w celu potwierdzenia uczestniczenia tych zwierząt w programie ochrony zasobów genetycznych.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

8.2.10.3.7.2. Rodzaj wsparcia

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do samic następujących ras:

i. bydło - polskie czerwone, białogrzbiete, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;
ii. konie - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sokólskie, sztumskie;
iii. owce – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, koridеil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza;
iv. świnie – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra;
v. kozy - koza karpacka.

8.2.10.3.7.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,

- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz.U. z 2007 r., Nr 133, poz. 921, z późn. zm.).

8.2.10.3.7.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.7.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.7.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- realizuje program ochrony zasobów genetycznych wybranych gatunków zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, świń i kóz);
- posiada minimalną liczbę krów, klaczy, owiec, loch, kóz określoną na poziomie przepisów krajowych/w programie ochrony zasobów genetycznych.

8.2.10.3.7.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.7.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość wsparcia w ramach pakietu, jest uzależniona od posiadanych przez beneficjenta cennych ras wybranych gatunków zwierząt gospodarskich uczestniczących w programach ochrony, wynosi dla: bydła - 1600 zł/szt., koni - 1500zł/szt., owiec - 360 zł/szt., świń - 1140 zł/szt., kóz - 580 zł/szt.

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna przysługuje do maksymalnej liczby zwierząt w jednym stadzie tj.: (i) krów: 100 sztuk; (ii) loch tej samej rasy: 70 loch stada podstawowego świń rasy puławskiej, 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej białej oraz 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej pstrej.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 7. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu: utraconej nadwyżki bezpośredniej, prowadzenie dokumentacji hodowlanej, koszty związane z rozrodem (w przypadku bydła i koni) oraz inne koszty w zależności od gatunku, a po stronie korzyści uwzględniono w przypadku koni

przychód ze sprzedaży źrebaka oraz z jazd rekreacyjnych.

8.2.10.3.7.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.7.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.7.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.7.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.7.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym

płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudności kontroli wymogów pakietów, w tym dotyczących: terminów, przedziałów tolerancji, grup upraw oraz gatunków inwazyjnych, lokalizacji i nazw wykonywanych działań.

8.2.10.4.2. Działania łagodzące

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania, w tym: (i) na poziomie przepisów krajowych: terminów, przedziałów tolerancji, zdefiniowanie grup upraw, (ii) na poziomie innych dokumentów związanych z wdrażaniem działania (np. planu działalności rolnośrodowiskowej), lokalizacji i nazw wykonywanych działań, wskazania gatunków inwazyjnych.

8.2.10.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania. Po wprowadzeniu działań łagodzących nie będzie istniało ryzyko we wdrożeniu działania.

Szczegółowa informacja na temat metod weryfikacji i kontroli wymogów pakietów w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego znajduje się w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

8.2.10.4.4. Agri-environment-climate commitments

8.2.10.4.4.1. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 1

8.2.10.4.4.1.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której

rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.2. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 2

8.2.10.4.4.2.1. Verification methods of commitments

Zastosowanie minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% i udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10%.

Weryfikacja wymogu zastosowania 4 upraw w plonie głównym na podstawie danych zawartych we wniosku w trakcie kontroli administracyjnej, jeżeli w przepisach krajowych zostanie ustanowiony obowiązek deklarowania w plonie głównym roślin.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.3. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 3

8.2.10.4.4.3.1. Verification methods of commitments

Dwukrotna chemiczna analiza gleby (pH, P, K, Mg i węgiel organiczny) – wykonana w pierwszym (lub poprzedzającym) i w piątym (lub poprzedzającym) roku realizacji pakietu.

Weryfikacja obowiązku wykonania analizy gleby w trakcie kontroli administracyjnej, na podstawie dołączonej do wniosku kopii tej analizy.

8.2.10.4.4.4. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 4

8.2.10.4.4.4.1. Verification methods of commitments

Obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz planie nawozowym.

8.2.10.4.4.5. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 5

8.2.10.4.4.5.1. Verification methods of commitments

Zastosowanie m.in. w celu uzyskania dodatniego bilansu materii organicznej na działce rolnej:

- **w zmianowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania;**

- **najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, w dwóch różnych latach:**
    - **międzyplonu (wysiewanego w terminie do 1 października, przy jednoczesnym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 15 lutego) oraz**
    - **międzyplonu (j.w.) lub przyorania słomy lub przyorania obornika**

Weryfikacja wymogu zastosowania zmianowania minimum 3 grup upraw na podstawie danych zawartych we wniosku w trakcie kontroli administracyjnej, jeżeli w przepisach prawa krajowego zostaną zdefiniowane grupy upraw.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w 4 - 5 roku zobowiązania w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.6. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 6

8.2.10.4.4.6.1. Verification methods of commitments

Koszenie lub wypas na trwałych użytkach zielonych.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.7. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 7

8.2.10.4.4.7.1. Verification methods of commitments

Niestosowanie osadów ściekowych.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.8. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 8

8.2.10.4.4.8.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.9. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 1

8.2.10.4.4.9.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.10. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 2

8.2.10.4.4.10.1. Verification methods of commitments

Siew roślin międzyplonowych w terminie do 15 września.

Weryfikacja na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po wysiewie roślin międzyplonowych oraz na podstawie zapisów rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.11. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 3

8.2.10.4.4.11.1. Verification methods of commitments

Zakaz wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 1 marca.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.12. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 4

8.2.10.4.4.12.1. Verification methods of commitments

Stosowanie jako międzyplon wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu.

1. Weryfikacja wymogu (skład gatunkowy i udział poszczególnych upraw w mieszance) na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu i w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

2. Możliwa weryfikacja wymogu (skład gatunkowy i udział poszczególnych upraw w mieszance) na etapie kontroli na miejscu w oparciu o faktury (dowody zakupu nasion).

8.2.10.4.4.13. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 5

8.2.10.4.4.13.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania mieszanki składającej się wyłącznie z gatunków zbóż.

Weryfikacja wymogu (skład gatunkowy mieszanki) na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu i zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.14. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 6

8.2.10.4.4.14.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania pestycydów i herbicydów w międzyplonie.

Weryfikacja wymogu w trakcie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.15. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 7

8.2.10.4.4.15.1. Verification methods of commitments

Niestosowanie osadów ściekowych.

W przypadku zastosowania osadów ściekowych możliwość weryfikacji w trakcie kontroli na miejscu, na podstawie kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.16. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 8

8.2.10.4.4.16.1. Verification methods of commitments

Przyoranie biomasy międzyplonu z wyłączeniem uprawy gleby w systemie bezorkowym.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.17. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 9

8.2.10.4.4.17.1. Verification methods of commitments

Zakaz uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie deklaracji rolnika we wniosku, z uwzględnieniem wyników z kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.18. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 10

8.2.10.4.4.18.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.19. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 11

8.2.10.4.4.19.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.20. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 1

8.2.10.4.4.20.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.21. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 2

8.2.10.4.4.21.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych, który obejmuje co najmniej 12 drzew, rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach i prowadzonych jako wysokopienne drzewa, w wieku co najmniej 15 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki w rozstawie nie mniejszej niż 4 x 6 m i nie większej niż 10 x 10 m, a jednocześnie liczba tych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz zapisów

zawartych w planie działalności rolnośrodowiskowej, w którym wymieniono odmiany/ gatunki drzew występujących w sadzie.

8.2.10.4.4.22. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 3

8.2.10.4.4.22.1. Verification methods of commitments

Minimalna wysokość pnia powinna wynosić 1,20 m.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.23. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 4

8.2.10.4.4.23.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania herbicydów.

Weryfikacja wymogu w trakcie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.24. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 5

8.2.10.4.4.24.1. Verification methods of commitments

Obowiązek wykonywania podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie tj.:

- cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;

- usuwanie odrostów i samosiewów;

- bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zającokształtne

- koszenie i usuwanie trawy lub wypasanie.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i plan działalności rolnośrodowiskowej, w którym wskazane są te zabiegi i termin ich wykonania.

8.2.10.4.4.25. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 6

8.2.10.4.4.25.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu

nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.26. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 000: prawod. kraj. dla wszystkich siedlisk

8.2.10.4.4.26.1. Verification methods of commitments

8.2.10.4.4.27. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 00: prawod. kraj. dla wymogów ptasich

8.2.10.4.4.27.1. Verification methods of commitments

8.2.10.4.4.28. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 0: prawod. kraj. dla wszystkich wymogów

8.2.10.4.4.28.1. Verification methods of commitments

8.2.10.4.4.29. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.4.4.29.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.30. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.4.4.30.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek: Ekstensywne użytkowanie na OSO).

Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.31. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.4.4.31.1. Verification methods of commitments

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.32. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.4.4.32.1. Verification methods of commitments

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.33. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.4.4.33.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy planu działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej) oraz o rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.34. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.4.4.34.1. Verification methods of commitments

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta

przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.35. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.4.4.35.1. Verification methods of commitments

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.36. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.4.4.36.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.37. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.37.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.38. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.38.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.39. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.39.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.40. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.40.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.41. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.41.1. Verification methods of commitments

Jeden pokos w ciągu roku, w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.42. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.42.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co rok całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.43. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.43.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.44. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 8

8.2.10.4.4.44.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.45. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.45.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.4.4.46. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.46.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.4.4.47. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.47.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.4.4.48. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.48.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz nawożenia w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i pastwiskowego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w

rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.49. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.49.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Dwa pokosy w ciągu roku:

- pierwszy pokos w terminie 15 czerwca do 15 lipca,

- drugi pokos w terminie 15 sierpnia do 31 października

W uzasadnionych przypadkach użytkowanie jednokośne w odniesieniu do siedlisk o podłożu torfowym jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej - w terminie od 15 czerwca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.50. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.50.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.51. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.51.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20 % powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej

nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.52. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.52.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.53. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.53.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.54. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.54.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 15 maja do 15 czerwca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 15 czerwca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.55. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.55.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia 15 listopada.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.56. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.56.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.57. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.57.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia, zakaz wapnowania i zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.4.4.58. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.58.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.59. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.59.1. Verification methods of commitments

Koszenie:

- jeden pokos w roku lub

- koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (wyłącznie w przypadku, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.60. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.60.1. Verification methods of commitments

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: od 15 do 85% powierzchni działki rolnej (procent powierzchni nieskoszone określony przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).
W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone.

Weryfikacja wymogu w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego pozostawionej powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.61. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.61.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.62. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.62.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas przed pokosem lub po pokosie, w terminie od 15 maja do 31 lipca przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, a w terminie od 1 sierpnia do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.63. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.63.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.64. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.64.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.65. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.65.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym i pastwiskowym.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.66. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.66.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu w przypadku użytkowania kośnego i kośno-pastwiskowego lub do 10 lipca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.67. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.67.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Koszenie:

- jeden lub dwa pokosy w roku (ilość pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) - pierwszy pokos w terminie: od 10 lipca do 31 lipca,

drugi pokos w terminie: od 15 sierpnia do 31 października

lub

- w szczególnych przypadkach koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej) w ww. terminach.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.68. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.68.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.69. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.69.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej (lub w szczególnych przypadkach w odniesieniu do turzycowisk, zwłaszcza kępiastych, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej, pozostawienie 50% powierzchni działki rolnej nieskoszonej). W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy

pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.70. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.70.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.71. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.71.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.72. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.72.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w sezonie od 15 maja do 10 lipca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 10 lipca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.73. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.73.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek corocznego wykoszenia nieodojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia do 15 listopada.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.74. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.74.1. Verification methods of commitments

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.75. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.75.1. Verification methods of commitments

Ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.76. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.76.1. Verification methods of commitments

Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania: zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego; zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o zapisy rejestru działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej) w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.77. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.77.1. Verification methods of commitments

Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do 30 września, nie więcej niż dwa pokosy w roku.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej). Liczba pokosów weryfikowana będzie na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.78. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.78.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.79. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.79.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. Fragment nieskoszony przy pierwszym i drugim pokosie jest ten sam w danym roku. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji ostatniego koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej w kontekście zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.80. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.80.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas zarówno po pierwszym jak i po drugim pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w dokumentacji przyrodniczej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia.

8.2.10.4.4.81. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.81.1. Verification methods of commitments

Wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej 0,5 DJP/ha, a maksymalnej 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.82. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.82.1. Verification methods of commitments

Wypas w sezonie pastwiskowym trwającym od 1 maja do 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja terminu wypasu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.83. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.83.1. Verification methods of commitments

Obowiązek wykaszania niedojadów raz w roku, w terminie do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia.

8.2.10.4.4.84. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.84.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z

działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.85. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.85.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.86. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.86.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.87. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.87.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.88. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.88.1. Verification methods of commitments

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30

czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.89. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.89.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.90. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.90.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.91. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.91.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.92. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.92.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.93. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.93.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.94. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.94.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.95. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.95.1. Verification methods of commitments

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zapisy zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.96. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.96.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.97. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.97.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w

dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.98. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.98.1. Verification methods of commitments

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.99. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.99.1. Verification methods of commitments

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.100. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.100.1. Verification methods of commitments

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.101. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.101.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.102. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.102.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.103. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.103.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.104. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.104.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.105. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.105.1. Verification methods of commitments

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.106. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.106.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.107. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.107.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji

koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w planie działalności rolnośrodowiskowej i rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.108. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.108.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów), w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i weryfikacji dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.109. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.109.1. Verification methods of commitments

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.110. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.110.1. Verification methods of commitments

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.111. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.111.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.112. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.112.1. Verification methods of commitments

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.113. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.113.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.114. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.114.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.115. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.115.1. Verification methods of commitments

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.116. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.116.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta i rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.117. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.117.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.118. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.118.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.119. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.119.1. Verification methods of commitments

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.120. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.120.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.121. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.121.1. Verification methods of commitments

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

Weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej, dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta oraz

okazaniu przez beneficjenta aktualnej analizy gleby

8.2.10.4.4.122. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.122.1. Verification methods of commitments

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.123. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.123.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.124. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.124.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie

działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.125. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.125.1. Verification methods of commitments

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.126. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.126.1. Verification methods of commitments

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.127. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.127.1. Verification methods of commitments

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w

rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.128. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.128.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.129. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.129.1. Verification methods of commitments

Zakaz wydobywania torfu.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.130. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.130.1. Verification methods of commitments

Zakaz zalesiania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.131. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.131.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.132. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.132.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.133. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.133.1. Verification methods of commitments

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.134. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.134.1. Verification methods of commitments

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.135. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.135.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.136. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.4.4.136.1. Verification methods of commitments

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.137. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.4.4.137.1. Verification methods of commitments

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Możliwość weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.138. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.4.4.138.1. Verification methods of commitments

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta

8.2.10.4.4.139. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.4.4.139.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacji wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.140. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.140.1. Verification methods of commitments

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.141. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.141.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.142. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.4.4.142.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.143. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.4.4.143.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego

Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.144. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.4.4.144.1. Verification methods of commitments

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.145. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.4.4.145.1. Verification methods of commitments

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.146. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.4.4.146.1. Verification methods of commitments

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy planu działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej) oraz o rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.147. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.4.4.147.1. Verification methods of commitments

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.148. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.4.4.148.1. Verification methods of commitments

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.149. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.4.4.149.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.150. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.150.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.151. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.151.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.152. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.152.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.153. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.153.1. Verification methods of commitments

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.154. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.154.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.155. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.155.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.156. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.156.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.157. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.157.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w

rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.158. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.158.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.159. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.159.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.160. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.160.1. Verification methods of commitments

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zapisy zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.161. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.161.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.162. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.162.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.163. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.163.1. Verification methods of commitments

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.164. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.164.1. Verification methods of commitments

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w

sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.165. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.165.1. Verification methods of commitments

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.166. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.166.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.167. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.167.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.168. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.168.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.169. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.169.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.170. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.170.1. Verification methods of commitments

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.171. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.171.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.172. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.172.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w planie działalności rolnośrodowiskowej i rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.173. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.173.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów), w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i weryfikacji dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.174. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.174.1. Verification methods of commitments

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w

terminie od 1 maja do 15 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.175. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.175.1. Verification methods of commitments

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.176. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.176.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.177. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.177.1. Verification methods of commitments

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.178. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.178.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.179. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.179.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.180. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.180.1. Verification methods of commitments

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.181. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.181.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta i rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.182. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.182.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.183. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.183.1. Verification methods of commitments

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta**.**

8.2.10.4.4.184. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.184.1. Verification methods of commitments

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.185. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.185.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.186. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.186.1. Verification methods of commitments

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

Weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej, dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta oraz okazaniu przez beneficjenta aktualnej analizy gleby.

8.2.10.4.4.187. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.187.1. Verification methods of commitments

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.188. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.188.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.189. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.189.1. Verification methods of commitments

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.190. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.190.1. Verification methods of commitments

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.191. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.191.1. Verification methods of commitments

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.192. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.192.1. Verification methods of commitments

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.193. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.193.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.194. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.194.1. Verification methods of commitments

Zakaz wydobywania torfu.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.195. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.195.1. Verification methods of commitments

Zakaz zalesiania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.196. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.196.1. Verification methods of commitments

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.197. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.197.1. Verification methods of commitments

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.198. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.198.1. Verification methods of commitments

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.199. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.199.1. Verification methods of commitments

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.200. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.200.1. Verification methods of commitments

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.201. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.4.4.201.1. Verification methods of commitments

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.202. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.4.4.202.1. Verification methods of commitments

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Możliwość weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.203. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.4.4.203.1. Verification methods of commitments

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.204. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.4.4.204.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacji wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.205. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.205.1. Verification methods of commitments

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.206. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.206.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.207. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.4.4.207.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.208. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.4.4.208.1. Verification methods of commitments

Obowiązek uprawy odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany – obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku.

1. Weryfikacja upraw zadeklarowanych we wniosku oraz dokumentów potwierdzających zakup kwalifikowanego materiału siewnego w trakcie kontroli administracyjnej.

2. Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i innych dokumentów okazanych przez rolnika (dokumenty potwierdzające zakup kwalifikowanego materiału siewnego).

8.2.10.4.4.209. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 3

8.2.10.4.4.209.1. Verification methods of commitments

Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych i/lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i

uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej i/lub;

1. Weryfikacja upraw zadeklarowanych we wniosku oraz uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej w trakcie kontroli administracyjnej.

2. Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i innych dokumentów okazanych przez rolnika (dokumenty potwierdzające prowadzenie produkcji nasiennej).

8.2.10.4.4.210. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 4

8.2.10.4.4.210.1. Verification methods of commitments

Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

1. Weryfikacja upraw zadeklarowanych we wniosku oraz wyników badań laboratoryjnych poświadczających spełnienie minimalnych wymagań jakościowych (określonych w przepisach krajowych) w trakcie kontroli administracyjnej.

2. Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i innych dokumentów okazanych przez rolnika (dokumenty potwierdzające prowadzenie produkcji nasiennej).

8.2.10.4.4.211. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 5

8.2.10.4.4.211.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.212. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.4.4.212.1. Verification methods of commitments

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

2. Fakt sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej przez doradcę rolnośrodowiskowego jest

weryfikowany w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie bazy teleinformatycznej, w której rejestrowane są plany działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.213. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.4.4.213.1. Verification methods of commitments

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych uzytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.5. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie w odniesieniu do zobowiązań, które wykraczają poza:

a. odpowiednie obowiązkowe normy i wymogi ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia horyzontalnego dla WPR,
b. odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art.4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich,
c. odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin,
d. inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione ustawodawstwem krajowym.

Ad a.

Odpowiednie obowiązkowe normy i wymogi ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia horyzontalnego dla WPR zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Ad b.

Beneficjent powinien utrzymać użytki rolne w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe metody rolnicze i zwykły sprzęt rolniczy, w oparciu o kryteria określone w przepisach krajowych na podstawie ram ustanowionych przez Komisję Europejską, lub prowadzić działania minimalne, określane w przepisach krajowych, na użytkach rolnych utrzymujących się naturalnie w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy.

Powyższe zostało zdefiniowane w przepisach krajowych na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013 jako: *Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności*. Jednocześnie, w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów.

Informacje, o których mowa powyżej, w odniesieniu do poszczególnych odpowiednich wymogów Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Ad c.

Minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów określone zostały w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej, który jest zbiorem zasad dobrej praktyki rolniczej wprowadzanych dobrowolnie w życie przez rolników (zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a Dyrektywy 91/676/WE). Ww. zasady zostały określone również w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń, które mają zastosowanie w całym kraju i obowiązują wszystkich rolników, tj. m.in. w następujących przepisach prawnych:

(i) Ustawie o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r., Nr 147, poz. 1033, z późn zm.); (ii) Ustawie prawo wodne (Dz.U. z 2012 r., poz. 145, z późn zm.); (iii) Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

Minimalne wymagania dotyczące stosowania środków ochrony roślin zostały określone w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń oraz wynikają wprost z przepisów unijnych, w szczególności:

(i) Ustawy o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2013 r., poz. 455); (ii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin; (iii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2013 r., poz. 505); (iv) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin; (v) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań dotyczących sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin; (vi) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywę Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG.

Informacje, o których mowa powyżej, w odniesieniu do poszczególnych odpowiednich wymogów Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Ad d.

Poza powyższymi elementami, wymagania określone w prawodawstwie krajowym, które są odpowiednie do poszczególnych wymogów w ramach pakietów działania zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Minimalne wymogi dotyczące nawozów muszą obejmować między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza strefami narażonymi na zanieczyszczenia azotanami oraz wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi dotyczące stosowania środków ochrony roślin muszą obejmować między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą 2009/128/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów, wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, zgodnie z prawodawstwem krajowym

Minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów określone zostały w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej, który jest zbiorem zasad dobrej praktyki rolniczej wprowadzanych dobrowolnie w życie przez rolników (zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a Dyrektywy 91/676/WE). Ww. zasady zostały określone również w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń, które mają zastosowanie w całym kraju i obowiązują wszystkich rolników, tj. m.in. w następujących przepisach prawnych:

(i) Ustawie o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2007 r., Nr 147, poz. 1033, z późn zm.); (ii) Ustawie prawo wodne (Dz.U. z 2012 r., poz. 145, z późn zm.); (iii) Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

Minimalne wymagania dotyczące stosowania środków ochrony roślin zostały określone w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń oraz wynikają wprost z przepisów unijnych, w szczególności:

(i) Ustawy o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2013 r., poz. 455); (ii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin; (iii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2013 r., poz. 505); (iv) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin; (v) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań dotyczących sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin; (vi) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywę Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG.

Informacje, o których mowa powyżej, w odniesieniu do poszczególnych odpowiednich wymogów Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

I. Według danych Instytutu Zootechniki PIB, liczba samic lokalnych ras zwierząt gospodarskich objętych w 2013 r. ochroną zasobów genetycznych (dane wyjściowe) kształtowała się następująco: **Bydło** (ogółem) - 7520, w tym: (i) polskie czerwone – 2332, (ii) białogrzbiete - 366, (iii) polskie czerwono-białe - 3020, (iv) polskie czarno-białe -1802. **Konie** (ogółem) – 5350, w tym: (i) koniki polskie – 971, (ii) huculskie -1161, (iii) małopolskie – 540, (iv) śląskie – 748, (v)wielkopolskie – 136, (vi) sokólskie – 960, (vii) sztumskie – 834. **Owce** (ogółem) – 46014, w tym: (i) wrzosówka – 7467, (ii) świniarka -1280, (iii) olkuska -952, (iv) polska owca górska odmiany barwnej -1282, (v) merynos odmiany barwnej - 344, (vi) uhruska – 5206, (vii) wielkopolska - 5871, (viii) żelaźnieńska -1103, (ix) koridеil -1187, (x) kamieniecka - 3388, (xi) pomorska -6511, (xii) cakiel podhalański – 5837, (xiii) merynos polski w starym typie – 5586, (xiv) czarnogłówka -1400*, (xv) owca pogórza -750*. **Kozy** (ogółem) - koza karpacka – 50*. **Świnie** (ogółem) - 2072, w tym: (i) puławska – 677, (ii) złotnicka biała – 694, (iii) złotnicka pstra -701.

** w odniesieniu do ww. ras, które dotychczas nie były objęte ochroną zasobów genetycznych podano planowane liczebności na rok 2014.*

II. Gatunki roślin zagrożone erozją genetyczną tj.: (i) pszenica płaskurka (Tr. dicoccum); (ii) pszenica samopsza (Tr. monococcum); (iii) żyto krzyca (Secale cereale var. multicereale); (iv) lnianka siewna (Camelina sativa); (v) nostrzyk biały (Melilotus albus); (vi) lędźwian siewny (Lathyrus dativus); (vii) soczewica (Lens culinaris); (viii) pasternak (Pastinaca sativa); (ix) przelot pospolity (Anthyllis vulneraria); (x) gryka (Fagopyrum esculentum).

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

Kalkulacje stawek płatności dla „Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego" zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.2. Dodatkowe dane, jak i wkład ekspercki wniosły do tych kalkulacji również inne krajowe instytucje naukowo-badawcze, w tym Instytuty: Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach, Nawożenia, Uprawy i Gleboznawstwa w Puławach, Ogrodnictwa w Skierniewicach i Zootechniki w Balicach.

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna wypłacana jest corocznie w formie zryczałtowanej i stanowi rekompensatę utraconego dochodu i dodatkowych poniesionych kosztów. W kalkulacjach uwzględniono wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN oraz publikacje GUS i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i zmiennych kosztów odnoszących się do gospodarstw rolnych w Polsce. Wykorzystano współczynniki standardowej nadwyżki bezpośredniej (ang. SGM - *standard gross margin*) w układzie regionalnym. Posłużono się także Rachunkami Ekonomicznymi dla Rolnictwa (RER).

Wszystkie dane pochodziły z ostatnich trzech dostępnych lat (2010, 2011 i 2012), przy czym były one przeliczane na warunki kosztowo-cenowe 2012 r.

W obliczeniach poczyniono szereg założeń odnośnie wpływu poszczególnych wymagań Programu na zmiany przychodów i kosztów opierając się o różne materiały źródłowe, w tym: ekspertyzy ww. krajowych instytutów naukowo-badawczych, dane ODR, IJHARS, OSCh-R, ale także konsultacje i szacunki eksperckie.

W przypadku pakietów ukierunkowanych na „typową" działalność rolniczą (Pakiet 1, 2, 3, 6, 7) do obliczeń wykorzystano szacunki (regionalne) SGM dla następujących, głównych typów produkcyjnych/rolniczych: *zbożowy, typowo roślinny oraz mieszany roślinno-zwierzęcy ze zwierzętami wypasowymi,* dodatkowo określając poziomy SGM charakteryzujące różne poziomy intensywności (organizacje produkcji): intensywne, średnie, ekstensywne. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 8, tabela 1. w kolumnie pn. „Główne typy rolnicze: zbożowy, typowo roślinny oraz mieszany roślinno-zwierzęcy ze zwierzętami wypasowymi".

W przypadku pakietów ukierunkowanych na ochronę cennych siedlisk (Pakiet 4 i 5) wykorzystano podobne szacunki, jednak z uwzględnieniem typu rolniczego *z produkcją mieszaną roślinno-zwierzęcą ze zwierzętami trawożernymi*, ponieważ jest on najlepiej dostosowany/odpowiedni do warunków przyrodniczych na obszarach na jakich występują wspierane cenne siedliska. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 8, tabela 1. kolumnie pn. „Typ rolniczy z produkcją mieszaną roślinno-zwierzęcą ze zwierzętami trawożernymi". W przypadku tych dwóch pakietów założono, iż konsekwencją wymogów działania jest utrata możliwości generowania nadwyżki (dochodu) typowego dla tego typu produkcyjnego na rzecz przychodów ze sprzedaży/spasania siana w powiązaniu z kosztami odpowiednich zabiegów koszenia łąki/pielęgnacji siedliska wynikających z wymogów działania. W przypadku tych dwóch pakietów zapewniono brak podwójnego finansowania ze względu na warunek kwalifikowalności TUZ do płatności bezpośrednich, polegający na przeprowadzeniu corocznie, w terminie do 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego zapobiegającego rozprzestrzenianie się niepożądanej roślinności. W tym celu pomniejszono utraconą nadwyżkę o efekt ekonomiczny (dodatkowy dochód) z tytułu pierwszego pokosu. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 8, tabela 2.

Różnice regionalne w oszacowanych stawkach wynikają przede wszystkim z różnic w efektywności ekonomicznej gospodarstw odzwierciedlonej w wynikach rachunkowości rolnej FADN. Są one konsekwencją różnic strukturalnych rolnictwa w analizowanych regionach, tj. zarówno różnic w wielkości gospodarstw, jak i różnic w strukturze produkcji (produkcji i typów rolniczych gospodarstw), a w mniejszym stopniu różnic w warunkach ekonomiczno-przyrodniczych. Wyliczenia te nie dają zatem wystarczających (jednoznacznych) podstaw do różnicowania regionalnego stawek. Ujednolicenie stawek w skali kraju jest także uzasadnione dużą liczbą pakietów działania, i tym samym silnym dopasowaniem każdego z nich do określonych warunków. Na ujednolicenie warunków i cech beneficjentów poszczególnych pakietów w skali kraju będzie mieć też wpływ degresywność stawek.

Dla niektórych pakietów podjęto decyzję o zastosowaniu stawki niższej niż wyliczony bilans utraconego dochodu i dodatkowych poniesionych kosztów. Kierowano się przy tym:

(i) doświadczeniami PROW 2007-2013, w szczególności, liczbą aplikacji w latach 2010-2013, świadczącą o stopniu „atrakcyjności" stosowanych stawek;

(ii) uwarunkowaniami rynkowymi, wpływającymi na trendy w kosztach alternatywnych realizacji wymogów poszczególnych pakietów;

(iii) zakładanymi celami poszczególnych pakietów w PROW 2014-2020 w kontekście ograniczenia budżetowego, np. w przypadku Pakietu 1. i Pakietu 2, o stosunkowo wysokim zakładanym udziale w budżecie działania i ukierunkowaniu na gospodarstwa intensywne, proponowane zmniejszenie stawek (w powiązaniu z degresywnością) pozwoli na zwiększenie liczby gospodarstw i powierzchni objętej tymi pakietami zwiększając tym samym efektywność wykorzystania środków (maksymalizacja efektu środowiskowego).

Zakłada się możliwość zmian wysokości stawek w stosunku do wartości wyliczonych w trakcie realizacji programu.

Pełne wyliczone stawki zastosowano w Pakiecie 3. Zachowanie sadów tradycyjnych drzew owocowych, Pakiecie 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, Pakiecie 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 oraz w Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie w odniesieniu do ras bydła i świń.

Obniżone stawki w stosunku do poziomów wyliczonych zastosowano w Pakiecie 1. Rolnictwo zrównoważone (82% stawki wyliczonej), Pakiecie 2. Ochrona gleb i wód (65% wyliczonej), Pakiecie 6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie (65% i 74% wyliczonych) oraz w Pakiecie 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie w odniesieniu do wariantów dotyczących ras koni (ok. 60% i 73% wyliczonej w zależności od typu użytkowego), ras owiec (ok. 74% wyliczonej) i ras kóz (ok. 90% wyliczonej).

W Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie stawki dotyczące ras bydła, koni i świń przewyższają 200 euro/sztukę. Stawki te wynikają z obliczeń utraconych korzyści i dodatkowych kosztów i są niezbędne dla zapewnienia odpowiedniej, z punktu widzenia efektywności hodowli, wielkości populacji poszczególnych ras zwierząt, w tym dla ograniczenia ryzyka chowu wsobnego.

Uzasadnienie degresywności stawek płatności dla gospodarstw realizujących Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne

Ustalając ostateczny poziom wsparcia gospodarstw rolnych realizujących Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne uwzględniono występowanie ekonomii skali. Na zjawisko to wskazują opracowania sporządzone w IERiGŻ-PIB na podstawie wyników monitoringu polskiego FADN, a także inne analizy sporządzane od wielu lat także w ośrodkach naukowych w Polsce, zajmujących się ekonomiką rolnictwa.

Stwierdzono jednoznacznie, że zarówno średnie kwoty utraconych możliwości (mierzone wysokością nadwyżki bezpośredniej), jak i dodatkowych kosztów, w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wykazują istotne zróżnicowanie i negatywną zależność od powierzchni użytków rolnych gospodarstw, w grupie gospodarstw potencjalnie kwalifikujących się do realizacji tego działania w ramach PROW 2014-2020.

Istnieje także negatywna korelacja między wysokością dodatkowych kosztów związanych z realizacją zabiegów agrotechnicznych, przeliczonych na jednostkę powierzchni, a ogólną powierzchnią w gospodarstwie na jakiej są one realizowane w związku z udziałem w tym działaniu. Degresywność kosztów, związaną m.in. z kosztami stałymi i transakcyjnymi oraz udziałem prac pomocniczo-przygotowawczo-zakończeniowych w całkowitym czasie wykonywania poszczególnych zabiegów agrotechnicznych, ma miejsce w odniesieniu do kosztów: (i) amortyzacji nowo nabytych przez gospodarstwa maszyn, w tym o większej wydajności, (ii) wynajmu maszyn specjalistycznych, (iii) zakupu dodatkowych nasion, (iv) wykonywania dodatkowych zabiegów produkcyjnych, (v) analiz gleby na zawartość makroskładników, węgla organicznego itp., (vi) przygotowania planów nawozowych oraz (vii) efektów zwiększenia liczby

upraw (dywersyfikacja i zmianowanie).

Powyższe zależności wskazują zatem na zasadność zastosowanie następującej degresywności stawek: dla powierzchni od 0,1 do 50 ha - 100%, dla powierzchni powyżej 50 do 100 ha - 75%, a dla powierzchni powyżej 100 ha - 60%.

8.2.10.5.1. Agri-environment-climate commitments

8.2.10.5.1.1. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 1

8.2.10.5.1.1.1. Baseline

8.2.10.5.1.1.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.1.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.1.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.1.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.1.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.2. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 2

8.2.10.5.1.2.1. Baseline

8.2.10.5.1.2.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zastosowanie minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% i udział każdej

uprawy nie może być mniejszy niż 10%.

8.2.10.5.1.2.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.2.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.2.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.2.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie udział zbóż w strukturze zasiewów wynosi ponad 70 %. Najczęściej uprawiane są 2 gatunki zbóż oraz dodatkowo inna roślina w zależności od potrzeb gospodarstwa (pastewna, rzepak, rzadziej strączkowa).

8.2.10.5.1.3. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 3

8.2.10.5.1.3.1. Baseline

8.2.10.5.1.3.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dwukrotna chemiczna analiza gleby (pH, P, K, Mg i węgiel organiczny) – wykonana w pierwszym (lub poprzedzającym) i w piątym (lub poprzedzającym) roku realizacji pakietu.

8.2.10.5.1.3.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.3.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.3.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.3.2. Relevant usual farming practices

Wykonywanie analiz glebowych nie jest powszechnie stosowaną praktyką. Wykonują ją jedynie wyspecjalizowane gospodarstwa sadownicze i prowadzące uprawy pod osłonami.

8.2.10.5.1.4. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 4

8.2.10.5.1.4.1. Baseline

8.2.10.5.1.4.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

–zgodnie wymaganiami obowiązujących programów działań dla OSN, do opracowania planu nawożenia zobowiązani są rolnicy, którzy (i) prowadzą chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior (z wyjątkiem tych rolników, którzy zbywają w całości nawozy naturalne), (ii) rolnicy którzy nabyli nawóz naturalny od rolników, o których mowa w pkt (i), lub (iii) gospodaruje na powierzchni przekraczającej 100 ha użytków rolnych położonych na obszarze OSN (stanowiących własność prowadzące-go działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytko-waniu wieczystym). Bilans azotu wykonywany na potrzeby opracowania planu nawożenia sporządza się metodą „na powierzchni pola". Po sporządzeniu bilansu składników, należy opracować plan nawożenia, w którym dokonuje się prawidłowego rozdziału składników nawozowych pod poszczególne rośliny płodozmianu, przy uwzględnieniu ich zapotrzebowania na azot oraz zasobność gleb w azot.

Plan nawożenia należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

8.2.10.5.1.4.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 1.

8.2.10.5.1.4.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.4.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.4.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie rolnicy nie gospodarują zgodnie z planem nawozowym opartym na bilansie azotu i aktualnej chemicznej analizie gleby dla całego gospodarstwa, tym bardziej w okresie 5-cio letnim (chyba że przepisy krajowe stanowią inaczej). Dawki nawozowe są zazwyczaj określane na podstawie tradycyjnego sposobu nawożenia.

8.2.10.5.1.5. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 5

8.2.10.5.1.5.1. Baseline

8.2.10.5.1.5.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zastosowanie m.in. w celu uzyskania dodatniego bilansu materii organicznej na działce rolnej:

- **w zmianowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania;**
- **najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, w dwóch różnych latach:**
  - **międzyplonu (wysiewanego w terminie do 1 października, przy jednoczesnym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 15 lutego) oraz**
  - **międzyplonu (j.w.) lub przyorania słomy lub przyorania obornika**

GAEC 4 – Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30 % gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod pokrywą glebową w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

GAEC 6 - zakaz wypalania gruntów rolnych

8.2.10.5.1.5.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.5.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.5.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.5.2. Relevant usual farming practices

W zwykłych, przeciętnych gospodarstwach (są to gospodarstwa większe) rzadko jest uprawiane więcej niż 2 grupy upraw. Występują gospodarstwa, w których uprawia się tylko np. zboża, kukurydzę czy rzepak ozimy.

Rolnicy zwykle orzą międzyplony późną jesienią. Czasami występują przypadki pozostawiania do wiosny i są to głównie międzyplony ozime oparte o żyto (np. żyto z wyką ozimą).

Częstymi powszechnymi praktykami jest uzyskiwanie wysokich wydajności plonu - z użyciem wysokiego nawożenia mineralnego i chemicznej ochrony roślin, co nie wpływa na dodatni bilans materii organicznej w glebie.

Przyoranie słomy, w ostatnich latach, nie jest powszechnie stosowane, ze względu na intensywną sprzedaż słomy jako biomasy.

Przyoranie obornika stosowane jest jedynie w gospodarstwach, które posiadają zwierzęta.

8.2.10.5.1.6. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 6

8.2.10.5.1.6.1. Baseline

8.2.10.5.1.6.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie lub wypas na trwałych użytkach zielonych.

8.2.10.5.1.6.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.6.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.6.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013.*

8.2.10.5.1.6.2. Relevant usual farming practices

Gospodarstwa realizujące pakiet 1. w obecnym okresie programowanie są w większości ukierunkowane na prowadzenie produkcji roślinnej na gruntach ornych. Wchodzące w skład tych gospodarstw trwałe użytki zielone stanowią z reguły dużo mniejszy udział i nie generują istotnych przychodów w gospodarstwie, w

związku z czym mogą być zaniedbane (np. zarastają).

8.2.10.5.1.7. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 7

8.2.10.5.1.7.1. Baseline

8.2.10.5.1.7.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Niestosowanie osadów ściekowych.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

8.2.10.5.1.7.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 2.

8.2.10.5.1.7.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.7.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.7.2. Relevant usual farming practices

Stosowanie osadów ściekowych nie jest powszechną praktyką. Jednakże mogą one być stosowane w okolicach większych miast, gdzie jest oczyszczalnia ścieków.

8.2.10.5.1.8. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 8

8.2.10.5.1.8.1. Baseline

8.2.10.5.1.8.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2).

8.2.10.5.1.8.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.8.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.8.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.8.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.9. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 1

8.2.10.5.1.9.1. Baseline

8.2.10.5.1.9.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.9.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.9.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.9.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.9.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.10. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 2

8.2.10.5.1.10.1. Baseline

8.2.10.5.1.10.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Siew roślin międzyplonowych w terminie do 15 września.

GAEC 4 – Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30 % gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod pokrywą glebową w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

8.2.10.5.1.10.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.10.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.10.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.10.2. Relevant usual farming practices

W przypadku rolników stosujących międzyplon powszechnie stosowaną praktyką jest wysiewanie międzyplonów pod koniec września.

8.2.10.5.1.11. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 3

8.2.10.5.1.11.1. Baseline

8.2.10.5.1.11.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 1 marca.

8.2.10.5.1.11.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.11.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.11.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.11.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy zwykle orzą międzyplony późną jesienią. Czasami występują przypadki pozostawiania do wiosny i są to głównie międzyplony ozime oparte o żyto (np. żyto z wyką ozimą).

8.2.10.5.1.12. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 4

8.2.10.5.1.12.1. Baseline

8.2.10.5.1.12.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Stosowanie jako międzyplon wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym

gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu.

8.2.10.5.1.12.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.12.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.12.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.12.2. Relevant usual farming practices

W podobnych gospodarstwach, w których uprawiane są międzyplony najczęściej ograniczają się do jednego gatunku - gorczycy białej, jako najtańszego, ze względu na cenę nasion, międzyplonu.

8.2.10.5.1.13. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 5

8.2.10.5.1.13.1. Baseline

8.2.10.5.1.13.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania mieszanki składającej się wyłącznie z gatunków zbóż.

8.2.10.5.1.13.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.13.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.13.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.13.2. Relevant usual farming practices

Zwykle stosowaną praktyką jest pozostawienie po żniwach osypanych zbóż lub dosiew albo wysiew tego

samego gatunku, który był wcześniej uprawiany na tym samym polu.

8.2.10.5.1.14. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 6

8.2.10.5.1.14.1. Baseline

8.2.10.5.1.14.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania pestycydów i herbicydów w międzyplonie.

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;

2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

8.2.10.5.1.14.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 3.

8.2.10.5.1.14.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.14.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.14.2. Relevant usual farming practices

Czasami rolnicy stosują pestycydy i herbicydy w celu maksymalizacji uzyskiwanego plonu.

8.2.10.5.1.15. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 7

8.2.10.5.1.15.1. Baseline

8.2.10.5.1.15.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Niestosowanie osadów ściekowych.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

8.2.10.5.1.15.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 4.

8.2.10.5.1.15.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.15.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.15.2. Relevant usual farming practices

Stosowanie osadów ściekowych nie jest powszechną praktyką. Jednakże mogą one być stosowane w okolicach większych miast, gdzie jest oczyszczalnia ścieków.

8.2.10.5.1.16. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 8

8.2.10.5.1.16.1. Baseline

8.2.10.5.1.16.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Przyoranie biomasy międzyplonu z wyłączeniem uprawy gleby w systemie bezorkowym.

8.2.10.5.1.16.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.16.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.16.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.16.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy zwykle orzą międzyplony późną jesienią.

8.2.10.5.1.17. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 9

8.2.10.5.1.17.1. Baseline

8.2.10.5.1.17.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).

8.2.10.5.1.17.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.17.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.17.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.17.2. Relevant usual farming practices

Zwykle stosowaną praktyką jest pozostawienie po żniwach osypanych zbóż lub dosiew albo wysiew tego samego gatunku, który był wcześniej uprawiany na tym samym polu.

8.2.10.5.1.18. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 10

8.2.10.5.1.18.1. Baseline

8.2.10.5.1.18.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu

nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2).

8.2.10.5.1.18.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.18.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody.

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.18.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.18.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.19. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 11

8.2.10.5.1.19.1. Baseline

8.2.10.5.1.19.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych;

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania.

8.2.10.5.1.19.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.19.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.19.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.19.2. Relevant usual farming practices

Czasami łącznie z np. gnojowicą rolnik użyźnia glebę dodatkowo azotem w celu maksymalizacji uzyskiwanego międzyplonu.

8.2.10.5.1.20. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 1

8.2.10.5.1.20.1. Baseline

8.2.10.5.1.20.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.20.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.20.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.20.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.20.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.21. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 2

8.2.10.5.1.21.1. Baseline

8.2.10.5.1.21.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych, który obejmuje co najmniej 12 drzew, rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach i prowadzonych jako wysokopienne drzewa, w wieku co najmniej 15 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki w rozstawie nie mniejszej niż 4 x 6 m i nie większej niż 10 x 10 m, a jednocześnie liczba tych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90.

8.2.10.5.1.21.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.21.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.21.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.21.2. Relevant usual farming practices

Obecnie w sadach produkcyjnych zazwyczaj wykorzystywane są odmiany nowoczesne i popularne na rynku krajowym jak i rynkach światowych. Drzewa w sadach są obecnie rozmnażane na podkładkach słabo rosnących – karłowych i półkarłowych, co przyspiesza wchodzenie w owocowanie i zapewnia niewielki rozmiar drzew umożliwiając duże ich zagęszczenie na jednostce powierzchni.

Odnośnie uzupełnień sadu, sady uzupełnia się odmianami sadzonymi najczęściej na podkładkach karłowych lub półkarłowych i są to przeważnie odmiany nowoczesne.

W sadach współczesnych uprawiana jest mała liczba odmian, co ułatwia m.in. stosowanie rutynowych programów ochrony roślin, stosowanie zabiegów agrotechnicznych, przygotowanie dużych partii owoców do obrotu towarowego.

8.2.10.5.1.22. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 3

8.2.10.5.1.22.1. Baseline

8.2.10.5.1.22.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Minimalna wysokość pnia powinna wynosić 1,20 m.

8.2.10.5.1.22.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.22.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.22.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.22.2. Relevant usual farming practices

Drzewa w sadach są obecnie rozmnażane na podkładkach słabo rosnących – karłowych i półkarłowych, co przyspiesza wchodzenie w owocowanie i zapewnia niewielki rozmiar drzew umożliwiając duże ich

zagęszczenie na jednostce powierzchni i ułatwiając ich ekonomiczne użytkowanie.

8.2.10.5.1.23. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 4

8.2.10.5.1.23.1. Baseline

8.2.10.5.1.23.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania herbicydów.

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;

2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

8.2.10.5.1.23.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 5.

8.2.10.5.1.23.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.23.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.23.2. Relevant usual farming practices

W sadach współczesnych stosuje się herbicydy.

8.2.10.5.1.24. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 5

8.2.10.5.1.24.1. Baseline

8.2.10.5.1.24.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek wykonywania podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie tj.:

- cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;

- usuwanie odrostów i samosiewów;

- bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zającokształtne

- koszenie i usuwanie trawy lub wypasanie.

8.2.10.5.1.24.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.24.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.24.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.24.2. Relevant usual farming practices

W sadach tradycyjnych czasami wykonywane są zabiegi pielęgnacyjne takie jak np.: usuwanie odrostów i samosiewów, bielenie pni.

Zazwyczaj w sadach tradycyjnych brak jest praktyki koszenia lub wypasania.

8.2.10.5.1.25. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 6

8.2.10.5.1.25.1. Baseline

8.2.10.5.1.25.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2).

8.2.10.5.1.25.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.25.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody.

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.25.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.25.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.26. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 000: prawod. kraj. dla wszystkich siedlisk

8.2.10.5.1.26.1. Baseline

8.2.10.5.1.26.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

8.2.10.5.1.26.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.26.1.3. Other relevant national/regional requirements

W odniesieniu do **wszystkich wymogów w przypadku ochrony cennych siedlisk zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych łąk wilgotnych, półnaturalnych łąk świeżych, torfowisk Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000**, odpowiednie są następujące przepisy prawodawstwa krajowego:

Ustalenie działań ochronnych wynikających z ustalonych celów działań ochronnych, w tym wskazanie:

a) działań ochronnych […] dla obszaru znajdującego się na terenie gospodarstwa rolnego lub jego części z podziałem na działania:

- **obligatoryjne,**

- fakultatywne,

b) zakresu prac przewidzianych do realizacji,

c) terenu lub miejsca realizacji,

d) terminu oraz częstotliwości realizacji,

g) technicznych uwarunkowań realizacji działań

(Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (§3 ust. 1 pkt 6 lit a, b, c, d, g)

1. Zakres prac koniecznych dla sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru obejmuje: […]

- ustalenie **działań obligatoryjnych** i fakultatywnych dla obszaru znajdującego się na terenie gospodarstwa rolnego lub jego części.

(Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (§ 3 ust 1 pkt 8 lit. g)

8.2.10.5.1.26.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.26.2. Relevant usual farming practices

8.2.10.5.1.27. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 00: prawod. kraj. dla wymogów ptasich

8.2.10.5.1.27.1. Baseline

8.2.10.5.1.27.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

8.2.10.5.1.27.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.27.1.3. Other relevant national/regional requirements

Odpowiednie wymogi prawodawstwa krajowego w zakresie wszystkich wymogów w przypadku ochrony siedlisk lęgowych derkacza, rycyka (krzyka, krwawodzioba, czajki), wodniczki, dubelta (kulika wielkiego) Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 zostały zawarte w załączniku nr 10.

8.2.10.5.1.27.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.27.2. Relevant usual farming practices

8.2.10.5.1.28. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 0: prawod. kraj. dla wszystkich wymogów

8.2.10.5.1.28.1. Baseline

8.2.10.5.1.28.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

8.2.10.5.1.28.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.28.1.3. Other relevant national/regional requirements

W odniesieniu do **wszystkich wymogów Pakietu 4.** odpowiednie są następujące przepisy prawodawstwa krajowego:

1. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34*, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w

szczególności:

1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub

2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub

3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1**, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 33 ust. 1 i 2)

* ***Art. 34.*** *- 1. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich - dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.*

2. W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

1) ochrony zdrowia i życia ludzi;

2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;

3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;

4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

** ***Art. 27 ust. 3 pkt 1*** *- Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty*

8.2.10.5.1.28.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.28.2. Relevant usual farming practices

8.2.10.5.1.29. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.5.1.29.1. Baseline

8.2.10.5.1.29.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.29.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.29.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.29.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.29.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.30. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.5.1.30.1. Baseline

8.2.10.5.1.30.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek: Ekstensywne użytkowanie na OSO).

8.2.10.5.1.30.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.30.1.3. Other relevant national/regional requirements

Dla dokumentacji przyrodniczej wykonanej na podstawie PZO lub PO dla obszaru Natura 2000 (w ramach Pakietu 4.)

Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków.

Dla proponowanego obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty, znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 *, sprawujący nadzór może sporządzić projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 28. ust.1 i 2)

** Art. 27 ust. 3 pkt 1 - Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty*

8.2.10.5.1.30.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.30.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez uprawnionego eksperta przyrodniczego botanika lub ornitologa, stanowiącej szczegółową charakterystykę siedliska przyrodniczego lub siedliska lęgowego ptaków, sporządzoną na podstawie inwentaryzacji terenowej.

8.2.10.5.1.31. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.5.1.31.1. Baseline

8.2.10.5.1.31.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.31.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 6.

8.2.10.5.1.31.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.31.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.31.2. Relevant usual farming practices

Wymienione praktyki/zabiegi są stosowane na użytkach zielonych:
- w przypadku przeorywania - orka stosowana jest co trzy lata; zazwyczaj łączy się z obsiewem traw, gatunków roślin bobowatych, mieszanek;
- obsiewem częściej są obejmowane łąki wilgotne i świeże;
- mechaniczne niszczenie struktury gleby występuje na gruntach mineralnych i organicznych, na siedliskach wilgotnych w przypadku stosowania sprzętu zmechanizowanego;
- wałowanie jest zabiegiem stosowanym na łąkach wilgotnych i zmiennowilgotnych gdzie w podłożu występują utwory organiczne; wałowanie jest stosowane w okresie wiosennym.

8.2.10.5.1.32. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.5.1.32.1. Baseline

8.2.10.5.1.32.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów. ochrony (PZO/PO) - – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.32.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.32.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.32.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.32.2. Relevant usual farming practices

Włókowanie jest jednym z bardziej rekomendowanych zabiegów pielęgnacyjnych łąk i pastwisk, zalecany do stosowania głównie wiosną (w zależności od fazy rozwoju roślinności w danym roku, najczęściej - w kwietniu); w przypadku siedlisk silniej uwilgotnionych termin bywa opóźniony; zabieg stosowany szczególnie w sytuacjach, gdy teren jest nierówny (np. skutkiem bytowania kretów).

8.2.10.5.1.33. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.5.1.33.1. Baseline

8.2.10.5.1.33.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;

2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

3. Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie, który użyty zgodnie z przeznaczeniem nie spowoduje zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska;

8.2.10.5.1.33.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 7.

8.2.10.5.1.33.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.33.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.33.2. Relevant usual farming practices

Stosowanie środków ochrony roślin występuje w szczególności w sytuacji intensyfikacji produkcji.

8.2.10.5.1.34. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.5.1.34.1. Baseline

8.2.10.5.1.34.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 – w strefach ochrony ostoi i, miejsc rozrodu i regularnego przebywania określonych ptaków objętych ochroną, zakaz wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń.

8.2.10.5.1.34.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.34.1.3. Other relevant national/regional requirements

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7)

W parkach krajobrazowych mogą być wprowadzone zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochro-nie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust. 1 pkt 6)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy,

odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1, pkt 3, 6)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone na-stępujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust. 1 pkt 4)

W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 3)

8.2.10.5.1.34.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.34.2. Relevant usual farming practices

Z wyjątkiem obszarów objętych formami ochrony przyrody - brak jest zakazu budowy i odtwarzania systemów melioracyjnych. W przypadku siedlisk łąk wilgotnych, a częściowo także zmiennowilgotnych i torfowisk występuje problem pogłębiania rowów melioracyjnych - umożliwienie osuszenia, a tym samym intensyfikowanie użytkowania.

8.2.10.5.1.35. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.5.1.35.1. Baseline

8.2.10.5.1.35.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

8.2.10.5.1.35.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.35.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.35.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.35.2. Relevant usual farming practices

Na obszarach, gdzie obserwuje się zanik chowu zwierząt, często spotykaną praktyką, jest pozostawianie skoszonej biomasy w lokalnych obniżeniach, wśród zadrzewień i zarośli.

8.2.10.5.1.36. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.5.1.36.1. Baseline

8.2.10.5.1.36.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2).

8.2.10.5.1.36.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.36.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody.

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.36.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.36.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.37. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.37.1. Baseline

8.2.10.5.1.37.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.37.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po

pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.37.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.37.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.37.2. Relevant usual farming practices

Łąki związane z występowaniem siedlisk derkacza w zwykłej praktyce rolniczej są nawożone.

8.2.10.5.1.38. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.38.1. Baseline

8.2.10.5.1.38.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.38.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.38.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.38.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.38.2. Relevant usual farming practices

Łąki związane z występowaniem siedlisk derkacza odpowiadające zarówno łąkom wilgotnym jak i świeżym są wapnowane.

8.2.10.5.1.39. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.39.1. Baseline

8.2.10.5.1.39.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.39.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.39.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.39.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.39.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować zarówno na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach, jak i na łąkach świeżych.

8.2.10.5.1.40. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.40.1. Baseline

8.2.10.5.1.40.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.40.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.40.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.40.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.40.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej w terminie wymienionym w proponowanych wymogach na łąkach produkcyjnych stosowane są zabiegi agrotechniczne (np. włókowanie, wałowanie), które zagrażają lęgom derkacza.

8.2.10.5.1.41. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.41.1. Baseline

8.2.10.5.1.41.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Jeden pokos w ciągu roku, w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.41.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.41.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.41.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.41.2. Relevant usual farming practices

Łąki związane z występowaniem siedlisk derkacza są obecnie zazwyczaj łąkami jednokośnymi lub są to obszary na których zaprzestaje się prowadzenia gospodarki rolnej. W sytuacji przywrócenia użytkowania termin pierwszego pokosu zaproponowany w wymogach jest bardzo wyraźnie opóźniony w stosunku do zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.42. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.42.1. Baseline

8.2.10.5.1.42.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co rok całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.42.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.42.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.42.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.42.2. Relevant usual farming practices

Zwykle, w przypadku użytkowania działek wykaszany jest cały areał.

8.2.10.5.1.43. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.43.1. Baseline

8.2.10.5.1.43.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.43.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.43.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.43.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.43.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie

usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.44. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 8

8.2.10.5.1.44.1. Baseline

8.2.10.5.1.44.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.44.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.44.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.44.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.44.2. Relevant usual farming practices

Istnieje dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach.

8.2.10.5.1.45. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.45.1. Baseline

8.2.10.5.1.45.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.45.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.45.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.45.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.45.2. Relevant usual farming practices

Łąki świeże występujące w mozaice z wilgotnymi oraz łąki wilgotne występujące na torfie o niskim pH związane z występowaniem siedlisk rycyka są wapnowane.

8.2.10.5.1.46. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.46.1. Baseline

8.2.10.5.1.46.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.46.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.46.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.46.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.46.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach. Zabieg również czasami stosowany w zwykłej praktyce rolniczej na siedliskach łąk świeżych.

8.2.10.5.1.47. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.47.1. Baseline

8.2.10.5.1.47.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.47.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.47.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.47.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013*

8.2.10.5.1.47.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej – na łąkach produkcyjnych często stosowane są zabiegi agrotechniczne w okresie wiosennym (okres lęgowy), w terminie wymienionym
w proponowanych wymogach (np. włókowanie, wałowanie).

8.2.10.5.1.48. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.48.1. Baseline

8.2.10.5.1.48.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz nawożenia w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i pastwiskowego.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.48.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.48.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.48.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.48.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, działki objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone.

8.2.10.5.1.49. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.49.1. Baseline

8.2.10.5.1.49.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Dwa pokosy w ciągu roku:

- pierwszy pokos w terminie 15 czerwca do 15 lipca,

- drugi pokos w terminie 15 sierpnia do 31 października

W uzasadnionych przypadkach użytkowanie jednokośne w odniesieniu do siedlisk o podłożu torfowym jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej - w terminie od 15 czerwca do 31 października.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.49.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.49.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.49.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.49.2. Relevant usual farming practices

Łąki związane z występowaniem siedlisk rycyka są obecnie zazwyczaj łąkami jednokośnymi lub są to obszary, na których zaprzestaje się prowadzenia gospodarki rolnej. W sytuacji przywrócenia użytkowania termin pierwszego pokosu zaproponowany w wymogach jest późny w stosunku do zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.50. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.50.1. Baseline

8.2.10.5.1.50.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.50.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.50.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.50.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.50.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.51. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.51.1. Baseline

8.2.10.5.1.51.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20 % powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.51.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.51.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.51.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.51.2. Relevant usual farming practices

Zwykle, w przypadku użytkowania działek wykaszany jest cały areał.

8.2.10.5.1.52. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.52.1. Baseline

8.2.10.5.1.52.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.52.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.52.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.52.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.52.2. Relevant usual farming practices

Istnieje dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach, wypas jest prowadzony również przy dwukrotnym pokosie.

8.2.10.5.1.53. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.53.1. Baseline

8.2.10.5.1.53.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym

składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.53.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.53.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.53.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.53.2. Relevant usual farming practices

Niektóre łąki związane z występowaniem siedlisk rycyka w zwykłej praktyce rolniczej są nawożone w dawkach wyższych niż w proponowanych wymogach.

8.2.10.5.1.54. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.54.1. Baseline

8.2.10.5.1.54.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 15 maja do 15 czerwca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków

zielonych objętych wsparciem po 15 czerwca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.54.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.54.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.54.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.54.2. Relevant usual farming practices

Istnieje ryzyko zbyt dużej obsady wynikające z intensyfikacji produkcji.

W odniesieniu do terminów prowadzenia wypasu, w zwykłej praktyce rolniczej wypas jest prowadzony w dowolnym terminie.

W odniesieniu do obsady pastwiska, ograniczenie nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.55. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.55.1. Baseline

8.2.10.5.1.55.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia 15 listopada.

8.2.10.5.1.55.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.55.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.55.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.55.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej nie wykasza się niedojadów, co pogarsza stan siedliska.

8.2.10.5.1.56. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.56.1. Baseline

8.2.10.5.1.56.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.56.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.56.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.56.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.56.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.57. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.57.1. Baseline

8.2.10.5.1.57.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia, zakaz wapnowania i zakaz bronowania.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.57.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.57.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.57.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.57.2. Relevant usual farming practices

W przypadku użytkowania łąk wilgotnych na torfach o niskim odczynie stosowane jest wapnowanie i nawożenie.

8.2.10.5.1.58. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.58.1. Baseline

8.2.10.5.1.58.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.58.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.58.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.58.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.58.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej - część siedlisk lęgowych wodniczki to użytki zielone wymagające stosowania zabiegów w terminie wymienionym w proponowanych wymogach.

8.2.10.5.1.59. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.59.1. Baseline

8.2.10.5.1.59.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie:

- jeden pokos w roku lub

- koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (wyłącznie w przypadku, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.59.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.59.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.59.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.59.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest stosowany w proponowanych terminach w zwykłej praktyce rolniczej, z wyjątkiem pozyskiwania trzciny.

8.2.10.5.1.60. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.60.1. Baseline

8.2.10.5.1.60.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: od 15 do 85% powierzchni działki rolnej (procent powierzchni nieskoszone określony przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).
W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.60.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.60.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.60.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.60.2. Relevant usual farming practices

Zwykle, w przypadku użytkowania działek wykaszany jest cały areał.

8.2.10.5.1.61. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.61.1. Baseline

8.2.10.5.1.61.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.61.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.61.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.61.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.61.2. Relevant usual farming practices

W odniesieniu do obowiązku zebrania i usunięcia skoszonej biomasy - wymóg wykraczający poza zwykłą praktykę rolniczą na siedliskach lęgowych wodniczki (najczęściej torfowiska). Brak obowiązku wynikającego z proponowanego wymogu skutkuje pozostawianiem biomasy na działkach, w tym biomasy rozdrobnionej, co wpływa na pogarszanie jakości siedliska lęgowego.

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.62. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.62.1. Baseline

8.2.10.5.1.62.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas przed pokosem lub po pokosie, w terminie od 15 maja do 31 lipca przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, a w terminie od 1 sierpnia do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość w dokumentacji

przyrodniczej.

8.2.10.5.1.62.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.62.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.62.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.62.2. Relevant usual farming practices

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji - wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach, prowadzenie wypasu przy dwukrotnym pokosie.

8.2.10.5.1.63. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.63.1. Baseline

8.2.10.5.1.63.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.63.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.63.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.63.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.63.2. Relevant usual farming practices

Czasami łąki związane z występowaniem siedlisk dubelta najczęściej odpowiadające łąkom wilgotnym i

podmokłym turzycowiskom na torfie, w warunkach użytkowania kośnego są wapnowane (gleby torfowe o niskim pH).

8.2.10.5.1.64. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.64.1. Baseline

8.2.10.5.1.64.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.64.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.64.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.64.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.64.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować czasami na łąkach wilgotnych, związanych z występowaniem siedlisk dubelta, rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.65. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.65.1. Baseline

8.2.10.5.1.65.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym i pastwiskowym.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.65.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.65.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.65.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.65.2. Relevant usual farming practices

Działki objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone zwłaszcza w sytuacjach, gdy następuje intensyfikacja produkcji, połączona np. z odwodnieniem.

8.2.10.5.1.66. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.66.1. Baseline

8.2.10.5.1.66.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu w przypadku użytkowania kośnego i kośno-pastwiskowego lub do 10 lipca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek

zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.66.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.66.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.66.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.66.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej – na łąkach produkcyjnych często stosowane są zabiegi agrotechniczne w okresie wiosennym (okres lęgowy), w terminie wymienionym w proponowanych wymogach (np. włókowanie, wałowanie).

8.2.10.5.1.67. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.67.1. Baseline

8.2.10.5.1.67.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Koszenie:

- jeden lub dwa pokosy w roku (ilość pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) - pierwszy pokos w terminie: od 10 lipca do 31 lipca,

drugi pokos w terminie: od 15 sierpnia do 31 października

lub

- w szczególnych przypadkach koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej) w ww. terminach.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.67.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.67.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.67.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.67.2. Relevant usual farming practices

Termin pierwszego pokosu zaproponowany w wymogach jest znacznie opóźniony w stosunku do zwykłej praktyki rolniczej (najlepszej jakości siano uzyskiwane jest na przełomie maja i czerwca).

8.2.10.5.1.68. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.68.1. Baseline

8.2.10.5.1.68.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.68.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.68.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.68.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.68.2. Relevant usual farming practices

Obecnie brak obowiązku wynikającego z proponowanego wymogu skutkuje pozostawianiem biomasy na działkach, w tym biomasy rozdrobnionej co wpływa na pogarszanie jakości siedliska lęgowego.

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.69. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.69.1. Baseline

8.2.10.5.1.69.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej (lub w szczególnych przypadkach w odniesieniu do turzycowisk, zwłaszcza kępiastych, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej, pozostawienie 50% powierzchni działki rolnej nieskoszonej). W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na

trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.69.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.69.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.69.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.69.2. Relevant usual farming practices

W przypadku użytkowania kośnego działek wykaszany jest cały obszar.

8.2.10.5.1.70. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.70.1. Baseline

8.2.10.5.1.70.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.70.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.70.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.70.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.70.2. Relevant usual farming practices

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji - wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach, prowadzenie wypasu przy dwukrotnym pokosie.

8.2.10.5.1.71. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.71.1. Baseline

8.2.10.5.1.71.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 2 (cały kraj) **–** zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.71.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie*

wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.71.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.71.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.71.2. Relevant usual farming practices

Łąki związane z występowaniem siedlisk dubelta w zwykłej praktyce rolniczej mogą być nawożone w dawkach wyższych niż w proponowanych wymogach (łąki wilgotne). Dotyczy to sytuacji, gdy następuje intensyfikacja produkcji – połączona np. z odwodnieniem.

8.2.10.5.1.72. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.72.1. Baseline

8.2.10.5.1.72.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w sezonie od 15 maja do 10 lipca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 10 lipca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.72.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.72.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.72.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.72.2. Relevant usual farming practices

Istnieje ryzyko zbyt dużej obsady wynikające z intensyfikacji produkcji.

Ograniczenie dotyczące obsady nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.73. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.73.1. Baseline

8.2.10.5.1.73.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek corocznego wykoszenia nieodojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia do 15 listopada.

8.2.10.5.1.73.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.73.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.73.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.73.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej nie wykasza się niedojadów, co pogarsza stan siedliska.

8.2.10.5.1.74. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.74.1. Baseline

8.2.10.5.1.74.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z

działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.74.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.74.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.74.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.74.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.75. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.75.1. Baseline

8.2.10.5.1.75.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.75.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w

czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.75.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.75.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.75.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, działki objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone w przypadku braku stosownych zapisów w planach ochrony i planach zadań ochronnych - dawki nawozów mogą być wyższe niż 60kg N /ha/rok.

8.2.10.5.1.76. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.76.1. Baseline

8.2.10.5.1.76.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania: zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego; zakaz bronowania.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4. .

8.2.10.5.1.76.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.76.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.76.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.76.2. Relevant usual farming practices

W przypadku braku zapisów w planach ochrony i planach zadań ochronnych opracowanych dla obszarów chronionych występuje dowolność terminów stosowania zabiegów pielęgnacyjnych - na łąkach produkcyjnych często stosowane są zabiegi agrotechniczne w okresie wiosennym (okres lęgowy), w terminie wymienionym w proponowanych wymogach (np. włókowanie, wałowanie).

Zabieg bronowania jest możliwy do stosowania, bez ograniczeń odnośnie zakresu (również wiosną). Jest to praktyka powszechnie stosowana w przypadku siedlisk łąk świeżych oraz siedlisk murawowych.

8.2.10.5.1.77. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.77.1. Baseline

8.2.10.5.1.77.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do 30 września, nie więcej niż dwa pokosy w roku.

8.2.10.5.1.77.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.77.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.77.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.77.2. Relevant usual farming practices

Początek zbioru siana jest zazwyczaj wcześniejszy niż proponowany w wymogach. Ze względu na zróżnicowanie warunków geograficznych oraz zmienność warunków pogodowych, pierwszy pokos rozpoczynać się może w niektórych regionach Polski w połowie maja. Przyjęty w wymogach początek koszenia na dzień 15.06 jest opóźniony, biorąc pod uwagę zwykłą praktykę rolniczą. Ze względu na wdrażanie wariantu na obszarze OSO funkcjonować mogą w tym zakresie specyficzne ograniczenia.

8.2.10.5.1.78. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.78.1. Baseline

8.2.10.5.1.78.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.78.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.78.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.78.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.78.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie

usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.79. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.79.1. Baseline

8.2.10.5.1.79.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. Fragment nieskoszony przy pierwszym i drugim pokosie jest ten sam w danym roku. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.79.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.79.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.79.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.79.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. W wariancie ekstensywne użytkowanie na OSO, który obejmuje bardzo różnorodne siedliska, w tym łąki i pastwiska żyznych siedlisk, zmniejszenie areału wykorzystywanego rolniczo jest istotnym ograniczeniem wymagającym rekompensaty.

8.2.10.5.1.80. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.80.1. Baseline

8.2.10.5.1.80.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas zarówno po pierwszym jak i po drugim pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.80.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.80.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.80.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.80.2. Relevant usual farming practices

W zwykłej praktyce rolniczej, w użytkowaniu kośno-pastwiskowym nie ma ograniczenia w prowadzeniu wypasu przed lub po pokosie. Proponowany wymóg nakłada określoną sekwencję użytkowania.

8.2.10.5.1.81. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.81.1. Baseline

8.2.10.5.1.81.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej 0,5 DJP/ha, a maksymalnej 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem.

8.2.10.5.1.81.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.81.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.81.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.81.2. Relevant usual farming practices

Ze względu na zmniejszenie liczby gospodarstw z ekstensywnie prowadzonym wypasem, a jednocześnie obserwowane tendencje do koncentracji oraz intensyfikacji produkcji zwierzęcej istnieje problem zapewnienia optymalnej obsady i obciążenia zwierzętami dostosowanych do uwarunkowań przyrodniczych. W warunkach koncentracji produkcji w gospodarstwach ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą oraz intensyfikacji produkcji – obsada większa niż 1,5 DJP.

8.2.10.5.1.82. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.82.1. Baseline

8.2.10.5.1.82.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas w sezonie pastwiskowym trwającym od 1 maja do 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.82.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.82.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.82.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.82.2. Relevant usual farming practices

Długość sezonu pastwiskowego ograniczają warunki pogodowe i stan runi lub zapisy wynikające z planów ochrony/zadań ochronnych uwzględniające lokalne uwarunkowania.

8.2.10.5.1.83. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.83.1. Baseline

8.2.10.5.1.83.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek wykaszania niedojadów raz w roku, w terminie do 31 października.

8.2.10.5.1.83.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.83.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.83.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.83.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.84. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.84.1. Baseline

8.2.10.5.1.84.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.84.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.84.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.84.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.84.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku zebrania i usunięcia skoszonych niedojadów. Nie precyzuje również terminu, w którym skoszona biomasa ma zostać usunięta, ani sposobu i formy jej przechowania.

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.85. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.85.1. Baseline

8.2.10.5.1.85.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.85.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.85.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.85.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.85.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.86. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.86.1. Baseline

8.2.10.5.1.86.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.86.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.86.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.86.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.86.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.87. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.87.1. Baseline

8.2.10.5.1.87.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.87.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.87.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.87.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.87.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.88. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.88.1. Baseline

8.2.10.5.1.88.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.88.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.88.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.88.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.88.2. Relevant usual farming practices

Siedlisko jest często wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też są podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Pokos jest wykonywany wcześniej niż zaproponowano w wymogach wariantu, w szczególności, gdy podejmowane są działania w celu zwiększenia produktywności siedliska.

8.2.10.5.1.89. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.89.1. Baseline

8.2.10.5.1.89.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.89.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.89.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.89.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.89.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.90. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.90.1. Baseline

8.2.10.5.1.90.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.90.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.90.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.90.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych*

(w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów

8.2.10.5.1.90.2. Relevant usual farming practices

W przypadku regularnie użytkowanych łąk w zwykłej praktyce rolniczej - cała działka podlega wykaszaniu w celu pozyskania siana. Czasami podczas lat wilgotnych z obfitymi opadami, ze względu na zmiennowilgotny charakter siedliska, pozostawiane są fragmenty niekoszone związane są z utrudnionym dostępem dla sprzętu zmechanizowanego.

8.2.10.5.1.91. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.91.1. Baseline

8.2.10.5.1.91.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.91.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.91.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.91.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.91.2. Relevant usual farming practices

W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.92. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.92.1. Baseline

8.2.10.5.1.92.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.92.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.92.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.92.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.92.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska. W zwykłej praktyce rolniczej stosuje się nawożenie takich łąk, gdyż mają one wysoki potencjał produkcyjny.

8.2.10.5.1.93. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.93.1. Baseline

8.2.10.5.1.93.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.93.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.93.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.93.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.93.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.94. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.94.1. Baseline

8.2.10.5.1.94.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.94.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.94.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.94.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.94.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.95. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.95.1. Baseline

8.2.10.5.1.95.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.95.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.95.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.95.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.95.2. Relevant usual farming practices

Siedlisko jest wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zwiększanie liczby pokosów, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Ponieważ siedliska związane są z dolinami rzek, termin pokosu uzależniony jest od sytuacji hydrologicznej w danym roku, jednak proponowany termin pierwszego pokosu jest zdecydowanie późniejszy niż w sytuacji zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.96. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.96.1. Baseline

8.2.10.5.1.96.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.96.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.96.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.96.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.96.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.97. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.97.1. Baseline

8.2.10.5.1.97.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.97.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.97.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.97.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.97.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

W sytuacji zwykłej praktyki rolniczej nie pozostawia się fragmentów nieskoszonych. Czasami, ze względu na specyfikę morfologiczną i hydrologiczną związaną z występowaniem łąk selernicowych w dużych dolinach rzecznych (urozmaicona rzeźba powierzchni) - pozostawianie nieskoszonych fragmentów może być efektem utrudnionego dostępu do działek rolnych.

8.2.10.5.1.98. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.98.1. Baseline

8.2.10.5.1.98.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.98.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.98.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.98.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.98.2. Relevant usual farming practices

W warunkach intensyfikacji użytkowania dotrzymanie proponowanej obsady i dopuszczenie wypasu po pokosie są trudne do spełnienia ze względu na dowolność warunkowaną stanem runi i pogodą.

8.2.10.5.1.99. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.99.1. Baseline

8.2.10.5.1.99.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.99.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.99.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.99.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.99.2. Relevant usual farming practices

W warunkach intensyfikacji wypas prowadzony z większą obsadą w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi.

8.2.10.5.1.100. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.100.1. Baseline

8.2.10.5.1.100.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.100.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.100.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.100.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.100.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.101. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.101.1. Baseline

8.2.10.5.1.101.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.101.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.101.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.101.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.101.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.102. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.102.1. Baseline

8.2.10.5.1.102.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.102.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.102.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.102.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.102.2. Relevant usual farming practices

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są nawożone.

8.2.10.5.1.103. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.103.1. Baseline

8.2.10.5.1.103.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.103.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.103.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.103.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.103.2. Relevant usual farming practices

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są wapnowane.

8.2.10.5.1.104. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.104.1. Baseline

8.2.10.5.1.104.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.104.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.104.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.104.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.104.2. Relevant usual farming practices

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są bronowane.

8.2.10.5.1.105. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.105.1. Baseline

8.2.10.5.1.105.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.105.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.105.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.105.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.105.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, murawy nie są użytkowane kośnie.

8.2.10.5.1.106. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.106.1. Baseline

8.2.10.5.1.106.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.106.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.106.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.106.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.106.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.107. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.107.1. Baseline

8.2.10.5.1.107.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.107.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.107.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.107.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego,

zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.107.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.108. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.108.1. Baseline

8.2.10.5.1.108.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.5.1.108.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.108.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.108.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.108.2. Relevant usual farming practices

Konieczność zapewnienia obsady warunkującej utrzymanie zbiorowisk murawowych - promowanie wypasu na murawach jest trudne ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.109. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.109.1. Baseline

8.2.10.5.1.109.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

8.2.10.5.1.109.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.109.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.109.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.109.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, wypas (w odpowiedniej obsadzie) na murawach jest trudny do prowadzenia, ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.110. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.110.1. Baseline

8.2.10.5.1.110.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

8.2.10.5.1.110.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.110.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.110.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.110.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.111. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.111.1. Baseline

8.2.10.5.1.111.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.111.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.111.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.111.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.111.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.112. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.112.1. Baseline

8.2.10.5.1.112.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.112.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.112.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.112.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.112.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki (szczególnie dotyczy łąk zakładanych na torfowiskach o małej żyzności podłoża organicznego).

8.2.10.5.1.113. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.113.1. Baseline

8.2.10.5.1.113.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.113.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.113.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.113.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.113.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej występuje czasami praktyka wapnowania łąk wilgotnych zakładanych na silnie odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.114. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.114.1. Baseline

8.2.10.5.1.114.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.114.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.114.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.114.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.114.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.115. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.115.1. Baseline

8.2.10.5.1.115.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.115.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.115.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.115.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.115.2. Relevant usual farming practices

W warunkach intensyfikacji użytkowania stosowane są zwykle minimum dwa pokosy.

Termin pierwszego pokosu to moment kłoszenia pierwszych traw - w warunkach Polski pierwszy pokos stosowany jest najczęściej dużo wcześniej niż zaproponowany w wymogach wariantu. W skrajnych przypadkach - różnica sięgająca jednego miesiąca (pierwszy pokos w drugiej połowie maja).

8.2.10.5.1.116. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.116.1. Baseline

8.2.10.5.1.116.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.116.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.116.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.116.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.116.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych.

8.2.10.5.1.117. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.117.1. Baseline

8.2.10.5.1.117.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.117.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.117.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.117.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.117.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.118. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.118.1. Baseline

8.2.10.5.1.118.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert

przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.118.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.118.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.118.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.118.2. Relevant usual farming practices

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach (zazwyczaj wcześniejszy pierwszy pokos). W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.119. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.119.1. Baseline

8.2.10.5.1.119.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.119.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.119.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.119.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.119.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki nawozów. Jest to często stosowana praktyka.

8.2.10.5.1.120. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.120.1. Baseline

8.2.10.5.1.120.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.120.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.120.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.120.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.120.2. Relevant usual farming practices

Zabieg czasami stosowany w zwykłej praktyce rolniczej na siedliskach łąk świeżych.

8.2.10.5.1.121. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.121.1. Baseline

8.2.10.5.1.121.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

8.2.10.5.1.121.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.121.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.121.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.121.2. Relevant usual farming practices

Wykonywanie analiz glebowych nie jest powszechną praktyką.

8.2.10.5.1.122. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.122.1. Baseline

8.2.10.5.1.122.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów

ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.122.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.122.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.122.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.122.2. Relevant usual farming practices

Zwykłą praktyką rolniczą jest stosowanie nawet trzech pokosów w roku.

W warunkach Polski, użytkowanie kośne łąk świeżych w zwykłej praktyce rolniczej rozpoczyna się nawet o miesiąc wcześniej niż proponowany termin wymogu.

8.2.10.5.1.123. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.123.1. Baseline

8.2.10.5.1.123.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.123.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.123.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.123.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.123.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.124. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.124.1. Baseline

8.2.10.5.1.124.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.124.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.124.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.124.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.124.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych łąk świeżych.

8.2.10.5.1.125. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.125.1. Baseline

8.2.10.5.1.125.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.125.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.125.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.125.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.125.2. Relevant usual farming practices

Zwykłą praktyką rolniczą jest dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 1 DJP/ha.

8.2.10.5.1.126. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.126.1. Baseline

8.2.10.5.1.126.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.126.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.126.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.126.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.126.2. Relevant usual farming practices

W praktyce, wypas jest prowadzony przy większej obsadzie w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi - szczególnie w regionach koncentracji produkcji zwierzęcej – nawet do 3 DJP/ha.

8.2.10.5.1.127. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.127.1. Baseline

8.2.10.5.1.127.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.127.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.127.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.127.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.127.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.128. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.128.1. Baseline

8.2.10.5.1.128.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.128.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.128.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.128.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.128.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.129. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.129.1. Baseline

8.2.10.5.1.129.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wydobywania torfu.

8.2.10.5.1.129.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.129.1.3. Other relevant national/regional requirements

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkadzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust. 1 pkt 6)

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 8)

W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy: pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust 1 pkt 4)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1 pkt 4)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone na-stępujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust 1 pkt 8)

8.2.10.5.1.129.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.129.2. Relevant usual farming practices

Pomimo istniejących ograniczeń, torf w dalszym ciągu jest wydobywany (szczególnie północna część kraju).

8.2.10.5.1.130. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.130.1. Baseline

8.2.10.5.1.130.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz zalesiania.

8.2.10.5.1.130.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.130.1.3. Other relevant national/regional requirements

Zakres działań ochronnych, o których mowa w ust. 8 pkt 5 *, może obejmować w szczególności: gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym: wskazanie obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 29 ust. 9 pkt 5 lit. b)

** Art. 29 ust. 8 pkt 5 - określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację*

8.2.10.5.1.130.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.130.2. Relevant usual farming practices

W związku z tym, że torfowiska są siedliskami o niskim potencjale produkcyjnym, czasami są one zalesiane.

8.2.10.5.1.131. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.131.1. Baseline

8.2.10.5.1.131.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.131.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.131.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.131.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.131.2. Relevant usual farming practices

Czasami nawożenie jest stosowane.

8.2.10.5.1.132. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.132.1. Baseline

8.2.10.5.1.132.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.132.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.132.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.132.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.132.2. Relevant usual farming practices

Gleby torfowe, na których zakładane są łąki wilgotne, w przypadku wartości pH poniżej 4,5 bywają wapnowane.

8.2.10.5.1.133. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.133.1. Baseline

8.2.10.5.1.133.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.133.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.133.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.133.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.133.2. Relevant usual farming practices

Sprzęt mechaniczny jest wykorzystywany do użytkowania na siedliskach torfowiskowych, co niszczy pokrywę glebową.

8.2.10.5.1.134. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.134.1. Baseline

8.2.10.5.1.134.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

8.2.10.5.1.134.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.134.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.134.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.134.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.135. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.135.1. Baseline

8.2.10.5.1.135.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.135.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.135.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.135.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.135.2. Relevant usual farming practices

Zabieg bronowania jest rzadko stosowany.

8.2.10.5.1.136. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.5.1.136.1. Baseline

8.2.10.5.1.136.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.136.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.136.1.3. Other relevant national/regional requirements

Utrzymanie czystości i porządku na obszarze gospodarstwa rolnego przez:

1) wyposażenie nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych pojemników w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,

(*Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, art. 5 ust. 1 pkt 1*)

8.2.10.5.1.136.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.136.2. Relevant usual farming practices

Czasami na tych siedliskach są składowane odpady pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.137. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.5.1.137.1. Baseline

8.2.10.5.1.137.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.137.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.137.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.137.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.137.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.138. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.5.1.138.1. Baseline

8.2.10.5.1.138.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.138.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.138.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.138.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.138.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.139. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.5.1.139.1. Baseline

8.2.10.5.1.139.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.139.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.139.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.139.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.139.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.140. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.140.1. Baseline

8.2.10.5.1.140.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.140.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.140.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.140.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.140.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest powszechnie stosowany (jeśli koszenie występuje, to odbywa się w terminach wcześniejszych niż zaproponowany).

W sytuacji użytkowania torfowisk występują tendencje użytkowania całej działki rolnej.

8.2.10.5.1.141. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.141.1. Baseline

8.2.10.5.1.141.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.141.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.141.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.141.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.141.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie

usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.142. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.5.1.142.1. Baseline

8.2.10.5.1.142.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.142.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.142.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.142.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.142.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.143. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.5.1.143.1. Baseline

8.2.10.5.1.143.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego

8.2.10.5.1.143.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.143.1.3. Other relevant national/regional requirements

Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków.

Dla proponowanego obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty, znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 *, sprawujący nadzór może sporządzić projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 28. ust.1 i 2)

** Art. 27 ust. 3 pkt 1 - Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty*

8.2.10.5.1.143.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.143.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez uprawnionego eksperta przyrodniczego botanika lub ornitologa , stanowiącej szczegółową charakterystykę siedliska przyrodniczego lub siedliska lęgowego ptaków, sporządzoną na podstawie inwentaryzacji terenowej.

8.2.10.5.1.144. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.5.1.144.1. Baseline

8.2.10.5.1.144.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.144.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt

8.

8.2.10.5.1.144.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.144.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.144.2. Relevant usual farming practices

Wymienione praktyki/zabiegi są stosowane na użytkach zielonych:
- w przypadku przeorywania - orka stosowana jest co trzy lata; zazwyczaj łączy się z obsiewem traw, gatunków roślin bobowatych, mieszanek;
- obsiewem częściej są obejmowane łąki wilgotne i świeże;
- mechaniczne niszczenie struktury gleby występuje na gruntach mineralnych i organicznych, na siedliskach wilgotnych w przypadku stosowania sprzętu zmechanizowanego;
- wałowanie jest zabiegiem stosowanym na łąkach wilgotnych i zmiennowilgotnych gdzie w podłożu występują utwory organiczne; wałowanie jest stosowane w okresie wiosennym.

8.2.10.5.1.145. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.5.1.145.1. Baseline

8.2.10.5.1.145.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów. ochrony (PZO/PO) - – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.145.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.145.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.145.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.145.2. Relevant usual farming practices

Włókowanie jest jednym z bardziej rekomendowanych zabiegów pielęgnacyjnych łąk i pastwisk, zalecany do stosowania głównie wiosną (w zależności od fazy rozwoju roślinności w danym roku, najczęściej - w kwietniu); w przypadku siedlisk silniej uwilgotnionych termin bywa opóźniony; zabieg stosowany szczególnie w sytuacjach, gdy teren jest nierówny (np. skutkiem bytowania kretów).

8.2.10.5.1.146. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.5.1.146.1. Baseline

8.2.10.5.1.146.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;

2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

3. Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie, który użyty zgodnie z przeznaczeniem nie spowoduje zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska;

8.2.10.5.1.146.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 9.

8.2.10.5.1.146.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.146.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.146.2. Relevant usual farming practices

Stosowanie środków ochrony roślin występuje w szczególności w sytuacji intensyfikacji produkcji.

8.2.10.5.1.147. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.5.1.147.1. Baseline

8.2.10.5.1.147.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 – w strefach ochrony ostoi i, miejsc rozrodu i regularnego przebywania określonych ptaków objętych ochroną, zakaz wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń.

8.2.10.5.1.147.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.147.1.3. Other relevant national/regional requirements

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7)

W parkach krajobrazowych mogą być wprowadzone zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochro-nie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust. 1 pkt 6)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1, pkt 3, 6)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone na-stępujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust. 1 pkt 4)

W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 3)

8.2.10.5.1.147.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.147.2. Relevant usual farming practices

Z wyjątkiem obszarów objętych formami ochrony przyrody - brak jest zakazu budowy i odtwarzania systemów melioracyjnych. W przypadku siedlisk łąk wilgotnych, a częściowo także zmiennowilgotnych i torfowisk występuje problem pogłębiania rowów melioracyjnych - umożliwienie osuszenia, a tym samym intensyfikowanie użytkowania.

8.2.10.5.1.148. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.5.1.148.1. Baseline

8.2.10.5.1.148.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu

(położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

8.2.10.5.1.148.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.148.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.148.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.148.2. Relevant usual farming practices

Na obszarach, gdzie obserwuje się zanik chowu zwierząt, często spotykaną praktyką, jest pozostawianie skoszonej biomasy w lokalnych obniżeniach, wśród zadrzewień i zarośli.

8.2.10.5.1.149. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.5.1.149.1. Baseline

8.2.10.5.1.149.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%)

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2)

8.2.10.5.1.149.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.149.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące

pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.149.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.149.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.150. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.150.1. Baseline

8.2.10.5.1.150.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.150.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.150.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.150.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.150.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.151. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.151.1. Baseline

8.2.10.5.1.151.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.151.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.151.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.151.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.151.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.152. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.152.1. Baseline

8.2.10.5.1.152.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.152.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.152.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.152.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.152.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.153. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.153.1. Baseline

8.2.10.5.1.153.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.153.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.153.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.153.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.153.2. Relevant usual farming practices

Siedlisko jest często wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też są podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Pokos jest wykonywany wcześniej niż zaproponowano w wymogach wariantu, w szczególności, gdy podejmowane są działania w celu zwiększenia produktywności siedliska.

8.2.10.5.1.154. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.154.1. Baseline

8.2.10.5.1.154.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej

biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.154.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.154.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.154.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.154.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.155. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.155.1. Baseline

8.2.10.5.1.155.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.155.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.155.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.155.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.155.2. Relevant usual farming practices

W przypadku regularnie użytkowanych łąk w zwykłej praktyce rolniczej - cała działka podlega wykaszaniu w celu pozyskania siana. Czasami podczas lat wilgotnych z obfitymi opadami, ze względu na zmiennowilgotny charakter siedliska, pozostawiane są fragmenty niekoszone związane są z utrudnionym dostępem dla sprzętu zmechanizowanego.

8.2.10.5.1.156. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.156.1. Baseline

8.2.10.5.1.156.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.156.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.156.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.156.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.156.2. Relevant usual farming practices

W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.157. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.157.1. Baseline

8.2.10.5.1.157.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.157.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.157.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.157.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.157.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska. W zwykłej praktyce rolniczej stosuje się nawożenie takich łąk, gdyż mają one wysoki potencjał produkcyjny.

8.2.10.5.1.158. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.158.1. Baseline

8.2.10.5.1.158.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.158.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.158.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.158.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.158.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.159. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.159.1. Baseline

8.2.10.5.1.159.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.159.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.159.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.159.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.159.2. Relevant usual farming practices

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.160. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.160.1. Baseline

8.2.10.5.1.160.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

8.2.10.5.1.160.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.160.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.160.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.160.2. Relevant usual farming practices

Siedlisko jest wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zwiększanie liczby pokosów, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Ponieważ siedliska związane są z dolinami rzek, termin pokosu uzależniony jest od sytuacji hydrologicznej w danym roku, jednak proponowany termin pierwszego pokosu jest zdecydowanie późniejszy niż w sytuacji zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.161. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.161.1. Baseline

8.2.10.5.1.161.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.161.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.161.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.161.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.161.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.162. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.162.1. Baseline

8.2.10.5.1.162.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.162.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.162.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.162.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.162.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

W sytuacji zwykłej praktyki rolniczej nie pozostawia się fragmentów nieskoszonych. Czasami, ze względu na specyfikę morfologiczną i hydrologiczną związaną z występowaniem łąk selernicowych w dużych dolinach rzecznych (urozmaicona rzeźba powierzchni) - pozostawianie nieskoszonych fragmentów może być efektem utrudnionego dostępu do działek rolnych.

8.2.10.5.1.163. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.163.1. Baseline

8.2.10.5.1.163.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.163.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.163.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.163.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.163.2. Relevant usual farming practices

W warunkach intensyfikacji użytkowania dotrzymanie proponowanej obsady i dopuszczenie wypasu po pokosie są trudne do spełnienia ze względu na dowolność warunkowaną stanem runi i pogodą.

8.2.10.5.1.164. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.164.1. Baseline

8.2.10.5.1.164.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.164.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.164.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.164.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.164.2. Relevant usual farming practices

W warunkach intensyfikacji wypas prowadzony z większą obsadą w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi.

8.2.10.5.1.165. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.165.1. Baseline

8.2.10.5.1.165.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.165.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.165.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.165.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.165.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.166. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.166.1. Baseline

8.2.10.5.1.166.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.166.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.166.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.166.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.166.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk

8.2.10.5.1.167. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.167.1. Baseline

8.2.10.5.1.167.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.167.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.167.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.167.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.167.2. Relevant usual farming practices

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są nawożone.

8.2.10.5.1.168. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.168.1. Baseline

8.2.10.5.1.168.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.168.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.168.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.168.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.168.2. Relevant usual farming practices

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są wapnowane.

8.2.10.5.1.169. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.169.1. Baseline

8.2.10.5.1.169.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.169.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.169.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.169.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.169.2. Relevant usual farming practices

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są bronowane.

8.2.10.5.1.170. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.170.1. Baseline

8.2.10.5.1.170.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

8.2.10.5.1.170.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.170.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.170.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.170.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, murawy nie są użytkowane kośnie.

8.2.10.5.1.171. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.171.1. Baseline

8.2.10.5.1.171.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.171.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.171.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.171.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.171.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.172. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.172.1. Baseline

8.2.10.5.1.172.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.172.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.172.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.172.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.172.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.173. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.173.1. Baseline

8.2.10.5.1.173.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.5.1.173.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.173.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.173.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.173.2. Relevant usual farming practices

Konieczność zapewnienia obsady warunkującej utrzymanie zbiorowisk murawowych - promowanie wypasu na murawach jest trudne ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.174. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.174.1. Baseline

8.2.10.5.1.174.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

8.2.10.5.1.174.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.174.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.174.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.174.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, wypas (w odpowiedniej obsadzie) na murawach jest trudny do prowadzenia, ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.175. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.175.1. Baseline

8.2.10.5.1.175.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

8.2.10.5.1.175.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.175.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.175.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.175.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.176. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.176.1. Baseline

8.2.10.5.1.176.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.176.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.176.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.176.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.176.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.177. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.177.1. Baseline

8.2.10.5.1.177.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.177.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.177.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.177.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.177.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki (szczególnie dotyczy łąk zakładanych na torfowiskach o małej żyzności podłoża organicznego).

8.2.10.5.1.178. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.178.1. Baseline

8.2.10.5.1.178.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.178.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.178.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.178.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.178.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej występuje czasami praktyka wapnowania łąk wilgotnych zakładanych na silnie odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.179. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.179.1. Baseline

8.2.10.5.1.179.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.179.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.179.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.179.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.179.2. Relevant usual farming practices

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.180. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.180.1. Baseline

8.2.10.5.1.180.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

8.2.10.5.1.180.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.180.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.180.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.180.2. Relevant usual farming practices

W warunkach intensyfikacji użytkowania stosowane są zwykle minimum dwa pokosy.

Termin pierwszego pokosu to moment kłoszenia pierwszych traw - w warunkach Polski pierwszy pokos stosowany jest najczęściej dużo wcześniej niż zaproponowany w wymogach wariantu. W skrajnych przypadkach - różnica sięgająca jednego miesiąca (pierwszy pokos w drugiej połowie maja).

8.2.10.5.1.181. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.181.1. Baseline

8.2.10.5.1.181.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.181.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.181.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.181.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.181.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych.

8.2.10.5.1.182. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.182.1. Baseline

8.2.10.5.1.182.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.182.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.182.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.182.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.182.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.183. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.183.1. Baseline

8.2.10.5.1.183.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.183.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.183.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.183.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.183.2. Relevant usual farming practices

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach (zazwyczaj wcześniejszy pierwszy pokos). W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.184. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.184.1. Baseline

8.2.10.5.1.184.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.184.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.184.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.184.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.184.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki nawozów. Jest to często stosowana praktyka.

8.2.10.5.1.185. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.185.1. Baseline

8.2.10.5.1.185.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.185.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.185.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.185.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.185.2. Relevant usual farming practices

Zabieg czasami stosowany w zwykłej praktyce rolniczej na siedliskach łąk świeżych.

8.2.10.5.1.186. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.186.1. Baseline

8.2.10.5.1.186.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

8.2.10.5.1.186.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.186.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.186.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.186.2. Relevant usual farming practices

Wykonywanie analiz glebowych nie jest powszechną praktyką.

8.2.10.5.1.187. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.187.1. Baseline

8.2.10.5.1.187.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

8.2.10.5.1.187.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.187.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.187.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.187.2. Relevant usual farming practices

Zwykłą praktyką rolniczą jest stosowanie nawet trzech pokosów w roku.

W warunkach Polski, użytkowanie kośne łąk świeżych w zwykłej praktyce rolniczej rozpoczyna się nawet o miesiąc wcześniej niż proponowany termin wymogu.

8.2.10.5.1.188. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.188.1. Baseline

8.2.10.5.1.188.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.188.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.188.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.188.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.188.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.189. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.189.1. Baseline

8.2.10.5.1.189.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.189.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.189.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.189.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.189.2. Relevant usual farming practices

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areału, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych łąk świeżych.

8.2.10.5.1.190. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.190.1. Baseline

8.2.10.5.1.190.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.190.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.190.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.190.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.190.2. Relevant usual farming practices

Zwykłą praktyką rolniczą jest dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 1 DJP/ha.

8.2.10.5.1.191. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.191.1. Baseline

8.2.10.5.1.191.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.191.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.191.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.191.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.191.2. Relevant usual farming practices

W praktyce, wypas jest prowadzony przy większej obsadzie w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi - szczególnie w regionach koncentracji produkcji zwierzęcej – nawet do 3 DJP/ha.

8.2.10.5.1.192. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.192.1. Baseline

8.2.10.5.1.192.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.192.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.192.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.192.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.192.2. Relevant usual farming practices

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.193. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.193.1. Baseline

8.2.10.5.1.193.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.193.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.193.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.193.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.193.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.194. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.194.1. Baseline

8.2.10.5.1.194.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wydobywania torfu.

8.2.10.5.1.194.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.194.1.3. Other relevant national/regional requirements

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkadzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust. 1 pkt 6)

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 8)

W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy: pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust 1 pkt 4)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1 pkt 4)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone na-stępujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust 1 pkt 8)

8.2.10.5.1.194.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.194.2. Relevant usual farming practices

Pomimo istniejących ograniczeń, torf w dalszym ciągu jest wydobywany (szczególnie północna część kraju).

8.2.10.5.1.195. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.195.1. Baseline

8.2.10.5.1.195.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz zalesiania.

8.2.10.5.1.195.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.195.1.3. Other relevant national/regional requirements

Zakres działań ochronnych, o których mowa w ust. 8 pkt 5 *, może obejmować w szczególności: gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym: wskazanie obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 29 ust. 9 pkt 5 lit. b)

** Art. 29 ust. 8 pkt 5 - określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich*

realizację

8.2.10.5.1.195.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.195.2. Relevant usual farming practices

W związku z tym, że torfowiska są siedliskami o niskim potencjale produkcyjnym, czasami są one zalesiane.

8.2.10.5.1.196. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.196.1. Baseline

8.2.10.5.1.196.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.196.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(*Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)*

8.2.10.5.1.196.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.196.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.196.2. Relevant usual farming practices

Czasami nawożenie jest stosowane.

8.2.10.5.1.197. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.197.1. Baseline

8.2.10.5.1.197.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.197.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.197.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.197.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.197.2. Relevant usual farming practices

Gleby torfowe, na których zakładane są łąki wilgotne, w przypadku wartości pH poniżej 4,5 bywają wapnowane.

8.2.10.5.1.198. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.198.1. Baseline

8.2.10.5.1.198.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

8.2.10.5.1.198.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.198.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.198.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.198.2. Relevant usual farming practices

Sprzęt mechaniczny jest wykorzystywany do użytkowania na siedliskach torfowiskowych, co niszczy pokrywę glebową.

8.2.10.5.1.199. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.199.1. Baseline

8.2.10.5.1.199.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

8.2.10.5.1.199.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.199.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.199.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.199.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.200. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.200.1. Baseline

8.2.10.5.1.200.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.200.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.200.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.200.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.200.2. Relevant usual farming practices

Zabieg bronowania jest rzadko stosowany.

8.2.10.5.1.201. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.5.1.201.1. Baseline

8.2.10.5.1.201.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.201.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.201.1.3. Other relevant national/regional requirements

Utrzymanie czystości i porządku na obszarze gospodarstwa rolnego przez:

1) wyposażenie nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych pojemników w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,

(*Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, art. 5 ust. 1 pkt 1*)

8.2.10.5.1.201.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.201.2. Relevant usual farming practices

Czasami na tych siedliskach są składowane odpady pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.202. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.5.1.202.1. Baseline

8.2.10.5.1.202.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.202.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.202.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.202.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.202.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.203. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.5.1.203.1. Baseline

8.2.10.5.1.203.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.203.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.203.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.203.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.203.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.204. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.5.1.204.1. Baseline

8.2.10.5.1.204.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.204.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.204.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.204.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.204.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.205. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.205.1. Baseline

8.2.10.5.1.205.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.5.1.205.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.205.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.205.1.4. Minimum activities

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności *(przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.205.2. Relevant usual farming practices

Zabieg nie jest powszechnie stosowany (jeśli koszenie występuje, to odbywa się w terminach wcześniejszych niż zaproponowany).

W sytuacji użytkowania torfowisk występują tendencje użytkowania całej działki rolnej.

8.2.10.5.1.206. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.206.1. Baseline

8.2.10.5.1.206.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.206.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.206.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.206.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.206.2. Relevant usual farming practices

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.207. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.5.1.207.1. Baseline

8.2.10.5.1.207.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.207.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.207.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.207.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.207.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.208. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.5.1.208.1. Baseline

8.2.10.5.1.208.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek uprawy odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W

drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany – obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku.

8.2.10.5.1.208.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.208.1.3. Other relevant national/regional requirements

1. Odmianę regionalną wpisuje się do krajowego rejestru, jeżeli:

1) ma znaczenie w określonym regionie, w którym odmiana ta była tradycyjnie uprawiana i do którego naturalnie się przystosowała, zwanym dalej "regionem pochodzenia", dla:

a) zachowania materiału genetycznego w jego naturalnym otoczeniu, a w przypadku gatunków roślin uprawnych - w środowisku rolniczego gospodarowania, w którym gatunki wykształciły swoje właściwości wyróżniające (zachowania in situ),

b) zrównoważonego wykorzystania zasobów genetycznych roślin populacji miejscowych i odmian przystosowanych naturalnie do warunków lokalnych i zagrożonych erozją genetyczną;

2) jest odrębna, wyrównana i trwała, przy czym jeżeli poziom wyrównania jest określany na podstawie występowania roślin nietypowych, stosuje się 10% standard populacyjny przy przynajmniej 90% prawdopodobieństwie;

3) zachowujący odmianę nadał odmianie nazwę zgodnie z wymaganiami, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, przy czym odmianie tej można nadać więcej niż jedną nazwę, jeżeli nazwy te są od dawna znane;

4) jest zachowywana w regionie pochodzenia;

5) nie jest wpisana do krajowego rejestru albo wspólnotowego katalogu jako odmiana inna niż odmiana regionalna albo odmiana amatorska lub

6) została skreślona z krajowego rejestru albo wspólnotowego katalogu co najmniej 2 lata przed dniem złożenia wniosku o jej wpis do krajowego rejestru albo dniem upływu okresu ustalonego na podstawie art. 104 ust. 2 - w przypadku, o którym mowa w art. 104 ust. 1 pkt 2;

7) nie została zgłoszona w celu przyznania wyłącznego prawa do odmiany albo nie jest chroniona wyłącznym prawem do odmiany, albo nie została zgłoszona do ochrony, albo nie jest chroniona przez Wspólnotowy Urząd Odmian Roślin (CPVO).

2. Odmianę amatorską wpisuje się do krajowego rejestru, jeżeli odmiana nie ma znaczenia dla towarowej produkcji warzyw oraz spełnia warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 3 i 5-7.

(Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r., Art. 28)

8.2.10.5.1.208.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.208.2. Relevant usual farming practices

W praktyce rolnik kieruje się maksymalizacją zysków w swoim gospodarstwie, dlatego uprawia towarowe gatunki i odmiany roślin, których materiał siewny jest łatwo dostępny, które są łatwe w uprawie i wysokoplonujące oraz na które jest zapotrzebowanie na rynku.

8.2.10.5.1.209. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 3

8.2.10.5.1.209.1. Baseline

8.2.10.5.1.209.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych i/lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej i/lub;

8.2.10.5.1.209.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.209.1.3. Other relevant national/regional requirements

Inne odpowiednie wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego zostały zawarte w załączniku nr 11.

8.2.10.5.1.209.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.209.2. Relevant usual farming practices

W praktyce rolnik uprawia te gatunki i odmiany, kierując się zapotrzebowaniem na rynku na wytwarzane nasiona tych gatunków i odmian. Ponadto, rolnik uprawia te gatunki i odmiany, których materiał siewny jest łatwo dostępny, które są łatwe w uprawie i wysokoplonujące.

8.2.10.5.1.210. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 4

8.2.10.5.1.210.1. Baseline

8.2.10.5.1.210.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

8.2.10.5.1.210.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.210.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.210.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.210.2. Relevant usual farming practices

Powszechnie, uprawa wymienionych gatunków roślin jest praktykowana rzadko lub prawie wcale. Jest to uwarunkowane specyfiką gatunkową, sposobem siewu, uprawy, pozyskiwaniem plonu i użytkowaniem roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną, które wymagają często specyficznych, dawnych pracochłonnych technik i narzędzi oraz niskim plonowaniem i brakiem zapotrzebowania na rynku, a zatem nie generują przychodów w gospodarstwie.

8.2.10.5.1.211. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 5

8.2.10.5.1.211.1. Baseline

8.2.10.5.1.211.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%)

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2)

8.2.10.5.1.211.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.211.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.211.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.211.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.212. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.5.1.212.1. Baseline

8.2.10.5.1.212.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.212.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.212.1.3. Other relevant national/regional requirements

8.2.10.5.1.212.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.212.2. Relevant usual farming practices

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.213. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.5.1.213.1. Baseline

8.2.10.5.1.213.1.1. Relevant GAEC and/or SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%)

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2)

8.2.10.5.1.213.1.2. Minimum requirements for fertilisers and pesticides

8.2.10.5.1.213.1.3. Other relevant national/regional requirements

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych , jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(*Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)*

8.2.10.5.1.213.1.4. Minimum activities

8.2.10.5.1.213.2. Relevant usual farming practices

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.6. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

W ramach działania, dla Pakietów 1, 2, 4 (z wyjątkiem obszarów Natura 2000 położonych w granicach Parków Narodowych – dla których nie stosuje się degresywności), 5, 6, płatności podlegają degresywności w zależności od powierzchni objętej wsparciem. Stosuje się następujące progi degresywności powierzchni, która może być wspierana w ramach gospodarstwa rolnego:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Degresywność nie ma zastosowania do Pakietu 3.

Zasady łączenia pakietów/działań

(1) **Łączenie pakietów na poziomie działania**

Dopuszcza się łączenie różnych pakietów działania w gospodarstwie, jednak, w przypadku łączenia Pakietu 1 z Pakietami 4 i 5 – na cennych siedliskach obowiązują wymogi tych pakietów.

Nie dopuszcza się realizowania różnych pakietów na tej samej powierzchni.

Nie dopuszcza się łączenia w gospodarstwie:

- Pakietu 1 z Pakietem 2;

- Pakietu 1 z Pakietem 6.

(2) Łączenie Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz działania Rolnictwo ekologiczne

Zgodnie z art. 28 (8) rozporządzenia UE nr 1305/2013 wsparcie udzielane w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego nie może być udzielane na zobowiązania objęte działaniem Rolnictwo ekologiczne. W ramach jednego gospodarstwa mogą być realizowane zobowiązania zarówno w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, jak i działania Rolnictwo ekologiczne, pod warunkiem ich realizacji na innej powierzchni. Powyższe nie ma zastosowania w przypadku realizacji Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz działania Rolnictwo ekologiczne, których nie można łączyć w gospodarstwie, gdyż w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone beneficjent realizuje zobowiązanie na obszarze całego gospodarstwa rolnego.

Płatności rolnośrodowiskowo-klimatyczne nie mogą być przedmiotem podwójnego finansowania, o którym mowa w art. 28 ust. 6 akapit drugi rozporządzenia EFRROW.

W przypadku Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego przewiduje się, że zastosowane warunki przystąpienia do programu, wymogi, ograniczenie interwencji do obszarów o szczególnych potrzebach, a także degresywność pomocy, zapewnią właściwe ukierunkowanie wsparcia.

Beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację programu rolnośrodowiskowego w roku 2014 r. w ramach PROW 2007-2013 mogą, zgodnie z art. 27 ust. 12 Rozporządzenie Komisji (WE) NR 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)* (Dz.U. L 368 z 23.12.2006, str. 15), dostosować zobowiązania i przejść w 2015 r. na zasady i warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w Działaniu rolnośrodowiskowo-klimatycznym PROW 2014-2020.

Długość trwania zobowiązania, w przypadku jeśli beneficjent zdecyduje się na przejście w 2015 r. *na zasady i warunki określone dla analogicznych pakietów w Działaniu rolnośrodowiskowo-klimatycznym PROW 2014- 2020 będzie wynosiła łącznie 5 lat (w tym 1 rok w ramach PROW 2007-2013 i 4 lata w ramach PROW 2014-2020).*

8.2.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

8.2.11.1. Podstawa prawna

Art. 29 rozporządzenia EFRROW

8.2.11.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Celem działania Rolnictwo ekologiczne jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. *w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych* (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, z późn. zm.).

W Polsce istnieje specjalny system kontroli i certyfikacji, mający na celu zagwarantowanie, iż produkty oznakowane jako ekologiczne zostały wytworzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. System ten jest zgodny z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. *w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym i regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt* (Dz. U. L 191 z 28.05.2004 r., str. 1, z późn. zm.). System ten mocą ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. Nr 116, poz.975) jest nadzorowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, za pomocą Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi upoważnia do działania w zakresie rolnictwa ekologicznego jednostki certyfikujące, posiadające akredytację nadaną przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA). W celu sprawowania efektywnego nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nad rynkiem rolnictwa ekologicznego, z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych współpracują: Inspekcja Weterynaryjna, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcja Handlowa jako część Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach działania Rolnictwo ekologiczne podlegają kontroli upoważnionych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostek certyfikujących w ramach tego systemu. Jednostki certyfikujące ściśle współpracują z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która pełni rolę instytucji wdrażającej działanie oraz agencji płatniczej.

Rolnictwo ekologiczne oznacza sposób gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa rolnego, oparty na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie.

Podstawową zasadą rolnictwa ekologicznego jest zaniechanie stosowania w procesie produkcji żywności środków chemii rolnej, weterynaryjnej i spożywczej. Zasada ta dotyczy wszystkich rodzajów i etapów produkcji - zarówno uprawy roślin, chowu i hodowli zwierząt, jak i przetwórstwa.

W ramach działania Rolnictwo ekologiczne zostały również wykorzystane pozytywne doświadczenia z funkcjonowania systemu doradztwa rolnośrodowiskowego realizowanego w ramach działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013. Jednym z wymogów w ramach wszystkich pakietów jest obowiązek posiadania, przygotowanego przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego, planu działalności ekologicznej (analogicznie, jak dla działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013). Zadaniem doradcy

rolnośrodowiskowego jest również informowanie beneficjentów oraz udzielanie porad mających na celu jak najlepsze i najefektywniejsze wdrożenie działania w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Rola tego doradcy jest szczególnie istotna w procesie edukowania beneficjentów działania, jako istotnego elementu przyczyniającego się do efektywnego wykorzystywania środków.

Ponadto, na terenie całego gospodarstwa objętego działaniem Rolnictwo ekologiczne, istnieje obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania :
• (11.1) Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne,
• (11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego.

W ramach poddziałania **(11.1) Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne** pomoc udzielana będzie na następujące typy operacji (pakiety):
1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji.
2. Uprawy warzywne w okresie konwersji.
3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji.
4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji.
5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji.
6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji.

W ramach poddziałania **(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego** pomoc udzielana będzie na następujące typy operacji (pakiety):
7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji.
8. Uprawy warzywne po okresie konwersji.
9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji.
10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji.
11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji.
12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie Rolnictwo ekologiczne przyczynia się bezpośrednio do realizacji Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności celu szczegółowego:

- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Oprócz głównego celu szczegółowego (powyżej), działanie Rolnictwo ekologiczne będzie przyczyniało się również pośrednio do realizacji innych celów szczegółowych w ramach priorytetu 4. tj.:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B).

Ponadto, działanie Rolnictwo ekologiczne przyczynia się pośrednio do realizacji Priorytetu 5. Wspieranie

efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym, poprzez następujące cele szczegółowe:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa (5D);
- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Działanie realizuje także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich, którymi są: innowacyjność, środowisko oraz przeciwdziałanie zmianie klimatu i przystosowanie się do niej.

8.2.11.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.11.3.1. Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Poddziałanie:

- 11.2 - Płatność na rzecz utrzymania ekologicznych praktyk i metod w rolnictwie

8.2.11.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pakiety obejmują gospodarstwa ekologiczne po okresie konwersji. Płatność w przypadku upraw znajdujących się po okresie konwersji przysługuje maksymalnie do 5 lat realizacji zobowiązania.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach powyższych pakietów podlegają kontroli upoważnionych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostek certyfikujących. Kontrola jednostek certyfikujących prowadzona jest corocznie i obejmuje wszystkie gospodarstwa po okresie konwersji.

Wymogi wspólne dla wszystkich pakietów w ramach poddziałania 11.2 Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego:

1. Obowiązek posiadania planu działalności ekologicznej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiedniego przeznaczenia plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do innych gospodarstw, spasania).

Wymogi dodatkowe dla Pakietu 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji

1. Obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, w szczególności usuwanie odrostów i samosiewów;
2. Obowiązek utrzymania minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%;
3. Obowiązek uprawy gatunków drzew owocowych w okresie owocowania i/lub krzewów

owocujących.

8.2.11.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Do płatności w ramach pakietów są uprawnione gospodarstwa posiadające ważny certyfikat wydany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, tj. ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* i Rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007.

Płatności w ramach pakietów są przyznawane corocznie przez okres maksymalnie do 5 lat, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie w zakresie tych pakietów. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty. Jeśli beneficjent korzystał ze wsparcia w ramach *Poddziałania: Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne,* to płatność przysługuje przez okres po zakończeniu okresu przestawiania, ale nie dłużej niż maksymalnie 5 lat.

Dla Pakietów 7-11 płatność jest przyznawana do powierzchni, na której są uprawiane gatunki roślin określone na poziomie przepisów krajowych.

8.2.11.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007,
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym.

8.2.11.3.1.4. Beneficjenci

Rolnicy oraz grupy rolników, którzy dobrowolnie podejmują się przestrzegać praktyk i metod rolnictwa ekologicznego określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i spełniają definicję rolnika aktywnego zawodowo.

8.2.11.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie występują.

8.2.11.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- prowadzi produkcję rolną, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i

rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i posiada certyfikat wydany zgodnie z tymi przepisami;
- utrzymuje sad przez 2 lata po zakończeniu okresu zobowiązania w przypadku Pakietu 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji;
- posiada zwierzęta w przypadku Pakietu 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji i Pakietu 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji;
- posiada minimalną obsadę zwierząt w przypadku Pakietu 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

8.2.11.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.11.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji - 792 zł/ha, Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji - 1310 zł/ha, Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji - 1325 zł/ha, Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji - 1501 zł/ha (podstawowe uprawy sadownicze) i 660 zł/ha (ekstensywne uprawy sadownicze), Pakiet 11.Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji - 559 zł/ha, Pakiet 12.Trwałe użytki zielone po okresie konwersji - 428 zł/ha.

Płatność ekologiczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietów 7 - 12. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utracony dochód (stratę wartości plonów), dodatkowe nakłady pracy, większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami oraz koszt rozrzucenia obornika. Natomiast po stronie korzyści: oszczędności w środkach do produkcji (kosztach bezpośrednich).

Koszty transakcyjne:

Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszt corocznych kontroli wykonywanych przez upoważnione jednostki certyfikujące. Kwota ta będzie nie większa niż 20% rocznej stawki płatności.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania, pomoc w ramach kosztów transakcyjnych przyznawana jest pod warunkiem, że wnioskodawca nie jest beneficjentem działania Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych w zakresie poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” w części dotyczącej rolnictwa ekologicznego.

8.2.11.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.11.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.11.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.11.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.11.3.1.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.11.3.2. Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Poddziałanie:

- 11.1 - Płatność na rzecz konwersji na ekologiczne praktyki i metody w rolnictwie

8.2.11.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pakiety obejmują gospodarstwa w okresie konwersji, tj. przestawiające się na produkcję metodami ekologicznymi.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach pakietów podlegają kontroli upoważnionych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostek certyfikujących. Kontrola wykonywana przez jednostki certyfikujące corocznie obejmuje wszystkie gospodarstwa w okresie konwersji.

Wymogi wspólne dla wszystkich Pakietów Rolnictwa ekologicznego w ramach poddziałania 11.1 Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne:

1. Obowiązek posiadania planu działalności ekologicznej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiedniego przeznaczenia plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do innych gospodarstw, spasania).

Wymogi dodatkowe dla Pakietu 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji

1. Obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, w szczególności usuwanie odrostów i samosiewów;
2. Obowiązek utrzymania minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%;
3. Obowiązek uprawy gatunków drzew owocowych w okresie owocowania i/lub krzewów owocujących.

8.2.11.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Do płatności w ramach pakietów są uprawnione gospodarstwa posiadające ważny certyfikat wydany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, tj. ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* i Rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007.

Płatności w ramach pakietów są przyznawane corocznie przez okres maksymalnie do 3 lat, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie w zakresie tych pakietów. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Dla Pakietów 1- 5 płatność jest przyznawana do powierzchni, na której są uprawiane gatunki roślin określone w przepisach krajowych.

8.2.11.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007,
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym.

8.2.11.3.2.4. Beneficjenci

Rolnicy oraz grupy rolników, którzy dobrowolnie podejmują się przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i spełniają definicję rolnika aktywnego zawodowo.

8.2.11.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.11.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- prowadzi produkcję rolną, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i posiada certyfikat wydany zgodnie z tymi przepisami;
- posiada zwierzęta w przypadku Pakietu 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji i Pakietu 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji;
- posiada minimalną obsadę zwierząt w przypadku Pakietu 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji.

8.2.11.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.11.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji - 966 zł/ha, Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji - 1557 zł/ha, Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji - 1325 zł/ha, Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji - 1882 zł/ha (podstawowe uprawy sadownicze) oraz 790 zł/ha (ekstensywne uprawy sadownicze), Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji -

787 zł/ha oraz Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji - 428 zł/ha.

Płatność ekologiczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach pakietów 1 - 6. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utracony dochód (strata wartości plonów), dodatkowe nakłady pracy, większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami oraz koszt rozrzucenia obornika, natomiast po stronie korzyści oszczędności w środkach produkcji (kosztach bezpośrednich).

Koszty transakcyjne:

Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszt corocznych kontroli wykonywanych przez upoważnione jednostki certyfikujące. Kwota ta będzie nie większa niż 20% rocznej stawki płatności.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania, pomoc w ramach kosztów transakcyjnych przyznawana jest pod warunkiem, że wnioskodawca nie jest beneficjentem działania Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych w zakresie poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości" w części dotyczącej rolnictwa ekologicznego.

8.2.11.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.11.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.11.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.11.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.11.3.2.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.11.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.11.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudności w kontroli gospodarstw, w których produkcja metodami ekologicznymi prowadzona jest na części gospodarstwa oraz w odniesieniu do obowiązku wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych.

8.2.11.4.2. Działania łagodzące

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania.

8.2.11.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania. Po wprowadzeniu działań łagodzących nie będzie istniało ryzyko we wdrożeniu działania.

8.2.11.5. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie i zdefiniowanie odpowiednich elementów bazowych; powinno to obejmować obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (zasada wzajemnej zgodności), odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy prawa krajowego.

I. Identyfikacja i definicja odpowiednich wymagań podstawowych:

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie w odniesieniu do zobowiązań, które wykraczają poza:

a. odpowiednie obowiązkowe normy i wymogi ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia horyzontalnego dla WPR,
b. odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich,
c. odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin,
d. inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione ustawodawstwem krajowym.

Ad a)

Poszczególne normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska zostały określone w prawodawstwie krajowym, tj. w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Wymogi wzajemnej zgodności (SMR) określone są w Obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M. P. Nr 17, poz. 224, z późn. zm.). Do odpowiednich obowiązkowych norm i wymogów zalicza się następujące elementy:

1. woda: (i) **SMR 1** *„Przestrzega się wymagań z programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla wyznaczonych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN), na terenie których położone jest gospodarstwo rolne lub jego część”,* (ii) **GAEC 3** *„Zabrania się wprowadzania bezpośrednio i pośrednio do wód podziemnych określonych substancji szczególnie szkodliwych (nie dotyczy sytuacji, gdy substancje niebezpieczne są zawarte w ściekach bytowych i komunalnych). Zabrania się wprowadzania do gleby określonych substancji szczególnie szkodliwych (nie dotyczy sytuacji, gdy rolnik posiada pozwolenie wodnoprawne i przestrzega warunków w nim zawartych lub gdy substancje niebezpieczne są zawarte w ściekach bytowych i komunalnych),*
2. gleba i zasoby węgla: (i) **GAEC 4** *„Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30 % gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod pokrywą glebową w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego”* (ii) **GAEC 6** *„Zabrania się wypalania gruntów rolnych”,*
3. krajobraz, minimalny poziom utrzymania: **GAEC 7** *„Zabrania się niszczenia: drzew będących pomnikami przyrody, rowów, których szerokość nie przekracza 2 m oraz oczek wodnych, o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m2. Zabrania się przycinania drzew i żywopłotów w okresie od 15 kwietnia do 31 lipca (z wyłączeniem wierzb, drzew owocowych i zagajników o krótkiej rotacji)”,*
4. środki ochrony roślin: **SMR 10**: *„Przestrzega się wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia nr 1107/2009 i podanych na etykietach”.*

Ad b)

Beneficjent powinien utrzymać użytki rolne w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe metody rolnicze i zwykły sprzęt rolniczy w oparciu o kryteria określone w przepisach krajowych na podstawie ram ustanowionych przez Komisję Europejską, lub prowadzić działania minimalne, określane w przepisach krajowych, na użytkach rolnych utrzymujących się naturalnie w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy.

Powyższe zostało zdefiniowane w przepisach krajowych na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013 jako: *Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanej roślinności*.

Ad c)

Odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin są określone w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń:

(i) Ustawa *o nawozach i nawożeniu* (Dz. U. z 2007 r., Nr 147, poz. 1033, z późn zm.) wskazuje na maksymalną dawkę nawozu naturalnego tj. 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych (art. 17 ust. 3);

(ii) Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej *w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych* wskazują, że na obszarach OSN, przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia;

(iii) Rozporządzenie Ministra Środowiska *w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego* (Dz. U. Nr 137, poz. 984 oraz z 2009 r. Nr 27, poz. 169) wskazuje na wykaz substancji niebezpiecznych, których zabrania się wprowadzać do gleby na których prowadzona jest działalność rolnicza (wykaz I i II załącznika nr 11);

(iv) Ustawa *o środkach ochrony roślin* (Dz. U. z 2013 r., poz. 455) definiuje wymogi stosowania środków ochrony roślin w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska, w odpowiednich odległościach od zbiorników i cieków wodnych oraz obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin przez użytkowników profesjonalnych (Art. 35, ust 1-3);

(v) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin* (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2013 r., poz. 505) określa zasady stosowania integrowanej ochrony roślin (§ 1 ust. 1 pkt. 1-4, 6 i ust. 2 pkt 1-3).

Ad d)

Inne odpowiednie wymogi określone w prawodawstwie krajowym zawarte w przepisach Ustawy *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) dotyczą: drzew stanowiących pomniki przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo krajobrazowych oraz stref ochrony ostoi.

Opis metody oraz założeń i parametrów agrotechnicznych (w tym opis wymogów bazowych, jak określono w art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania) wykorzystanych jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania i poziom kosztów transakcji; w stosownych przypadkach metoda ta musi uwzględniać pomoc udzielaną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności na rzecz praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska w celu wyeliminowania podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana w odniesieniu do innych jednostek zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

Płatność ekologiczna wypłacana jest corocznie w formie zryczałtowanej i stanowi rekompensatę utraconych przychodów i dodatkowych kosztów poniesionych w związku z wymogami działania. Uwzględniono

wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

Kalkulacje dotyczące stawek płatności dla działania Rolnictwo ekologiczne zostały opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.2. Wkład ekspercki wniósł do tych kalkulacji Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach. Założenia odnośnie wpływu poszczególnych wymagań Programu na zmiany przychodów i kosztów oparte są o ekspertyzy innych krajowych instytutów naukowo-badawczych, dane GUS, ODR, IJHARS, IBMER, oraz konsultacje i szacunki eksperckie. Wykorzystano dane z lat 2010-2012.

W kalkulacjach stawek dla Pakietów 1 i 7 *Uprawy rolnicze* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) uwzględniono średnie przychody i koszty dla koszyka zbóż ważonego strukturą zasiewów (pszenica, żyto, jęczmień, pszenżyto, kukurydza na ziarno).

Stawki dla Pakietów 2 i 8 *Uprawy warzywne* i dla Pakietów 4 i 10 *Uprawy sadownicze* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) policzono jako średnie (ważone powierzchnią uprawy) stawek oszacowanych oddzielnie dla czterech grup warzyw i trzech grup upraw sadowniczych. Grupy te zostały wyodrębnione na podstawie wysokości SGM, wartości produkcji oraz podobieństw agrotechniki w celu uproszczenia i zobiektywizowania obliczeń. Dodatkowo, na podstawie tych wyliczeń w Pakietach 4 i 10 *Uprawy sadownicze* wyodrębniono dwie stawki, dla: (a) podstawowych upraw sadowniczych oraz (b) ekstensywnych upraw sadowniczych.

W kalkulacjach stawek dla Pakietów 3 i 9 *Uprawy zielarskie* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) uwzględniono średnie przychody i koszty dla koszyka tych upraw (mięta pieprzowa - 50%, melisa - 50%).

W kalkulacjach stawek dla Pakietów 5 i 11 *Uprawy paszowe na gruntach ornych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) uwzględniono średnie przychody i koszty dla koszyka tych upraw (kukurydza na zielonkę, motylkowe pastewne, inne pastewne i trawy, strączkowe pastewne), według struktury zasiewów z lat 2010-2012.

W kalkulacji stawek Pakietów 1, 5, 7 i 11 *Uprawy rolnicze* i *Uprawy paszowe* (w okresie konwersji i po konwersji) zapewniono brak podwójnego finansowania z tytułu jednoczesnego wprowadzenia wymogu dywersyfikacji upraw w ramach systemu płatności bezpośrednich, jako wymogu częściowo „nakładającego się" z wymogiem poprawnego zmianowania wynikającym z zasad rolnictwa ekologicznego. Taka korekta nie dotyczy pozostałych pakietów tego działania realizowanych na gruntach ornych z uwagi na brak ryzyka podwójnego finansowania, związany z typową, zdywersyfikowaną strukturą upraw w gospodarstwach uczestniczących w tych pakietach (gospodarstwa warzywnicze i zielarskie).

Stawki dla upraw warzywnych i sadowniczych policzono oddzielnie dla czterech rejonów kraju, różnicując obliczenia w oparciu o dane FADN i na ich podstawie obliczono średnie stawki dla kraju. Różnice regionalne w oszacowanych stawkach wynikają przede wszystkim z różnic w efektywności ekonomicznej gospodarstw odzwierciedlonej w wynikach rachunkowości rolnej FADN. Są one konsekwencją różnic strukturalnych rolnictwa w analizowanych regionach, tj. zarówno różnic w wielkości gospodarstw, jak i różnic w strukturze produkcji (produkcji i typów rolniczych gospodarstw), a w mniejszym stopniu różnic w warunkach ekonomiczno-przyrodniczych. Wyliczenia te nie dają zatem wystarczających (jednoznacznych) podstaw do różnicowania regionalnego stawek. Ujednolicenie stawek w skali kraju jest także uzasadnione dużą liczbą pakietów działania i tym samym silnym dopasowaniem każdego z nich do określonych warunków. Na ujednolicenie warunków i cech beneficjentów poszczególnych pakietów w skali kraju będzie mieć też wpływ degresywność stawek.

Dla niektórych pakietów działania podjęto decyzję o zastosowaniu stawki niższej niż wynikająca z bilansu

utraconego dochodu i dodatkowych poniesionych kosztów. Kierowano się przy tym doświadczeniami PROW 2007-2013, w szczególności, liczbą aplikacji w latach 2010-2013, świadczącą o stopniu „atrakcyjności" stosowanych stawek. Brano także pod uwagę uwarunkowania rynkowe i zakładane cele danego pakietu w PROW 2014-2020 oraz ograniczenia budżetowe.

Pełne wyliczone stawki zastosowano w pakietach dotyczących upraw warzywnych (Pakiety 2 i 8) i upraw sadowniczych (Pakiety 4 i 10). W pozostałych pakietach działania zastosowano stawki odpowiadające 80 lub 85 % poziomów wyliczonych.

Zakłada się możliwość zmian stawek w stosunku do wartości wyliczonych w trakcie realizacji działania.

Uzasadnienie degresywności stawek płatności dla gospodarstw realizujących Działanie rolnictwo ekologiczne

Ustalając ostateczny poziom wsparcia gospodarstw rolnych realizujących działanie Rolnictwo ekologiczne należy uwzględniono występowanie ekonomii skali. Na zjawisko to wskazują opracowania sporządzone w IERiGŻ-PIB na podstawie wyników monitoringu polskiego FADN, a także inne analizy sporządzane od wielu lat także w ośrodkach naukowych w Polsce, zajmujących się ekonomiką rolnictwa.

Stwierdzono jednoznacznie, że dodatkowe koszty, w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wykazują istotne zróżnicowanie i negatywną zależność od powierzchni użytków rolnych gospodarstw, w grupie gospodarstw potencjalnie kwalifikujących się do realizacji tego działania w ramach PROW 2014-2020.

Istnieje także negatywna korelacja między wysokością dodatkowych kosztów związanych z realizacją zabiegów produkcyjnych, przeliczonych na jednostkę powierzchni, a ogólną powierzchnią w gospodarstwie na jakiej są one realizowane w związku z udziałem w tym działaniu. Większe gospodarstwa ekologiczne są także w stanie skuteczniej rekompensować część efektu utraty plonów wyższymi cenami swoich produktów. Degresywność kosztów, związaną m.in. z kosztami stałymi i transakcyjnymi oraz udziałem prac pomocniczo-przygotowawczo-zakończeniowych w całkowitym czasie wykonywania poszczególnych zabiegów produkcyjnych, ma miejsce w odniesieniu do kosztów: (i) amortyzacji nowo nabytych przez gospodarstwa specjalistycznych maszyn, w tym o większej wydajności, (ii) wynajmu maszyn specjalistycznych, (iii) zakupu specjalistycznych środków produkcji (np. nasion, materiału szkółkarskiego, środków do ochrony biologicznej), (iv) efektów zwiększenia liczby upraw (wymóg płodozmianu), (v) wykonywania dodatkowych zabiegów produkcyjnych.

Powyższe zależności wskazują zatem na zasadność zastosowanie następującej degresywności stawek: dla powierzchni od 0,1 do 50 ha - 100%, dla powierzchni powyżej 50 do 100 ha - 75%, a dla powierzchni powyżej 100 ha - 60%.

8.2.11.6. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Degresywność:

W ramach działania, płatności podlegają degresywności w zależności od powierzchni objętej wsparciem. Stosuje się poniższe progi degresywności:

- do powierzchni nie przekraczającej 50 ha jest udzielana pomoc w wysokości 100% stawki;

- za każdy kolejny hektar powierzchni pomiędzy 50 ha a 100 ha przyznawana jest pomoc w wysokości 75% stawki;

- za każdy kolejny hektar powyżej 100 ha stosowana jest pomoc w wysokości 60% stawki.

Zasady łączenia pakietów/działań

Łączenie pakietów na poziomie działania Rolnictwo ekologiczne

Nie dopuszcza się realizowania różnych pakietów na tej samej powierzchni.

Łączenie Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz Rolnictwa ekologicznego

Zgodnie z art. 28 (8) rozporządzenia UE nr 1305/2013 wsparcie udzielane w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego nie może być udzielane na zobowiązania objęte działaniem Rolnictwo ekologiczne. W ramach jednego gospodarstwa mogą być realizowane zobowiązania zarówno w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, jak i działania Rolnictwo ekologiczne, pod warunkiem ich realizacji na innej powierzchni. Powyższe nie ma zastosowania w przypadku realizacji Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz działania Rolnictwo ekologiczne, których nie można łączyć w gospodarstwie, gdyż w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone beneficjent realizuje zobowiązanie na obszarze całego gospodarstwa rolnego.

Płatności z tytułu działania Rolnictwo ekologiczne nie mogą być przedmiotem podwójnego finansowania, o którym mowa w art. 29 ust. 4 akapit drugi rozporządzenia EFRROW.

W przypadku działania Rolnictwo ekologiczne przewiduje się, że zastosowane warunki przystąpienia do programu, wymogi, a także degresywność pomocy, zapewnią właściwe ukierunkowanie wsparcia.

Beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację programu rolnośrodowiskowego w roku 2014 r. w ramach PROW 2007-2013 w zakresie Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne mogą zgodnie z art. 27 ust. 12 Rozporządzenia Komisji (WE) NR 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)* (Dz.U. L 368 z 23.12.2006, str. 15), dostosować zobowiązania i przejść w 2015 r. na zasady i warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

Długość trwania zobowiązania, w przypadku jeśli beneficjent zdecyduje się na przejście w 2015 r. *na zasady i warunki określone dla analogicznych pakietów w działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014 - 2020 będzie wynosiła łącznie 5 lat (w tym 1 rok w ramach PROW 2007-2013 i 4 lata w ramach PROW 2014-2020).*

8.2.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

8.2.12.1. Podstawa prawna

Art. 31. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013.

8.2.12.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie to jest instrumentem wsparcia finansowego dla rolników, którzy prowadzą działalność rolniczą na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszary ONW).

Realizacja tego działania ma ułatwić rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi, a także umożliwić zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach. W efekcie, wsparcie to będzie wpływało na utrzymanie żywotności obszarów wiejskich i na zachowanie różnorodności biologicznej.

Wkład działania w przeciwdziałanie marginalizacji gruntów i ich wypadaniu z produkcji rolnej

Wsparcie ONW w powiązaniu z innymi instrumentami WPR przeciwdziała marginalizacji i wypadaniu gruntów z produkcji rolnej. W Polsce po 2005 roku obserwowane jest zmniejszenie powierzchni odłogów (spadek z 6,5% do 2,9% powierzchni użytków rolnych w 2008 roku). Tendencja ta wskazuje, że podstawowy cel działania, polegający na motywacji rolników do ciągłości w użytkowaniu gruntów o niskiej produktywności lub charakteryzujących się innymi utrudnieniami (np. trudne warunki klimatyczne, strukturalne) w Polsce jest realizowany. Dla porównania w latach 2000-2005 spadek odsetka odłogów i ugorów wyniósł tylko 0,7%. W szczególności, wsparcie dla ONW typ górski i specyficzny (obejmujących w Polsce obszary górskie i podgórskie), przyczynia się do utrzymania działalności rolniczej na najmniej produktywnych glebach położonych głównie na stokach o dużym spadku. Z uwagi na przewagę stoków północnych w polskiej części Karpat i wcześniej pojawiającej się i długo zalegającej pokrywy śnieżnej, możliwości uprawy zbóż ozimych (żyta i pszenicy) są bardzo ograniczone. Płatności ONW przyczyniają się do utrzymywania na tych obszarach obowiązkowych praktyk dobrej kultury rolnej, w tym przeciwdziałających erozji wodnej.

Rekompensowanie niższej naturalnej produktywności tych obszarów, zgodnie z celami rozporządzenia nr 1305/2013, pozwala na pełniejsze ich włączenie w realizację krajowych i unijnych celów w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju, zarówno w wymiarze środowiskowym jak i terytorialnym.

Wkład działania w realizację celów środowiskowych Programu

Kryteria delimitacji obecnych obszarów ONW (tj. jakość gleb i gęstość zaludnienia obszarów wiejskich) determinują znacznie wyższy (niż poza obszarami ONW) udział obszarów o przewadze ekstensywnego rolnictwa i o szczególnych walorach środowiskowych. Dzięki temu wsparcie do ONW wzmacnia efekty innych instrumentów i polityk pro-środowiskowych UE. W szczególności z uwagi na fakt, iż ok. 80% obszarów Natura 2000, 72% trwałych użytków zielonych oraz 67% użytków rolnych zgłoszonych do Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 znajduje się w granicach ONW. Obszary te

charakteryzują się korzystniejszymi wskaźnikami środowiskowymi. Szacuje się, że w latach 2007-2009, wskaźnik FBI35 był średnio o 24% wyższy na obszarach z dużym udziałem ONW i Programu rolnośrodowiskowego niż na pozostałych terenach. Na obszarach ONW istnieje słabsza tendencja w stronę zmniejszania mozaikowatości gruntów rolnych niż poza ONW (mierząc wskaźnikiem różnorodności krajobrazu - ang. Patch Density Index). Z analiz wynika także, iż na obszarach ONW, w związku z bardziej ekstensywną gospodarką rolną, obserwowane jest ograniczenie zapasów azotu mineralnego w glebie, szczególnie w okresie jesiennym, co wpływa na zmniejszenie ryzyka wymywania azotu do wód.

Wkład działania w realizację celów klimatycznych Programu

Obszary ONW w Polsce zlokalizowane są głównie na glebach lekkich – jakość gleb jest podstawowym kryterium wyznaczenia ONW typ nizinny – zarówno w okresie 2007-2013, jak i w odniesieniu do nowej delimitacji od 2018 r. Na tych obszarach, charakteryzujących się niższą glebową pojemnością wodną i tym samym podatnością na stres wodny znacznie trudniej (i) wprowadzić do produkcji nowe uprawy, (ii) zwiększać dywersyfikację upraw, (iii) zastosować w płodozmianie międzyplony, czy (iv) zmiany w systemach uprawy, warunkujące adaptację do zachodzących zmian klimatycznych.

Ponadto, wśród kryteriów nowej delimitacji ONW (rozporządzenie nr 1305/2013) przewiduje się uwzględnienie w Polsce niskiego odczynu gleb, który jest elementem silnie limitującym produkcję rolną. W glebach kwaśnych materia organiczna ma nietrwały charakter i jej akumulacja jest ograniczona, co sprzyja wzrostowi emisji dwutlenku węgla do atmosfery i zmniejsza odporność tych gleb na erozję w sytuacji intensywnych opadów.

Dodatkowe wsparcie w formie płatności ONW zwiększy tym samym zdolności adaptacyjne tych obszarów do zmian klimatu.

Wsparcie w ramach tego działania udzielane jest w celu zrekompensowania rolnikom wszystkich lub części dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na danym obszarze ONW.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania:

(13.1)[1] płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski),

(13.2) płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW typ nizinny),

(13.3) płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny).

W ramach poddziałania **ONW typ górski** (13.1) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach górskich w stosunku do gospodarstw położonych poza granicami obszarów górskich. Obszary górskie, kwalifikujące się do wsparcia, charakteryzują się znacznymi ograniczeniami możliwości użytkowania gruntów i znacznym wzrostem kosztów produkcji w związku z występowaniem mniej korzystnych niż w nizinnej części Polski warunków klimatycznych, krótszego okresu wegetacyjnego oraz zbyt stromych zboczy do użycia sprzętu mechanicznego lub wymagających użycia bardzo drogiego sprzętu specjalistycznego. Do obszarów górskich zalicza się gminy i obręby ewidencyjne, w których ponad połowa użytków rolnych jest położona powyżej wysokości 500 m n.p.m. Do ONW typ górski, w okresie 2014-2020, zalicza się obszary, które

zostały wyznaczone na potrzeby okresu programowania 2007–2013 i kwalifikowały się do wsparcia zgodnie z art. 36 lit. a ppkt i rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Lista tych obszarów znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 40, poz. 329, z późn. zm.).

W ramach poddziałania **ONW typ nizinny** (13.2) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach nizinnych, położonych poza granicami obszarów górskich, wynikających ze skumulowania występowania na tych obszarach ograniczeń naturalnych, tj. niska jakość gleb, niekorzystne warunki klimatyczne, niekorzystne warunki wodne oraz niesprzyjająca rzeźba terenu w stosunku do gospodarstw, na których takie ograniczenia nie występują. Z uwagi na niezakończony w Polsce proces wyznaczania obszarów, zgodnie z art. 32 ust. 3 rozporządzenia nr 1305/2013, do ONW typ nizinny zalicza się obszary, które w okresie programowania 2007–2013 kwalifikowały się do wsparcia zgodnie z art. 36 lit. a ppkt ii rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W ramach ONW typ nizinny wyróżniono strefę I oraz strefę II. Lista tych obszarów znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 40, poz. 329, z późn. zm.).

W ramach poddziałania **ONW typ specyficzny** (13.3) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach innych niż obszary górskie, na których występują specyficzne ograniczenia w stosunku do gospodarstw położonych na obszarach, na których takie ograniczenia nie występują. Obszary typu specyficznego obejmują gminy i obręby ewidencyjne rejonów podgórskich, które zostały wyznaczone na potrzeby ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1381 i z 2014 r. poz. 40); w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. Ponadto, na tych obszarach występują złożone problemy wynikające z rozdrobnionej struktury agrarnej i niekorzystnej rzeźby terenu, a jednocześnie posiadają one duże znaczenie dla rozwoju turystyki, zachowania krajobrazu i ochrony dziedzictwa kulturowego. Z tego też względu gminy zaliczone do tych obszarów powinny dodatkowo spełnić co najmniej 2 z zamieszczonych poniżej kryteriów:

- średnia powierzchnia gospodarstw wynosi poniżej 7,5 ha;
- gleby zagrożone są występowaniem erozji wodnej;
- udział gospodarstw rolnych, które zaprzestały produkcji rolnej wynosi powyżej 25% wszystkich gospodarstw;
- udział trwałych użytków zielonych wynosi powyżej 40% w strukturze użytkowania gruntów.

Do ONW typ specyficzny w okresie 2014-2020 zalicza się obszary, które zostały wyznaczone na potrzeby okresu programowania 2007–2013 i kwalifikowały się do wsparcia zgodnie z art. 36 lit. a ppkt ii rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Lista tych obszarów znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach

gospodarowania (ONW)" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 40, poz. 329, z późn. zm.).

W zależności od typu ONW (poddziałania), obowiązują różne stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW.

[1] Kodyfikacja działań zgodna z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami przyczynia się bezpośrednio do realizacji Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności celu szczegółowego:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A).

Oprócz głównego celu szczegółowego (powyżej), działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami będzie przyczyniało się również pośrednio do realizacji innych celów szczegółowych w ramach priorytetu 4. tj.:

- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);
- zapobiegania erozji gleby i poprawy gospodarowania glebą (4C).

Działanie będzie przyczyniało się również do realizacji priorytetu 5 wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym w zakresie adaptacji do zmian klimatu.

Działanie będzie realizować także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich w zakresie środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu i przystosowania się do nich.

8.2.12.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.12.3.1. Płatności ONW

Poddziałanie:

- 13.1 - Rekompensata na obszarach górskich
- 13.2 - Rekompensaty na rzecz innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami naturalnymi
- 13.3 - Rekompensaty na rzecz innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami

8.2.12.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania:

(13.1) płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski),

(13.2) płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW typ nizinny),

(13.3) płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny).

8.2.12.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych położonych na obszarach ONW.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i utraconych dochodów, wynikających z występowania ograniczeń naturalnych lub innych szczególnych ograniczeń na danym obszarze, obliczona przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się takimi ograniczeniami.

8.2.12.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzające przepisy przejściowe,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w

ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 639/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz zmiany załącznika X do tego rozporządzenia,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 641/2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1310/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie środków i ich rozdziału w odniesieniu do roku 2014, a także i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 oraz rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1308/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie ich stosowania w roku 2014.

8.2.12.3.1.4. Beneficjenci

Rolnicy aktywni zawodowo, którzy użytkują grunty rolne położone na obszarach z utrudnieniami naturalnymi lub innymi szczególnymi utrudnieniami.

8.2.12.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.12.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW;
- działki rolne, których dotyczy pomoc, są użytkowane jako użytki rolne;
- powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi co najmniej 1 ha.

8.2.12.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Nie dotyczy (wykluczenie kryteriów wyboru na mocy art. 49 rozporządzenia EFRROW).

8.2.12.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawki płatności zostały zróżnicowane w zależności od typu obszaru ONW w celu właściwego uwzględnienia siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów i utracie różnorodności biologicznej.

Stawki płatności zostały skalkulowane z uwzględnieniem wymogu, co do minimalnej średniej stawki płatności na hektar powierzchni w gospodarstwie, na jaką przyznaje się wsparcie. Obowiązuje także zasada degresywności stawek.

Stawki płatności dla poszczególnych typów ONW:

1. Typ górski – 450 zł/ha/rok.
2. Typ nizinny:
    - strefa nizinna I – 179 zł/ha/rok;
    - strefa nizinna II - 264 zł/ha/rok.
3. Typ specyficzny – 264 zł/ha/rok.

8.2.12.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.12.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.12.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.12.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.12.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.12.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie poziomu progowego powierzchni na gospodarstwo, na podstawie którego państwo członkowskie oblicza degresywność płatności

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis poziomu lokalnej jednostki zastosowanego do wyznaczenia obszarów.

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis zastosowania metody zdefiniowanej w art. 31 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 dla wyznaczenia trzech kategorii obszarów, o których mowa w tym artykule, wraz z opisem i wynikami procesu dostosowania dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami, innych niż obszary górskie

8.2.12.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.12.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Brak

8.2.12.4.2. Działania łagodzące

Brak

8.2.12.4.3. Ogólna ocena działania

Kryteria kwalifikowalności będą możliwe do weryfikacji.

8.2.12.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Wsparcie przyznawane jest w formie rocznej płatności udzielanej na hektar użytków rolnych, stanowiącej iloczyn stawki ustalonej dla danego typu ONW oraz ilości hektarów zgłoszonych przez rolnika, z uwzględnieniem degresywności stawek.

Stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW zostały ustalone oddzielnie dla różnych typów ONW.

Kalkulacje stawek płatności zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18. Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i kosztów bezpośrednich odnoszących się do polskich gospodarstw rolnych. Do analizy wybrano gospodarstwa, które prowadziły w latach 2009-2011 nieprzerwanie rachunkowość rolną dla polskiego FADN pomijając gospodarstwa o intensywnych kierunkach produkcji (głównie uprawy ogrodnicze i intensywna produkcja mleczna). Zbiorowość gospodarstw podzielono na dwie grupy, **pierwsza**, która znajduje się na obszarach ONW, **druga** z użytkami rolnymi poza obszarami ONW. Pozwoliło to na określenie wysokości dodatkowych kosztów i utraconych dochodów na terenach ONW przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują

się ograniczeniami naturalnymi ani innymi szczególnymi ograniczeniami. W tym celu posłużono się kategorią dochodu netto w przeliczeniu na ha użytków rolnych.

Z uwagi na duży udział powierzchni użytków rolnych określonych jako ONW typ nizinny, dla tej kategorii ONW, w celu weryfikacji, wykonano pomocnicze szacunki z zastosowaniem metody wykorzystanej do wyliczeń stawek dla okresu 2007-2013. Jest to metoda oparta na modelu optymalizacyjnym dla zbioru głównych typów gospodarstw, reprezentujących około 90% obszaru użytków rolnych w Polsce (pominięto gospodarstwa specjalistyczne i intensywne, w tym drobiarskie, szklarniowe a także położone na terenach górskich). Te dodatkowe wyliczenia wskazały na wyższe poziomy stawek w stosunku do wyliczeń metodą zasadniczą.

Chociaż szacunki stawek wskazywały na wartości wyższe niż stawki stosowane w okresie 2007-2013, niemniej jednak zdecydowano o utrzymaniu dotychczasowych poziomów, za wyjątkiem stawki dla ONW typ górski, której poziom zwiększono o 40%. W decyzji tej uwzględniono ocenę ryzyka dla realizacji celów działania oraz ograniczenie budżetowe. Tym samym, zastosowane stawki będą stanowiły, w przypadku strefy I ONW typ nizinny – 85,2%, strefy II ONW typ nizinny – 96,7%, ONW typ specyficzny – 62,6% i ONW typ górski – 79,5% wyliczonych stawek.

8.2.12.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie poziomu progowego powierzchni na gospodarstwo, na podstawie którego państwo członkowskie oblicza degresywność płatności

Płatności ONW podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.

Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie:

1) do 25 ha – 100% płatności;

2) 25,01 – 50 ha – 50% płatności;

3) 50,01 – 75 ha – 25 % płatności.

Ustalając powyższe progi degresywności uwzględniono analizy zjawiska degresywności kosztów dla polskich gospodarstw na podstawie danych FADN. Zaproponowane progi zapewniają przy tym minimalną kwotę wsparcia na hektar średnio na obszarze gospodarstwa objętego wsparciem, nie mniejszą niż 25 EUR/ha.

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis poziomu lokalnej jednostki zastosowanego do wyznaczenia obszarów.

Obręb ewidencyjny

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis zastosowania metody zdefiniowanej w art. 31 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 dla wyznaczenia trzech

kategorii obszarów, o których mowa w tym artykule, wraz z opisem i wynikami procesu dostosowania dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami, innych niż obszary górskie

Zgodnie z przepisami rozporządzenia 1305/2013 wyznaczenie obszarów ONW typ nizinny nastąpi w Polsce najpóźniej w 2017 r. Obszary, które kwalifikowały się do płatności ONW na mocy art. 36 lit. a) pkt. (ii) rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, zostały wyznaczone na podstawie wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP), gęstości zaludnienia i udziału ludności powiązanej z rolnictwem.

Metoda wyznaczania obecnych obszarów uprawnionych do płatności ONW jest zdefiniowana w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w opisie działania. Ponieważ kryteria biofizyczne wytyczania obszarów ONW (określone w załączniku 3 do rozporządzenia nr 1305/2013) nie będą stosowane do momentu zakończenia nowej delimitacji, Polska utrzyma obszary, które kwalifikowały się do płatności ONW w okresie 2007-2013. Obecny opis działania, zawiera odniesienie do opisu metody wyznaczania obszarów ONW, który znajduje się w PROW 2004-2006, gdzie opisany jest m.in. wskaźnik klimatyczny.

Zgodnie z rozporządzeniem nr 1305/2013 wyznaczenie obszarów będzie prowadzone w oparciu o kryteria biofizyczne, w tym dotyczące klimatu, gleby oraz spadków terenu. Obecnie Polska jest w trakcie prowadzenia prac analitycznych, które pozwolą określić jakie kryteria wyznaczania ONW zostaną ostatecznie zastosowane.

8.2.12.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Beneficjent nie ponosi kosztów związanych z udziałem w działaniu.

Obszary ONW typ nizinny wyznaczone zgodnie z art. 32 ust. 3 rozporządzenia nr 1305/2013 będą obowiązywały najpóźniej od 2018 r.

W 2014 r. nabór nowych wniosków w ramach płatności ONW przeprowadzony został według zasad obowiązujących w PROW 2007-2013 z tą różnicą, iż rolnicy składający wnioski o płatności ONW w 2014 r. nie są zobowiązani do prowadzenia przez 5 lat działalności rolniczej na obszarach ONW.

Do beneficjentów realizujących 5-cio letnie zobowiązania, podjęte w ramach PROW 2007-2013 mają zastosowanie dotychczasowe warunki w zakresie wysokości stawek oraz przedziałów powierzchniowych i procentowych pomniejszeń w ramach degresywności stawek, tj. te jakie obowiązywały w chwili podjęcia zobowiązania.

8.2.13. M16 - Współpraca (art. 35)

8.2.13.1. Podstawa prawna

Art. 35 rozporządzenia EFRROW

8.2.13.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie dotyczy wspierania powstawania i działalności grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) w rozumieniu art. 56 i 57 Rozporządzenia EFRROW, które w ramach działalności będą realizować projekty polegające na opracowywaniu i wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych do praktyki.

Zważywszy, że w ramach działania wspierane będzie tworzenie i funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI), zrzeszających rolników (w tym grup producentów rolnych, spółdzielni rolniczych), jednostki naukowe, przedsiębiorców, posiadaczy lasów, organizacje pozarządowe, podmioty doradcze, które w ramach swojej działalności będą wspólnie opracowywać nowe rozwiązania do zastosowania w praktyce. Realizacja działania przyczyni się do zwiększenia innowacyjnych rozwiązań w polskim rolnictwie i na obszarach wiejskich - wpisując się bezpośrednio w realizację celu szczegółowego 1A. Zaangażowanie partnerów, w tym sektora nauki, w wypracowaniu praktycznego zastosowania innowacji, wzmocni powiązanie rozwoju sektora rolno-spożywczego z badaniami i innowacją - przyczyniając się bezpośrednio do realizacji celu szczegółowego 1B.

Zważywszy, że operacje, realizowane w ramach działania, skoncentrowane będą w zakresie produkcji i przetwarzania produktów rolnych wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, największe korzyści ostatecznie odniosą, w wyniku realizacji działania, producenci rolni, zwiększając w dłuższej perspektywie swoją konkurencyjność, dochodowość i uczestnictwo w rynku, zgodnie z celem szczegółowym 2A.

Obszary innowacji, ujęte w działaniu, dotyczą bezpośrednio lub pośrednio wszystkich uczestników łańcucha żywnościowego. Dzięki temu, poprzez współpracę większej liczby uczestników łańcucha żywnościowego należy oczekiwać efektu synergii w zakresie dochodzenia do innowacji wpisując się w realizację celu szczegółowego 3A.

Ze względu na przyjęty zakres wsparcia, działanie będzie się przyczyniać do realizacji celów przekrojowych polityki rozwoju obszarów wiejskich - w największym stopniu przyczyni się do realizacji celu przekrojowego promującego innowacyjność.

Poprzez premiowanie operacji mających potencjalne korzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, łagodzenie zmian klimatu (w tym efektywne wykorzystanie zasobów), ograniczanie emisji w rolnictwie i leśnictwie, rolnictwo ekologiczne, tradycyjne metody produkcji, realizowane będą cele przekrojowe związane ze środowiskiem oraz przeciwdziałaniem zmianie klimatu i przystosowaniem się do niej.

8.2.13.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby.

Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.13.3.1. Współpraca w ramach grup EPI

Poddziałanie:

- 16.1 - Wsparcie tworzenia i działania grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa

8.2.13.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie dotyczy tworzenia i funkcjonowania grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) oraz realizacji przez te grupy projektów, które prowadzą do opracowania nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów, praktyk, procesów, technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.

8.2.13.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.13.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.13.3.1.4. Beneficjenci

Grupy operacyjne na rzecz innowacji utworzone przez co najmniej dwa różne podmioty należące do różnych kategorii wymienionych w pkt. A.

A. Kategorie podmiotów:

- rolnicy lub grupy rolników;
- posiadacze lasów;
- naukowcy; instytuty lub jednostki naukowe; uczelnie (w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164 poz. 1365, z późn. zm.)),
- przedsiębiorcy sektora rolnego lub spożywczego (w tym usług gastronomicznych);
- przedsiębiorcy sektorów działających na rzecz sektora rolnego i spożywczego (np. producenci nawozów, pasz, środków ochrony roślin, maszyn i urządzeń do produkcji);

Grupa operacyjna nie może ograniczać się wyłącznie do rolników i właścicieli lasów będących rolnikami.

B. Członkami grupy operacyjnej mogą być także:

- podmioty doradcze;

- konsumenci i ich organizacje;
- jednostki samorządu terytorialnego;
- organizacje branżowe i międzybranżowe działające w obszarze łańcucha żywnościowego.

Rolą członków grupy operacyjnej, wymienionej w punkcie B, będzie inicjowanie, animowanie, popularyzacja operacji itd.

8.2.13.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty ogólne operacji, w tym koszty:
  - aktywizacji potencjalnych partnerów grupy operacyjnej na rzecz innowacji w celu osiągnięcia wykonalności projektu (działania informacyjne, pozyskiwanie partnerów projektu),
  - funkcjonowania grupy operacyjnej,
  - opracowania planu operacyjnego grupy, planu biznesowego operacji, analiz wykonalności i innych dokumentów - związanych z przygotowaniem operacji,
  - upowszechnienia wyników realizacji operacji,

- koszty badań stosowanych i prac rozwojowych - związanych bezpośrednio z przedmiotem operacji,
- koszty bezpośrednie (inwestycyjne) operacji związane z realizacją planu biznesowego opartego na planie operacyjnym grupy operacyjnej EPI, w tym testowania.

8.2.13.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Grupy operacyjne na rzecz innowacji

- Grupa operacyjna na rzecz innowacji posiada formę organizacyjno-prawną umożliwiającą zawieranie umów i zaciąganie zobowiązań.
- Akt ustanawiający grupę operacyjną na rzecz innowacji określa formę prawną grupy, role poszczególnych partnerów w grupie oraz odpowiedzialność prawną i finansową partnerów lub partnera reprezentującego grupę w związku z funkcjonowaniem grupy i realizacją operacji. Ponadto określa podział odpowiedzialności i własność rezultatów operacji w okresie 5 lat od uzyskania ostatniej płatności, zwłaszcza w odniesieniu do wydatków inwestycyjnych operacji finansowanych ze środków Programu.
- Grupa operacyjna na rzecz innowacji może otrzymać wsparcie w celu swojego ustanowienia i funkcjonowania oraz realizacji operacji - jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:
  - działa na podstawie ustalonych procedur wewnętrznych z zachowaniem przejrzystości działania, sposobu podejmowania decyzji, uwzględniając zabezpieczenie przed występowaniem konfliktu interesów;
  - powołana została w celu realizacji konkretnej operacji;
  - działa na podstawie planu operacyjnego zawierającego opis operacji, harmonogram realizacji, opis spodziewanych wyników, opis założeń przyjętych w celu osiągnięcia celów grupy operacyjnej na rzecz innowacji oraz priorytetów polityki rozwoju obszarów wiejskich,

a także sposób finansowania realizacji operacji wraz ze źródłami finansowania, w tym wkładu własnego.

Przedmiot operacji

- Przedmiotem operacji, realizowanych przez grupę operacyjną na rzecz innowacji, mogą być produkty oraz praktyki, procesy i technologie związane z produkcją lub przetwarzaniem produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z zastrzeżeniem, że w przypadku praktyk, procesów i technologii związanych przetwarzaniem tych produktów, operacja kończy się przetworzeniem na produkt wymieniony w Załączniku nr 1.
- Operacje mogą również dotyczyć praktyk, produktów, procesów i technologii bezpośrednio związanych z produkcją bądź przetwarzaniem produktów rolnych (np. innowacje w zakresie oszczędności zasobów, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, nawożenia, ochrony roślin, maszyn, urządzeń do produkcji rolnej, przetwórstwa, pasz, innowacje na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu).

8.2.13.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Ocena merytoryczna operacji, zgłaszanych do finansowania, wykonywana będzie przez powołany dla działania zespół ekspertów. Zastosowanie takiego rozwiązania wynika z potencjalnej różnorodności zakresów przedsięwzięć innowacyjnych, które mogą być potencjalnym przedmiotem operacji. Ze strony ekspertów wymagana będzie wiedza fachowa, niezbędna do oceny rozpatrywanych operacji .

Kryteria wyboru dotyczyć będą takich zagadnień jak:

- potencjał innowacyjny operacji,
- analiza techniczna, kosztów oraz korzyści,
- potencjalna skala oddziaływania rezultatów operacji (korzyści ekonomiczne, społeczne, zasięg zastosowania - geograficzny, branżowy itp.),
- stopień przyczyniania się do realizacji priorytetów przekrojowych UE w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu,
- zróżnicowanie partnerów w grupie.

Potencjał innowacyjny operacji zostanie zdefiniowany w przepisach krajowych, które pozwolą na przejrzystą ocenę wniosków o pomoc.

8.2.13.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy wynosi 100% kwoty wydatków kwalifikowalnych w przypadku kosztów ogólnych, związanych z kosztami bieżącymi funkcjonowania grupy operacyjnej, studiów wykonalności, przygotowania planu operacyjnego grupy, animacji, promocji rezultatów operacji, przygotowania planu biznesowego operacji.

Poziom pomocy wynosi 90% kwoty wydatków kwalifikowalnych związanych prowadzeniem prac

badawczych, bezpośrednio związanych z wdrożeniem przedmiotu operacji.

Jeżeli operacja obejmuje inwestycje należące swym zakresem do jednego z działań lub poddziałań wymienionych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1305/2013 poziom pomocy stosowany dla tej części operacji określa się zgodnie z wymienionym Rozporządzeniem.

Koszty ogólne są proporcjonalne do zakresu planu operacyjnego oraz wartości operacji i mogą stanowić maksymalnie 2 000 000 zł (20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji).

Wsparcie operacji związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem grup operacyjnych EPI oraz realizacji operacji przez grupę operacyjną EPI udzielane jest w okresie maksymalnie 3 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach (wynikających z uzasadnionego okresu realizacji operacji) okres wsparcia funkcjonowania grupy operacyjnej EPI może ulec wydłużeniu.

Całkowita maksymalna wartość wsparcia związana z kosztami bezpośrednimi operacji i kosztami badań prowadzonych przez grupę operacyjną EPI wynosi 10 000 000 zł.

8.2.13.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.13.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.13.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.13.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.13.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.13.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Specyfikacja cech projektów pilotażowych, klastrów, sieci, krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych

8.2.13.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.13.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudności w weryfikacji w związku z brakiem precyzyjnej definicji innowacji.

8.2.13.4.2. Działania łagodzące

Zawarcie w krajowych aktach prawnych definicji innowacji.

8.2.13.4.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.13.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.13.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Specyfikacja cech projektów pilotażowych, klastrów, sieci, krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych

Słowo „praktyki” w ramach działania może się odnosić między innymi do praktyk stosowanych w rolnictwie, np.: płodozmianu, gospodarowania glebą lub utrzymywania zadrzewień śródpolnych. Oznacza to możliwość wspierania rozwoju technik/metod będących zasadniczo adaptacjami istniejących technologii itp. do warunków, w których nie są one obecnie stosowane. Broker innowacji – podmiot będący łącznikiem, zapewniający przepływ informacji oraz ułatwiający nawiązanie i utrwalenie współpracy w obszarze innowacji pomiędzy podmiotami sektora rolno-spożywczego, naukowo-badawczego i doradztwem. Działanie „Współpraca” nie służy wspieraniu działalności badawczej. Wydatki związane z badaniami będą wspierane jedynie w przypadku badań niezbędnych do wdrożenia nowego rozwiązania i nie mogą być pozycją dominującą kosztów operacji. Klastry mogą korzystać ze wsparcia w ramach działania, o ile spełniają warunki odnoszące się do grup operacyjnych na rzecz innowacji.

8.2.13.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Wsparcie obejmuje łącznie tworzenie i funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji oraz operacje (w tym inwestycyjne) przez nie realizowane.

8.2.14. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

8.2.14.1. Podstawa prawna

Art. 32-35 rozporządzenia ramowego oraz art. 42-44 rozporządzenia EFRROW.

8.2.14.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

LEADER to rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS), wspierany ze środków EFRROW. Podstawowe reguły RLKS przewidziane są w Umowie Partnerstwa (UP).

LEADER może być realizowany na obszarach wiejskich, przez które (odmiennie niż jest to określone we wspólnych definicjach dla niniejszego programu) rozumieć należy obszar całego kraju, z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 000.

Jedna LSR będzie realizowana na obszarze zamieszkanym przez minimum 30 000 mieszkańców z obszarów wiejskich i maksimum 150 000 mieszkańców oraz obejmować będzie obszar przynajmniej 2 gmin, których obszary stanowią (bądź zawierają) obszary wiejskie.

Z badania ewaluacyjnego „Ocena funkcjonowania lokalnych grup działania realizujących lokalną strategię rozwoju w ramach PROW 2007-2013" wynika, że rozwiązania prawne przyjęte w okresie programowania 2007-2013 dopuszczające możliwość powstawania LGD jednogminnych i małych, nie przyczyniają się do skuteczności i prawidłowości wdrażania podejścia Leader, zaś w LGD grupujących więcej gmin istnieje większa transparentność działań. Ponadto konsolidacja obszaru LSR powinna przyczynić się również do obniżenia kosztów bieżącego funkcjonowania LGD co umożliwi realizację większej ilości operacji w ramach LSR.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie LEADER realizuje cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich" w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich" poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (LSR). LSR to oddolnie tworzony w partnerstwie trzech sektorów dokument strategiczny dotyczący danego, spójnego obszaru. Ukierunkowanie wsparcia będzie zależeć od diagnozy obszaru, lokalnych potrzeb i priorytetów, wskazanych przez ww. partnerstwo.

LSR opracowywane są z udziałem społeczności lokalnej i odwołują się do lokalnych uwarunkowań i zasobów, muszą zatem brać pod uwagę nie tylko kwestie związane z wykluczeniem społecznym czy ubóstwem, ale także środowiskowo- klimatyczne. Społeczności lokalne są w najwyższym stopniu zainteresowane zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszeniu stanu środowiska, którego jakość w sposób bardzo istotny wpływa na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Jednocześnie, poprzez podejście oddolne, możliwe jest zidentyfikowanie nowych, innowacyjnych kierunków rozwoju.

Pozostawienie szerokich możliwości co do sposobu ukształtowania LSR pozwala na ich dostosowanie do warunków lokalnych, a jednocześnie sprzyja innowacyjnemu podejściu do problematyki rozwoju lokalnego. Beneficjenci mogą realizować operacje niezdefiniowane odgórnie, lecz wykorzystujące pomysły ściśle

powiązane ze specyfiką danego obszaru.

Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego wpisują się także w Priorytetowe Ramy Działań (PAF), gdzie zaplanowano inwestycje na obszarach NATURA 2000 związane z ekoturystyką i zielonymi miejscami pracy (centra edukacyjne, obsługi ruchu turystycznego, punkty widokowe, tablice informacyjne a także rozwój przedsiębiorczości powiązanej z siecią NATURA 2000). W ramach działalności szkoleniowej będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych a także promujących innowacyjne rozwiązania.

W celu uproszczenia procesu monitorowania i zarządzania, choć działanie LEADER realizuje nie tylko cel szczegółowy 6B, całość budżetu działania LEADER została przypisana do tego właśnie celu szczegółowego.

W ramach głównego celu szczegółowego 6B wspierane będą operacje mające na celu:

1. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR,

2. zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości,

3. dywersyfikację źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom (produkty objęte i nieobjęte załącznikiem nr 1 do TFUE),

4. podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy,

5. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji,

6. rozwój produktów lokalnych,

7. rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk,

8. zachowanie dziedzictwa lokalnego,

9. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,

10. rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.

Z zakresu dotyczącego zakładania, rozwoju działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji źródeł dochodu wyklucza się:

1. świadczenie usług rolniczych,

2. prowadzenia działalności w zakresie produkcji i przetwórstwa ryb, mięczaków i skorupiaków,

3. prowadzenia działalności, która ze względu na swoją skalę nie będzie mogła być realizowana w ramach LSR np. górnictwo, hutnictwo, transport lotniczy, transport kolejowy.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu będzie realizowane m.in. poprzez obowiązkowe wskazanie w LSR grup defaworyzowanych, które uzyskają wsparcie w ramach LSR wraz z opisem stosowanego podejścia. Mając na uwadze konieczność ukierunkowania LSR na tworzenie miejsc pracy określanie grup defaworyzowanych powinno odbywać się w kontekście dostępu do rynku pracy.

Operacje realizowane w ramach LSR powinny wykorzystywać lokalne zasoby: surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców, itp. oraz powinny być w stosunku do siebie komplementarne i w sposób bezpośredni przyczyniać się do realizacji celów określonych w LSR.

Cele szczegółowe powiązane

- 3A – poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu małego przetwórstwa oraz tworzenie sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych i marketingowych.

- 6A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.

W ramach LEADER realizowane będą operacje w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości oraz wspierane będą działania mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa. Celem będzie aktywizowanie bezrobotnych, grup defaworyzowanych, współpraca LGD z przedsiębiorcami w celu identyfikowania potencjalnych możliwości zatrudnienia dla osób z obszaru LSR, sieciowanie podmiotów zaangażowanych w pracę z grupami defaworyzowanymi i bezrobotnymi takich jak: ośrodki opieki społecznej, powiatowe urzędy pracy, ośrodki doradztwa rolniczego.

- 6C – zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy czy udostępniania zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich.

8.2.14.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania i/lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.14.3.1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju

Poddziałanie:

- 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

8.2.14.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego poddziałania musi spełniać cele szczegółowe dla działania oraz cele określone w LSR.

8.2.14.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji lub płatności zryczałtowanej w zależności od rodzaju operacji. W przypadku operacji polegających na rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej pomoc ma formę płatności zryczałtowanej (premii).

8.2.14.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

W ramach działania stosowana będzie definicja mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw zawarta w Zaleceniu Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji przedsiębiorstw mikro-, małych i średnich (Dz. Urz. L124 z 20.05.2003, str. 36).

W ramach działania stosowana będzie zasada de minimis zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

8.2.14.3.1.4. Beneficjenci

- Osoby fizyczne.
- Osoby prawne, w tym m.in. kółka rolnicze, JST z wyłączeniem województw, ich związki bądź ich jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, spółdzielnie, kościoły, związki wyznaniowe.
- Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną.

W przypadku projektów grantowych, grantobiorcami mogą być również sformalizowane grupy nieposiadające osobowości prawnej (np. koła gospodyń wiejskich). Grantobiorcami nie mogą być podmioty

prowadzące działalność gospodarczą lub deklarujące jej podjęcie.

W przypadku operacji mających na celu rozpoczęcie lub rozwój działalności pozarolniczej pomoc może być przyznana:

a) osobom fizycznym ubezpieczonym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w niepełnym zakresie, którzy obok rolniczej prowadzą działalność pozarolniczą,

b)osobom prowadzącym działalność gospodarczą

c)osobom nieubezpieczonym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników deklarującym podjęcie działalności pozarolniczej,

- wykonującym lub deklarującym działalność gospodarczą w formie mikro lub małego przedsiębiorstwa.

W przypadku operacji w zakresie przetwórstwa lub sprzedaży produktów rolnych beneficjentem może być również osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie.

Beneficjentem może być LGD jedynie w przypadku:

„operacji własnych LGD" (bez uszczerbku dla art. 34 ust. 3 lit b rozporządzenia ogólnego wskazującego na konieczność stosowania niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru, pozwalającej unikać konfliktów interesów); „projektów grantowych" tj. operacji, gdzie beneficjentem ubiegającym się o wsparcie przed podmiotem wdrażającym jest LGD, i to LGD jest wskazywana w systemie jako beneficjent; operacja taka składa się z szeregu grantów, których realizatorami są różnorodne podmioty działające na obszarze objętym LSR; wszystkie granty wchodzące w skład projektu grantowego, są projektami komplementarnymi i łącznie przyczyniają się do realizacji, założonych dla danego projektu grantowego, celów i wskaźników.

8.2.14.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują koszty (nie dotyczy operacji, na które pomoc jest przyznawana w formie płatności zryczałtowanej):

- zakupu dóbr i usług,
- wykonania robót budowlanych,
- organizacji i przeprowadzenia spotkania, szkolenia, wydarzenia promocyjnego itp.;
- najmu, dzierżawy lub zakupu oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń lub maszyn, materiałów lub przedmiotów;
- zakupu środków transportu przy czym koszt nie może przekroczyć 30% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji, pomniejszonych o koszty ogólne;
- zatrudnienia osób zaangażowanych w realizację operacji tylko w przypadku operacji

o charakterze szkoleniowym, funkcjonowania nowoutworzonych sieci oraz inkubatorów przetwórstwa lokalnego;

- ogólne;
- inne koszty związane z realizacją operacji.

Nie ma możliwości wsparcia zakupu używanych maszyn, urządzeń, sprzętu lub innego wyposażenia objętego operacją, za wyjątkiem zakupu eksponatów w ramach operacji dotyczących zachowania dziedzictwa.

Zgodnie z art. 61 ust. 3 rozporządzenia EFRROW do kosztów kwalifikowalnych zalicza się także wkład niepieniężny wnioskodawcy.

8.2.14.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeżeli:

- wnioskodawca wykaże doświadczenie lub uzasadni potencjał, lub kwalifikacje, lub prowadzi działalność odpowiednią do realizacji operacji;
- operacja jest uzasadniona ekonomicznie, za wyjątkiem operacji:

a. polegającej na nieodpłatnym lub niekomercyjnym udostępnianiu:

- infrastruktury służącej działalności przetwórczej udostępnianej lokalnym producentom,

- ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego,

- obiektów stanowiących dziedzictwo lokalne,

a. szkoleniowej,
b. promocyjnej w zakresie: turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa, produktów lokalnych, rynków lokalnych,
c. polegającej na kultywowaniu dziedzictwa lokalnego;

- operacja realizowana będzie na nieruchomości będącej własnością wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada udokumentowane prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- w przypadku operacji z zakresu tworzenia i funkcjonowania sieci, operacja realizowana jest przez co najmniej 2 partnerów, których działalność jest ukierunkowana na tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych, rynków lokalnych lub usług turystycznych (wsparcie z tego zakresu nie dotyczy tworzenia grup producentów lub tworzenia grup operacyjnych na rzecz innowacji lub wsparcia przygotowawczego dla lokalnych grup działania);

Powyższe warunki muszą być spełnione również w ramach realizacji projektu grantowego.

W przypadku wsparcia w zakresie rozwijania działalności gospodarczej, uzyskanie pomocy powyżej 25 000

zł wymaga utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy.

W przypadku zakładania działalności gospodarczej zawsze wymagane jest utworzenie przynajmniej 1 miejsca pracy (w tym samozatrudnienie).

Pomoc nie jest przyznawana na:

- operacje służące zaspokajaniu partykularnych potrzeb beneficjenta;
- organizację operacji cyklicznych, za wyjątkiem wydarzenia inicjującego cykl wydarzeń lub specyficznego dla danej LSR, wskazanych i uzasadnionych w LSR;
- promocję indywidualnych przedsiębiorców, ich produktów i usług.

Podmiotowi na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc przysługuje raz w okresie realizacji Programu.

Podmiotowi, który otrzymał pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc na rozwój tej działalności może być przyznana nie wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia przyznania tej pomocy.

Podmiotowi, któremu przyznano pomoc w ramach poddziałania „Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych" pomoc w zakresie przetwórstwa nie może być przyznana.

W ramach działania LEADER jeden przedsiębiorca nie może uzyskać wsparcia zarówno na utworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego, jak i na tworzenie lub rozwój przedsiębiorczości w zakresie przetwórstwa.

8.2.14.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Wybór operacji do finansowania będzie miał charakter konkursu.

Kryteria wyboru operacji oraz zasady dokonywania ich zmian określone zostaną przez LGD w LSR. Będą one podlegały ocenie przez komisję wybierającą w ramach konkursu na wybór LSR. Zmiana kryteriów wyboru będzie wymagała zgody samorządu województwa, z którym LGD podpisała umowę na realizację LSR.

Premiowane przez LGD będą operacje spełniające w szczególności jedno lub kilka z wymienionych kryteriów:

- innowacyjne;
- przewidujące zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu;
- generujące nowe miejsca pracy;
- realizowane przez podmioty zakładające działalność, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne (lokalny produkt rolny – wytwarzany na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju);
- ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, określonych w LSR.

W przypadku konkursów na realizację operacji z zakresu zakładania działalności gospodarczej, rozwijania przedsiębiorczości oraz dywersyfikacji źródeł dochodu obowiązkowe jest stosowanie kryterium

odnoszącego się do tworzenia nowych miejsc pracy. Dodatkowe punkty należy przyznać operacjom zakładającym utworzenie większej liczby miejsc pracy niż zakładane minimum .

W przypadku operacji w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego, LGD przewidzi w kryteriach wyboru preferencje dla operacji realizowanych w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

8.2.14.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Maksymalna kwota pomocy dla danego rodzaju operacji będzie ustalona przez LGD.

Limity pomocy na beneficjentów/grantobiorców:

Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych oraz LGD – maksymalnie 300 000 PLN w okresie realizacji Programu, za wyjątkiem beneficjentów realizujących operacje polegające na utworzeniu inkubatora przetwórstwa lokalnego.

Grantobiorcy – maksymalnie 100 000 PLN. W przypadku podmiotu, który będzie ubiegać się o wsparcie na rzecz sformalizowanej grupy nieposiadającej osobowości prawnej, limit pomocy jest liczony odrębnie na każdą sformalizowaną grupę.

W przypadku jednostek sektora finansów publicznych, wartość realizowanych przez nie samodzielnie grantów nie może przekroczyć 20% danego projektu grantowego. Ograniczenie to nie ma zastosowania w przypadku, gdy sformalizowana grupa nieposiadająca osobowości prawnej realizuje grant we współpracy z jednostką sektora finansów publicznych, która ubiegała się o wsparcie na rzecz tej grupy.

W przypadku realizacji operacji w partnerstwie limit pomocy każdego z partnerów jest pomniejszany proporcjonalnie.

Limity pomocy na operacje:

Limit na operacje – 300 000 PLN kwoty pomocy z wyłączeniem operacji z zakresu rozpoczęcie działalności gospodarczej, tworzenia inkubatorów oraz operacji realizowanych przez jednostki sektora finansów publicznych.

Limit pomocy na utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego - 500 000 PLN kwoty pomocy.

Limit na operację z zakresu rozpoczęcia działalności gospodarczej – 100 000 PLN kwoty pomocy.

Limit na operację własną – 50 000 PLN kwoty pomocy.

Całkowita wartość operacji realizowanych poza projektem grantowym wynosi co najmniej 50 000 PLN.

Całkowita wartość grantu wynosi nie więcej niż 50 000 PLN.

Intensywność pomocy wynosi do 100% kosztów kwalifikowalnych operacji, w zależności od kategorii beneficjenta, rodzaju operacji oraz zapisów LSR.

Pomoc przyznawana w związku z działalnością gospodarczą będzie miała charakter pomocy de minimis.

8.2.14.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudność weryfikacji kwalifikowalności kosztów operacji, w tym zgodności z kategorią kosztów lub metodą obliczeń stosowaną w przypadku, gdy operacja lub jej część spełnia warunki art. 67 ust. 1 lit. b-d rozporządzenia nr 1303/2013.
2. Trudność weryfikacji w związku z zagrożeniem wystąpienia efektu deadweight.
3. Ryzyko tworzenia przez beneficjentów sztucznych warunków do uzyskania wsparcia w związku z ubieganiem się o pomoc przez podmioty powiązane kapitałowo lub osobowo.
4. Trudność weryfikacji limitu na grupy nieformalne.

8.2.14.3.1.9.2. Działania łagodzące

Ad. 1) Określenie w rozporządzeniu dla poddziałania szczegółowych zasad finansowania kosztów w ramach płatności ryczałtowych.

Ad. 2) Zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych przepisów ograniczających ryzyko występowania efektu deaweight poprzez:

- ograniczenia w zakresie terminu, od którego możliwa będzie realizacja operacji – od momentu zawarcia umowy. Powyższe nie będzie dotyczyło kwalifikowalnych kosztów ogólnych ponoszących w związku z przygotowaniem projektu;
- zawarcie w rozporządzeniach wykonawczych wymogu prowadzenia oddzielnego systemu rachunkowości albo korzystania z odpowiedniego kodu rachunkowego, dla wszystkich transakcji związanych z realizacją operacji, w ramach prowadzonych ksiąg rachunkowych albo przez prowadzenie zestawienia faktur lub równoważnych dokumentów księgowych na formularzu udostępnionym przez UM, gdy beneficjent nie jest zobowiązany do prowadzenia ksiąg rachunkowych na podstawie przepisów odrębnych;

- zawarcie w rozporządzeniach dla poddziałań wymogów w zakresie dokumentowania przez wnioskodawców, iż nie mogą zrealizować operacji bez wsparcia środków publicznych (UE). Przykłady dokumentów zostaną określone na poziomie wniosków o przyznanie pomocy.

Ad. 3) Wprowadzenie w przepisach krajowych lub procedurach zasad weryfikacji powiązań kapitałowych lub osobowych podmiotów ubiegających się o pomoc.

Ad. 4) Należy zapewnić identyfikację podmiotów i kontrolę limitów w dokumentach aplikacyjnych.

8.2.14.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.14.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.14.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obligatoryjnych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (dalej „RLKS"), z których składa się działanie LEADER: tj. wparcie przygotowawcze; wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; przygotowanie i realizację przedsięwzięć lokalnej grupy działania w zakresie współpracy; koszty bieżące; oraz animowanie, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego (jeśli jest stosowany)

W odniesieniu do współpracy w ramach programu LEADER, o której mowa w art. 44 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013: Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy, w przypadkach gdy projekty współpracy nie są wybierane przez LGD

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordynacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i LGD w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i komplementarności zapewnianych dzięki operacjom wspieranym w ramach innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a zwłaszcza w zakresie: inwestycji w działalność pozarolniczą i pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej zgodnie z art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; inwestycji w ramach art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; oraz metod współpracy w rozumieniu art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności wdrażania strategii rozwoju lokalnego przez partnerstwa publiczno-prywatne

8.2.14.3.2. Wdrażanie projektów współpracy

Poddziałanie:

- 19.3 – Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania

8.2.14.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Przygotowanie projektu współpracy i realizacja projektu współpracy.

Projekty współpracy mogą dotyczyć współpracy międzyterytorialnej (pomiędzy LGD w ramach jednego województwa lub z różnych województw) lub międzynarodowej.

8.2.14.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę refundacji.

8.2.14.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.14.3.2.4. Beneficjenci

LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.

8.2.14.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- zakup dóbr, usług,
- roboty budowlane,
- organizację i przeprowadzanie spotkań/wyjazdów/wydarzeń itp.,
- najem, dzierżawę lub zakup oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń, maszyn, materiałów lub przedmiotów,
- przygotowanie badań, analiz, opracowań, dokumentacji,
- tłumaczenia,
- najem lub dzierżawę pomieszczeń, obiektów lub gruntu,
- promocję i informację,
- wynagrodzenie za pracę oraz usługi świadczone w związku z przygotowaniem lub realizacją projektu współpracy,
- inne koszty związane z realizacją operacji.

Koszty związane z poszukiwaniem partnerów projektu współpracy, nie są kosztem kwalifikowalnym

działania. Zadania w tym zakresie mogą podlegać finansowaniu ze środków KSOW. W ramach KSOW udzielane będzie również wsparcie techniczne dla LGD mające na celu inicjowanie współpracy pomiędzy LGD, szczególnie w zakresie projektów współpracy międzynarodowej a także przygotowanie dobrych jakościowo projektów.

8.2.14.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli projekt współpracy:

- jest zgodny z LSR wszystkich LGD ubiegających się o wsparcie tego projektu w ramach Programu;
- jest realizacją wspólnego przedsięwzięcia;
- przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR wszystkich wnioskujących LGD (tych wskaźników, których osiągnięcie zaplanowano poprzez projekt współpracy) – kryterium mierzalności, określoności w czasie, możliwości osiągnięcia w okresie realizacji projektu.

Jeżeli projekt współpracy zawarty jest w LSR, musi to mieć odzwierciedlenie we wskaźnikach przewidzianych w LSR. Powinno być jasno wskazane, które cele szczegółowe LSR zostaną zrealizowane przez dany projekt współpracy i na osiągnięcie jakiego wskaźnika realizacja projektu wpłynie. Wskaźnik powinien mieć określoną wartość wyjściową i docelową. Wymagany poziom osiągnięcia wskaźnika na koniec realizacji LSR wynosi minimum 50%.

Jeśli projekt nie jest zawarty w LSR, jego realizacja będzie możliwa, jeżeli do LSR zostaną dodane nowe wskaźniki lub zostanie podwyższony poziom obecnych, ze wskazaniem, że zostaną osiągnięte poprzez projekt współpracy. Pozostałe zasady są analogiczne jak w przypadku projektu od początku zawartego w LSR.

8.2.14.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Każda operacja będzie oceniana pod kątem spełniania kryteriów wyboru. Projekty wybrane do dofinansowania muszą osiągnąć minimum 60% punktów w ramach oceny prowadzonej zgodnie z kryteriami wyboru (jednolitymi dla całego kraju, skonsultowanymi z Komitetem Monitorującym).

Kryteria wyboru będą dotyczyć w szczególności innowacyjności oraz działań przyczyniających się do tworzenia miejsc pracy. Przy wyborze premiowane będą projekty współpracy międzynarodowej.

8.2.14.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Całkowity planowany koszt jednego projektu międzyterytorialnego wynosi minimum 50 000 zł.

Limit pomocy na LGD w okresie realizacji Programu: do 5% wsparcia kierowanego z Programu na daną LSR w ramach poddziałań Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji.

Intensywność pomocy wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych operacji.

8.2.14.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.14.3.2.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.14.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Nie stwierdzono zagrożeń.

8.2.14.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.14.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obligatoryjnych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (dalej „RLKS"), z których składa się działanie LEADER: tj. wparcie przygotowawcze; wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; przygotowanie i realizację przedsięwzięć lokalnej grupy działania w zakresie współpracy; koszty bieżące; oraz animowanie, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego (jeśli jest stosowany)

W odniesieniu do współpracy w ramach programu LEADER, o której mowa w art. 44 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013: Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy, w przypadkach gdy projekty współpracy nie są wybierane przez LGD

W ramach poddziałania prowadzony jest ciągły nabór do wyczerpania środków lecz nie później niż do 31 grudnia 2021.

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordynacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i LGD w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i komplementarności zapewnianych dzięki operacjom wspieranym w ramach innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a zwłaszcza w zakresie: inwestycji w działalność pozarolniczą i pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej zgodnie z art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; inwestycji w ramach art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; oraz metod współpracy w rozumieniu art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności wdrażania strategii rozwoju lokalnego przez partnerstwa publiczno-prywatne

8.2.14.3.3. Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji

Poddziałanie:

- 19.4 - Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji

8.2.14.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie bieżącego funkcjonowania LGD zapewniające sprawną i efektywną pracę LGD, w tym sprawne funkcjonowanie biura LGD oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji tych LSR.

Wsparcie procesu aktywizacji związanej z realizacją LSR. Zapewnienie wsparcia dla potencjalnych beneficjentów w opracowaniu projektów, przygotowaniu wniosków i realizacji projektów (prowadzenie przez LGD doradztwa na rzecz potencjalnych beneficjentów LSR). Wsparcie przyczyni się także do budowania kapitału społecznego na wsi, a poprzez to do pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej, zgodnie z zasadą partycypacyjności, w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich.

8.2.14.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę rozliczenia ryczałtowego.

8.2.14.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.14.3.3.4. Beneficjenci

LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.

8.2.14.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.14.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Wybór do realizacji i finansowania ze środków Programu LSR, opracowanej przez LGD.

Możliwość uzyskania wsparcia zapewniona jest dla wszystkich LGD, których LSR wspierane są ze środków EFRROW, zgodnie z decyzją o wyborze LSR. Wsparcie nie może być łączone ze wsparciem kosztów bieżących i aktywizacji w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.

8.2.14.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Nie ustala się

8.2.14.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość kwot ryczałtowych zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem wyników analizy i będzie uwzględniać wielkość obszaru objętego LSR.

8.2.14.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność weryfikacji kwalifikowalności kosztów operacji, w tym zgodności z kategorią kosztów lub metodą obliczeń stosowaną w przypadku, gdy operacja lub jej część spełnia warunki art. 67 ust. 1 lit. b-d rozporządzenia nr 1303/2013.

8.2.14.3.3.9.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu dla poddziałania szczegółowych zasad finansowania kosztów w ramach płatności ryczałtowych.

8.2.14.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.14.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.14.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obligatoryjnych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (dalej „RLKS"), z których składa się działanie LEADER: tj. wparcie przygotowawcze; wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; przygotowanie i realizację przedsięwzięć lokalnej grupy działania w zakresie współpracy; koszty bieżące; oraz animowanie, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego (jeśli jest stosowany)

W odniesieniu do współpracy w ramach programu LEADER, o której mowa w art. 44 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013: Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy, w przypadkach gdy projekty współpracy nie są wybierane przez LGD

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordynacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i LGD w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i komplementarności zapewnianych dzięki operacjom wspieranym w ramach innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a zwłaszcza w zakresie: inwestycji w działalność pozarolniczą i pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej zgodnie z art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; inwestycji w ramach art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; oraz metod współpracy w rozumieniu art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności wdrażania strategii rozwoju lokalnego przez partnerstwa publiczno-prywatne

8.2.14.3.4. Wsparcie przygotowawcze

Poddziałanie:

- 19.1 - Wsparcie przygotowawcze

8.2.14.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Podnoszenie kompetencji LGD i społeczności lokalnych, szkolenie i tworzenie sieci kontaktów oraz wypracowanie mechanizmów współpracy i włączania lokalnych społeczności w celu przygotowania i wdrożenia LSR.

8.2.14.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Pomoc ma formę płatności ryczałtowej.

Wsparcie przygotowawcze może być wypłacone pod warunkiem zakończenia realizacji operacji w ramach działania 431 „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja" objętego PROW 2007-2013.

Warunkiem wypłaty ostatniej raty pomocy jest złożenie wraz z ostatnim wnioskiem o płatność projektu LSR spełniającego kryteria dostępu do wyboru LSR.

8.2.14.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Wsparcie nie może być łączone ze wsparciem przygotowawczym w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.

8.2.14.3.4.4. Beneficjenci

Stowarzyszenie, fundacja lub związek stowarzyszeń, z wyłączeniem stowarzyszeń JST.

8.2.14.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.14.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, jeżeli:

- obszar objęty jego działalnością, na którym realizowana ma być LSR zamieszkiwany jest przez nie więcej niż 150 000 mieszkańców, jest obszarem wiejskim lub zawiera obszar wiejski i nie jest objęty działalnością innych wnioskodawców wsparcia przygotowawczego PROW;
- obszar wiejski stanowiący lub zawierający się w obszarze objętym działalnością wnioskodawcy, na którym realizowana ma być LSR, składa się z obszaru przynajmniej 2 gmin i zamieszkiwany jest przez nie mniej niż 30 000 mieszkańców;
- wszystkie gminy, na obszarze objętym wnioskiem o przyznanie pomocy ze środków PROW są członkami (partnerami) wnioskodawcy i nie są członkami (partnerami) innych wnioskodawców wsparcia przygotowawczego PROW.
- członkami (partnerami) wnioskodawcy jest przynajmniej po jednym przedstawicielu z każdego sektora (społecznego, gospodarczego i publicznego) z każdej gminy, której obszar objęty jest działalnością wnioskodawcy, na którym realizowana ma być LSR.
- do wniosku o przyznanie pomocy na wsparcie przygotowawcze wnioskodawca załączył koncepcję rozwoju lokalnego obszaru LSR, zawierającą przynajmniej:

a) opis obszaru i jego spójności,

b) plan włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie lokalnej strategii rozwoju, zwanej dalej „LSR" wraz z harmonogramem.

8.2.14.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Nie ustala się.

Pomoc zostanie przyznana wszystkim wnioskodawcom, którzy spełnią warunki kwalifikowalności.

8.2.14.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Kwota i wielkość wsparcia w formie zryczałtowanej zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem wyników analizy.

8.2.14.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudność weryfikacji kwalifikowalności kosztów operacji, w tym zgodności z kategorią kosztów lub metodą obliczeń stosowaną w przypadku, gdy operacja lub jej część spełnia warunki art. 67 ust. 1 lit. b-d rozporządzenia nr 1303/2013.

8.2.14.3.4.9.2. Działania łagodzące

Określenie w rozporządzeniu dla poddziałania szczegółowych zasad finansowania kosztów w ramach płatności ryczałtowych.

8.2.14.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.14.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.14.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obligatoryjnych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (dalej „RLKS"), z których składa się działanie LEADER: tj. wparcie przygotowawcze; wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; przygotowanie i realizację przedsięwzięć lokalnej grupy działania w zakresie współpracy; koszty bieżące; oraz animowanie, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego (jeśli jest stosowany)

Z uwagi na znaczne pokrycie obszaru kwalifikującego się do objęcia działaniem LEADER przez LGD wybrane do realizacji LSR w ramach PROW 2007-2013 nie przewiduje się wsparcia w ramach Pakietu startowego LEADER dedykowanego jedynie dla obszarów niemających dotąd doświadczenia w realizacji LSR.

W odniesieniu do współpracy w ramach programu LEADER, o której mowa w art. 44 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013: Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy, w przypadkach gdy projekty współpracy nie są wybierane przez LGD

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordynacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i LGD w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i komplementarności zapewnianych dzięki operacjom wspieranym w ramach innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a zwłaszcza w zakresie: inwestycji w działalność pozarolniczą i pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej zgodnie z art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; inwestycji w ramach art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; oraz metod współpracy w rozumieniu art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności wdrażania strategii rozwoju lokalnego przez partnerstwa publiczno-prywatne

8.2.14.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.14.4.2. Działania łagodzące

8.2.14.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.14.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Każde poddziałanie ma określoną formę przyznawania pomocy. Wysokość zryczałtowanej płatności w przypadku kosztów wsparcia przygotowawczego a także wartość stawek ryczałtowych oraz maksymalna kwota wsparcia w przypadku wsparcia kosztów bieżących i aktywizacji zostanie określona w oparciu o analizę wykorzystującą dane z okresu 2007-2013.

W przypadku podmiotów sektora finansów publicznych poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 63,63% kosztów kwalifikowalnych. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

8.2.14.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Opis obligatoryjnych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (dalej „RLKS"), z których składa się działanie LEADER: tj. wparcie przygotowawcze; wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; przygotowanie i realizację przedsięwzięć lokalnej grupy działania w zakresie współpracy; koszty bieżące; oraz animowanie, o którym mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

-

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego (jeśli jest stosowany)

-

W odniesieniu do współpracy w ramach programu LEADER, o której mowa w art. 44 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013: Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy, w przypadkach gdy projekty współpracy nie są wybierane przez LGD

-

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Wybór LSR do ich realizacji przez LGD będzie dokonywany przez samorząd województwa, jako instytucję odpowiedzialną zgodnie z art. 33 ust 3 rozporządzenia ramowego. Na poziomie regionalnym będzie ustanowiona komisja wybierająca.

Ogłoszenie konkursu na wybór LSR będzie skoordynowane w całym kraju.W celu zapewnienia, że wsparcie z Programu będzie wystarczające dla osiągnięcia celów określonych w LSR, wyznaczona zostanie podstawowa kwota przypadająca na każdą wybraną LSR (zarówno na realizację operacji w ramach LSR jak i wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji).

Dla zapewnia dostatecznego zróżnicowania budżetu w zależności od liczby ludności objętej LSR, kwota podstawowa zwiększana będzie maksymalnie o iloczyn liczby tej ludności wykraczającej ponad przyjęte minimum (30 tys. mieszkańców) oraz dodatkowej kwoty.

Po dokonaniu oceny LSR, ostateczny budżet będzie ustalony z uwzględnieniem otrzymanej liczby punktów.

Wsparcie przygotowawcze zostanie uruchomione najpóźniej w pierwszym półroczu 2015 r.

Opublikowanie zaproszenia dla LGD do składania wniosków na wybór ich LSR nastąpi nie później niż 9 miesięcy przed ostateczną datą przewidzianą na wybór LSR do ich realizacji przez LGD.

Jednocześnie samorząd województwa będzie odpowiedzialny za kontrolę i monitorowanie realizacji LSR i działalności LGD.

LGD zobowiązana również będzie do zawarcia w LSR przejrzystej procedury aktualizacji LSR oraz zmiany kryteriów wyboru. Każda zmiana wymagać będzie uzasadnienia i będzie zatwierdzana przez samorząd województwa. Zmiana LSR w zakresie celów szczegółowych powinna wynikać z konsultacji ze społecznością lokalną.

LGD zobowiązana będzie również do przedstawienia przejrzystej procedury w celu unikania wystąpienia konfliktu interesów. Wytyczne w tym zakresie zostaną sformułowane przez instytucję zarządzającą i będą wymagały wyłączenia co najmniej w przypadku, gdy członek organu LGD wybierającego operacje jest wnioskodawcą, reprezentuje wnioskodawcę, jest z nim powiązany służbowo lub jest z nim spokrewniony. Dodatkowo zostanie sformułowany obowiązek publikowania protokołów z posiedzeń dotyczących wyboru operacji zawierających informację o wyłączeniach w związku z potencjalnym wystąpieniem konfliktu interesów.

Przewiduje się okresową weryfikację osiągania przez LGD założonych wskaźników realizacji LSR oraz budżetu LSR (tzw. kamieni milowych). W przypadku nieosiągnięcia określonego poziomu realizacji wskaźników oraz budżetu we wskazanym czasie, możliwa będzie redukcja budżetu LSR. Powstające w ten sposób oszczędności mogłyby być wykorzystane na dodatkowe wsparcie najbardziej efektywnych LGD na realizację dodatkowych zadań.

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

-

Koordynacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Mechanizmy koordynacji i ramy administracyjne dla realizacji RLKS zostały określone w umowie partnerstwa

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Zgodnie z opisem warunków mających zastosowanie do kilku działań/poddziałań w ramach działania LEADER możliwe jest udzielanie zaliczek.

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i LGD w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Zadania instytucji zarządzającej zostały określone w rozdziale 15.1.2 .

Instytucją wdrażającą dla działania LEADER, zgodnie z treścią rozdziału 15.1.2, jest samorząd województwa; w szczególności odpowiada on za przeprowadzanie kontroli administracyjnych i kontroli na miejscu określonych w sekcji II rozdziału II rozporządzenia 809/2014.

Zadaniem LGD jest przede wszystkim aktywizacja społeczności lokalnej oraz udzielanie doradztwa potencjalnym beneficjentom. LGD będzie zobowiązana do przygotowania planu komunikacyjnego wskazującego m.in. metody współpracy ze społecznością lokalną, konkretne grupy docelowe, cele i efekty oraz powiązanie z celami i wskaźnikami LSR.

LGD wykonuje zadania określone w art. 34 ust. 3 rozporządzenia 1303/2013, w szczególności dotyczące wyboru operacji i ustalania kwoty wsparcia. Z uwagi na wyłączność kompetencji LGD w zakresie wyboru operacji również LGD będzie odpowiedzialna za rozpatrywanie odwołań w zakresie dokonanej oceny. W przypadku projektów grantowych, LGD jako beneficjent jest odpowiedzialna za całość procesu tj. weryfikację wniosku o udzielenie grantu, podpisanie umowy z grantobiorcą oraz rozliczenie grantu. W pozostałych przypadkach LGD nie jest stroną umowy z beneficjentem realizującym operację w ramach LSR.

Zadania Agencji Płatniczej zostały określone w rozdziale 15.1.2 i LGD nie jest zaangażowana w wykonywanie tych zadań.

W odniesieniu do poddziałania Wdrażanie projektów współpracy zadania określone w art. 34 ust. 3 lit. f) rozporządzenia 1303/2013, tj. wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia, realizowane będą przez odpowiedzialną instytucję zarządzającą. Zadania te instytucja zarządzająca powierza instytucji pośredniczącej, tj. samorządowi województwa.

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i komplementarności zapewnianych dzięki operacjom wspieranym w ramach innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a zwłaszcza w zakresie: inwestycji w działalność pozarolniczą i pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej zgodnie z art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; inwestycji w ramach art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013; oraz metod współpracy w rozumieniu art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności wdrażania strategii rozwoju lokalnego przez partnerstwa publiczno-prywatne

Mając na uwadze doświadczenia związane z dwutorowym wdrażaniem operacji w ramach i poza podejściem Leader (w ramach PROW 2007-2013) na tym samym obszarze oraz zalecenie KE do programowania działania LEADER jako działania PROW 2014-2020, odchodzi się od wskazywania

konkretnych działań, które będą wdrażane w ramach działania LEADER na rzecz wskazania zakresu odpowiadającego na wyzwania zidentyfikowane w SWOT, które nie są powiązane z żadnym konkretnym działaniem PROW 2014-2020 (innym niż LEADER). Na poziomie poszczególnych LSR wymagane będzie dookreślenie w planie działania zakresu wsparcia z PROW 2014-2020, sposobu osiągnięcia celów LSR, mierzalnych wskaźników i planowanego budżetu. Jednocześnie jednak przewiduje się, że LGD opracują kompleksową strategię z szeroko określonymi celami, nie ograniczającą się do wsparcia z EFRROW czy innych funduszy EFSI. Strategia powinna stanowić dokument odpowiadający na zdiagnozowane w ramach analizy SWOT problemy. Dopuszczalna jest sytuacja, w której jedynie jej część znajdzie źródło finansowania w perspektywie najbliższych kilku lat.

Uznano, że podstawową wartością dodaną podejścia Leader jest jego zintegrowanie i oddolny charakter. Dlatego też wymagane będzie badanie na poziomie LGD operacji pod ww. kątem. Celem jest holistyczne rozwiązywanie lokalnych problemów poprzez wspieranie grupy operacji, które w sposób komplementarny i zintegrowany odpowiadają na zidentyfikowany problem.

Przewiduje się kontrole krzyżowe mające na celu zapobieżenie podwójnemu finansowaniu operacji, w szczególności w zakresie operacji, których zakres może pokrywać się z zakresem wsparcia w ramach działania Podstawowe usługi dla ludności wiejskiej. Dodatkowo w przypadku działania Współpraca przewiduje się wdrożenie następującego mechanizmu koordynacji: LGD w ramach kosztów aktywizacji mogą inicjować powstawanie grup operacyjnych na rzecz innowacji, o ile z ich strategii wynikać będzie zasadność i wartość dodana takiej działalności. Ma to szczególne znaczenie w przypadku LSR, które nastawione będą na skracanie łańcucha dostaw. W ramach LEADER planuje się również umożliwienie tworzenia i wspierania sieci.

8.2.14.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Poza kryteriami wynikającymi z art. 32 – 34 rozporządzenia ramowego określone zostaną dodatkowe warunki dotyczące: sposobu funkcjonowania LGD oraz zaangażowania przedstawicieli poszczególnych sektorów, spójności obszaru objętego LSR, przyjętych przez LGD zasad współpracy z beneficjentami i zasad zapobiegających nakładaniu się pomocy z różnych funduszy UE oraz sposobu informowania lokalnej społeczności o realizowanej LSR.

Wybrana może zostać LSR, która będzie realizowana przez LGD działającą w formie prawnej stowarzyszenia posiadającego osobowość prawną przewidzianego w przepisach ustawy o realizacji Programu oraz o RLKS.

Zakłada się, że wybrane do realizacji mogą być tylko te LSR, w ramach których co najmniej 50% budżetu LSR przeznaczonego na realizację poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" przeznaczone będzie na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy.

Dodatkowo konieczne będzie aby wybrane do realizacji LSR otrzymały co najmniej minimalną liczbę punktów w ramach przeprowadzonej oceny. Ponadto w proces oceny zostaną zaangażowani eksperci wybrani na poziomie regionalnym. Po dokonaniu wyboru LSR, LGD przed rozpoczęciem realizacji LSR, będą miały obowiązek poprawy tych elementów strategii, które zostaną wskazane przez ekspertów jako jej wymagające.

Jakościowe kryteria wyboru dotyczyć będą oceny potencjału i doświadczenia LGD oraz LSR. Za jakościowo najlepsze LSR uznane będą te, które w możliwie szerokim zakresie realizują cele przekrojowe, przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy w szczególności w odniesieniu do grup defaworyzowanych, przewidują wybór operacji, które w sposób komplementarny i zintegrowany odpowiadają na identyfikowany w LSR problem. Ponadto dodatkowe punkty zostaną przyznane LSR zawierającym na etapie wyboru opis projektu współpracy.

LEADER ma na celu m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wzmocnienie kapitału społecznego, stworzenie warunków umożliwiających podjęcie pracy, w procesie wyboru LSR premiowane będą obszary o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej przy uwzględnieniu liczby bezrobotnych oraz dochodów własnych gminy.

Podczas opracowywania kryteriów zostaną wykorzystane wyniki badania nt. kryteriów wyboru LGD i LSR, będą one także podlegały konsultacjom z podmiotami zaangażowanymi w działanie LEADER.

Warunki i kryteria wyboru będą jednolite w całym kraju, z ewentualnym uwzględnieniem specyfiki regionalnej.

Kryteria zostaną skonsultowane z Komitetem Monitorującym.

9. PLAN EWALUACJI

9.1. Cele i założenia

Oświadczenie dotyczące celów i założeń planu ewaluacji, sporządzone w celu zapewnienia podjęcia wystarczających i odpowiednich działań w ramach ewaluacji, w szczególności w celu przekazania informacji niezbędnych do sterowania programem, na potrzeby rocznych sprawozdań z realizacji w 2017 r. i 2019 r. oraz na potrzeby ewaluacji ex-post, a także aby zapewnić dostępność danych na potrzeby ewaluacji programów rozwoju obszarów wiejskich.

Nadrzędnym celem realizacji działań związanych z ewaluacją PROW 2014-2020, jest zapewnienie informacji niezbędnych dla celów zarządzania Programem i informowania ogółu społeczeństwa o wynikach jego realizacji.

Plan ewaluacji określa założenia odnośnie systemu oceny programu – opisuje sposób organizacji procesu ewaluacji i główne kierunki działań ewaluacyjnych podejmowanych przez IZ w okresie 2014-2020.

Plan ewaluacji pozwoli na:

- lepsze zaplanowanie i ustrukturyzowanie procesu oceny,
- bardziej ukierunkowane działania w zakresie monitorowania i oceny,
- lepsze wykorzystanie wyników ewaluacji.

9.2. Zarządzanie i koordynacja

Krótki opis rozwiązań w zakresie monitorowania i ewaluacji dla programu rozwoju obszarów wiejskich, ze wskazaniem najważniejszych zaangażowanych podmiotów oraz ich obowiązków Wyjaśnienie, w jaki sposób czynności ewaluacyjne wiążą się z wdrażaniem PROW pod względem treści i harmonogramu.

Za ewaluację PROW 2014-2020 na poziomie całego Programu odpowiada jednostka ewaluacyjna funkcjonująca w ramach instytucji zarządzającej. Zleca ona realizację ocen podmiotom zewnętrznym lub realizuje oceny samodzielnie.

W procesie ewaluacji uczestniczą także instytucje, które biorą udział w procesie wdrażania PROW 2014-2020: Agencja Płatnicza i Instytucje Wdrażające.

Usprawnieniu współpracy i wsparciu całego procesu służy powołana przez IZ Grupa Zarządzającej Ewaluacją (GZE).

W realizację procesu ewaluacji zaangażowany jest także Komitet Monitorujący. Mając na uwadze doświadczenia poprzedniego okresu programowania, w okresie 2014-2020 większy nacisk zostanie położony na zaangażowanie KM w zadania dotyczące identyfikacji i rekomendowania obszarów badawczych oraz monitorowanie procesu wdrażania rekomendacji, wynikających z oceny Programu.

Oprócz wyżej wymienionych podmiotów, w procesie oceny uczestniczą również instytucje, które ze względów na wykonywane zadania własne, mogą dostarczyć cennej wiedzy z zakresu np.: danych statystycznych lub wiedzy eksperckiej (np.: Główny Urząd Statystyczny, ministerstwa, instytuty badawcze).

W realizację procesu ewaluacji zaangażowani są także beneficjenci, którzy z jednej strony mają obowiązek

przekazać wszystkie niezbędne informacje, aby umożliwić ocenę i monitorowanie Programu, z drugiej strony - pełnią istotną rolę jako odbiorcy wyników ewaluacji.

Ponadto w ocenę podejścia LEADER zaangażowane będą LGD, które będą zobowiązane do dokonywania samooceny LSR. Oceny te będą stanowić istotny wkład do oceny działania LEADER na poziomie całego Programu. Jednocześnie proces ten będzie wspierany przez IZ w oparciu o wspólne wytyczne w zakresie oceny LGD i LSR.

Poniżej przedstawiono zadania głównych podmiotów zaangażowanych w ewaluację Programu.

Zadania instytucji zarządzającej:

- organizacja systemu zbierania i gromadzenia danych niezbędnych do ewaluacji;
- zapewnienie środków finansowych na realizację ewaluacji;
- koordynacja procesu ewaluacji w ramach PROW 2014--2020 poprzez:
    - organizację i obsługę prac Grupy Zarządzającej Ewaluacją (GZE);
    - przygotowanie planu ewaluacji Programu oraz jego ewentualnych modyfikacji;
    - przygotowywanie okresowych planów ewaluacji;
    - upublicznianie i rozpowszechnianie wyników wszystkich ewaluacji przeprowadzonych w ramach PROW 2014--2020;
    - współpraca z Krajową Jednostką Ewaluacji (KJE) w zakresie ewaluacji dotyczących obszarów Umowy Partnerstwa oraz badań o charakterze horyzontalnym;
    - współpraca z KE przy przeprowadzaniu ewaluacji inicjowanych przez KE;
- projektowanie badań ewaluacyjnych;
- zlecanie realizacji badań ewaluacyjnych podmiotom zewnętrznym;
- realizacja własna badań ewaluacyjnych;
- zarządzanie procesem wdrażania rekomendacji oraz ścisła współpraca w tym zakresie z KJE.

Zadania Agencji Płatniczej i Instytucji Wdrażających:

- gromadzenie i odpowiednia agregacja danych niezbędnych do ewaluacji, tj. m.in.: danych pochodzących z wniosków o udzielenie pomocy, umów, decyzji i wniosków o płatność, danych dotyczących wskaźników produktu i rezultatu;
- współpraca z IZ przy realizacji badań ewaluacyjnych;
- udział w pracach GZE;
- współpraca z podmiotami wykonującymi badania ewaluacyjne w tym w szczególności w zakresie przekazywania informacji i danych (w tym danych osobowych niezbędnych do przeprowadzenia badań ewaluacyjnych).

Zadania Komitetu Monitorującego:

Monitorowanie procesu ewaluacji poprzez:

- zapoznawanie się z okresowymi planami ewaluacji;
- identyfikację i rekomendowanie obszarów badawczych, które powinny zostać poddane ewaluacji;
- zapoznawanie się z wynikami ewaluacji, w szczególności z wnioskami i rekomendacjami oraz postępami w ich realizacji.

Zadania Grupy Zarządzającej Ewaluacją:

- planowanie ewaluacji PROW 2014-2020, w tym proponowanie tematów oceny;
- opiniowanie rocznych Planów oceny PROW 2014-2020;
- współpraca z IZ przy realizacji badań ewaluacyjnych;
- monitorowanie i ocena wdrożenia rekomendacji wynikających z przeprowadzonych ocen realizacji PROW 2014-2020.

W skład GZE wejdą przedstawiciele instytucji zarządzającej, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Komitetu Monitorującego, samorządów województw, Głównego Urzędu Statystycznego, ośrodków naukowo-badawczych oraz innych podmiotów zaproszonych przez IZ.

Ponadto, w zależności od potrzeb (determinowanych przez tematykę badania oraz złożoność zagadnień będących przedmiotem danego badania) mogą być tworzone grupy tematyczne, pełniące rolę doradczą, których zadania będą wynikały z charakteru ewaluacji, która będzie przedmiotem powołania danej grupy.

Koordynacja działań w zakresie ewaluacji z innymi funduszami EFSI.

Za koordynację zadań z zakresu ewaluacji na poziomie programów współfinansowanych z polityki spójności odpowiada Krajowa Jednostka Ewaluacji. IZ PROW będzie na bieżąco współpracować z KJE. Zasady współpracy i koordynacji działań w zakresie ewaluacji na poziomie wszystkich funduszy EFSI zostały opisane w Umowie Partnerstwa.

9.3. Tematy i działania w ramach ewaluacji

Orientacyjny opis spodziewanych tematów i działań w ramach ewaluacji, w tym, ale nie wyłącznie, spełnienia wymogów UE. Opis ten powinien obejmować działania niezbędne do dokonania oceny wkładu każdego priorytetu programu rozwoju obszarów wiejskich w realizację celów, ocenę wartości wskaźników rezultatu i oddziaływania, analizę skutków netto, zagadnienia tematyczne (z uwzględnieniem podprogramów, zagadnień przekrojowych, krajowych sieci obszarów wiejskich i wkładu strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność). Planowane wsparcie dla ewaluacji na poziomie lokalnych grup działania. Elementy specyficzne dla programu, takie jak nakład pracy niezbędny do opracowania metodyki lub zajęcia się konkretnymi obszarami polityki.

Ze względu na moment przeprowadzania ewaluacji w okresie programowania 2014-2020 wyróżnia się:

- ewaluację ex-ante – przed rozpoczęciem realizacji Programu
- ewaluację bieżącą – w trakcie realizacji Programu
- ewaluację ex-post – po zakończeniu realizacji Programu.

Planuje się następujące obszary badań ewaluacyjnych:

1. Ocena systemu instytucjonalnego PROW 2014-2020.

Warunkiem sprawnej realizacji Programu jest poprawne funkcjonowanie systemu jego wdrażania. Ocena przyjętych rozwiązań organizacyjnych i sposób funkcjonowania instytucji zaangażowanych w realizację PROW będą przedmiotem badań ewaluacyjnych, których wyniki mogą przełożyć się na udoskonalenie stosowanych rozwiązań.

2. Ocena stopnia realizacji celów Programu i jego oddziaływania, w tym:

a) Ocena postępu w osiąganiu zakładanych wartości docelowych wskaźników produktu i rezultatu

W trakcie oceny badane będą postępy Programu poprzez bieżącą ocenę wartości wskaźników produktu i rezultatu.

b) Ocena realizacji celów szczegółowych Programu.

W tym obszarze realizowane będą oceny badające wpływ Programu na:

- zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich (P1A);
- wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem, a badaniami i innowacją (P1B);
- promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym (P1C);
- ułatwianie restrukturyzacji gospodarstw stojących przed problemami strukturalnymi, szczególnie gospodarstw o niskim poziomie uczestnictwa w rynku, gospodarstw prowadzących działalność o charakterze rynkowym w określonych sektorach i gospodarstw wymagających zróżnicowania produkcji rolnej (P2A);
- ułatwianie wymiany pokoleniowej w sektorze rolnym (P2B);
- lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów i organizacje międzybranżowe (P3A);
- wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych (P3B);
- odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów (P4A);
- poprawę gospodarowania wodą (P4B);
- poprawę gospodarowania glebą (P4C);
- zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (P5E);
- ułatwianie różnicowania działalności, zakładania nowych, małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy (P6A);
- wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich (P6B).

3. Ocena LEADER:

- ocena rozwiązań instytucjonalnych,
- wpływ lokalnych strategii rozwoju na realizację wybranych celów szczegółowych Programu,
- ocena wartości dodanej działania LEADER.

4. Ocena funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

5. Ocena pomocy technicznej Programu

6. Oceny horyzontalne i przekrojowe, w tym:

- ocena wkładu Programu w realizację celów Europa 2020
- ocena wkładu Programu w realizację celów Wspólnej Polityki Rolnej
- ocena wpływu Programu na realizację jego celów przekrojowych (innowacyjność, środowisko, klimat)
- ocena wpływu środków EFSI na rozwój obszarów wiejskich.

7. Oceny tematyczne ad hoc

Realizowane będą oceny skoncentrowane na określonym temacie lub grupie zagadnień, które będą wynikały z bieżących potrzeb związanych z poszczególnymi etapami wdrażania Programu.

8. Oceny związane z przyszłym okresem programowania, w tym w szczególności ocena ex-ante i analizy tematyczne.

9. Działania związane z rozwojem metod badawczych.

W celu realizacji wyżej wymienionych tematów badawczych podejmowane będą działania zmierzające do wypracowania odpowiednich metodologii badawczych, w tym mierzenia efektów netto dla wspólnych wskaźników oddziaływania jak również metodologii oceny kontrfaktycznej w uzasadnionych, wybranych obszarach badawczych.

9.4. Dane i informacje

Krótki opis systemu do rejestrowania, przechowywania i zgłaszania informacji statystycznych na temat wdrażania programu rozwoju obszarów wiejskich i zarządzania tymi informacjami oraz dostarczania danych dotyczących monitorowania na potrzeby ewaluacji. Wskazanie źródeł danych, które zostaną wykorzystane, luk w danych, potencjalnych problemów o charakterze instytucjonalnym związanych z dostarczaniem danych, a także proponowanych rozwiązań. W niniejszej sekcji należy wykazać, że odpowiednie systemy zarządzania danymi zaczną funkcjonować we właściwym czasie.

W procesie ewaluacji wykorzystywane będą następujące źródła danych:

a) dane pozyskiwane w ramach monitorowania Programu – pozyskiwane z systemów informatycznych instytucji wdrażających i agencji płatniczej,

Informacje służące monitorowaniu i ocenie programu gromadzone są na szczeblu instytucji wdrażających oraz agencji płatniczej, na podstawie dokumentów przedłożonych przez wnioskodawców i beneficjentów oraz dokumentów opracowywanych przez instytucje wdrażające i agencję płatniczą. Najważniejsze informacje na temat każdej operacji wybranej do finansowania, a także na temat ukończonej operacji, potrzebne do monitorowania i oceny, w tym najważniejsze informacje o beneficjencie i projekcie, są rejestrowane i zachowywane w formie elektronicznej. Dane będą przekazywane do agencji płatniczej, a następnie do instytucji zarządzającej, zgodnie z ustalonymi, w formie odrębnych wytycznych, zasadami. Na podstawie sprawozdań otrzymanych od agencji płatniczej instytucja zarządzająca sporządzi roczne sprawozdania z postępu realizacji programu.

Na podstawie przepisów krajowych, instytucje wdrażające będą również obowiązane do przekazywania wszystkich gromadzonych danych, niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji, bezpośrednio ewaluatorom.

b) badania pierwotne wykonywane przez zewnętrznych ewaluatorów,

W zależności od charakteru i tematyki danego badania ewaluacyjnego konieczne będzie pozyskiwanie metodami ilościowymi lub jakościowymi dodatkowych danych pochodzących
z różnych źródeł (beneficjenci, instytucje zaangażowane w realizację Programu, władze samorządowe, partnerzy społeczni itd.). Zakres i rodzaj badań pierwotnych będzie ustalony przez ewaluatorów lub

instytucję zarządzającą na etapie planowania szczegółowego zakresu danego badania ewaluacyjnego.

c) badania pierwotne wykonywane w ramach badań własnych,

d) dane kontekstowe.

Na potrzeby badań ewaluacyjnych wykorzystywane będą również dane kontekstowe pochodzące ze statystyk publicznych, badań naukowych, badań ewaluacyjnych dotyczących I filara WPR i innych programów EFSI.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźniki monitorowania zostały zdefiniowane dla PROW 2014-2020 zgodnie z systemem określonym na poziomie unijnym, przy uwzględnieniu specyfiki poszczególnych działań realizowanych w ramach Programu. Określone zostały:

- Wskaźniki kontekstowe, opisujące ogólne trendy, które mogą mieć wpływ na realizację WPR, na rozwój społeczno-gospodarczy, sektor rolnictwa oraz środowiska w Polsce. Pozyskiwane będą ze statystyki publicznej.
- Wskaźniki produktu, charakteryzują zakres wsparcia udzielanego w ramach realizacji polityki, będące bezpośrednio efektem realizacji operacji w ramach działania, jako pierwszy krok w kierunku realizacji celu interwencji. Wskaźniki te, będą miały, określone wartości docelowe. Przedstawione będą w jednostkach liczbowych bądź w ujęciu finansowym . Pozyskiwane będą bezpośrednio z systemu monitorowania.
- Wskaźniki celu, określone przez KE dla poszczególnych celów szczegółowych na poziomie sześciu priorytetów rozwoju obszarów wiejskich, powiązane bezpośrednio z logiką i celami interwencji. Mierzone będą na podstawie planowanych wskaźników produktów dla poszczególnych działań.
- Wskaźniki rezultatu, określone na poziomie KE dla wybranych celów szczegółowych. Mierzą bezpośrednie efekty realizacji działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizacji operacji. Pomiar wskaźników rezultatów ma się odbywać za pomocą badania ewaluacyjnego.
- Wskaźniki oddziaływania, wychodzą poza bezpośredni efekt interwencji, oceniają efekty operacji w dłuższej perspektywie. Jako wskaźniki oddziaływania, na poziomie KE, wskazane zostały wybrane wskaźniki kontekstowe. Pozyskiwane będą ze statystyki publicznej oraz badań ewaluacyjnych.

Ponadto w celu uzupełnienia systemu wskaźników określonego na poziomie UE, IZ określi dodatkowy zestaw wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych działań Programu, co umożliwi właściwą ocenę efektów PROW 2014-2020.

Wskaźniki połączone są ze strukturą i celami ram polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz umożliwiają ocenę postępów, skuteczność i efektywność w zakresie realizacji polityki w stosunku do celów na poziomie unijnym oraz krajowym.

9.5. Ramy czasowe

Główne cele pośrednie w okresie programowania oraz szacunkowe określenie ram czasowych niezbędnych do zapewnienia, by wyniki były dostępne w odpowiednim terminie.

Ocenę Programu organizuje się na bazie wieloletniej i obejmuje ona okres 2014-2023. Harmonogram

ewaluacji jest ściśle powiązany z terminami wynikającymi z przepisów UE, dotyczącymi przekazywania poszczególnych raportów z realizacji Programu oraz terminami dotyczącymi przekazania głównych raportów ewaluacyjnych (ex-ante i ex-post).

Roczne sprawozdanie z realizacji Programu

Od 2016 do 2024 r. instytucja zarządzająca, w terminie do dnia 30 czerwca każdego kolejnego roku, przedstawi Komisji Europejskiej roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu za rok poprzedni. Sprawozdanie przedłożone w 2016 r. obejmuje lata kalendarzowe 2014 i 2015.

Zgodnie z wymogami, roczne sprawozdania z postępu realizacji Programu zawierają w szczególności:

- Informacje na temat realizacji finansowej Programu (zobowiązania finansowe i wydatki w podziale na działania).
- Informacje na temat realizacji zakładanych wskaźników (produktów i celów), określonych ilościowo w Programie.
- Informacje na temat działań podejmowanych w celu spełnienia uwarunkowań ex-ante i wszelkie działania, które wpływają na wykonanie programu oraz podjęte środki naprawcze.
- Opis działań podjętych w odniesieniu do planu oceny.

Roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu przedłożone w 2017 r. zawiera dodatkowo:

- opis postępów dotyczących osiągnięcia celów Programu;
- opis realizacji działań mających na celu uwzględnienie zasad promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, zrównoważonego rozwoju;
- informacje na temat wsparcia wykorzystanego do realizacji celów dotyczących zmiany klimatu;
- ocenę postępów w zapewnianiu zintegrowanego podejścia do wykorzystania EFRROW i innych instrumentów finansowych UE w celu wspierania rozwoju terytorialnego obszarów wiejskich, w tym poprzez lokalne strategie rozwoju;
- ustalenia dotyczące osiągnięcia celów w odniesieniu do każdego priorytetu zawartego w Programie.

Roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu przedłożone w 2019 r., poza wyżej wymienionymi zakresami informacji, zawiera dodatkowo opis wkładu Programu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu, przed wysłaniem do Komisji Europejskiej, jest przedstawiane Komitetowi Monitorującemu w celu analizy i jego zatwierdzenia.

Roczne sprawozdania z postępu realizacji Programu przekazywane będą ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego w terminie 6 miesięcy od zakończenia każdego roku kalendarzowego. Pierwsze sprawozdanie za lata 2014-2015 przekazane będzie w 2016 r. Roczne sprawozdanie za 2023 rok przekazane będzie w terminie do dnia 31 stycznia 2025 r. Roczne sprawozdania z postępu realizacji Programu posłużą do przeprowadzania ocen realizacji Umowy Partnerstwa.

Harmonogram realizacji procesu ewaluacji w latach 2014-2024:

1.	2014-2015 i ewaluacji	Dostosowanie systemu informatycznego do wymogów monitorowania
2.	2014 - 2015	Analiza pytań ewaluacyjnych /dobór wskaźników monitorowania
3.	2015-2016	Realizacja ocen niezbędnych do spełnienia wymogów raportu AIR 2017

4.	2017	Synteza wyników badań przeprowadzonych do roku 2017
5.	2017-2018	Realizacja ocen niezbędnych do spełnienia wymogów AIR 2019
6.	2019	Synteza wyników badań przeprowadzonych do roku 2019
7.	2019 - 2024	Realizacja ocen niezbędnych do spełnienia wymogów ewaluacji ex post
8.	2024	Raport z oceny ex post
9.	2017-2024	Analiza i monitorowanie procesu wdrażania rekomendacji
10.	2014-2024	Rozwijanie potencjału ewaluacyjnego
11.	2016-2024	Informowanie o wynikach ewaluacji.

9.6. Komunikacja

Opis sposobu rozpowszechniania wniosków z ewaluacji wśród odbiorców docelowych, wraz z opisem ustanowionych mechanizmów podejmowania działań następczych dotyczących wykorzystania wniosków z ewaluacji.

Instytucja zarządzająca będzie stale współpracowała z krajowymi i zagranicznymi podmiotami zewnętrznymi zaangażowanymi w proces monitorowania i oceny funduszy Unii Europejskiej (przede wszystkim z wykonawcami ewaluacji PROW 2014-2020, Komisją Europejską, Europejską Siecią Ewaluacyjną, Agencją Płatniczą, Instytucjami Wdrążającymi oraz Krajową Jednostką Ewaluacji). Dodatkowo IZ będzie współpracowała z ekspertami zewnętrznymi, beneficjentami i innymi podmiotami mającymi wpływ na proces monitorowania i oceny Programu.

W proces informowania o wynikach oceny Programu będzie włączona jak największa liczba instytucji, organizacji pozarządowych, partnerów społeczno-gospodarczych oraz związków zawodowych, stowarzyszeń i organizacji oraz JST. Podmioty te będą włączone w proces informowania zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.

Rozpowszechnianie wiedzy i informacji na temat ewaluacji PROW 2014-2020 będzie realizowane głównie poprzez:

- publikowanie raportów z badań ewaluacyjnych,
- publikowanie informacji o wybranych wynikach badań ewaluacyjnych,
- prezentowanie wyników ewaluacji na posiedzeniach Komitetu Monitorującego,
- organizowanie spotkań i konferencji poświęconych omówieniu kluczowych wyników ewaluacji,
- przekazywanie informacji o wynikach ewaluacji pracownikom instytucji zarządzającej i innym instytucjom zaangażowanym we wdrażanie Programu a nie zaangażowanym bezpośrednio w proces ewaluacji.

Kwestie związane z wykorzystaniem badań ewaluacyjnych, jako źródła informacji o efektach Programu przekazywanych ogółowi społeczeństwa, zostały ponadto uwzględnione w strategii komunikacyjnej Programu.

W okresie 2014-2020 zwiększony zostanie nacisk na sposób wykorzystania wniosków i rekomendacji z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych. Regularne monitorowanie postępów we wdrażaniu rekomendacji zapewni większą przejrzystość procesu podejmowania decyzji oraz podniesie użyteczność ewaluacji w zarządzaniu i wdrażaniu Programu.

9.7. Zasoby

Opis niezbędnych i przewidywanych zasobów służących realizacji planu, wraz ze wskazaniem zdolności administracyjnych, danych, środków finansowych oraz potrzeb w zakresie IT. Opis przewidywanych działań w dziedzinie budowania potencjału mających na celu umożliwienie pełnej realizacji planu ewaluacji.

Środki finansowe

Działania związane z ewaluacją Programu, w tym dotyczące kosztów zatrudnienia, badań, dostępności danych, rozpowszechnienia informacji będą zapewnione ze środków pomocy technicznej Programu. Wysokość środków wykorzystywanych w danym roku na badania ewaluacyjne będzie określona w ramach okresowych planów ewaluacji.

Zakłada się możliwość współfinansowania badań ewaluacyjnych dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, realizowanych we współpracy z KJE lub instytucjami zarządzającymi programami EFSI.

Zasoby ludzkie

W ramach instytucji zarządzającej zadania związane z ewaluacją wykonywane są przez właściwą komórkę organizacyjną. Ocena śródokresowa PROW 2007-2013 wykazała, że system oceny generalnie funkcjonuje sprawnie, w związku z czym do realizacji zadań związanych z ewaluacją obecnego Programu zostanie wykorzystana struktura zasobów poprzedniego okresu programowania.

System informacji elektronicznej

Zgodnie z Przepisami UE, najważniejsze informacje na temat realizacji programu, każdej operacji wybranej do finansowania, a także na temat ukończonej operacji, potrzebne do monitorowania i oceny, w tym najważniejsze informacje o beneficjencie i projekcie, są rejestrowane i zachowywane w formie elektronicznej. System informatyczny zapewniający te funkcjonalności oparty będzie na eksploatowanych obecnie systemach, poddanych działaniom optymalizacyjnym oraz nowej platformie aplikacyjnej. Zapewniać będzie m.in. wdrożenie narzędzi informatycznych integracji danych operacyjnych przechowywanych w systemach dziedzinowych, stworzenie zarządzalnej i skalowalnej platformy wymiany danych pomiędzy ARiMR a rolnikami i instytucjami zewnętrznymi oraz wdrożenie biznesowych rejestrów referencyjnych i słowników. Powyższe umożliwi raportowanie oraz udostępnianie danych, na potrzeby ewaluacji, spełniających założone kryteria jakości poprzez odpowiednie procedury zarządzania danymi.

Rozwój potencjału

Potencjał ewaluacyjny będzie rozwijany m.in. poprzez następujące działania:

- współpracę z Krajową Jednostką Ewaluacji;
- współpracę z odpowiednimi komórkami analitycznymi w jednostkach wdrażających;
- współpracę z jednostkami ewaluacyjnymi innych programów operacyjnych;
- udział w szkoleniach, konferencjach, warsztatach;
- współpracę z ośrodkami akademickimi oraz eksperckimi;
- tworzenie bazy danych dotyczących ewaluacji, gromadzenie oraz udostępnianie publikacji.

10. PLAN FINANSOWY

10.1. Roczne wkłady EFRROW (w EUR)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	1 355 070 949,00	1 014 967 005,00	1 013 602 451,00	1 012 210 857,00	1 010 793 113,00	1 009 300 227,00	1 007 533 962,00	**7 423 478 564,00**
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	214 446 689,00	160 623 555,00	160 407 608,00	160 187 381,00	159 963 017,00	159 726 760,00	159 447 240,00	**1 174 802 250,00**
Ogółem	**1 569 517 638,00**	**1 175 590 560,00**	**1 174 010 059,00**	**1 172 398 238,00**	**1 170 756 130,00**	**1 169 026 987,00**	**1 166 981 202,00**	**8 598 280 814,00**
(z czego) Rezerwa wykonania z art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013	**94 171 058,28**	**70 535 433,60**	**70 440 603,54**	**70 343 894,28**	**70 245 367,80**	**70 141 619,22**	**70 018 872,12**	**515 896 848,84**

Total indicative amount of support envisaged for climate change objectives	**3 386 790 362,00**

10.2. Jednolita wielkość wkładu EFRROW dla wszystkich działań w podziale wg rodzaju regionu, o której mowa w art. 59 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Artykuł ustanawiający maksymalną wielkość wkładu	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW	Minimalna mająca zastosowanie stawka wkładu EFRROW 2014–2020 (%)	Maksymalna mająca zastosowanie stawka wkładu EFRROW 2014–2020 (%)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	63.63%	20%	85%
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	63.63%	20%	75%

10.3. Podział według działań i typu operacji z różnymi wielkościami wkładu EFRROW (w € na cały okres 2014-2020)

10.3.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					18,775,175.00 (2A) 4,693,851.00 (3A) 1,564,541.00 (3B) 6,258,391.00 (P4)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					3,367,973.00 (2A) 842,003.00 (3A) 280,654.00 (3B) 1,122,658.00 (P4)
Total						0,00	36 905 246,00

10.3.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					40,464,188.00 (2A)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					7,258,642.00 (2A)
Total						0,00	47 722 830,00

10.3.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					17,805,900.00 (3A)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					3,194,100.00 (3A)
Total						0,00	21 000 000,00

10.3.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					1,382,749,474.00 (2A) 369,989,771.00 (3A) 57,602,483.00 (P4)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					233,447,206.00 (2A) 70,999,229.00 (3A) 5,389,541.00 (P4)
Total						0,00	2 120 177 704,00

Całkowity wkład Unii zarezerwowany na operacje wchodzące w zakres art. 59 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	**62 992 024,00**

10.3.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					227,462,427.00 (3B)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					36,583,573.00 (3B)
Total						0,00	264 046 000,00

10.3.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					592,282,146.00 (2A) 388,710,654.00 (2B) 226,166,982.00 (6A)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					93,618,502.00 (2A) 68,139,148.00 (2B) 37,216,018.00 (6A)
Total						0,00	1 406 133 450,00

10.3.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					40,869,360.00 (3A) 574,054,613.00 (6B)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					6,830,640.00 (3A) 62,228,487.00 (6B)
Total						0,00	683 983 100,00

10.3.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					170,337,300.00 (5E)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					21,182,039.00 (5E)
Total						0,00	191 519 339,00

10.3.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					216,259,697.00 (3A)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					40,154,456.00 (3A)
Total						0,00	256 414 153,00

10.3.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					649,015,656.00 (P4)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					104,383,445.00 (P4)
Total						0,00	753 399 101,00

10.3.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					383,667,140.00 (P4)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					61,706,521.00 (P4)
Total						0,00	445 373 661,00

10.3.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					1,160,021,066.00 (P4)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					218,167,204.00 (P4)
Total						0,00	1 378 188 270,00

10.3.13. M16 - Współpraca (art. 35)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					15,645,555.00 (2A) 15,645,555.00 (3A)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					2,806,568.00 (2A) 2,806,568.00 (3A)
Total						0,00	36 904 246,00

10.3.14. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					434,416,805.00 (6B)
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					33,251,195.00 (6B)
Total						0,00	467 668 000,00

10.3.15. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
59(3)(a) - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					132,527,195.00
59(3)(b) - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					0.00
Total						0,00	132 527 195,00

10.3.16. M113 – Wcześniejsza emerytura

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
TR - Działanie zawieszone	Main	63.63%					356,318,519.00
Total						0,00	356 318 519,00

10.3.17. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
TR - Działanie zawieszone	Main	63.63%					0.00
Total						0,00	0,00

10.3.18. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2020 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) na okres 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej 2014-2020 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentu finansowego w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) 2014-2020 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW 2014–2020 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2020 (€)
TR - Działanie zawieszone	Main	63.63%					0.00
Total						0,00	0,00

10.4. Indicative breakdown by measure for each sub-programme

Thematic sub-programme name	Measure	Total Union Contribution planned 2014-2020 (EUR)

11. PLAN WSKAŹNIKÓW

11.1. Plan wskaźników

11.1.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich

11.1.1.1. 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T1 Procent wydatków na 3 działania: "Transfer wiedzy i działalność informacyjna", "Usługi doradcze" i "Współpraca" w odniesieniu do całkowitych wydatków poniesionych na program rozwoju obszarów wiejskich (1A)	**1,41**
Całkowite planowane wydatki publiczne na program rozwoju obszarów wiejskich	13 513 295 000,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	58 001 302,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	75 002 515,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	57 999 730,00

11.1.1.2. 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T2 Całkowita liczba operacji współpracy objętych wsparciem w ramach działania współpracy (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (1B)	**90,00**

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M16 - Współpraca (art. 35)	Liczba grup operacyjnych EPI, które mają otrzymać wsparcie (ustanowienie i funkcjonowanie) (16.1)	90,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Liczba innych operacji w zakresie współpracy (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (od 16.2 do 16.9)	0

11.1.1.3. 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T3 Całkowita liczba przeszkolonych uczestników (1C)	**261 811,00**

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	261 811,00

11.1.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarzadzania lasami

11.1.2.1. 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T4 Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje w zakresie restrukturyzacji lub modernizacji (P2A)	**2,85**
Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje w zakresie restrukturyzacji lub modernizacji (P2A)	42 900,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	154 670,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	27 840 626,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	34 800 782,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Liczba beneficjentów, którym udzielono porad (2.1)	56 500,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	75 002 515,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie na inwestycje w gospodarstwa rolne (4.1)	42 900,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne na inwestycje w infrastrukturę (4.3)	138 994 740,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	4 941 123 712,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (4.1)	2 401 064 486,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	2 540 059 226,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (6.3)	58 860,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1 142 979 727,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	1 077 980 355,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	28 999 865,00

11.1.2.2. 2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T5 Procent gospodarstw rolnych prowadzących plany rozwoju działalności gospodarczej lub inwestycje dla młodych rolników, objęte wsparciem z programu rozwoju obszarów wiejskich (P2B)	**1,91**
Liczba gospodarstw rolnych prowadzących plany rozwoju działalności gospodarczej lub inwestycje dla młodych rolników, objęte wsparciem z programu rozwoju obszarów wiejskich (P2B)	28 715,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (6.1)	28 715,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących wsparcie na inwestycje w działalność pozarolniczą na obszarach wiejskich (6.4)	0,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących płatności transferowe (6.5)	0,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	717 997 734,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (6.1)	717 997 734,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	717 997 734,00

11.1.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

11.1.3.1. 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T6 Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup i organizacji producentów (P3A)	**4,12**
Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup i organizacji producentów (P3A)	62 130,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	36 251,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	6 525 226,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	8 700 301,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (3.1)	25 950,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (3.1 do 3.2)	33 004 179,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje (np. w gospodarstwa rolne, w przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych) (4.1 i 4.2)	1 480,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1 386 140 922,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	693 070 461,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Całkowite wydatki publiczne (€)	74 966 634,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie (powołane grupy producentów)	1 809,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Liczba gospodarstw należących do grup producentów otrzymujących wsparcie	36 180,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Całkowite wydatki publiczne (€)	402 987 547,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących we współpracy lub lokalnej promocji między podmiotami łańcucha dostaw (16.4)	0,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	28 999 865,00

11.1.3.2. 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T7 Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (P3B)	**0**
Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemie zarządzania ryzykiem (P3B)	0

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	16 111,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	2 899 959,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	2 899 959,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - gospodarstwa rolne	0,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - podmioty publiczne	0,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (5.1)	124 494 590,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 5.1 do 5.2)	414 981 968,00

11.1.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

Rolnictwo

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	54 779,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	9 860 221,00
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	11 600 260,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje nieprodukcyjne (4.4)	0,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	198 000 000,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	99 000 000,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Obszar (ha) objęty działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi (10.1)	1 823 000,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Wydatki publiczne na zachowanie zasobów genetycznych (10.2)	92 007 000,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Całkowite wydatki publiczne (€)	1 184 062 782,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Obszar (ha) - konwersja na rolnictwo ekologiczne (11.1)	138 000,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Obszar (ha) - utrzymanie rolnictwa ekologicznego (11.2)	543 000,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Całkowite wydatki publiczne (€)	699 961 515,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - obszary górskie (13.1)	146 696,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - inne obszary o znaczących ograniczeniach naturalnych (13.2)	6 846 613,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - obszary o szczególnych ograniczeniach (13.3)	303 343,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Całkowite wydatki publiczne (€)	2 165 998 652,00

Lasy

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.4.1. 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Rolnictwo

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T9 Procent gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie wspierającymi różnorodność biologiczną lub ochronę krajobrazów(P4A)	**14,74**
Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie, przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej lub ochrony krajobrazów (ha) (P4A)	2 130 000,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00

Lasy

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.4.2. 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

Rolnictwo

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T10 Procent gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie służącymi poprawie gospodarki wodnej (ha) (P4B)	**14,37**
Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie służącymi poprawie gospodarki wodnej (ha) (P4B)	2 076 000,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00

Lasy

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.4.3. 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Rolnictwo

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T12 Procent gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie służącymi poprawie gospodarowania glebą i zapobieganiu erozji gleby (P4C)	**19,09**

Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (P4C)	2 758 000,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00

Lasy

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu

11.1.5.1. 5A) Poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.5.2. 5B) Poprawa efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.5.3. 5C) Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.5.4. 5D) Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.1.5.5. 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T19 Procent gruntów rolnych i obszarów leśnych objętych zarządzaniem sprzyjającym pochłanianiu CO2 i ochronie pochłaniaczy CO2 (ha) (P5E)	**0,35**
Grunty rolne i obszary leśne objęte zarządzaniem sprzyjającym pochłanianiu CO2 i ochronie pochłaniaczy CO2 (ha) (P5E)	82 000,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000) - ogółem	9 319,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Obszar (ha) przeznaczony do zalesienia (zakładanie – 8.1)	82 000,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.1)	300 997 069,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Obszar (ha) przeznaczony na zakładanie systemów rolno-leśnych (8.2)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.2)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.3)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.4)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.5)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Liczba operacji (inwestycje zwiększające odporność i wartość ekosystemów leśnych) (8.5)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.6)	0,00

11.1.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

11.1.6.1. 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
T20 Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie (P6A)	**16 550,00**

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich (6.2 i 6.4)	16 550,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	413 939 978,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	413 939 978,00

11.1.6.2. 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Wskaźnik(i) celu 2014-2020

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa (2023)
Ludność netto	1 500 000,00
T21 Procent ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego (P6B)	**58,19**
Ludność wiejska objęta strategiami rozwoju lokalnego (P6B)	16 120 000,00
T22 Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (P6B)	**5,41**
T23 Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie (Leader) (P6B)	**5 943,00**

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
1 Liczba ludności - obszary wiejskie	35,94
1 Liczba ludności - obszary przejściowe	35,94
1 Liczba ludności - ogółem	38 538 447,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na sporządzanie planów rozwoju wsi oraz planów zarządzania obszarami Natura 2000 i innymi obszarami o wysokiej wartości przyrodniczej (7.1)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2)	1 800,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w podstawowe usługi lokalne dla ludności wiejskiej (7.4)	470,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną i infrastrukturę turystyczną (7.5)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na badania i inwestycje związane z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym wsi, w tym z miejscami o wysokiej wartości przyrodniczej (7.6)	470,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w przeniesienie działalności w celu ochrony środowiska lub poprawy jakości życia (7.7)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji Inne (7.8)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Ludność korzystająca z ulepszonych usług / infrastruktury (7.1; 7.2; 7.4; 7.5.;7.6; 7.7)	1 500 000,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Całkowite wydatki publiczne (€)	1 000 000 049,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Liczba wybranych lokalnych grup działania	256,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	16 120 000,00

M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wparcie przygotowawcze (19.1)	8 500 000,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii RLKS (19.2)	594 299 913,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – przygotowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie współpracy lokalnej grupy działania (19.3)	15 000 000,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (19.4)	117 200 000,00

11.1.6.3. 6C) Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań

11.2. **Przegląd planowanych produktów i planowanych wydatków wg działania i celu szczegółowego (generowany automatycznie)**

Działania	Wskaźniki	P2		P3		P4			P5					P6			Ogółem
		2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	
M01	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	154,670		36,251	16,111		54,779										261,811
	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	27,840,626		6,525,226	2,899,959		9,860,221										47,126,032
	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	34,800,782		8,700,301	2,899,959		11,600,260										58,001,302
M02	Liczba beneficjentów, którym udzielono porad (2.1)	56,500															56,500
	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	75,002,515															75,002,515
M03	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (3.1)			25,950													25,950
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (3.1 do 3.2)			33,004,179													33,004,179
M04	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	4,941,123,712		1,386,140,922			198,000,000										6,525,264,634
	Całkowite wydatki publiczne w €	2,540,059,226		693,070,461			99,000,000										3,332,129,687
M05	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - gospodarstwa rolne				0												0
	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - podmioty publiczne				0												0
	Całkowite wydatki publiczne w € (od 5.1 do 5.2)				414,981,968												414,981,968
M06	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1,142,979,727	717,997,734											413,939,978			2,274,917,439
	Całkowite wydatki publiczne w €	1,077,980,355	717,997,734											413,939,978			2,209,918,067

M07	Całkowite wydatki publiczne (€)			74,966,634									1,000,000,049		1,074,966,683
M08	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.1)										300,997,069				300,997,069
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.2)										0				0
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.3)										0				0
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.4)										0				0
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.5)										0				0
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.6)										0				0
M09	Całkowite wydatki publiczne (€)			402,987,547											402,987,547
M10	Obszar (ha) objęty działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi (10.1)					1,823,000									1,823,000
	Całkowite wydatki publiczne (€)					1,184,062,782									1,184,062,782
M11	Obszar (ha) - konwersja na rolnictwo ekologiczne (11.1)					138,000									138,000
	Obszar (ha) - utrzymanie rolnictwa ekologicznego (11.2)					543,000									543,000
	Całkowite wydatki publiczne (€)					699,961,515									699,961,515
M13	Obszar (ha) - obszary górskie (13.1)					146,696									146,696
	Obszar (ha) - inne obszary o znaczących ograniczeniach naturalnych (13.2)					6,846,613									6,846,613
	Obszar (ha) - obszary o szczególnych ograniczeniach (13.3)					303,343									303,343
	Całkowite wydatki publiczne (€)					2,165,998,652									2,165,998,652
M16	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących we współpracy lub lokalnej promocji między podmiotami łańcucha dostaw (16.4)			0											0

	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	28,999,865		28,999,865												57,999,730
M19	Liczba wybranych lokalnych grup działania													256		256
	Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania													16,120,000		16,120,000
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wparcie przygotowawcze (19.1)													8,500,000		8,500,000
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii RLKS (19.2)													594,299,913		594,299,913
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – przygotowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie współpracy lokalnej grupy działania (19.3)													15,000,000		15,000,000
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (19.4)													117,200,000		117,200,000

11.3. Secondary effects: identification of potential contributions of Rural Development measures/sub-measures programmed under a given focus area to other focus areas / targets

FA from IP	Measure	P1			P2		P3		P4			P5					P6		
		1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C
2A	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)				**P**														
	M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)				**P**														
	M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)				**P**							X	X	X	X				
	M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)				**P**														
	M16 - Współpraca (art. 35)				**P**														
2B	M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)					**P**													
3A	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)						**P**												
	M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)						**P**												
	M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)						**P**												
	M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)						**P**												
	M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)						**P**												
	M16 - Współpraca (art. 35)						**P**												
3B	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)							**P**											
	M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)							**P**											
5E	M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)								X	X	X					**P**			
6A	M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)																**P**		
6B	M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)																	**P**	
	M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)																	**P**	
P4 (AGRI)	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)								**P**	**P**	**P**								

	M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)								**P**	**P**	**P**										
	M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)								**P**	**P**	**P**				X	X					
	M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)								**P**	**P**	**P**				X	X					
	M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)								**P**	**P**	**P**										

11.4. Support table to show how environmental measure/schemes are programmed to achieve one (or more) environment/climate targets

11.4.1. Agricultural Land

11.4.1.1. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

Type of operation or group of type of operation	AECM typology	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
10.1.2 - Ochrona gleb i wód	Soil cover, ploughing techniques, low tillage, Conservation agriculture	175 311 622,00	476 226,00	X	X	X		
10.1.5 - Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	Reduction of drainage, management of wetlands	126 496 774,00	136 684,00	X	X	X		
10.1.4 - Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000	Reduction of drainage, management of wetlands	258 838 441,00	221 526,00	X	X	X		
10.1 - Płatności dla zobowiązań kontynuacyjnych z Pakietu 9 "Strefy buforowe" PROW 2007-2013	Creation, upkeep of ecological features (e.g. field margins, buffer areas, flower strips, hedgerows, trees)	56 830,00	0,00	X	X	X		
10.1.3 - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	Creation, upkeep of ecological features (e.g. field margins, buffer areas, flower strips, hedgerows, trees)	2 084 360,00	900,00	X				
10.1 - Płatności dla zobowiązań kontynuacyjnych z	Maintenance of HNV arable and grassland systems (e.g. mowing	17 390 527,00	70 893,00	X	X	X		

Pakietu 3 "Ekstensywne trwałe użytki zielone" PROW 2007-2013	techniques, hand labour, leaving of winter stubbles in arable areas), introduction of extensive grazing practices, conversion of arable land to grassland.							
10.1.1 - Rolnictwo zrównoważone	Crop diversification, crop rotation	511 876 917,00	1 171 598,00	X	X	X		
10.2.1 - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	Others	38 974 584,00	52 190,00	X				
10.2.2 - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	Others	53 032 727,00	0,00	X				

11.4.1.2. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
11.1 - Płatność na rzecz konwersji na ekologiczne praktyki i metody w rolnictwie	48 760 539,00	138 638,00			X		
11.2 - Płatność na rzecz utrzymania ekologicznych praktyk i metod w rolnictwie	651 200 976,00	543 038,00			X		

11.4.1.3. M12 - Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną (art. 30)

Submeasure	Total expenditure	Total area (ha) by	Biodiversity	Water management	Soil management	Reducing GHG	Carbon sequestration/conservation

	(EUR)	measure or type of operations	FA 4A	FA 4B	FA 4C	and ammonia emissions FA 5D	FA 5E
12.1 - Rekompensata na rzecz obszarów rolnych w ramach sieci Natura 2000							
12.3 - Rekompensata na rzecz obszarów rolnych objętych planami gospodarowania wodami w dorzeczach							

11.4.1.4. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C	Reducing GHG and ammonia emissions FA 5D	Carbon sequestration/conservation FA 5E
8.1 - Wsparcie na rzecz kosztów zakładania i utrzymania w zakresie zalesiania i tworzenia terenów zalesionych	300 997 069,00	82 000,00					X
8.2 - Wsparcie na rzecz tworzenia i utrzymania systemów rolno-leśnych							

11.4.2. Forest areas

11.4.2.1. M15 - Usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów (art. 34)

Type of operation or group of type of operation	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C

11.4.2.2. M12 - Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną (art. 30)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C
12.2 - Rekompensata na rzecz obszarów leśnych w ramach sieci Natura 2000					

11.4.2.3. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Submeasure	Total expenditure (EUR)	Total area (ha) by measure or type of operations	Biodiversity FA 4A	Water management FA 4B	Soil management FA 4C
8.5 – Wsparcie inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość środowiskową					

11.5. Programme-Specific Target and Output

Specific Target indicator(s)

Code	Target Indicator Name	Focus Area	Target value 2023	Unit
5.1	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej	3B	990,00	-

Specific Output indicator(s)

Code	Target Indicator Name	Measure	Focus Area	Target value 2023	Unit

12. DODATKOWE FINANSOWANIE KRAJOWE

W odniesieniu do działań i operacji wchodzących w zakres art. 42 Traktatu, tabela dotycząca dodatkowego finansowania krajowego przypadającego na działania zgodnie z art. 82 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w tym kwoty dotyczące poszczególnych działań, oraz wskazanie zgodności z kryteriami określonymi w rozporządzeniu w sprawie rozwoju obszarów wiejskich.

Środek	Dodatkowe finansowanie krajowe w latach 2014-2020 (w EUR)
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	0,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	0,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	0,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	0,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	0,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	0,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	0,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	0,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	0,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	0,00
M16 - Współpraca (art. 35)	0,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	0,00
M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)	0,00
M113 – Wcześniejsza emerytura	0,00
M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym	0,00
M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie	0,00
Ogółem	0,00

12.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.12. M113 – Wcześniejsza emerytura

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.13. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.14. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.15. M16 - Współpraca (art. 35)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.16. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.17. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.18. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

13. ELEMENTY NIEZBĘDNE DLA OCENY POMOCY PAŃSTWA

W odniesieniu do działań i operacji, które nie są objęte zakresem art. 42 Traktatu – zestawienie programów pomocy objętych art. 81 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które mają być wykorzystane do realizacji programów, w tym nazwa programu pomocy, jak również wkład EFRROW, współfinansowanie krajowe oraz dodatkowe finansowanie krajowe. Zgodność z unijnymi przepisami dotyczącymi pomocy państwa musi być zapewniona przez cały okres trwania programu.

Tabeli zestawiającej powinno towarzyszyć zobowiązanie państwa członkowskiego do zgłaszania indywidualnie takich działań zgodnie z art. 108 ust. 3 Traktatu, jeżeli jest to wymagane na mocy przepisów dotyczących pomocy państwa lub też na mocy szczególnych warunków zawartych w decyzji o zatwierdzeniu pomocy państwa.

Działanie	Nazwa programu pomocy	EFRROW (EUR)	Współfinansowanie krajowe (EUR)	Dodatkowy krajowy wkład finansowy (EUR)	Ogółem (EUR)
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu	36 905 246,00	21 096 056,00		58 001 302,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu	47 722 830,00	27 279 685,00		75 002 515,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Pomoc de minimis	304 741 000,00	174 198 350,00		478 939 350,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu	191 519 339,00	109 477 730,00		300 997 069,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Pomoc de minimis				
Ogółem (EUR)		**580 888 415,00**	**332 051 821,00**	**0,00**	**912 940 236,00**

13.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Nazwa programu pomocy: Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu

EFRROW (EUR): 36 905 246,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 21 096 056,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (EUR):

Ogółem (EUR): 58 001 302,00

13.1.1.1. Wskazanie:*

Wyłączenie na podstawie art. 21 i art. 38 rozporządzenia 702/2014 uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

13.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Nazwa programu pomocy: Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu

EFRROW (EUR): 47 722 830,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 27 279 685,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (EUR):

Ogółem (EUR): 75 002 515,00

13.2.1.1. Wskazanie:*

Wyłączenie na podstawie art. 22 i art. 39 rozporządzenia 702/2014 uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

13.3. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Nazwa programu pomocy: Pomoc de minimis

EFRROW (EUR): 304 741 000,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 174 198 350,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (EUR):

Ogółem (EUR): 478 939 350,00

13.3.1.1. Wskazanie:*

Pomoc udzielana w ramach poddziałania „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej" oraz „Rozwój przedsiębiorczości" ma charakter pomocy de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

13.4. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Nazwa programu pomocy: Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu

EFRROW (EUR): 191 519 339,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 109 477 730,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (EUR):

Ogółem (EUR): 300 997 069,00

13.4.1.1. Wskazanie:*

Wyłączenie na podstawie art. 32 rozporządzenia 702/2014 uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

13.5. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Nazwa programu pomocy: Pomoc de minimis

EFRROW (EUR):

Współfinansowanie krajowe (EUR):

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (EUR):

Ogółem (EUR):

13.5.1.1. Wskazanie:*

Pomoc udzielana w ramach niektórych zakresów operacji w ramach poddziałania „Realizacja operacji w

ramach lokalnych strategii rozwoju” charakter pomocy de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

W chwili obecnej nie jest możliwe określenie wysokości środków, w ramach których realizowana będzie pomoc de minimis. Szacunków takich można będzie dokonać po zatwierdzeniu Lokalnych Strategii Rozwoju

14. INFORMACJE DOTYCZĄCE KOMPLEMENTARNOŚCI

14.1. Ocena i sposób osiągnięcia komplementarności/spójności z:

14.1.1. Innymi instrumentami Unii, w szczególności EFSI, instrumentami w ramach pierwszego filaru oraz innymi instrumentami wspólnej polityki rolnej

Komplementarność z innymi funduszami EFSI

Działania w zakresie wsparcia z polityki spójności (CT1) infrastruktury sfery B+R oraz badań w jednostkach naukowych, wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw, rozwoju powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami i innymi uczestnikami systemu innowacji, a także wsparcia usług instytucji otoczenia biznesu (IOB), wpływać będą na realizację **priorytetu 1** PROW 2014-2020 dotyczącego transferu wiedzy i innowacji. W uzupełnieniu ww. działań dotyczących zwiększenia powiązań nauki z gospodarką w ramach EFRR, w ramach Programu wspierane będzie tworzenie i funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji zrzeszających podmioty współpracujące w rolnictwie i w łańcuchu żywnościowym. Przedmiotem działalności partnerstw na rzecz innowacji będzie rolnictwo lub przetwarzanie, wprowadzanie do obrotu lub rozwój produktów rolnych objętych załącznikiem I do Traktatu.

W Programie współfinansowane będą również szkolenia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników lub właścicieli lasów, w zakresie związanym z prowadzeniem działalności rolniczej i związanej z rolnictwem oraz leśnictwem. Natomiast w ramach polityki spójności wspierane będzie kształcenie ustawiczne w zakresie innym niż rolnicze, osób zamieszkujących obszary wiejskie.

Ponadto, rolnicy lub grupy rolników objęci będą kompleksową pomocą doradczą, której zakres powinien być powiązany z poprawą konkurencyjności rolnictwa oraz celami przekrojowymi w zakresie środowiska, klimatu i innowacji. Zakres doradztwa może dotyczyć wprowadzania innowacyjnych rozwiązań. Wsparcie doradcze mogą uzyskać również właściciele lasów.

Wsparcie w ramach **priorytetu 2** Programu działań nakierowanych na ułatwianie restrukturyzacji gospodarstw (w tym gospodarstw o niskim poziomie uczestnictwa w rynku), podejmowania działalności przez młodych rolników oraz rozwoju usług rolniczych, uzupełnia interwencję w zakresie podnoszenia konkurencyjności MŚP, w ramach polityki spójności (CT3). Jako element restrukturyzacji gospodarstw prowadzącej do wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie, wsparciem mogą zostać objęte inwestycje w odnawialne źródła energii oraz inwestycje przyczyniające się do zwiększenia efektywności wykorzystania energii lub wody w procesie produkcyjnym. Wsparcie to ma uzupełniający charakter w stosunku wsparcia polityki spójności w celu tematycznym 4 i 5.

Dla lepszego zintegrowania producentów z łańcuchem żywnościowym, w ramach **priorytetu 3** Programu wspierany będzie rozwój i poprawa infrastruktury handlowej (budowa lub modernizacja targowisk), tworzenie grup i organizacji producentów rolnych, uczestnictwo rolników w systemach jakości oraz promocja produktów wysokojakościowych. Istotnym elementem tego priorytetu jest wsparcie mikro- oraz MŚP prowadzących przetwórstwo produktów rolnych ujętych w załączniku I do Traktatu, jeżeli produktem finalnym jest również produkt ujęty w załączniku I do Traktatu.

W ramach polityki spójności (CT3) możliwie będzie wsparcie tworzenie i rozwoju MŚP, wsparcie w zakresie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw (w tym producentów rolno-spożywczych) oraz promocji przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych (w tym m.in. branży rolno-spożywczej). Wsparciem EFRROW mogą zostać objęte inwestycje przyczyniające się do wprowadzania innowacji, ochrony środowiska, przetwarzania produktów rolnych na cele energetyczne (załącznik I do

Traktatu), poprawy efektywności wykorzystania energii. Wsparcie to ma uzupełniający charakter w stosunku wsparcia polityki spójności m.in. w celu tematycznym 4. Przewiduje się również wsparcie rozpoczynania działalności przetwórczej przez rolników, co uzupełnia wsparcie przedsiębiorczości z polityki spójności w CT 8.

Przedsięwzięcia dotyczące rozwoju oraz poprawy skuteczności systemów zintegrowanego monitoringu i wczesnego ostrzegania, prognozowania zagrożeń i reagowania na nie, wspierane będą na poziomie krajowym ze środków FS (projekty o zasięgu powyżej jednego województwa), jak i regionalnym ze środków EFRR (projekty realizowane na obszarze jednego województwa).

Poprawa bezpieczeństwa powodziowego poprzez: budowę lub modernizację infrastruktury zabezpieczającej przed powodzią i urządzeń wodnych (np. jazów, zastawek, zbiorników i stopni wodnych) będzie również objęta wsparciem ze środków polityki spójności (w CT 5). Działania infrastrukturalne wspierane z PS koncentrowały się będą przede wszystkim na projektach mających na celu zwiększenie naturalnej retencji (np. renaturyzacja przekształconych cieków wodnych, obszarów zalewowych oraz obszarów wodno-błotnych) czy np. zapobieganie suszom w dorzeczach rzek. Rozwój form małej retencji będzie realizowany na poziomie krajowym ze środków Funduszu Spójności (projekty realizowane na obszarze więcej niż jednego województwa) i regionalnym przy wykorzystaniu środków EFRR (projekty realizowane na obszarze jednego województwa).

W uzupełnieniu do wsparcia z PS, wsparcie PROW udzielane będzie na nabycie sprzętu służącego utrzymaniu urządzeń wodnych wykorzystywanych do celów ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego. Wspierane będą również operacje (realizowane przez rolników) odtwarzające potencjał produkcji roślinnej lub zwierzęcej, zniszczony w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof.

W **priorytecie 4** wsparcie opracowania i wdrażania planów zadań ochrony uwzględnione w POIŚ (w CT6) ma charakter komplementarny do wsparcia PROW (w CT 6) w zakresie inwestycji ułatwiających realizacje wymogów wynikających z planów zadań ochrony (poddziałanie Modernizacja gospodarstw rolnych) oraz wsparcia ochrony różnorodności biologicznej (Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne). Wsparcie w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, pakiet Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 i pakiet Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000, jest komplementarne wobec POIiŚ 2014-2020 w zakresie działań zaplanowanych w priorytecie inwestycyjnym 6.4. W ramach ww. pakietów wsparcie będzie ukierunkowane na ochronę cennych, zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych poprzez ich odpowiednie użytkowanie rolnicze przez beneficjentów działania, natomiast działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 będzie wspierane m.in. opracowanie dokumentów planistycznych, w tym planów zadań ochronnych i planów ochrony. W POIŚ podejmowane będą także działania związane z ochroną wybranych gatunków i siedlisk na terenach Parków Narodowych oraz obszarów Natura 2000, jak również poza obszarami chronionymi w ramach kompleksowych projektów. Projekty będą realizowane przez szeroki katalog beneficjentów m.in. GDOŚ, RDOŚ, jst.

W PROW na realizację **priorytetu 5** jako głównego celu ukierunkowane jest wsparcie zalesiania i tworzenia terenów zalesionych. Jednakże do realizacji priorytetu 5 przyczynia się również pośrednio realizacja Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz Rolnictwo ekologiczne oraz innych działań programu poprzez realizację celów przekrojowych.

Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (CT4) będzie udzielane w ramach

polityki spójności, na obszarach, które mają potencjał do realizacji tego typu projektów. Wsparcie operacji przyczyniających się do realizacji celów przekrojowych w zakresie klimatu i środowiska w Modernizacji gospodarstw rolnych (priorytet 2) i Przetwórstwa produktów rolnych (priorytet 3) ma charakter komplementarny w stosunku do wsparcia polityki spójności.

W **priorytecie 6** w działaniu „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich" wsparcie realizacji operacji z zakresu gospodarki wodno – ściekowej (w tym operacji dotyczących przydomowych oczyszczalni ścieków, jeśli inne rozwiązania są nieuzasadnione) w miejscowościach zlokalizowanych poza aglomeracjami zdefiniowanymi
w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych uzupełni interwencję PS w CT6, zaś wsparcie z PROW budowy lub modernizacji dróg lokalnych łączących jednostki osadnicze z istniejącą siecią drogową, uzupełni wsparcie PS w CT7. W CT9 komplementarne działania polityki spójności dotyczą poprawy dostępu do usług publicznych i włączenia społeczności zamieszkujących obszary problemowe, poprawę dostępności usług publicznych (takich jak pomoc społeczna, usługi opiekuńcze, zdrowotne). Wsparcie „małej infrastruktury" (dróg lokalnych i gospodarki wodno-ściekowej) z PROW dotyczy operacji realizowanych w miejscowościach wiejskich i miastach do 5 tys. mieszkańców. Ponadto w działaniu Leader możliwe jest wsparcie rozwoju infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego na potrzeby realizacji celów lokalnych strategii rozwoju.

Preferencje w „Podstawowych usługach…" dla operacji kompleksowych z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej , zapewnią komplementarność wsparcia dostępu do sieci szerokopasmowych z CT2 polityki spójności. Uzupełniająco, w ramach PROW może być wspierane wykorzystanie TIK m.in. w ramach Leader w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, marketingu produktów rolnych, czy tworzenia narzędzi elektronicznych służących gromadzeniu oraz udostępnianiu informacji związanych z turystyką i rekreacją. W zakresie upowszechnienia wykorzystania TIK ze środków polityki spójności możliwe będzie przede wszystkim wsparcie dla przedsiębiorców (w tym producentów rolnych) w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych (projekty zarządzane przez JST), dygitalizacja zasobów, udostępnianie informacji sektora publicznego i zasobów nauki i kultury oraz zwiększenie dostępu obywateli do usług oferowanych za pośrednictwem TIK.

Ponadto, dla zachowania i odbudowy dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego wsi i krajobrazów wiejskich, w PROW wspierana będzie odbudowa i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego wsi w miejscowościach wiejskich i miastach do 5 tys. mieszkańców na obszarach wiejskich oraz rozwój i poprawa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarach wiejskich. Wsparcie to będzie miało komplementarny charakter z działaniami rewitalizacyjnymi (CT9) oraz ochroną zabytków na poziomie krajowym (CT6) w ramach polityki spójności. Niezbędna będzie koordynacja wsparcia ochrony zabytków i inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne w ramach PROW i RPO.

Wsparcie rozwoju działalności pozarolniczej przez rolników (lub domowników) ubezpieczonych w KRUS i pracujących w małych gospodarstwach w ramach priorytetu 6, będzie wymagało koordynacji ze wsparciem rozwoju pozarolniczej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich z PS (CT8). W ramach polityki spójności celem działań jest bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy. W odniesieniu do rolników i członków ich rodzin, którzy są zainteresowani odejściem z rolnictwa, wsparcie polegać będzie na reorientacji zawodowej rolników i domowników, którzy zamierzają podjąć działalność pozarolniczą (w formie zatrudnienia lub rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej). Ponadto wspierane będą również kompleksowe projekty na rzecz obszarów ze specyficznymi problemami (np. PGR).

Dla zwiększenia efektywności podejmowanych działań, w ramach polityki spójności możliwe będą działania zapewniające profesjonalizację usług ośrodków doradztwa rolniczego w zakresie aktywizacji zawodowej osób na rynku pracy.

Wsparcie w ramach CT 9 będzie przyczyniało się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych i wykluczonych społecznie, zwiększając ich szanse na zatrudnienie i integrację ze środowiskiem dzięki rozwojowi sektora ekonomii społecznej. Ze środków EFS, na poziomie regionalnym - w zakresie tworzenia nowych oraz funkcjonowania istniejących instytucji ekonomii społecznej. Na poziomie krajowym w ramach POWER, wsparcie podmiotów ekonomii społecznej obejmie w szczególności sieciowania i koordynacje współpracy sieci OWES z innymi sieciami. Uzupełniająco, ze środków PROW, podmioty ekonomii społecznej mogą uzyskać wsparcie na realizację operacji w ramach Leader.

W obszarze edukacji (CT10) – wsparcie obszarów wiejskich z polityki spójności dotyczy zapewnienia równego dostępu do oferty edukacyjnej wszystkim zainteresowanym, w tym zwłaszcza osobom z mniej uprzywilejowanych grup społecznych. Podejmowane będą także działania na rzecz upowszechnienia edukacji przedszkolnej obejmujące zarówno wzrost dostępności, jak i jakości edukacji przedszkolnej. Wsparcie PROW nie obejmuje działań uwzględnionych w polityce spójności dotyczących poprawy dostępu do usług publicznych takich jak pomoc społeczna, usługi opiekuńcze, zdrowotne. Natomiast możliwe jest wsparcie świadczenia usług społecznych ogólnego interesu (w tym opieki nad dziećmi, osobami starszymi, opieki zdrowotnej, opieki nad osobami niepełnosprawnymi) jako działalności gospodarczej podejmowanej przez rolników poddziałaniu „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej".

Obszarem komplementarności priorytetu 6 PROW i CT9 PS jest wsparcie rozwoju lokalnego w ramach RLKS. Zasady koordynacji wdrażania tego instrumentu zostały opisane w części UP poświęconej instrumentom rozwoju terytorialnego w sekcji 3.1 UP.W zależności od funduszy uczestniczących w realizacji LSR z ramach RLKS, zapewniona zostanie koordynacja i komplementarność wsparcia pomiędzy poszczególnymi funduszami w zakresie ujętym w LSR. Wspólne zasady, na ile to tylko możliwe, zostaną opracowane dla wszystkich funduszy (z wyjątkiem FS).

Założenia systemu koordynacji zostały przedstawione w Umowie Partnerstwa.

Komplementarność z innymi instrumentami WPR

Zaprojektowane działania, w tym w szczególności wybrane pakiety w ramach „Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego" są przede wszystkim komplementarne (uzupełniające się) z poszczególnymi elementami nowego systemu płatności bezpośrednich, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów unijnych. Uzupełniający charakter w stosunku do systemu płatności bezpośrednich mają również działania: „Rolnictwo ekologiczne", „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)" i „Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych".

W odniesieniu do **Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego**:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone jest działaniem komplementarnym i równoważnym do jednej z praktyk korzystnych dla klimatu i środowiska (zazielenienia), tj. dywersyfikacji upraw. Równoważność tego pakietu polega na wprowadzeniu obowiązku zastosowania minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie , w tym udział głównej rośliny, w tym zbóż w strukturze zasiewów, nie może przekraczać 65% i udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10%.

Ponadto, pakiet ten jest komplementarny do niektórych wymagań w ramach systemu płatności

bezpośrednich, tj. normy GAEC 6 dotyczącej utrzymania poziomu materii organicznej poprzez wprowadzenie obowiązku dotyczącego prawidłowego doboru i następstwa roślin w płodozmianie oraz obowiązku zastosowania jednej z praktyk, których celem jest uzyskanie dodatniego bilansu materii organicznej, tj. zastosowanie międzyplonu oraz zastosowanie (oprócz międzyplonu) przynajmniej raz, najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, jednej z następujących praktyk: przyoranie słomy lub przyoranie obornika.

Powyższe wymogi pakietu mające uzupełniający charakter w stosunku do I filaru stanowią dopełnienie kwestii ochrony gleby, poprawy jej jakości oraz korzystnego wpływu na środowisko przyrodnicze.

Pakiet 2. Ochrona gleb i wód ma komplementarny charakter do normy GAEC 4 w zakresie minimalnej pokrywy glebowej oraz normy GAEC 1 w zakresie utrzymania stref buforowych. Jest także działaniem komplementarnym do jednej z praktyk zazielenienia, tj. utrzymania obszarów proekologicznych (EFA). Komplementarność tego pakietu polega na określeniu dodatkowych wymogów, polegających na stosowaniu jednej z praktyk agrotechnicznych tj.: międzyplonu ozimego lub międzyplonu ścierniskowego poprzez m.in. stosowanie wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu oraz utrzymanie pasów ochronnych na stokach o nachyleniu powyżej 20%.

Powyższe wymagania obowiązkowe określone w ramach systemu płatności bezpośrednich oraz praktyki ww. pakietu w komplementarny sposób przyczyniają się do ochrony gleb przed erozją wodną, przeciwdziałają utracie substancji organicznej w glebie oraz wpływają na ochronę wód przed zanieczyszczeniami.

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 oraz Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 mają komplementarny charakter w stosunku do wymagań w ramach I filaru, tj. obowiązku ochrony siedlisk położonych na obszarach Natura 2000 w ramach zasady wzajemnej zgodności oraz praktyki zazielenienia dotyczącej utrzymania trwałych użytków zielonych (TUZ), w zakresie ochrony cennych TUZ na obszarach Natura 2000 oraz ogólnego wymogu dotyczącego ochrony TUZ. Wymienione powyżej działania, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.

W odniesieniu do działania **Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW**) biorąc pod uwagę potrzebę zapewnienia trwałości rolnictwa na obszarach z ograniczeniami naturalnymi należy podkreślić uzupełniający się charakter (komplementarność) między płatnościami ONW a systemem wsparcia bezpośredniego. Obie płatności rozpatrywane łącznie przeciwdziałają zaniechaniu działalności rolniczej na tych obszarach.

W odniesieniu do działania **Rolnictwo ekologiczne** stanowi ono dopełnienie działań podejmowanych w I filarze, przewidzianych w ramach zazielenienia, w ramach którego gospodarstwa ekologiczne z definicji spełniają warunki zazielenienia.

Podobnie komplementarny (uzupełniający) charakter z płatnościami bezpośrednimi w ramach I filaru WPR ma działanie **Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych**. Od 2015 r. obszary zalesione w ramach PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020 będą mogły zostać objęte jednolitą płatnością obszarową, o ile zapewniły rolnikowi prawo do płatności w 2008 r. w ramach systemu jednolitej płatności obszarowej.

Organizacje producentów w sektorze owoców i warzyw, utworzone na podstawie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady

(EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, nie mogą ubiegać się o wsparcie w ramach działania Tworzenie grup i organizacji producentów. Zostanie zapewniona komplementarność wsparcia w ramach innych działań PROW z realizacją Strategii krajowej dla programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw, zgodnie z zapisami w rozdziale dotyczącym warunków ogólnych mających zastosowanie do kilku działań (8.1).

14.1.2. Jeżeli państwo członkowskie zdecydowało się przedłożyć krajowy program oraz zbiór programów regionalnych, o których mowa w art. 6 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, informacje dotyczące komplementarności między nimi

-

14.2. Informacje dotyczące komplementarności z innymi instrumentami finansowymi Unii, w stosownych przypadkach

Jednym z najważniejszych narzędzi realizujących cele SZRWRiR jest PROW 2014–2020.

Uzupełniająco wobec priorytetów, wyznaczonych dla rozwoju obszarów wiejskich, realizowane będą następujące programy UE:

Priorytet 1 – program: **Horyzont 2020** – badania podstawowe i stosowane, transfer wiedzy lub innowacje. Działania w zakresie: podniesienia jakości i wartości produktów rolniczych – wypracowania bardziej zrównoważonych i produktywnych systemów rolnictwa – w tym chowu zwierząt – i leśnictwa; sektora rolno-spożywczego – zapewnienia zdrowej i bezpiecznej żywności, wypracowania konkurencyjnych metod przetwarzania żywności wykorzystujących mniej zasobów i dodatków i generujących mniej produktów ubocznych, odpadów i gazów cieplarnianych; **Erasmus+** – mobilność edukacyjna osób młodych, studentów, praktykantów i uczniów w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego; współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk, na rzecz umiejętności sektorowych między organizatorami kształcenia i szkolenia a środowiskiem pracy.

Grupy operacyjne na rzecz innowacji, będące beneficjentem działania **Współpraca** w ramach PROW 2014-2020 będą mogły być uczestnikami projektów realizowanych w ramach mechanizmu **Horizon 2020**. Zakres wsparcia w ramach działania „Współpraca" jest, poprzez swoją tematykę, spójny z zakresem zagadnień jakie są objęte wsparciem w ramach Horizon 2020.

Priorytet 2 – program: **COSME** – promocja przedsiębiorczości, rozwój i ułatwianie edukacji, szkolenia, wykształcanie umiejętności oraz postawy w dziedzinie przedsiębiorczości; mobilność nowych przedsiębiorców; wsparcie ramowych warunków konkurencyjności i trwałość MŚP, w tym w sektorze turystyki; nowe strategie rozwoju konkurencyjności i biznesu; **Horyzont 2020 –** wsparcie MŚP działających

w dowolnych sektorach w dziedzinie badań naukowych i innowacji.

Priorytet 3 – program: **COSME** – poprawa dostępu MŚP do rynku wewnętrznego, rynków unijnych i zewnętrznych; **LIFE** – rozwój i prezentacja innowacyjnych technologii, systemów, metod i instrumentów służących dostosowywaniu się do skutków zmiany klimatu*;* **Horyzont 2020** – badania podstawowe i stosowane, transfer wiedzy lub innowacje w zakresie rozwoju i oceny środków i strategii łagodzących zmianę klimatu i umożliwiających przystosowanie się do niej - badania, rozwój i demonstracja innowacyjnych technologii wychwytywania i składowania CO2.

Priorytet 4 – program: **LIFE** - wdrażanie dyrektywy "ptasiej" i "siedliskowej"; wdrażanie i zarządzanie siecią Natura 2000; działania informacyjne i upowszechnianie wiedzy na temat ekosystemów i ich usług; **Horyzont 2020** – poszerzanie wiedzy na temat różnorodności biologicznej i funkcjonowania ekosystemów, ich interakcji z systemami społecznymi i roli w zakresie zrównoważenia gospodarki.

W komponencie tematycznym dotyczącym zmian klimatu (adaptacja, przeciwdziałanie zmianom klimatu) ze środków **LIFE+** realizowane będą jedynie projekty demonstracyjne, pilotażowe lub najlepsze praktyki – best practices oraz projekty z zakresu podnoszenia świadomości, rozpowszechniania informacji czy budowania potencjału na szeroką skalę. W ramach PROW 2014-2020 nie przewiduje się realizacji takich projektów. Niemniej jednak w komponencie tematycznym dotyczącym środowiska programu LIFE są zagadnienia, które mogą być komplementarne z działaniami PROW.

Wsparcie w ramach w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego jest komplementarne wobec LIFE, w szczególności obszarów priorytetowych podprogramu działań na rzecz środowiska tj. (i) ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami oraz (ii) przyroda i różnorodność biologiczna, określonych w art. 9 *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 614/2007*. Biorąc pod uwagę priorytety tematyczne wskazanych powyżej obszarów priorytetowych, komplementarne wobec LIFE są przede wszystkim: Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone (promujący zrównoważony system gospodarowania, zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie), Pakiet 2. Ochrona gleb i wód (ukierunkowany na odpowiednie użytkowanie gleby, ochronę przed erozją wodną i wietrzną, przeciwdziałanie utracie substancji organicznej w glebie, ochronę wód przed zanieczyszczeniami), Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 oraz Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (ukierunkowane na ochronę cennych, zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych poprzez ich odpowiednie użytkowanie rolnicze przez beneficjentów działania).

Również działanie zalesieniowe PROW będzie komplementarne do niektórych projektów LIFE z zakresu leśnictwa realizowanych w ramach obszaru priorytetowego „Łagodzenie skutków zmiany klimatu.

Priorytet 5 – program: **COSME** – propagowanie wśród przedsiębiorców wiedzy nt. gospodarki niskoemisyjnej, odpornej na zmiany klimatu, zasobo- i energooszczędnej; **Horyzont 2020** – badania, rozwój i demonstracja innowacyjnych OZE.

Priorytet 6 – program: **EFPNP** – wsparcie krajowych programów pomocy niefinansowej osobom najbardziej potrzebującym (np. osobom bezdomnym i dzieciom zagrożonym ubóstwem); wsparcie środków towarzyszących, przyczyniających się do włączenia oraz rozpowszechnianie dobrych praktyk; **EaSI** – zwiększenie poziomu i dostępu do mikrofinansów dla osób w trudnej sytuacji skłonnych założyć lub rozwijać własne mikroprzedsiębiorstwo bądź mikroprzedsiębiorstw, w których zatrudnione są takie osoby; **Horyzont 2020** rozwój usług, koncepcji i polityk wspierających rozwój środków utrzymania na obszarach wiejskich; **EaSI**, oś PROGRESS – testowanie innowacji w ramach polityki społecznej i polityki rynku

pracy oraz budowanie potencjału głównych podmiotów w zakresie opracowywania i realizowania eksperymentów polityki społecznej; tworzenie sieci kontaktów i współpracy między wyspecjalizowanymi instytucjami oraz innymi zainteresowanymi podmiotami, organami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz służbami zatrudnienia na szczeblu europejskim; promowanie dobrowolnej mobilności pracowników.

15. WARUNKI DOTYCZĄCE WDRAŻANIA PROGRAMU

15.1. Wyznaczenie przez państwo członkowskie wszystkich instytucji, o których mowa w art. 65 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz krótki opis struktury zarządzania i kontroli wymaganej na podstawie art. 55 ust. 3 ppkt (i) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 oraz rozwiązań, o których mowa w art. 74 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

15.1.1. Instytucje

Instytucja / podmiot	Nazwa instytucji / podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownik instytucji / podmiotu (funkcja lub stanowisko)	Adres	E-mail
Managing authority	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi		sekretariat@minrol.gov.pl
Certification body	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej		Sekretariat.podsekrstanu8@mofnet.gov.pl
Accredited paying agency	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa		info@arimr.gov.pl

15.1.2. Skrócony opis struktury zarządzania i kontroli w ramach programu oraz ustaleń w zakresie niezależnego badania skarg

15.1.2.1. Struktura zarządzania i kontroli

Funkcję instytucji zarządzającej pełni minister właściwy do spraw rozwoju wsi na podstawie przepisów o realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz o rozwoju lokalnym kierowanym przez społeczność. Zadania instytucji zarządzającej wykonywane są przy pomocy komórek organizacyjnych wyodrębnionych w tym celu w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Do zadań ministra jako instytucji zarządzającej należy zarządzanie Programem i wdrażanie go w efektywny, skuteczny i prawidłowy sposób, w szczególności: określenie kryteriów wyboru operacji w ramach wszystkich działań (z wyjątkiem kryteriów, do określenia których właściwe są LGD) i zapewnienie, że operacje są wybierane zgodnie z tymi kryteriami, monitorowanie realizacji Programu, sporządzanie rocznych sprawozdań z postępu wdrażania Programu, zagwarantowanie przeprowadzania ocen Programu.

Funkcję agencji płatniczej pełni Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) na podstawie uzyskanej akredytacji. Zadania związane z przyznaniem i cofaniem akredytacji wykonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie przepisów o uruchamianiu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej. Minister Finansów sprawuje stały nadzór nad agencją płatniczą. Agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zarządzanie wydatkami oraz ich kontrolę. Do zadań agencji płatniczej należy m.in. zarządzanie operacjami związanymi z interwencją publiczną, za które jest odpowiedzialna oraz zapewnienie kontroli tych operacji; na Agencji spoczywa ogólna odpowiedzialność w tym zakresie, dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów, sporządzanie rocznych sprawozdań finansowych dotyczących wydatków, poświadczenia dotyczącego zarządzania w odniesieniu do kompletności, rzetelności i prawdziwości sprawozdań rocznych, prawidłowości funkcjonowania systemów kontroli wewnętrznej, legalności i prawidłowości transakcji; sporządzanie rocznych streszczeń końcowych sprawozdań z audytu i przeprowadzonych kontroli;

sporządzanie deklaracji wydatków.

Funkcję jednostki certyfikującej pełni Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (GIKS). Funkcję Generalnego inspektora Kontroli Skarbowej pełni sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje swoje zadania za pośrednictwem Departamentu Ochrony Interesów Finansowych UE Ministerstwa Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej. W urzędach kontroli skarbowej zostały utworzone wyodrębnione komórki organizacyjne odpowiedzialne za audyt środków pochodzących z Unii Europejskiej. Jednostka Certyfikująca dba o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu. Jednostka Certyfikująca jest operacyjnie niezależna od agencji płatniczej, jednostki koordynującej, jak również od organu, który akredytuje agencję płatniczą.

Audyt realizowany przez jednostkę certyfikującą obejmuje sprawdzenie: skuteczności funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli, prawidłowości rachunków, prawidłowości i zgodności z prawem wydatków, wywiązywania się z warunków finansowania pomocy. Audyt jest przeprowadzany w instytucji zarządzającej, instytucjach wdrażających, agencji płatniczej oraz podmiotach i jednostkach organizacyjnych wydatkujących, przekazujących i otrzymujących środki EFRROW.

W celu zapewnienia sprawnego wdrażania Programu, instytucja zarządzająca i agencja płatnicza mogą delegować przypisane im zadania. W przypadku delegowania zadań instytucja zarządzająca oraz agencja płatnicza zachowują pełną odpowiedzialność za skuteczność i prawidłowość zarządzania i wykonywania tych zadań.

Działania Programu wdrażane będą przez ARiMR, Agencję Rynku Rolnego (ARR), samorządy województw (SW), podmiot wybrany na zasadzie wyboru najkorzystniejszej oferty, z uwzględnieniem przepisów o zamówieniach publicznych.

Działania Programu wdrażają, odpowiednio:

- ARR – w przypadku działań „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” oraz „Współpraca”;
- podmiot wybrany na zasadzie wyboru najkorzystniejszej oferty, z uwzględnieniem przepisów o zamówieniach publicznych - w przypadku działań „Transfer wiedzy i działalność informacyjna” oraz „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw”;
- SW – w przypadku działań: „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, „LEADER” oraz poddziałania „Scalanie gruntów”;
- ARiMR – w przypadku pozostałych działań Programu.

Zadania związane z wdrażaniem pomocy technicznej, w tym dotyczące przyznawania tej pomocy, wykonuje ARiMR. W przypadku, gdy o przyznanie pomocy technicznej ubiega się ARiMR, pomoc tę przyznaje minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Do zadań związanych z wdrażaniem działań należą w szczególności zadania związane z przyjmowaniem wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność oraz przeprowadzaniem kontroli administracyjnej tych wniosków.

15.1.2.2. Rozwiązania dotyczące niezależnego badania skarg

Zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami Działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego, każdy ma prawo składania skarg do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych. Organy te rozpatrują skargi w ramach swojej właściwości. Skargi składa się do organów właściwych do ich rozpatrzenia.

Właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej zadań lub działalności Prezesa ARiMR oraz Prezesa ARR jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a skargi dotyczącej zadań lub działalności samorządu województwa – sejmik województwa.

Organ właściwy do rozpatrzenia skargi może ją przekazać do załatwienia organowi niższego stopnia, o ile skarga nie zawiera zarzutów dotyczących działalności tego organu.

Skargę na pracownika można przekazać do załatwienia również jego przełożonemu służbowemu, z obowiązkiem zawiadomienia organu właściwego do rozpatrzenia skargi o sposobie jej załatwienia.

O przekazaniu skargi zawiadamia się równocześnie skarżącego.

Organ właściwy do załatwienia skargi powinien załatwić skargę bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

O sposobie załatwienia skargi zawiadamia się skarżącego.

Niezależnie od powyższego w ramach działań i poddziałań Programu, w których pomoc przyznaje się w drodze decyzji administracyjnej, wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia odwołania do organu wyższego stopnia. Organem tym jest w przepadku decyzji wydanych przez kierownika biura powiatowego ARiMR – dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, a w przypadku decyzji wydanych przez dyrektora oddziału regionalnego ARiMR oraz dyrektora oddziału terenowego ARR – odpowiednio Prezes ARiMR oraz Prezes ARR. Natomiast w stosunku do Prezesa ARiMR oraz Prezesa ARR organem wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ponadto wnioskodawcy przysługuje prawo zaskarżenia decyzji do sądu administracyjnego.

Natomiast w ramach działań i poddziałań Programu, w których pomoc jest przyznawana na podstawie umowy, w przypadku odmowy przyznania tej pomocy, wnioskodawcy przysługuje prawo wezwania podmiotu wdrażającego do usunięcia naruszenia prawa a następnie do wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

15.2. Przewidywany skład komitetu monitorującego

Komitet Monitorujący Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 powołany zostanie przez instytucję zarządzającą. Komitet będzie działał na podstawie zarządzenia o jego powołaniu i przyjętego regulaminu, w których szczegółowo zostaną określone zadania, skład oraz sposób wyboru jego członków, zapewniający partnerstwo z właściwymi instytucjami regionalnymi i lokalnymi. W zależności od potrzeb przewiduje się możliwość powoływania grup tematycznych. Podjęte zostaną działania w celu usprawnienia procesu wymiany informacji z członkami Komitetu.

Dla zapewnienia reprezentatywności szerokiego grona interesariuszy, w skład Komitetu Monitorującego

wejdą przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, organizacji pozarządowych oraz partnerów społecznych i gospodarczych oraz środowisk naukowych, w szczególności:

- instytucji zarządzającej;
- ministrów, których zakres działania ma związek z realizowanymi działaniami PROW 2014-2020;
- samorządu terytorialnego;
- terenowej administracji rządowej;
- partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacji rolniczych, pozarządowych organizacji związanych z ochroną środowiska oraz organizacji działających na rzecz wyrównywania szans, włączenia społecznego;
- przedstawiciele pełnomocników rządu ds. równego traktowania oraz ds. osób niepełnosprawnych.

W pracach Komitetu uczestniczyć będą ponadto przedstawiciele podmiotów wdrażających, Komisji Europejskiej oraz środowisk naukowych.

Określając skład KM, IZ będzie dążyć do zrównoważenia udziału partnerów reprezentujących stronę rządową, samorządową i pozarządową. Skład KM będzie podlegał konsultacjom. Przedstawiciele partnerów będą delegowani do prac w KM przez właściwych partnerów, a lista członków KM zostanie opublikowana na stronie MRiRW, co zapewni przejrzystość sposobu wyznaczania członków KM.

Zadania Komitetu określają przepisy UE tj.: Rozporządzenie Ramowe i Rozporządzenie EFRROW, zgodnie z którymi Komitet Monitorujący zostanie powołany przez instytucję zarządzającą w celu zapewnienia monitorowania jakości realizacji programu. Do zadań Komitetu należeć będzie w szczególności: dokonywanie przeglądu wdrażania programu i postępów w realizacji założonych celów, konsultowanie wszelkich zmian programu zaproponowanych przez instytucję zarządzającą, przedstawianie uwag dotyczących wdrażania oraz monitorowanie procesu ewaluacji programu. Komitet będzie dokonywał przeglądu programu, w szczególności poprzez konsultowanie kryteriów wyboru finansowanych operacji oraz zatwierdzanie rocznych sprawozdań przed ich wysłaniem do Komisji Europejskiej. Komitet Monitorujący będzie także zaangażowany w realizację zadań z zakresu oceny Programu poprzez udział w planowaniu badań i monitorowanie procesu realizacji rekomendacji – zgodnie z opisem zawartym w rozdziale Plan ewaluacji.

15.3. Przepisy zapewniające rozpowszechnienie informacji na temat programu, w tym poprzez krajową sieć obszarów wiejskich, odnoszące się do strategii informacyjnej i komunikacyjnej, w której opisuje się uzgodnienia informacyjne i komunikacyjne dotyczące programu w sposób bardziej szczegółowy, o czym mowa w art. 13 tego rozporządzenia

Zgodnie art. 66 ust.1, lit. c rozporządzenia EFRROW, instytucja zarządzająca zapewnia reklamę i promocję programu, w tym z wykorzystaniem krajowej sieci obszarów wiejskich. Realizuje to zadanie poprzez informowanie potencjalnych beneficjentów, organizacji zawodowych, partnerów gospodarczych i społecznych, podmiotów zaangażowanych we wspieranie równości kobiet i mężczyzn oraz organizacji pozarządowych (w tym organizacji zajmujących się kwestiami środowiska naturalnego), o możliwościach oferowanych przez program i zasadach oraz trybie udzielania pomocy finansowej w ramach programu, w tym o terminach naborów wniosków w ramach poszczególnych instrumentów PROW 2014-2020, a także poprzez informowanie beneficjentów o wysokości wkładu Unii i ogółu społeczeństwa o roli odgrywanej przez Unię w programie. Cel ten będzie realizowany poprzez Strategię komunikacji obejmującą elementy

określone w akcie wdrożeniowym Komisji oraz Plan komunikacyjny, stanowiący element Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Elementy Planu Komunikacyjnego

Upowszechnianie wiedzy na temat Programu, zasad jego wdrażania oraz wkładu Wspólnoty w realizację Programu, w tym dla potencjalnych beneficjentów w zakresie praktycznej wiedzy i umiejętności o sposobie przygotowywania wniosków, biznesplanów oraz dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o płatność.

Upowszechnianie może odbywać się poprzez następujące formy komunikacji:

- szkolenia, warsztaty, konferencje i seminaria,
- publikację materiałów informacyjnych,
- publikację aktualnych informacji i dokumentów dotyczących Programu na stronach internetowych,
- wykorzystanie narzędzi, elektronicznych i internetowych do przekazywania aktualnych informacji,
- punkty informacyjne,
- szkolenia dla pracowników punktów informacyjnych oraz doradców.

Polska będzie dążyć do synchronizacji szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu oraz szkoleń dla doradców z zakresu praktycznej wiedzy i umiejętności w przygotowywaniu wniosków i biznesplanów z harmonogramem naboru wniosków w szczególności działaniach inwestycyjnych adresowanych do rolników.

Zapewnienie odpowiedniej wizualizacji Programu

Celem jest zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat jego realizacji i wkładu Wspólnoty oraz rozpowszechnienie wizualnej marki Programu. Odbiorcami projektów komunikacyjnych są: ogół społeczeństwa, środki masowego przekazu, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje i instytucje pozarządowe, związki, stowarzyszenia i instytucje działające bezpośrednio i pośrednio w sektorach rolnym i obszarów wiejskich, centra informacji europejskiej, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce.

Informowanie społeczeństwa o Programie, rezultatach jego realizacji oraz o wkładzie Wspólnoty w realizację Programu

Upowszechnianie może odbywać się poprzez następujące formy komunikacji:

- współpracę ze środkami masowego przekazu,
- publikowanie materiałów informacyjnych w prasie, kampanie reklamowe horyzontalne w radio i telewizji,
- realizację konkursów wiedzy o PROW 2014-2020 i polityce rozwoju obszarów wiejskich,
- opracowywanie audycji i programów edukacyjnych rozpowszechniających wiedzę na temat Programu i jego realizacji,
- prowadzenie stałych działań informacyjnych na stronach MRiRW, stronach Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (MIR) poświęconych Funduszom Europejskim oraz na portalu KSOW,
- udział w kampaniach informacyjno-promocyjnych organizowanych przez MIR.

Zapewnienie informacji o nowym okresie programowania 2021-2027 dla potencjalnych beneficjentów i ogółu społeczeństwa.

Konsultacje społeczne programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2021-2027 rozpoczną się przed zatwierdzeniem nowego Programu, dlatego niezbędne jest finansowanie tego rodzaju wydatków w oparciu o PROW 2014 – 2020. Organizowane będą konferencje, spotkania informacyjne, prace grup roboczych oraz interaktywne konsultacje on–line wykorzystujące dostępne narzędzia informatyczne i telefonii mobilnej.

Sposób realizacji działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014-2020

Instytucja zarządzająca opracowuje strategię komunikacji PROW 2014 – 2020. Strategia jest przedkładana do informacji Komitetowi Monitorującemu i Grupie Roboczej ds. KSOW. Na podstawie strategii przygotowywany jest we współpracy z jednostką centralną KSOW Plan Komunikacyjny stanowiący integralną część planu działania oraz roczne plany komunikacyjne IZ i podmiotów, którym delegowano zadania IZ. Plan Komunikacyjny jest opiniowany, jako element planu działania KSOW, przez Grupę Roboczą ds. KSOW.

Upowszechnianie wiedzy i informacji o warunkach i trybie przyznawania pomocy w ramach PROW 2014-2020, realizowane jest przez instytucję zarządzającą i podmioty, którym delegowano zadania IZ.

Zadania z zakresu informowania o rezultatach programu dla ogółu społeczeństwa, w tym upowszechnianie dobrych praktyk są realizowane przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich zgodnie z zasadami przyjętymi dla realizacji działań w ramach planu działania.

Działania informacyjno – promocyjne dotyczące nowej perspektywy 2021-2027 prowadzone są w ramach KSOW. Konsultacje nowego programu realizowane są przez IZ.

15.4. Opis mechanizmów zapewniających spójność w odniesieniu do strategii rozwoju lokalnego wdrażanych w ramach inicjatywy LEADER, działań przewidzianych w ramach działania „Współpraca", o którym mowa w art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich", o którym mowa w art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, i innych europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych

Mechanizmy koordynacji pomiędzy wsparciem w ramach działania „LEADER" a wsparciem w ramach działań „Współpraca" i „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich" zawarte są w opisie działania „LEADER", zaś mechanizmy koordynacji pomiędzy działaniem „LEADER" a wsparciem w ramach innych funduszy EFSI zawarte są w Umowie Partnerstwa.

15.5. Opis działań mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów zgodnie z art. 27 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Przepisy rozporządzenia w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zakładają konieczność zapewnienia przez państwo członkowskie weryfikowalności i kontroli wszystkich środków rozwoju obszarów wiejskich, jakie mają zamiar wdrażać. Zdecydowana większość obowiązków nałożonych na beneficjentów wynika z przepisów prawa unijnego lub jest ich konsekwencją, ewentualny obszar do zmniejszenia obciążeń administracyjnych stanowią regulacje prawa krajowego czy też postanowienia umów o przyznanie pomocy. Przy

konstruowaniu Programu oraz przepisów krajowych brany będzie zatem pod uwagę postulat zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów, bez uszczerbku w zakresie naruszania przepisów czy też jakości projektów. Należy mieć na uwadze, że zmniejszenie barier administracyjnych dla beneficjentów może oznaczać jednoczesne zwiększenie obciążeń dla instytucji odpowiedzialnych za realizację działania i wypłatę środków, co jednocześnie będzie się wiązało z koniecznością wzmocnienia administracyjnego tych instytucji. W trakcie realizacji Programu planuje się dokonanie oceny obciążeń administracyjnych nałożonych na beneficjentów i w razie konieczności podjęcie działań mających na celu dalszą ich redukcję.

Działania mające na celu redukcję obciążeń będą podejmowane również w wyniku zidentyfikowania w trakcie realizacji Programu obszarów problemowych, w wyniku rekomendacji innych podmiotów zewnętrznych np.: Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020 czy sygnałów pojawiających się od potencjalnych beneficjentów.

Mając zatem na uwadze wymóg redukcji obciążeń administracyjnych, poniżej zostały przedstawione planowane uproszczenia dla beneficjentów. Uproszczenia dla beneficjentów zostaną odzwierciedlone w Programie, przepisach ustawowych, przepisach rozporządzeń, instrukcji dla beneficjentów czy wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wdrożenie części planowanych redukcji administracyjnych najprawdopodobniej będzie miało miejsce z chwilą uruchomienia poszczególnych działań, w pozostałych przypadkach termin wdrożenia jest uzależniony m.in. od zakresu i terminu zmian legislacyjnych, terminu uruchomienia niezbędnej infrastruktury teleinformatycznej umożliwiającej wymianę informacji, czy też uzyskania dostępu do publicznych baz danych. W związku z powyższym, należy przyjąć, że część rozwiązań będzie funkcjonować od momentu uruchomienia działania, a niektóre w miarę możliwości będą wdrażane sukcesywnie w trakcie realizacji Programu.

Przy konstruowaniu Programu, w miarę możliwości, uwzględniane będą poniższe kwestie.

- Wprowadzenie możliwości składania wniosków za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej podmiotu wdrażającego.
- Udostępnienie generatora wniosków, przy pomocy którego możliwe będzie prawidłowe przygotowanie wniosku poprzez dostępną instrukcję wypełniania wniosku w formie pomocy przy każdym wypełnianym polu oraz w formie listy błędów przy walidacji wniosków; aplikacja będzie umożliwiała tworzenie, edycjęi drukowanie wniosków.
- Usprawnienie kontaktu pomiędzy beneficjentami a podmiotem wdrażającym poprzez wdrożenie narzędzi informatycznych ułatwiających komunikację.
- Wykorzystanie narzędzi informatycznych w celu upowszechniania informacji o Programie, w szczególności informowania o warunkach przyznania pomocy, wymaganych dokumentach aplikacyjnych, najczęściej występujących błędach popełnianych przez beneficjentów, udostępnianie na stronie internetowej poradników, zbioru pytań i odpowiedzi tzw. FAQ (ang. *Frequently Asked Questions),* pomocniczych narzędzi informatycznych dotyczących sporządzania dokumentów oraz wszelkich innych informacji pomocnych dla beneficjentów.
- Zminimalizowanie liczby załączników do wniosku poprzez weryfikację informacji przy pomocy narzędzi elektronicznych/internetowych; rezygnacja z wymogu przedstawiania zaświadczeń na rzecz składania oświadczeń, rezygnacja z obowiązku złożenia ważnych certyfikatów, pod warunkiem, iż możliwa będzie weryfikacja wymaganych informacji w udostępnionych przez inne podmioty bazach danych (np. dane zawarte w Krajowym Rejestrze Sądowym, Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – CEiDG, informacje udostępnione przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Urząd Skarbowy, informacje zawarte w rejestrze prowadzonym przez marszałków województw w zakresie zarejestrowanych grup producentów rolnych).

- Uproszczenie dokumentacji związanej z wnioskowaniem o przyznanie pomocy, w tym ograniczenie do niezbędnego minimum wymaganych dokumentów.
- Wprowadzenie jednego wspólnego wniosku, obejmującego oprócz płatności bezpośrednich, płatności dla obszarów ONW, płatności rolnośrodowiskowych, również płatności w ramach zalesień. Wniosek kontynuacyjny, który jednocześnie powszechnie byłby dostępny w wersji elektronicznej.
- Ograniczenie obowiązku składania ankiety monitorującej (we wszystkich przypadkach, gdzie jest to możliwe, pozyskiwanie danych dotyczących realizacji wskaźników na etapie zakończenia operacji – wraz z wnioskiem o płatność końcową, w przypadku jeżeli zastosowanie ankiety będzie wskazane, proponuje się ograniczenie ich liczby – jedna ankieta zamiast kilku składnych cyklicznie).
- Zredukowanie liczby podmiotów „wdrażających" działania skierowane do beneficjentów z obszaru LSR.
- Wdrożenie koncepcji tzw. „operacji parasolowej", dzięki której dotychczasowi beneficjenci pomocy udzielanej na realizację projektów o małym budżecie, poza koniecznością poddania się ewentualnej kontroli ze strony podmiotu wdrażającego, nie będą mieć z nim styczności, wszelkie formalności załatwiając bezpośrednio w LGD.
- Wykorzystanie możliwości udzielania pomocy w formach zryczałtowanych (w tym standardowych kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych, stopy ryczałtowej).
- Wprowadzenie możliwości korzystania z systemu zaliczkowego.
- Wprowadzenie możliwości realizacji projektu w systemie „zaprojektuj i wybuduj".
- Ogłaszanie harmonogramu wniosków z odpowiednim wyprzedzeniem, co pozwoli beneficjentom na lepsze przygotowanie dokumentów aplikacyjnych i zwiększy ich szanse na otrzymanie pomocy; ponadto pozwoli to beneficjentom na odpowiednie zaplanowanie realizacji operacji.

15.6. Opis wykorzystania pomocy technicznej, w tym przedsięwzięć w zakresie przygotowania, zarządzania, monitorowania, ewaluacji, informacji i kontroli w odniesieniu do programu i jego realizacji, jak również przedsięwzięć z poprzednich lub kolejnych okresów programowania, o których mowa w art. 59 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Podstawa prawna

Art. 59 rozporządzenia ramowego

Art. 51 ust. 2 rozporządzenia EFRROW

Cele

- Zapewnienie odpowiedniego wsparcia dla instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, monitorowanie, ocenę, informację i komunikację, tworzenie sieci, rozpatrywanie skarg oraz kontrolę i audyt;
- Zapewnienie realizacji zadań objętych zakresem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w tym sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, wdrożenie sprawnego i efektywnego systemu informacji i promocji PROW 2014-2020 oraz zapewnienie wspierania działań mających na celu wzmocnienie potencjału, odpowiednich partnerów, zgodnie z art. 5, ust. 3 lit d rozporządzenia ramowego, w celu wspierania wymiany najlepszych praktyk pomiędzy takimi partnerami;
- Zapewnienie zmniejszenia obciążenia administracyjnego dla beneficjentów, w tym działań takich

jak systemy elektronicznej wymiany danych oraz wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego i beneficjentów w zakresie zarządzania i wykorzystania funduszy;
- Zapewnienie finansowania kosztów związanych z pracami przygotowawczymi na potrzeby wytyczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi;
- Zapewnienie finansowania działań dotyczących poprzedzającego oraz kolejnego okresu programowania – zgodnie z art. 59 rozporządzenia ramowego.

Opis

W ramach Pomocy technicznej realizowane będą dwa schematy:

Schemat I: Wzmocnienie systemu wdrażania Programu

Celem tego schematu jest stworzenie optymalnych warunków dla zapewnienia efektywnej i skutecznej realizacji działań w ramach Programu. Osiągnięcie tego celu możliwe będzie poprzez odpowiednie wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację działań objętych Programem, w tym w przygotowanie, zarządzanie, monitorowanie, ocenę, rozpatrywanie skarg oraz kontrolę i audyt.

Ponadto, środki pomocy technicznej mogą być kierowane na finansowanie działań na rzecz zmniejszenia obciążenia administracyjnego dla beneficjentów (w tym działań takich jak systemy elektronicznej wymiany danych oraz działań mających na celu wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego i beneficjentów w zakresie zarządzania i wykorzystania EFRROW) oraz na finansowanie kosztów związanych z pracami przygotowawczymi na potrzeby wytyczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi.

Powyższe kategorie działań, które dotyczą poprzedzającego oraz kolejnego okresu programowania również mogą być finansowane ze środków pomocy technicznej.

Schemat II: Wsparcie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich oraz realizacja działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014-2020

Celem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich jest zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu rozwoju obszarów wiejskich, podniesienie jakości realizacji programu rozwoju obszarów wiejskich, informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i wsparciu finansowym oraz promowanie innowacji w produkcji żywności na obszarach wiejskich i w leśnictwie. Celem niniejszego schematu jest natomiast zapewnienie finansowania działań wynikających z realizacji KSOW oraz zapewnienie odpowiedniego wsparcia dla struktur niezbędnych do obsługi tych działań.

Ponadto, niniejszy schemat służy finansowaniu sprawnego i efektywnego systemu informacji i promocji Programu w celu zapewnienia informacji w szczególności na temat jego realizacji, warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach Programu oraz o wkładzie Wspólnoty w jego realizację.

Powyższe kategorie działań, które dotyczą poprzedzającego oraz kolejnego okresu programowania również mogą być finansowane ze środków pomocy technicznej.

Zapewnienie efektywności wydatkowania pomocy technicznej

W celu zapewnienia efektywnego wydatkowania środków obu schematów pomocy technicznej wprowadzony zostanie plan działania pomocy technicznej. Będzie on przygotowywany przez beneficjentów corocznie i weryfikowany przez instytucję zarządzającą. Plan działania będzie odnosił się w szczególności do obszaru zasobów ludzkich zaangażowanych we wdrażanie Programu oraz działań szkoleniowych i

edukacyjnych nakierowanych na indywidualne potrzeby poszczególnych instytucji (obejmujące najbardziej skomplikowane procesy wdrożeniowe, dotyczące wykrywania i zwalczania oszustw oraz nadużyć, zapobiegania i wykrywania korupcji, obarczone potencjalnym ryzykiem nieprawidłowości). Koszty ujęte w zaakceptowanych przez instytucję zarządzającą planach będą mogły podlegać refundacji z pomocy technicznej. Efektywnemu wydatkowaniu środków pomocy technicznej służył będzie również monitoring potencjału instytucjonalnego instytucji wdrażających, który będzie polegał na badaniu zdolności administracyjnych, efektywności oraz zorientowania na rezultaty poszczególnych instytucji wdrażających. Ponadto w odniesieniu do instytucji bezpośrednio zaangażowanych w weryfikację wniosków, wprowadzony zostanie mechanizm uzależniający wysokość pomocy technicznej od osiąganych efektów w realizacji przedmiotowych zadań. Szczegółowe rozwiązania dotyczące ww. narzędzi zapewniających efektywność wydatkowania pomocy technicznej będą ustanowione w przepisach krajowych.

Koszty kwalifikowalne

Kwalifikowalne będą wydatki poniesione od dnia 1 stycznia 2014 r.

Wydatek można uznać za kwalifikowalny jeżeli:

- jest niezbędny dla realizacji projektu;
- jest racjonalny;
- jest rzetelnie udokumentowany i możliwy do zweryfikowania;
- jest spójny z obowiązującymi przepisami;
- jest ujęty na liście kosztów podlegających refundacji.

Szczegółowe zasady dotyczące kwalifikowalności wydatków, w tym ich racjonalności, a także kategorie kosztów podlegających refundacji określone zostaną w przepisach krajowych.

W przypadku finansowania z pomocy technicznej wynagrodzeń osób, które ze względu na realizowane przez nie zadania nie są finansowane z pomocy technicznej w całości, beneficjent jest zobowiązany do wprowadzenia mechanizmu umożliwiającego weryfikację ich czasu pracy na rzecz zadań finansowanych z pomocy technicznej.

Do kosztów kwalifikowalnych nie zalicza się kosztów ponoszonych przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w związku z kontrolą projektów realizowanych przez Urząd w ramach pomocy technicznej.

Beneficjenci

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Ministerstwo Finansów;
- Podmioty, którym zostaną delegowane zadania instytucji zarządzającej i agencji płatniczej;
- Podmioty zaangażowane w działania związane z funkcjonowaniem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w tym podmioty odpowiedzialne za zapewnienie rozpowszechniania informacji na temat Programu;
- Prezes Urzędu Zamówień Publicznych;
- Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru

A - kryteria dostępu

- projekt jest zgodny z celami Pomocy technicznej;
- projekt obejmuje koszty kwalifikowalne;
- okres realizacji projektu jest zgodny z okresem realizacji PROW 2014-2020- przewiduje się możliwość skrócenia okresu realizacji z powodu konieczności rozliczenia środków Unii Europejskiej.

B – kryteria wyboru

Pomoc techniczna przewidziana jest jako wsparcie określonych beneficjentów, udzielane w zależności od istniejących i zgłoszonych potrzeb, pod warunkiem, że są one zgodne z zasadami kwalifikowalności, co podlega weryfikacji zgodnie z przyjętymi procedurami.

System wdrożenia

Podmiot uprawniony do ubiegania się o wsparcie w ramach pomocy technicznej składa wniosek o przyznanie pomocy wraz z załącznikami do ARiMR. Wnioski są weryfikowane pod względem formalnym oraz merytorycznym. ARiMR podpisuje umowy z wnioskodawcami, których wnioski zostały pozytywnie zweryfikowane.

W przypadku, gdy wnioskodawcą jest ARiMR, pomoc techniczną przyznaje minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Jeżeli jest to wymagane wnioskodawca realizuje projekt przeprowadzając przetarg na wyłonienie wykonawcy. Po zakończeniu realizacji etapu/całego przedsięwzięcia, wnioskodawca składa stosowny wniosek o płatność do ARiMR. ARiMR przeprowadza weryfikację wniosku pod względem formalnym i zgodności z zapisami umowy. Po dokonaniu weryfikacji ARiMR dokonuje płatności.

Rodzaj wsparcia

Pomoc będzie udzielana na zasadzie zwrotu poniesionych kosztów. Projekty mogą być realizowane w kilku etapach.

Kwota i wielkość wsparcia

Poziom pomocy udzielanej beneficjentowi może wynosić maksymalnie 100% wysokości kosztów kwalifikowalnych.

16. WYKAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ, KTÓRE NALEŻY PODJĄĆ W CELU ZAANGAŻOWANIA PARTNERÓW

16.1. I etap konsultacji publicznych

16.1.1. Temat odpowiednich konsultacji

Przedmiotem konsultacji w toku I etapu konsultacji był Wstępny Zarys PROW 2014-2020. Dokument obejmował przegląd priorytetów Programu oraz wstępne opisy działań.

W trakcie prac Zespołu - Grupy Roboczej i grup tematycznych omawiana była analiza SWOT oraz wypracowywano szczegółowe rozwiązania dla poszczególnych działań Programu.

16.1.2. Podsumowanie wyników

Łącznie w ramach I etapu konsultacji zebrano prawie 200 pism z postulatami i uwagami. Główne uwagi zgłoszone podczas pierwszego etapu konsultacji dotyczyły m.in. rozszerzenia katalogu beneficjentów, wskazywano także na potrzebę objęcia wsparciem sektorów produkcji zwierzęcej (w tym prosiąt), produkcji mięsa (w tym wołowego), produkcji mleka, produkcji roślinnej i rolnictwa ekologicznego. Samorządy województw oraz samorządy gmin i powiatów postulowały natomiast o włączenie do programu działań z zakresu gospodarki wodno - ściekowej na terenach wiejskich oraz uwzględnienie budowy i modernizacji dróg lokalnych.

Zespół - Grupa Robocza wspierająca prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020 wypracowała propozycje rozwiązań do poszczególnych działań.

16.2. II etap konsultacji publicznych

16.2.1. Temat odpowiednich konsultacji

Przedmiotem konsultacji w trakcie II etapu konsultacji był I projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 opracowany w oparciu postulaty i uwagi zgłaszane w trakcie konsultacji publicznych oraz o wyniki prac Zespołu-Grupy Roboczej. I Projekt Programu Dokument obejmował analizę SWOT, opis priorytetów i działań, opis systemu instytucjonalnego, zestawienie wskaźników monitorowania celów szczegółowych oraz opis planu komunikacyjnego i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

16.2.2. Podsumowanie wyników

Łącznie w toku II etapu konsultacji zebrano blisko 600 pisemnych postulatów opinii i uwag. Podstawowe postulaty zgłoszone w trakcie II etapu konsultacji dotyczyły potrzeby określenia wysokości budżetu PROW 2014-2020 i jego struktury (wysokości środków przeznaczonych na realizację poszczególnych działań).

Postulowano również o określenie budżetów dla samorządów województw na zadania realizowane przez nie w ramach Programu. Ponownie wiele samorządów terytorialnych postulowało rozszerzenie zakresu PROW 2014 – 2020 o inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej wsi, zwłaszcza wodociągi i kanalizację. Część postulatów dotyczyła warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach poszczególnych działań, w tym kwestii ukierunkowania pomocy. W zakresie modernizacji gospodarstw rolnych zwracano uwagę na potrzebę szerszego uwzględnienia produkcji zwierzęcej, w tym szczególną uwagę zwrócono na sektor trzody chlewnej i potrzebę zwiększenia kwoty wsparcia dla gospodarstw inwestujących w produkcję prosiąt. Niektórzy z respondentów postulowali konieczność wsparcia produkcji pszczelarskiej. W odniesieniu do wsparcia inwestycyjnego gospodarstw rolnych zwrócono uwagę na zaproponowane kryteria dostępu odnoszące się do wielkości gospodarstw, przy czym jedne środowiska podnosiły potrzebę wsparcia także większych niż proponowano gospodarstw, inne były temu przeciwne lub wskazywały na potrzebę objęcia pomocą mniejszych gospodarstw. Liczne postulaty dotyczyły kwestii związanych z płatnościami dla gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach dla gospodarowania i płatnościami rolnośrodowiskowymi. Wskazywano też na potrzebę zwiększenia alokacji przeznaczonej m.in. na wdrażanie podejścia Leader.

16.3. III etap konsultacji publicznych

16.3.1. Temat odpowiednich konsultacji

Przedmiotem konsultacji w trakcie III etapu konsultacji był II projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 opracowany m.in. w oparciu uwagi i postulaty zgłaszane w toku konsultacji publicznych oraz przez Zespół-Grupę Roboczą. II projekt Programu został uzupełniony o opis wyników ewaluacji ex ante, opis strategii, plan finansowy oraz plan wskaźników

16.3.2. Podsumowanie wyników

Łącznie w III etapie konsultacji wpłynęło ponad 1200 pism z uwagami i postulatami. Zgłaszane uwagi dotyczyły m.in. rozszerzenia katalogu beneficjentów Programu, rozszerzenia zakresów działań i kosztów kwalifikowalnych, doprecyzowania definicji, zmodyfikowania warunków dostępu w poszczególnych działaniach, rozszerzenia katalogu instytucji wdrażających działania Programu czy podwyższenia limitów pomocy.

Niektóre uwagi nie dotyczyły bezpośrednio lub wykraczały swoim zakresem poza ramy Programu, w związku z tym nie mogą być uwzględnione w pracach nad dokumentem. Część uwag dotyczyła szczegółowych rozwiązań w zakresie wdrażania poszczególnych działań Programu, stąd uwzględnione mogą być dopiero na etapie prac legislacyjnych.

16.4. (Opcjonalne) wyjaśnienia lub dodatkowe informacje uzupełniające wykaz przedsięwzięć

Proces konsultacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 prowadzony był równolegle

z pracami nad przygotowaniem Programu w ramach trzech etapów:

Etap I - konsultacje Wstępnego zarysu PROW 2014-2020,

Etap II - konsultacje I projektu PROW 2014-2020,

Etap III – konsultacje projektu PROW 2014–2020.

Konsultacje były prowadzone w trybie on-line za pośrednictwem stron internetowych MRiRW (www.minrol.gov.pl) i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (www.ksow.gov.pl).

Umożliwiło to szerokiemu gronu interesariuszy udział w opiniowaniu Programu

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zarządzeniem z dnia 8 kwietnia 2013r., powołał organ opiniodawczo-doradczy, tj. Zespół - Grupę roboczą wspierającą prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Określony w zarządzeniu skład Zespołu - Grupy roboczej odpowiada zakresowi interesariuszy wskazanemu w uchwale nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu do spraw Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, uwzględniając przedstawicieli strony rządowej oraz samorządowej, a także szerokie grono partnerów społecznych działających w obszarze objętym przygotowywanym programem operacyjnym, jak również przedstawicieli środowisk naukowych i służb doradczych.

Do zadań Zespołu - Grupy należało w szczególności:

- opiniowanie, analizowanie i omawianie sposobu ukierunkowania i koordynacji poszczególnych instrumentów wsparcia;
- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzaniem ewaluacji ex-ante i oceny oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości ex-ante istotnych dla przygotowania i realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Zgodnie z ww. zarządzeniem powołano również 5 podgrup tematycznych, które wspomagały pracę Zespołu - Grupy. Celem utworzonych podgrup było wypracowanie szczegółowych propozycji i rekomendacji odnośnie kształtu PROW 2014-2020:

- podgrupa 1: ds. ułatwiania transferu wiedzy w rolnictwie,
- podgrupa 2: ds. poprawy konkurencyjności i zwiększenia rentowności gospodarstw rolnych oraz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego i promowania zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- podgrupa 3: ds. odtwarzania, ochrony i wzmacniania ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa oraz wspierania efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym,
- podgrupa 4: ds. zwiększenia włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i promowania rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich,
- podgrupa 5: ds. pomocy technicznej.

Konsultacje wstępnych założeń do PROW 2014-2020 oraz działania informacyjne, dotyczące nowego okresu programowania rozpoczęły się we wrześniu 2012r. W ramach organizowanych przez zewnętrznych partnerów spotkań oraz seminariów informacyjnych i szkoleń w zakresie PROW 2007-2013, przekazywane

były informacje na temat prowadzonych wstępnych prac nad przygotowaniem programu, projektów rozporządzeń UE dotyczących PROW 2014-2020 oraz prowadzonych badawczych prac eksperckich w zakresie przygotowania programu. Informacje te były prezentowane, m.in. na seminariach i konferencjach dla samorządów województw, członków grup producentów rolnych, przedstawicieli ośrodków doradztwa rolniczego, izb rolniczych. Dodatkowo w listopadzie i grudniu 2012r. w 16 województwach zorganizowano konferencje regionalne, na których prezentowane były efekty wdrażania PROW 2007-2013 oraz informacje na temat nowego okresu programowania 2014-2020. W konferencjach tych uczestniczyli rolnicy, producenci rolni, przedstawiciele regionalnych branżowych organizacji i stowarzyszeń rolniczych oraz przedstawiciele samorządów gminnych, powiatowych i wojewódzkich.

Dodatkowe informacje odnośnie działań podejmowanych w ramach poszczególnych etapów konsultacji

I etap konsultacji

Konsultacje on line – od 24 kwietnia do 30 czerwca 2013 r. Zaproszenia do udziału w konsultacjach w ramach I etapu przekazywane były w formie komunikatów publikowanych na stronie internetowej MRiRW i KSOW.

W okresie od kwietnia do lipca 2013r.odbyło się 14 posiedzeń Zespołu–Grupy Roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz pięciu podgrup tematycznych, działających w ramach Zespołu–Grupy.

Ponadto założenia PROW 2014-2020 były prezentowane na posiedzeniu Komitetu Monitorującego PROW 2007 – 2013 oraz Grupy Roboczej ds. KSOW.

Dodatkowo przedstawiciele MRiRW uczestniczyli w 40 spotkaniach , w trakcie których były zgłaszane postulaty i komentarze do Wstępnego zarysu PROW 2014-2020.

II etap konsultacji

Konsultacje on line – od 26 lipca do 15 września 2013 r. Zaproszenia do udziału w konsultacjach w ramach II etapu przekazywane były w formie komunikatów publikowanych na stronie internetowej MRiRW i KSOW oraz rozesłane pismem do wszystkich partnerów społeczno-gospodarczych i instytucjonalnych, administracji rządowej i samorządowej.

W okresie od sierpnia do września 2013r.odbyło się 8 posiedzeń Zespołu–Grupy Roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz pięciu podgrup tematycznych, działających
w ramach Zespołu–Grupy.

W dniu 26 września 2013 roku odbyła się konferencja podsumowująca II etap konsultacji, w której uczestniczyli partnerzy – społeczno-gospodarczy, instytucjonalni, przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, służby doradztwa oraz izby rolnicze.

Dodatkowo przedstawiciele MRiRW uczestniczyli w 70 spotkaniach , w trakcie których były zgłaszane postulaty i komentarze do I projektu PROW 2007-2013.

III etap konsultacji

Konsultacje on line – od 24 stycznia do 14 lutego 2014 r. Zaproszenia do udziału w konsultacjach w ramach III etapu przekazywane były w formie komunikatów publikowanych na stronie internetowej MRiRW i

KSOW oraz rozesłane pismem do wszystkich partnerów społeczno-gospodarczych i instytucjonalnych, administracji rządowej i samorządowej. Uwagi można było zgłaszać na udostępnionym formularzu elektronicznym.

W okresie od stycznia do lutego 2014 r. odbyło się 1 posiedzenie Zespołu–Grupy Roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

Projekt programu był konsultowany również z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Radą Pożytku Publicznego.

Równolegle przeprowadzono konsultacje międzyresortowe.

Dodatkowo w dniach 18 luty – 5 marca 2014 roku przeprowadzono spotkania informacyjno-konsultacyjne dotyczące PROW 2014-2020 w 16 województwach.

W trakcie spotkań przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych , instytucjonalnych oraz samorządów lokalnych i regionalnych prezentowali swoje stanowiska w odniesieniu do Programu.

17. KRAJOWA SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH (KSOW)

17.1. Procedura i harmonogram utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (zwanej dalej KSOW)

W latach 2007-2013 zbudowana została struktura organizacyjna KSOW zapewniająca realizację celów określonych w PROW 2007-2013. Planowana w ramach PROW 2014-2020 struktura organizacyjna zapewnia kontynuację utworzonej Sieci.

Dalszy rozwój i zapewnienie funkcjonowania KSOW, w okresie 2014-2020, wymaga podjęcia następujących działań ze strony instytucji zarządzającej, jednostki pełniącej rolę sekretariatu centralnego, i jednostek regionalnych:

- przygotowanie i opublikowanie przepisów krajowych określających zadania jednostek działających w strukturze organizacyjnej KSOW oraz procedur dotyczących realizacji zadań Sieci,
- określenie struktury organizacyjnej jednostki centralnej oraz jednostek regionalnych,
- powołanie Grupy Roboczej ds. KSOW i wojewódzkich grup roboczych,
- zatwierdzenie planu działania.

Pełna funkcjonalność KSOW zostanie zapewniona w okresie do 12 miesięcy od dnia zatwierdzenia Programu.

17.2. Planowana struktura organizacyjna sieci, tj. sposób zaangażowania organizacji i administracji uczestniczących w rozwoju obszarów wiejskich, w tym partnerów, o których mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz sposób ułatwiania tworzenia sieci kontaktów

Struktura organizacyjna KSOW

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich ma charakter otwarty. Uczestnikami Sieci mogą być wszystkie podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Udział partnerów w Sieci zapewnia jednostka centralna oraz jednostki regionalne, wojewódzkie grupy robocze
i Grupa Robocza ds. KSOW na poziomie krajowym.

Jednostka centralna zapewnia koordynację działań Sieci na poziomie krajowym.

Jej funkcję pełni instytucja zarządzająca, która może ją powierzyć jednostce sektora finansów publicznych albo fundacji, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa.

Do zadań jednostki centralnej należy w szczególności:

- ułatwianie tworzenia sieci kontaktów partnerom KSOW poprzez prowadzenie działań aktywizujących, powołanie i organizację pracy Grupy Roboczej ds. KSOW, organizację prac grup tematycznych oraz zarządzanie portalem i internetowymi narzędziami umożliwiającymi wymianę informacji i prowadzenie dyskusji pomiędzy skupionymi w Sieci partnerami, na poziomie krajowym;
- opracowanie planu działania na lata 2014-2020 i dwuletnich planów operacyjnych we współpracy z partnerami Sieci, IZ oraz podmiotami, którym delegowano zadania IZ i jednostkami regionalnymi;
- realizacja planu działania na poziomie krajowym, na podstawie dwuletnich planów operacyjnych;

- identyfikacja partnerów krajowych i współpraca z nimi;
- zapewnienie informacji i promocji KSOW na poziomie krajowym;
- opracowywanie półrocznych informacji z realizacji dwuletnich planów operacyjnych, w ramach okresowego przeglądu realizacji planów, oraz co dwa lata sprawozdań z realizacji dwuletnich planów operacyjnych i planu działania , we współpracy z jednostkami regionalnymi i IZ oraz podmiotami, którym delegowano zadania IZ;
- koordynacja współpracy oraz zapewnienie dostępu partnerów Sieci do działań Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ESROW).

Jednostki regionalne – samorządy województw

Do zadań jednostek regionalnych należy w szczególności:

- ułatwianie tworzenia kontaktów partnerom KSOW poprzez prowadzenie działań aktywizujących, powołanie i organizację pracy wojewódzkiej grupy roboczej ds. KSOW, organizację prac grup tematycznych oraz zarządzanie portalem i internetowymi narzędziami umożliwiającymi wymianę informacji i prowadzenie dyskusji pomiędzy skupionymi w Sieci partnerami, na poziomie regionalnym;
- realizacja planu działania na poziomie regionalnym na podstawie dwuletnich planów operacyjnych;
- udział w opracowywaniu planu działania i dwuletnich planów operacyjnych w zakresie zadań realizowanych na poziomie regionalnym, we współpracy z partnerami KSOW działającymi na terenie województwa i wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego (WODR-y);
- identyfikacja partnerów na poziomie regionalnym i współpraca z nimi;
- zapewnienie informacji i promocji KSOW na poziomie regionalnym;
- opracowywania półrocznych informacji z realizacji dwuletnich planów operacyjnych, w ramach okresowego przeglądu realizacji planów oraz co dwa lata sprawozdań z realizacji dwuletnich planów operacyjnych i planu działania w zakresie zadań realizowanych na poziomie regionalnym;
- zapewnienie realizacji zadań Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) na poziomie regionalnym, w tym zadań brokera innowacji.

Zadania SIR wykonują, na poziomie województwa, WODR-y, co koordynuje na poziomie krajowym CDR.

Udział podmiotów działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w tym tych objętych partnerstwem, o którym mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia EFRROW, w opracowywaniu i realizacji planu działania zapewniony jest poprzez powołanie Grupy Roboczej i wojewódzkich grup roboczych.

Grupa Robocza ds. KSOW

Do zadań Grupy Roboczej ds. KSOW należy w szczególności:

- akceptacja planu działania oraz dwuletnich planów operacyjnych i ich zmian;
- opiniowanie dwuletnich sprawozdań z realizacji planu działania oraz półrocznych informacji i dwuletnich sprawozdań z realizacji dwuletnich planów operacyjnych w ramach okresowego przeglądu realizacji planów, w tym wydawanie rekomendacji w sprawie ich zmian ;
- zapewnienie wymiany wiedzy tematycznej i analitycznej oraz ułatwianie współpracy pomiędzy partnerami Sieci poprzez możliwość tworzenia grup tematycznych na poziomie krajowym.

Wojewódzkie grupy robocze ds. KSOW

Do zadań wojewódzkich grup roboczych ds. KSOW należy w szczególności:

- opiniowanie planu działania i dwuletnich planów operacyjnych oraz propozycji ich zmian , na poziomie regionalnym;
- opiniowanie dwuletnich sprawozdań z realizacji planu działania oraz półrocznych informacji i dwuletnich sprawozdań z realizacji dwuletnich planów operacyjnych, w ramach okresowego przeglądu realizacji planów i zgłaszanie propozycji rekomendacji ich zmian,
- zapewnienie wymiany wiedzy tematycznej i analitycznej oraz ułatwianie współpracy pomiędzy partnerami Sieci poprzez możliwość tworzenia grup tematycznych na poziomie regionalnym.

Sposób włączenia partnerów w działania Sieci oraz sposób ułatwiania tworzenia sieci kontaktów pomiędzy partnerami.

Aktywizacja partnerów oraz ułatwianie tworzenia sieci kontaktów pomiędzy partnerami odbywa się poprzez organizację spotkań i warsztatów, moderowanych tematycznych dyskusji na portalu KSOW oraz tworzenie grup tematycznych powoływanych z inicjatywy partnerów lub jednostek (centralnej i regionalnych) w oparciu o tematy zgłaszane przez partnerów . Jednostka centralna i jednostki regionalne umożliwiają wymianę wiedzy i tworzenie kontaktów pomiędzy partnerami Sieci, wykorzystując instrumenty internetowe, portal KSOW i narzędzia takie, jak forum dyskusyjne czy zaawansowane narzędzia internetowe wymiany wiedzy i informacji.

Przygotowywanie planu działania – jednostka centralna i jednostki regionalne organizują badanie ankietowe wśród partnerów KSOW w celu zebrania propozycji tematów/działań, jakie mogłyby być realizowane. Na podstawie zebranych propozycji jednostka centralna we współpracy z jednostkami regionalnymi opracowuje projekt planu działania, który jest konsultowany z wojewódzkimi grupami roboczymi. Po zaopiniowaniu projektu przez wojewódzkie grupy robocze, jednostka centralna przedkłada projekt planu działania do akceptacji Grupie Roboczej ds. KSOW. Wojewódzkie grupy robocze i Grupa Robocza ds. KSOW mogą tworzyć grupy tematyczne i zapraszać ekspertów w celu oceny projektu i uzyskania opinii co do jego zgodności z potrzebami partnerów działających na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Przygotowanie dwuletnich planów operacyjnych –plany operacyjne określają szczegółowy zakres działań, jakie będzie realizowała Sieć. Plany operacyjne opracowywane są w oparciu o plan działania oraz propozycje projektów zgłaszanych przez partnerów na poziomie regionalnym i krajowym. Plany obejmują opis działań przewidzianych do realizacji, zawierający temat, formę realizacji np. warsztaty, szkolenia, wizyty studyjne, spotkania dyskusyjne, doradztwo, wymiany eksperckie etc., określenie grupy odbiorców, harmonogram realizacji oraz budżet. Plany są opiniowane przez wojewódzkie grupy robocze i przedkładane do akceptacji Grupy Roboczej ds. KSOW.

Jednostka centralna i jednostki regionalne prowadzą stały monitoring realizacji planu działania i dwuletnich planów operacyjnych. Okresowe przeglądy realizacji planów operacyjnych zapewniają możliwość dostosowania planu działania do aktualnych potrzeb partnerów Sieci. Przeglądy przeprowadzane są co pół roku. W celu dokonania przeglądu jednostka centralna, we współpracy z jednostkami regionalnymi, sporządza informację półroczną z realizacji dwuletnich planów operacyjnych, która jest przedkładana wojewódzkim grupom roboczym i Grupie Roboczej ds. KSOW. Grupa Robocza, na podstawie przeprowadzonej przez wojewódzkie grupy robocze analizy informacji z realizacji planów, może rekomendować wprowadzenie zmian do dwuletnich planów operacyjnych i do planu działania. W przypadku przyjęcia przez Grupę rekomendacji w sprawie zmiany planów, jednostka centralna opracowuje zmieniony projekt planu operacyjnego i planu działania we współpracy z partnerami KSOW, jednostkami regionalnymi oraz WODR-ami i przedkłada do konsultacji wojewódzkim grupom roboczym, a następnie do

akceptacji Grupy Roboczej ds. KSOW.

17.3. Krótki opis głównych kategorii działań, które mają być podjęte przez KSOW zgodnie z celami programu

Cele Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich:

- zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich;
- podniesienie jakości realizacji Programu;
- informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i wsparciu finansowym;
- promowanie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności i w leśnictwie;
- aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich.

Realizacja celów Sieci odbywa się w ramach planu działania, obejmującego w szczególności:

- rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020;
- zapewnienie działań sieciujących dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich;
- gromadzenie przykładów projektów z zakresu wszystkich priorytetów Programu ;
- zapewnienie szkoleń i sieciowania lokalnych grup działania, w tym pomoc techniczna w zakresie współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej, ułatwianie współpracy pomiędzy LGD oraz poszukiwanie partnerów do współpracy w ramach działania *Współpraca*, zgodnie z art. 35 rozporządzenia EFRROW;
- ułatwianie wymiany wiedzy tematycznej i analitycznej pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów;
- Plan Komunikacyjny obejmujący działania informacyjne dotyczące warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach PROW 2014-2020 , w tym dla potencjalnych beneficjentów w zakresie praktycznej wiedzy i umiejętności o sposobie przygotowywania wniosków, biznesplanów oraz dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o płatność. Plan będzie zawierał również działania informacyjne w zakresie upowszechniania oraz rezultatów Programu i wkładu Wspólnoty w jego realizację. Plan uwzględnia cele i działania określone w Strategii komunikacji IZ oraz wyznacza podział zadań pomiędzy IZ i KSOW. Jasno określone są grupy docelowe działań komunikacyjnych, do których adresowane są poszczególne rodzaje planowanych działań
- prowadzenie działań na rzecz promowania współpracy w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji;
- współpracę z ESROW.

17.4. Dostępne środki na utworzenie i funkcjonowanie KSOW

Zasoby jednostek realizujących zadania Sieci.

Funkcję jednostki centralnej pełni instytucja zarządzająca, która może ją powierzyć jednostce sektora finansów publicznych albo fundacji, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa. W przypadku powierzenia, w oparciu o dotychczasowe doświadczenie należy stwierdzić, iż podmiot ten powinien posiadać odpowiedni zasób kadrowy i organizacyjny, zapewniający sprawną i terminową realizację zadań jednostki centralnej . Powinien posiadać doświadczenie w zakresie działalności analityczno-badawczej, popularyzatorskiej, informacyjnej we wdrażaniu programów na rzecz rozwoju rolnictwa, obszarów wiejskich, jak również we współpracy międzynarodowej, co umożliwi prowadzenie i koordynację współpracy KSOW z ESROW i z Sieciami narodowymi Państw Członkowskich.

Realizację zadań Sieci na poziomie województwa zapewnią jednostki regionalne, których zadania wykonują samorządy województw. Umiejscowione w 16 województwach, sekretariaty regionalne realizowały w latach 2007-2013 plany działania oraz prowadziły działania sieciujące partnerów społeczno-gospodarczych, reprezentujących środowiska wiejskie z terenu województw. Doświadczenie w tym zakresie zapewni sprawne wykonywanie działań ułatwiających tworzenie sieci kontaktów partnerów na poziomie województw.

Samorządy województw będą mogły powierzyć wykonywanie zadań jednostki regionalnej, w szczególności jednostkom sektora finansów publicznych.

Zadania SIR, w tym zadania brokera innowacji, wykonują WODR-y umiejscowione we wszystkich 16 województwach, a koordynację wykonania tych zadań zapewni CDR. Struktura organizacyjna CDR i WODR-ów oraz kadra doradcza posiadająca wieloletnie doświadczenie we współpracy z rolnikami, przedsiębiorcami działającymi na obszarach wiejskich oraz z jednostkami naukowo-badawczymi umożliwi realizację zadań SIR.

Finansowanie

Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich planowany jest na poziomie 60 mln euro i będzie zapewniony w ramach Pomocy Technicznej. Obejmie on wydatki na wsparcie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich oraz na realizację działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014-2020.

18. OCENA EX-ANTE MOŻLIWOŚCI WERYFIKACJI I KONTROLI DZIAŁAŃ ORAZ RYZYKA WYSTĄPIENIA BŁĘDU

18.1. Oświadczenie instytucji zarządzającej oraz agencji płatniczej w sprawie możliwości weryfikacji i kontroli środków otrzymujących wsparcie w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich

Instytucja Zarządzająca wraz z Agencją Płatniczą dokonały oceny możliwości weryfikacji i kontroli poszczególnych działań PROW 2014-2020 podczas wymiany pisemnych informacji oraz spotkań. Ocena ta została przeprowadzona z uwzględnieniem praktyk, doświadczeń oraz wyników kontroli z poprzedniego okresu programowania. W wyniku wspólnych konsultacji określono możliwość wystąpienia zagrożenia dla realizacji każdego z działań, działania łagodzące, jeśli takie zagrożenie wystąpiło oraz wskazana została ocena ogólna.

Po dokonaniu ww. oceny w przypadku działań „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych", „Płatności z tytułu obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" oraz poddziałania „Płatności dla rolników kwalifikujących się do wsparcia w ramach systemu dla małych gospodarstw (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)" nie stwierdzono zagrożeń dla realizacji.

W przypadku pozostałych działań stwierdzono trudności w weryfikacji i kontroli oraz zaproponowano działania łagodzące, których wprowadzenie ma przyczynić się do wyeliminowania tych trudności. Poszczególne elementy dotyczące możliwości weryfikacji i kontroli zostały zawarte w opisie każdego z działań Programu.

18.2. Oświadczenie podmiotu funkcjonalnie niezależnego, o którym mowa w art. 62 ust. 2 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń kosztów standardowych, kosztów dodatkowych i utraconych dochodów

-

INSTYTUT BADAWCZY LEŚNICTWA
FOREST RESEARCH INSTITUTE
IBL
Istnieje od 1930 roku / Established in 1930

DOB-070-14/2014

Sękocin Stary, dn. 12.03.2014 r.

Pani
Zofia SZALCZYK
Podsekretarz Stanu
Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

Instytut Badawczy Leśnictwa zaświadcza, że kalkulacje stawek ryczałtowych na hektar płatności w ramach działania Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego ujętego w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich (EFFROW) – PROW 2014-2020 – z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych, przygotowane przez pracowników Instytutu, zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie danych uzyskanych bezpośrednio z jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz danych publikowanych przez GUS i ośrodki doradztwa rolniczego zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-leśnych.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodyki kalkulacji płatności dla ww. działania do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z wyrazami szacunku

ZASTĘPCA DYREKTORA
ds. Naukowo-Badawczych
dr hab. Jacek Hilszczański

Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn, P.O. Box 10, Poland
Tel. +48 22 7150 300 ; Fax +48 22 7200 397 ; E-mail: ibl@ibles.waw.pl ; www.ibles.pl

Oswiadczenie podmiotu niezależnego (2/3)

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEJ GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ W WARUNKACH GLOBALIZACJI I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

PROGRAM WIELOLETNI 2011 - 2014

D(271)-070(M)-42/14

Warszawa, 11.03.2014 r.

Szanowna Pani
Zofia Szalczyk
Podsekretarz Stanu
Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowna Pani Minister,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB zaświadcza, że ustalenia dotyczące poziomu dopłat do poszczególnych kategorii gruntów ONW oraz zakresu i poziomu degresywności tych opłat w ramach „Działania Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" ujętego w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich (EFFROW) – PROW 2014-2020 – z uwzględnieniem uwarunkowań ekonomicznych, przyrodniczych i przestrzennych, a przygotowane przez pracowników Instytutu, zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie standardów polskiej agrotechniki wynikającej z warunków agroklimatycznych naszego kraju oraz zgodnie z polskimi uwarunkowaniami ekonomicznymi.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodyki kalkulacji płatności dla ww. działania do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z wyrazami szacunku

DYREKTOR
Prof. dr hab. Andrzej Kowalski

ul.Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa, tel. 22/505 44 44, faks 22/827 19 60; www.ierigz.waw.pl; ierigz@ierigz.waw.pl
NIP 525-000-93-41, REGON 000080499

Oswiadczenie podmiotu niezależnego (3/3)

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEJ GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ W WARUNKACH GLOBALIZACJI I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

PROGRAM WIELOLETNI 2011 - 2014

D(1129)-070(M)-132/14 Warszawa, 14.11.2014 r.

Szanowna Pani
Zofia Szalczyk
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowna Pani Minister,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że kalkulacje płatności do „Działania Rolnośrodkowiskowo-klimatycznego" oraz „Działania Rolnictwo ekologiczne" realizowanych w ramach PROW 2014 – 2020, a przygotowane przez pracowników Instytutu przy udziale pracowników z wiodących Instytutów Naukowo – Badawczych, zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie standardów polskiej agrotechniki wynikającej z warunków agroklimatycznych naszego kraju oraz zgodnie z polskimi uwarunkowaniami ekonomicznymi, a przedstawione stawki pozwalają na uniknięcie podwójnego finansowania.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla „Działania Rolnośrodkowiskowo-klimatycznego" oraz „Działania Rolnictwo ekologiczne" realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z wyrazami szacunku

DYREKTOR
Prof. dr hab. Andrzej Kowalski

ul.Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa, tel. 22/505 44 44, faks 22/827 19 60; www.ierigz.waw.pl; ierigz@ierigz.waw.pl
NIP 525-000-93-41, REGON 000080499

Oswiadczenie podmiotu niezależnego (1/3)

19. UZGODNIENIA PRZEJŚCIOWE

19.1. Opis warunków przejściowych dot. poszczególnych działań

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane będą zobowiązania podjęte w okresach programowania 2004-2006 oraz 2007-2013.

Na sfinansowanie podjętych zobowiązań z tytułu rent strukturalnych, w budżecie PROW 2014-2020 została zaplanowana kwota 560 mln euro.

Ponadto:

- zobowiązania z działania „Grupy producentów rolnych" PROW 2007-2013 – wynoszące około 110 mln euro – będą finansowane w ramach działania „Tworzenie grup i organizacji producentów" PROW 2014-2020;
- zobowiązania z działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności" PROW 2007-2013 – wynoszące około 7 mln euro – będą finansowane w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych" PROW 2014-2020.

Dodatkowo, szacuje się, że zobowiązania kontynuacyjne z działania rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 wyniosą około 519 mln euro i finansowane będą w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020. Kwota zobowiązań uwzględnia wnioski nowe składane w 2014 roku.

Zobowiązania te obejmują następujące pakiety programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013:

- Rolnictwo zrównoważone (ok. 155,7 mln euro),
- Ekstensywne trwałe użytki zielone (ok. 17,4 mln euro),
- Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 (ok. 92,0 mln euro),
- Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 (ok. 121,8 mln euro),
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie (ok. 14,1 mln euro),
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie (ok. 18,0 mln euro),
- Ochrona gleb i wód (ok. 100,0 mln euro),
- Strefy buforowe (ok. 0,05 mln euro).

Powyższe zobowiązania finansowane będą do kampanii wniosków kontynuacyjnych w 2018 r. włącznie (pakiet „Ekstensywne trwałe użytki zielone" do kampanii 2017 r. włącznie) jednak ze względu na m.in. odwołania beneficjentów od decyzji może zaistnieć sytuacja, że płatność taka dokonana będzie w terminie późniejszym.

Z działania "Rolnictwo ekologiczne" PROW 2007-2013 szacuje się, że kwota zobowiązań kontynuacyjnych (wynikających z realizacji pakietu „Rolnictwo ekologiczne" w ramach programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013) wyniesie około 198 mln euro. Zobowiązania te będą finansowane w ramach działania "Rolnictwo ekologiczne" PROW 2014-2020. Kwota zobowiązań uwzględnia wnioski nowe składane w 2014 roku.

Podobnie jak w przypadku działania Program rolnośrodowiskowy, powyższe zobowiązania finansowane będą do kampanii wniosków kontynuacyjnych w 2018 r. włącznie, jednak ze względu na m.in. odwołania

beneficjentów od decyzji może zaistnieć sytuacja, że płatność taka dokonana będzie w terminie późniejszym.

W ramach działania "Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne" PROW 2007-2013 oraz "Zalesianie gruntów rolnych" PROW 2004-2006 kwota zobowiązań kontynuacyjnych szacowana jest na około 270 mln euro. Zobowiązania te będą finansowane w ramach działania "Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów" PROW 2014-2020. Kwota zobowiązań uwzględnia wnioski nowe składane w 2014 roku.

Powyższe zobowiązania finansowane będą do kampanii wniosków kontynuacyjnych w 2023 r. włącznie.

Ponadto z budżetu PROW 2014-2020 finansowane będą płatności w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania" PROW 2007-2013, wynikające z naboru 2014 r., dla których kwota dostępnego limitu w PROW 2007-2013 była niewystarczająca aby pokryć podjęte zobowiązania w tym naborze. Szacuje się, że będzie to kwota ok. 245 mln euro.

Kwoty powyższe są szacunkowe i mogą ulec zmianie m.in. ze względu na zmiany kursu euro i realokacji środków w ramach PROW 2007-2013 dokonanych po przyjęciu PROW 2014-2020.

19.2. Orientacyjna tabela przeniesień

Działania	Całkowity planowany wkład Unii na lata 2014–2020 (EUR)
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	0,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	0,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	4 453 981,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	0,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	0,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	171 796 429,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	69 991 134,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	330 230 913,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	125 984 048,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	155 889 352,00

M16 - Współpraca (art. 35)	0,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	0,00
M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)	0,00
M113 – Wcześniejsza emerytura	356 318 519,00
M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym	0,00
M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie	0,00
Total	1 214 664 376,00

20. INDICATIVE BREAKDOWN BY MEASURE FOR EACH SUB-PROGRAMME

Thematic sub-programme name

21. DOKUMENTY

Tytuł dokumentu	Typ dokumentu	Data dokumentu	Lokalny nr referencyjny	Nr referencyjny Komisji	Liczba kontrolna	Pliki	Data wysłania	Wysłane przez
1. Ocena ex ante PROW	3 Sprawozdanie z ewaluacji ex ante – załącznik	07-04-2014		Ares(2014)4085066	3023254290	1. Ocena ex-ante Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 2. Załącznik do raportu końcowego z ewaluacj ex-ante do projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 4. Zestawienie uwag i opinii zgłoszonych do prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 5. Zestawienie uwag i opinii zgłoszonych do projektu PROW 2014-2020 w trakcie przebiegu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. 6. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Obszarów	05-12-2014	nwirtegr

						Wiejskich na lata 2014-2020.		
2. Powiązanie działań PROW 2014 - 2020 i celów szczegółowych z celami tematycznymi EFSI	5 Opis strategii – załącznik	11-11-2014		Ares(2014)4085066	2776777469	Powiązanie działań PROW 2014-2020 i celów szczegółowych z celami tematycznymi EFSI.	05-12-2014	nwirtegr
3. Wnioski z dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu II filara WPR	4 SWOT i identyfikacja potrzeb – załącznik	07-11-2014		Ares(2014)4085066	4237537922	Wnioski z dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu II filara WPR.	05-12-2014	nwirtegr
4. Uzasadnienie wybranych potrzeb w kontekście strategii krajowych.	5 Opis strategii – załącznik	07-11-2014		Ares(2014)4085066	1996608006	Uzasadnienie wybranych potrzeb w kontekście strategii krajowych	05-12-2014	nwirtegr
5. Wskaźniki krajowe.	11 Plan wskaźników – załącznik	09-11-2014		Ares(2014)4085066	1144492387	Wskaźniki krajowe	05-12-2014	nwirtegr
6. Opis sposobu uwzględnienia celów przekrojowych - uzupełnienie rozdz. 5.3.	5 Opis strategii – załącznik	03-12-2014		Ares(2014)4085066	3034916228	Opis sposobu uwzględnienia celów przekrojowych - uzupełnienie rozdz. 5.3.	05-12-2014	nwirtegr
11. Inne odpowiednie wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego – Pakiet 6 Wymóg 3.	8.2 M10 – Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) – załącznik	04-12-2014		Ares(2014)4085066	3222714680	Inne odpowiednie wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego – Pakiet 6 Wymóg 3	05-12-2014	nwirtegr
7. Pozostałe wymogi dotyczące ochrony siedlisk lęgowych ptaków i ochrony cennych siedlisk na obszarach Natura 2000 i poza obszarami Natura 2000	8.2 M10 – Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) – załącznik	04-12-2014		Ares(2014)4085066	3283589513	Pozostałe wymogi dotyczące ochrony siedlisk lęgowych ptaków i ochrony cennych siedlisk na obszarach Natura 2000 i poza obszarami Natura 2000	05-12-2014	nwirtegr
10. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone	8.2 M10 – Działanie rolno-środowiskowo-	04-12-2014		Ares(2014)4085066	1949875886	Pakiet 4. Cenne siedliska i	05-12-	nwirtegr

gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Prawodawstwo krajowe dla wszystkich wymogów w przypadku ochrony siedlisk lęgowych derkacza, rycyka (krzyka, krwawodzioba, czajki), wodniczki, dubelta (kulika wielkiego).	klimatyczne (art. 28) – załącznik					zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Prawodawstwo krajowe dla wszystkich wymogów w przypadku ochrony siedlisk lęgowych derkacza, rycyka (krzyka, krwawodzioba, czajki), wodniczki, dubelta (kulika wielkiego).	2014	
8. Wskaźniki produkcyjne i ekonomiczne uwzględnione w kalkulacjach płatności dla Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego.	8.2 M10 – Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) – załącznik	04-12-2014		Ares(2014)4085066	2745517227	Wskaźniki produkcyjne i ekonomiczne uwzględnione w kalkulacjach płatności dla Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego	05-12-2014	nwirtegr
9. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin.	8.2 M10 – Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28) – załącznik	04-12-2014		Ares(2014)4085066	1825492052	Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin	05-12-2014	nwirtegr